

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

БАСАРАБА ІРИНА ОЛЕГІВНА

УДК 811.111

ДИСЕРТАЦІЯ

ІДИОМАТИЧНИЙ ПРОСТІР АНГЛОМОВНОГО
ХУДОЖНЬОГО ВІЙСЬКОВОГО ТЕКСТУ

Спеціальність 035 – Філологія

Галузь знань 03 – Гуманітарні науки

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

 І. О. Басараба

Науковий керівник: Бялик Василь Дмитрович, доктор філологічних наук, професор.

ЧЕРНІВЦІ – 2023

АНОТАЦІЯ

Басараба І. О. Ідіоматичний простір англomовного художнього військового тексту. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Міністерство освіти і науки України, Чернівці, 2023.

Дисертацію присвячено дослідженню структурно-семантичних особливостей функціонування фразеологічних одиниць в англomовних художніх текстах на військову тематику із застосуванням загальнонаукових та специфічних методів лінгвістичного дослідження, що дозволило визначити поняттєву, морфологічну, семантичну складові фразеологічних одиниць, їх лінгвальні та функційні особливості, характеристики, особливості використання в англomовних художніх текстах на військову тематику. За результатами комплексного використання квантитативних методів схарактеризовано ідіоматичний простір англomовних художніх текстів на військову тематику і доведено достовірність результатів дослідження.

Мета роботи полягає у дослідженні структурно-семантичних та функційних особливостей фразеологічних одиниць англomовних художніх текстів на військову тематику і верифікації особливостей їх функціонування з використанням лінгвостатистичних методів.

У вступі зазначено актуальність теми дослідження, сформульовано мету й завдання роботи, представлено предмет, об'єкт і методологічний інструментарій наукової розвідки, визначено практичне значення та наукову новизну дисертаційної роботи, подано структуру дисертаційної роботи, а також зазначено інформацію про кількість публікацій із теми дослідження та апробацію його результатів на міжнародних і всеукраїнських наукових й науково-практичних конференціях.

У першому розділі «Теоретичні засади дослідження фразеологічних одиниць в художньому тексті» виокремлено поняття фразеологічної одиниці,

англомовного художнього тексту на військову тематику, ідіоматичного простору.

Фразеологічну одиницю визначено як усталену синтагматичну систему з мінімальною продуктивністю синтаксичних схем та властивою трансформаційною деструктивністю, тобто як полівербальну одиницю мови, що характеризується фігуральністю смислу. Серед диференційних ознак фразеологічних одиниць виокремлено такі, як стійкість складу та структури; образність; цілісність семантики; здатність до відтворення в мові.

Описано диференційні ознаки художнього тексту та художнього дискурсу; специфіку функціонування англомовних художніх текстів на військову тематику. Виокремлено основні особливості англомовного художнього військового тексту такі, як іронія, символізм, натяки, епіграфи, відкритий фінал, цитати, ретроспекція, опис, кілька поглядів на ті ж самі події, метафори, загадки, «жанрова дифузія».

Ідіоматичним простором англомовних художніх текстів на військову тематику запропоновано вважати мовну складну ієрархічну систему дискретних фразеологічних одиниць, які мають як якісні, так і кількісні характеристики.

У другому розділі «Методологія дослідження фразеологічних одиниць» здійснено відбір та обґрунтування методів дослідження ідіоматичного простору англомовних художніх текстів на військову тематику, а саме загальнонаукових та специфічних методів (методів семантичного, структурно-граматичного та контекстуального аналізу, квантитативних методів тощо).

Описано процедуру створення джерельної бази та вибіркової сукупності фразеологічних одиниць. Джерельною базою дослідження слугували англомовні художні тексти сучасних авторів на військову тематику загальним обсягом 3376 сторінок.

Фактичний матеріал дослідження становив корпус із 1670 фразеологічних одиниць, зібраних методом наскрізного виписування. Застосування квантитативних методів засвідчило, що статистична похибка для цього обсягу вибірки становить 3,2%.

Наукове дослідження охоплювало п'ять етапів: змістовно-теоретичний, інформаційний, методичний, аналітичний, завершальний. На кожному етапі було досягнуто визначених цілей, розв'язано відповідні завдання, використано методологічні підходи та відповідний методичний апарат дослідження. Це дозволило виконати завдання дослідження, підтвердити достовірність отриманих результатів щодо особливостей ідіоматичного простору англомовних художніх текстів на військову тематику.

У третьому розділі «Лінгвальні особливості англійських фразеологічних одиниць» на підставі частино-мовного критерію та контекстуального аналізу фразеологічні одиниці англомовного художнього військового тексту класифіковано за морфологічною ознакою на дієслівні (64,31%), субстантивні (19,34%), адвербіальні (5,99%), ад'єктивні (8,02%) та вигуки (2,34%). У кожному виокремленому класі ядерним компонентом є відповідна частина мови.

З'ясовано, що в англомовних художніх текстах на військову тематику вжито метафоризовані фразеологічні одиниці, які становлять 70,48 % від обсягу вибірки. Вживання великої кількості метафор є виправданим, оскільки у цих творах йдеться про життя, переживання та втрати героїв твору, наслідки війни тощо.

Також встановлено, що вибіркова сукупність містить близько 74,91% частково вмотивованих фразеологічних одиниць, що втричі перевищує кількість невмотивованих фразеологічних одиниць. Це зумовлено тим, що у зазначених англомовних художніх текстах на військову тематику йдеться про динамічні події, що відбуваються з героями творів, воєнні дії, операції, організаційні моменти воєн, а це призводить до необхідності вживання частково вмотивованих (зрозумілих за зовнішньою формою) фразеологічних одиниць, тобто таких, котрі спонукають до виконання чітких активних дій.

На основі контекстуального аналізу визначено, що фразеологічні одиниці англомовного художнього військового тексту вжито з метою створення специфічної атмосфери, образів, емоційного заряду твору та персонажів, колоритності, символізму та для побудови діалогів.

За результатами аналізу статистичних даних щодо кількості метафоризованих і вмотивованих фразеологічних одиниць, їх ролі в англомовних художніх текстах на військову тематику встановлено закономірності щодо наповнення ідіоматичного простору цих текстів. В англомовних художніх текстах на військову тематику вжито 47,24% вмотивованих метафоризованих фразеологічних одиниць.

Використання методу семантичного аналізу та встановлення низки семантичних особливостей фразеологічних одиниць в англомовних художніх текстах на військову тематику дозволили здійснити семантичну категоризацію цих лексичних одиниць. За результатами аналізу встановлено, що фразеологічні одиниці ідіоматичного простору художніх військових текстів можна розподілити за 6 семантичними категоріями: *Дія*, *Почуття*, *Час*, *Обставини*, *Об'єкт*, *Ознака*. Встановлено, що найбільшою за обсягом є категорія *Дія* (45,99% від загальної кількості фразеологічних одиниць вибірки), майже утричі менша категорія *Ознака* (14,55%), усі решта категорії за обсягом є приблизно однаковими (*Об'єкт* – 8,02%, *Обставина* – 8,44%, *Час* – 11,86%, *Почуття* – 11,14%).

У четвертому розділі «Функціонування фразеологічних одиниць в англомовному художньому тексті на військову тематику: квантитативний вимір» визначено, що фразеологічні одиниці виконують в англомовних художніх текстах на військову тематику низку функцій, зокрема емоційно-експресивну, оцінну, прагматичну, номінативно-інформативну, функцію опису внутрішнього стану, функцію характеристики персонажу твору, функцію художнього оформлення тексту, функцію опису військової ситуації.

Завдяки вживанню фразеологічних одиниць та їх функційному навантаженню досліджувані художні тексти набувають експресивності, динамічності, емоційної забарвленості та справляють враження на читача, додають творам багатий контекст та глибину.

За допомогою структурно-граматичного критерію визначено структурні моделі кожного класу за морфологічною ознакою та виявлено серед них

найбільш вживані. Серед дієслівних фразеологічних одиниць найбільш вживаною структурною моделлю є $V+N$ (41,71%). Для субстантивних фразеологічних одиниць найбільш вживаними структурними конструкціями є $N+Prep+N$ (22,29%) та $Prep+N$ (20,12%). Характерними структурними моделями для адвербіальних фразеологічних одиниць є $Conj+Adv+Conj+Adj$ (23,0%) та $V+Pron+Adv$ (20,0%), а для ад'єктивних – $Adj+N$ (13,43%) та $Prep+Adj+N$ (10,45%).

Використання квантитативних методів дозволило з'ясувати специфіку і закономірності вживання фразеологічних одиниць та схарактеризувати ідіоматичний простір англомовних художніх текстів на військову тематику.

За результатами застосування квантитативних методів (критерій Пірсона та критерій Стюдента) встановлено, що ідіоматичний простір англомовних художніх текстів на військову тематику є однорідним щодо вживання фразеологічних одиниць та характеризується базовою метафоричністю і вмотивованістю фразеологічних одиниць.

За допомогою кореляційного аналізу підтверджено тісні кореляційні зв'язки між класифікацією фразеологічних одиниць за частино-мовним критерієм і наповненням семантичних категорій.

Крім того, дослідження вибірки фразеологічних одиниць засвідчило, що за критерієм граматичної злитності у вибірці найменше фразеологічних сполучень (5,45%), а найбільше – фразеологічних єдностей (68,50%). За результатами кореляційного аналізу виявлено не чітко виражені кореляційні зв'язки між класифікацією фразеологічних одиниць за критерієм граматичної злитності та за частино-мовним критерієм, а також між класифікацією фразеологічних одиниць за критерієм граматичної злитності та наповненням семантичних категорій.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що в ньому: *вперше* застосовано комплексний підхід до визначення фразеологічної одиниці та її ролі в англомовних художніх текстах на військову тематику; *удосконалено* класифікацію фразеологічних одиниць англомовних художніх текстів на військову тематику з урахуванням їхніх лінгвальних особливостей; *вперше* здійснено

семантичну класифікацію фразеологічних одиниць англомовних художніх текстів на військову тематику на основі категоріального підходу; *вперше* *схарактеризовано* ідіоматичний простір англомовних художніх текстів на військову тематику та семантичний статус фразеологічних одиниць в англомовних художніх текстах на військову тематику з урахуванням умотивованості, ідіоматичності, внутрішньої форми та метафоризації; *набув подальшого розвитку* аналіз функційних особливостей фразеологічних одиниць в англомовних художніх текстах на військову тематику, *а також* комплексний підхід щодо застосування квантитативних методів для встановлення закономірностей реалізації лінгвальних та функційних особливостей фразеологічних одиниць в англомовних художніх текстах на військову тематику.

Практичне значення одержаних результатів полягає в поглибленні уявлень про важливі для сучасного мовознавства морфологічні та лексико-семантичні особливості функціонування фразеологічних одиниць в англомовних художніх текстах. Результати та висновки з дисертаційного дослідження можуть бути використані на лекційних і практичних заняттях із лексикології, спецкурсах з теорії перекладу. Основні положення доцільно впровадити як у педагогічну практику (укладання підручників та методичних вказівок), так і в науково-дослідницьку практику (для написання кваліфікаційних робіт). Результати дослідження важливо враховувати під час викладання дисципліни «Англійська мова для професійного спрямування» у вищих військових навчальних закладах, закладах фахової передвищої військової освіти.

Перспективами подальших наукових розвідок є дослідження когнітивних аспектів фразеологічних одиниць, специфіки використання корпусних підходів до вивчення фразеологічних одиниць, особливостей викладання фразеології іноземної мови, соціокультурного аспекту фразеологічних одиниць, застосування дискурс-аналізу, особливостей перекладу фразеологічних одиниць.

Ключові слова: фразеологія, фразеологічні одиниці, ідіоматичність, текст, лексична семантика, лексична валентність, метафора, квантитативні методи,

художній текст на військову тематику, категорія, дискурс, лексичний вибір, лексична сполучуваність.

ABSTRACT

Basaraba I. O. Idiomatic space of an English military-oriented literary text
– Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 03 Humanities in the specialty 035 Philology. – Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych, Ministry of Education and Science of Ukraine, Chernivtsi, 2023.

The dissertation is devoted to the study of structural and semantic features of phraseological units functioning in English military-oriented literary texts using general scientific and specific methods of linguistic research, which allowed to investigate the conceptual, morphological, semantic components of phraseological units, their linguistic and functional features, ways of their implementation in military-oriented literary text and to implement a comprehensive approach to the use of quantitative methods for characterizing phraseological units.

The aim of the research is to investigate the structural, semantic and functional features of phraseological units in English military-oriented literary texts and to verify the peculiarities of their functioning using linguistic and statistical methods.

The introduction states the relevance of the research topic, formulates the aim and objectives of the work, presents the subject, object and methodological tools of scientific research, defines the practical significance and scientific novelty of the dissertation, presents the structure of the dissertation, and provides information on the number of publications on the research topic and testing of its results at international and national scientific and practical conferences.

The first chapter “Theoretical foundations of research of phraseological units in military-oriented literary texts ” distinguishes the concepts of a phraseological unit, an English military-oriented literary text and idiomatic space.

A phraseological unit is defined as fixed syntagmatic system with minimal productivity of syntactic schemes and inherent transformational destructiveness, i.e. a phraseological unit is a multivalent unit of language characterized by figurative meaning. The differential features of phraseological units include the stability of composition and structure; imagery; integrity of semantics; ability to be reproduced in the language.

The differentiating features of literary text and literary discourse are determined; the peculiarities of functioning of English military-oriented literary texts are identified. The main features of the English military-oriented literary texts are highlighted, in particular: irony, symbolism, hints, epigraphs, open ending, quotations, retrospection, description, several views on the same events, metaphors, riddles, “genre diffusion”.

The idiomatic space of English military-oriented literary texts is understood as a linguistic complex hierarchical system of discrete phraseological units that have both qualitative and quantitative characteristics.

The second chapter “Methodology of research on phraseological units” selects and justifies the methods used to study the idiomatic space of English military-oriented literary texts: general scientific methods and specific methods (methods of semantic, structural and contextual analysis, quantitative methods).

In addition, the procedure for creating the source base of the study, as well as the formation of a representative sample of phraseological units. The source base of the study was seven English military-oriented literary texts by contemporary authors with a total volume of 3376 pages. The factual material of the study was a corpus of 1670 phraseological units collected by the method of through writing. The application of quantitative methods showed that the statistical error for the specified sample size is 3,2%.

The research was conducted in five stages (content-theoretical, informational, methodological, analytical, and final). At each stage, certain goals were achieved, relevant tasks were solved, methodological approaches were implemented, and the methodological apparatus of the study was used. This made it possible to realize the

defined objectives of the study, to prove the reliability of the results obtained regarding the peculiarities of the idiomatic space of English military-oriented literary texts.

In the third chapter “Linguistic features of English phraseological units”, based on the part-of-speech criterion and contextual analysis, the phraseological units of English military-oriented literary texts are classified on the basis of morphological features into verbal (64,31%), substantive (19,34%), adverbial (5,99%), adjectival (8,02%) and interjections (2,34%). For each class, the role of the nuclear component is played by the corresponding part of speech.

Metaphorized phraseological units are used in English military-oriented literary texts, which account 70,48% of the sample. The use of a large number of metaphors is justified, since the works under study deal with the lives, experiences and losses of the characters of research, the consequences of war, etc.

It has also been found that the sample contains about 74,91% of partially motivated phraseological units, which is three times higher than the number of unmotivated phraseological units. This is due to the fact that the studied English military-oriented literary texts describe dynamic events that occur with the characters, military actions, operations, organizational moments of wars, and this leads to the need to use partially motivated (understandable by their internal form) phraseological units, i.e. those that encourage the performance of clear active actions.

Based on the contextual analysis, it is stated that phraseological units of English military-oriented literary texts are used to create a specific atmosphere, images, emotional charge of the work and characters, colorfulness, symbolism and to build dialogues.

Based on the results of the analysis of statistical data on the number of metaphorized and motivated phraseological units and their role in English military-oriented literary texts, the author has determined regularities in filling the idiomatic space of the studied texts. This, in turn, means that 47,24% of motivated metaphorized phraseological units are used in English military-oriented literary texts.

The implementation of the stages of semantic analysis method and the identification of semantic features numbers of phraseological units in English military-

oriented literary texts allowed for the semantic categorization of the studied lexical units. As a result, it has been found that the phraseological units of the idiomatic space of English military-oriented literary texts can be divided into 6 semantic categories (*Action, Feeling, Time, Circumstances, Object, Feature*). It has been found that the largest category is *Action* (45,99% of the total number of phraseological units in the sample), while the category *Feature* is almost three times smaller (14,55%), all other categories are approximately equal in volume (*Object* – 8,02%, *Circumstance* – 8,44%, *Time* – 11,86%, *Feeling* – 11,14%).

In the fourth chapter “Functioning of phraseological units in military-oriented literary text: quantitative dimension” it is determined that phraseological units perform a number of functions in English military-oriented literary texts, namely emotional and expressive, evaluative, pragmatic, nominative and informative, the function of describing the internal state, the function of characterization of the protagonist, the function of artistic design of the text, the function of describing the military situation.

Due to the phraseological units usage and their functional load, the studied literary texts acquire expressiveness, dynamism, emotional coloring and impress the reader, add a rich context and depth to the texts, making them more lively and realistic.

According to the structural and grammatical criterion, the structural models of each class of phraseological units are determined on the basis of morphological features and the most used ones are identified. Among verbal phraseological units, the most used structural model is *V+N* (41,71%). For substantive phraseological units, the most used structural constructions are *N+Prep+N* (22,29%) and *Prep+N* (20,12%). The most characteristic structural models for adverbial phraseological units are *Conj+Adv+Conj+Adj* (23,0%) and *V+Pron+Adv* (20,0%), and for adjectival ones – *Adj+N* (13,43%) and *Prep+Adj+N* (10,45%).

The use of quantitative methods made it possible to establish the specifics and patterns of use of phraseological units and to outline the idiomatic space of English military-oriented literary texts.

The results of application of quantitative methods (Pearson’s criterion, Student’s criterion) have shown that the idiomatic space of English military-oriented literary

texts is homogeneous in terms of the use of phraseological units and is characterized by basic metaphoricality and motivation of phraseological units.

The correlation analysis has revealed the existence of close correlations between the classification of phraseological units by the part-of-speech criterion and the content of semantic categories.

In addition, the study of the sample of phraseological units has shown that according to the criterion of grammatical cohesion, the sample contains the least number of phraseological combinations (5,45%), and the most – phraseological unities (68,50%). The correlation analysis revealed the absence of regularities and correlations between the classification of phraseological units according to the criterion of grammatical cohesion and the classification of phraseological units according to the part-of-speech criterion. Also, no such connections have been established between the classification by the criterion of grammatical cohesion and the content of semantic categories.

The scientific novelty of the research results is that it: for the first time, an integrated approach to the definition of phraseological units and its role in English military-oriented literary texts was implemented; the classification of phraseological units of English military-oriented literary texts was improved taking into account their linguistic features; for the first time, a semantic classification of phraseological units of English military-oriented literary texts was carried out on the basis of a categorical approach; for the first time the idiomatic space of English military-oriented literary texts and the semantic status of phraseological units in English military-oriented literary texts were characterized taking into account motivation, internal form and metaphorization; the analysis of functional features of phraseological units in English military-oriented literary texts was further developed; the complex approach to the use of quantitative methods to establish regularities of realization of linguistic features was further developed.

The practical significance of the results obtained is to deepen the understanding and study of problems related to the identification of morphological and lexical-semantic features of the functioning of phraseological units in English military-

oriented literary texts. The results and conclusions of the dissertation research can be used in lectures and practical classes on lexicology, translation theory. The main provisions can be implemented both in pedagogical practice (compilation of textbooks and methodological guidelines) and in research practice (for writing qualification papers). A significant part of the study can be applied in teaching the discipline “English for Specific Purposes” in higher military educational institutions, military educational units of higher education institutions, and institutions of professional pre-higher military education.

Prospects for further research are the study of the cognitive aspects of phraseological units, the specifics of using corpus-based approaches to the study of phraseological units, the peculiarities of teaching phraseology in foreign language, socio-cultural aspect of phraseological units, application of discourse analysis.

Keywords: phraseology, phraseological unit, idiomatism, text, lexical semantics, lexical valence, metaphor, quantitative methods, military-oriented literary text, category, discourse, quantitative analysis, lexical choice, lexical compatibility.

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Статті у зарубіжних виданнях індексованих у науко-метричній базі Web of Science:

1. Iryna Basaraba, Olha Lemeshko Correlation of cognitive abilities and translation skills of phraseological units. *SKASE. Journal of Theoretical Linguistics. Košice, Slovak Republic*, 2021. Volume 18, No.2. P. 34-50. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000734931200003>.

Статті у наукових фахових виданнях України:

2. Басараба І. Фразеологія та фразеологізм у скопусі лінгвістичних студій. *Збірник наукових праць Чернівецького національного університету імені Ю.Федьковича. Сер. Германська філологія*. Чернівці, 2020. № 823. С. 10–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchnugf_2020_823_4.

3. Басараба І. Англомовні фразеологічні одиниці: проблема класифікації. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Сер. Філологія. Соціальні комунікації*. Київ, 2020. Том 31 (70) № 4 Ч. 2. С. 1–8. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.4-2/01>. URL: http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/4_2020/part_2/3.pdf.

4. Басараба І. Лексико-семантичні поля фразеологічного простору англомовного військового дискурсу. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2021. № 16. С. 45–50. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.16.8>. URL: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/16/10.pdf>.

5. Basaraba I. Methodological research approaches and methods of phraseological space of english military discourse. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2021. № 41(1). С. 87–92. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-1-13>. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/41_2021/part_1/15.pdf.

6. Басараба І. Функціональні особливості художнього військового тексту. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць*

молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2022. №. 52. С.128–133. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-1-18>. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/52_2022/part_1/18.pdf.

7. Басараба І. Метафоризація фразеологічних одиниць англomовного художнього тексту. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2023. №. 59, Том 1. С. 120–124. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-1-17>. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/59_2023/part_1/17.pdf.

8. Basaraba I. Functioning of Metaphorized Phraseological Units in Military Prose. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2023. № 27. Том 1. С. 64 – 69. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.1.11>. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/27/part_1/11.pdf.

9. Basaraba I. Linguistic and statistical analysis of the content of the idiomatic space of English military-oriented texts. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. Хмельницький, 2023. № 27. С. 180–184. DOI <https://doi.org/10.31891/2415-7929-2023-27-38>. URL: <http://apfp.khnu.km.ua/wp-content/uploads/sites/5/2023/08/2023-27-36.pdf>.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Басараба І. Аналіз підходів до розуміння поняття фразеологічної одиниці. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України: тези міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 22 листопада 2019 року)*. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2019. С. 592–594. URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/konferen_listopad_2019.pdf.

11. Басараба І. Аналіз підходів до розуміння понять «Фразеологія» та «Фразеологізми». *«Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи»*: міжнародна науково-практична

конференція, 12-13 вересня. Одеса, 2019. С. 284. URL:<https://drive.google.com/file/d/1-AgveXtaWuNffvj1IY317LUO7SeIquB7/view>.

12. Басараба І. Лінгвокультуристичні аспекти походження та змісту ФО. *«Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку»*: міжнародна науково-практична конференція, 22-23 травня. Одеса, 2020. С. 7–11.

13. Basaraba I. Role of Phraseologisms of English military discourse. *«Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи»*: міжнародна науково-практична конференція, 10-11 вересня. Одеса, 2020. С. 423–424. URL:<https://vaodesa.mil.gov.ua/images/docs/conference/2020/10.09/Збірник%20тез%20доповідей.pdf>.

14. Басараба І. Вибір розміру вибірки для вивчення змісту і функцій ідіом військового дискурсу в сучасній англійській мові. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки й оборони України: тези XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (26 листопада 2020 року)*. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2020. С. 760–762. URL:https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/2konferen_listopad_2020.pdf.

15. Басараба І. Вмотивованість фразеологічних одиниць воєнної сфери. *«Мова і засоби масової комунікації на сучасному історичному етапі»*: міжнародна науково-практична конференція (10-11 вересня). Львів, 2021. С. 60–62.

16. Басараба І. Особливості лексико-семантичних полів ФО у текстах на військову тематику. *«Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє»*: XVII Міжнародна науково-практична конференція (26 листопада). ВІКНУ, Київ, 2021. ТОМ 1, С. 105-106. URL: https://mil.knu.ua/files/316_1096704357.pdf.

17. Басараба І. О. Дослідження особливостей структури фразеологічних одиниць військових текстів. *«Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України»*: II Міжнародна науково-практична конференція (25 листопада). НАДПСУ, 2021. С. 746–748.

URL: <https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/tezy-ii-mizhнародna-naukovo-praktychna-konferencziya-osvitno-naukove.pdf>

18. Басараба І. Семантичні особливості художніх текстів на військову тематику. «*Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements*»: I International scientific and theoretical conference (27 May). Stockholm, 2022. P. 89–90. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/issue/view/27.05.2022/747>.

19. Басараба І. Семантичний аспект фразеологічних одиниць англійської мови. «*Current trends and fields of philological studies in the challenging reality*»: International scientific conference (July 29–30). Riga, 2022. С. 137–139. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/240/6552/13741-1>.

20. Басараба І. Особливості функціонування ФО у прозі військового спрямування. «*Міжнародна та національна безпека: Теоретичні і прикладні аспекти*»: VII Міжнародна науково-практична конференція, 17 березня. Дніпро, 2023. С. 780–782. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/10997>.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	22
ВСТУП	23
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ	31
1.1 Фразеологія як об’єкт досліджень у лінгвістиці.....	31
1.2 Онтологія фразеологічної одиниці.....	36
1.3 Класифікація фразеологічних одиниць.....	46
1.4 Функційні особливості художнього тексту на військову тематику.....	52
1.4.1 Художній текст vs Художній дискурс.....	52
1.4.2 Особливості художнього тексту на військову тематику.....	54
Висновки до розділу 1	59
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ	61
2.1 Дослідження фразеологічних одиниць: методи.....	61
2.1.1 Описовий метод: ідентифікація та дефініційний аналіз.....	67
2.1.2 Метод аналізу за безпосередніми складниками.....	69
2.1.3 Структурна модель як маніфестація лексичної сполучуваності фразеологічних одиниць (частино-мовний критерій).....	71
2.1.4 Контекстуальний аналіз.....	72
2.1.5 Семантична класифікація фразеологічних одиниць: базові категорії.....	73
2.1.6 Метод експертних оцінок.....	74
2.1.7 Методи квантитативного аналізу.....	77
2.2 Вибірка матеріалу.....	79
2.3 Етапи лінгвістичного дослідження.....	93

Висновки до розділу 2.....	97
РОЗДІЛ 3 ЛІНГВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ.....	100
3.1 Лексико-граматичні особливості фразеологічних одиниць.....	101
3.1.1 Дієслівні фразеологічні одиниці.....	107
3.1.2 Субстантивні фразеологічні одиниці.....	108
3.1.3 Ад'єктивні фразеологічні одиниці.....	111
3.1.4 Адвербіальні фразеологічні одиниці.....	113
3.1.5 Вигуки.....	114
3.2 Внутрішня форма, вмотивованість та метафоризація фразеологічних одиниць.....	115
3.2.1 Внутрішня форма фразеологічних одиниць.....	116
3.2.2 Вмотивованість фразеологічних одиниць.....	118
3.2.3 Метафоризація фразеологічних одиниць.....	121
3.2.4 Контекст як середовище реалізації метафори.....	126
3.3 Семантична класифікація фразеологічних одиниць: базові категорії	130
3.3.1 Категорія «Дія».....	141
3.3.2 Категорія «Об'єкт».....	143
3.3.3 Категорія «Ознака».....	144
3.3.4 Категорія «Обставина».....	146
3.3.5 Категорія «Час».....	147
3.3.6 Категорія «Почуття».....	149
Висновки до розділу 3.....	151
РОЗДІЛ 4 ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ НА ВІЙСЬКОВУ ТЕМАТИКУ: КВАНТИТАТИВНИЙ ВИМІР.....	154
4.1 Функціонування фразеологічних одиниць в англomовному художньому тексті на військову тематику.....	154

4.1.1	Емоційно-експресивна та оцінна функції фразеологічних одиниць.....	161
4.1.2	Функція характеристики персонажу.....	163
4.1.3	Функція опису внутрішнього стану.....	165
4.1.4	Прагматична функція.....	166
4.1.5	Функція художнього оформлення тексту та опису військової ситуації.....	167
4.1.6	Номінативно-інформативна функція фразеологічних одиниць.....	169
4.2	Реалізація параметрів структури фразеологічних одиниць в англomовному художньому тексті на військову тематику.....	171
4.3	Реалізація семантичних характеристик фразеологічних одиниць в англomовному художньому тексті на військову тематику.....	180
4.4	Кореляційний аналіз фразеологічних одиниць в англomовному художньому тексті на військову тематику.....	187
	Висновки до розділу 4.....	212
	ВИСНОВКИ.....	215
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	221
	ДОДАТКИ.....	241
	Додаток А Словник фразеологічних одиниць англomовних художніх текстів на військову тематику (вибірковий матеріал).....	242
	Додаток Б Методи відбору членів експертної групи	292
	Додаток В Список членів експертної групи.....	295
	Додаток Д Анкета для опитування членів експертної групи щодо розподілу фразеологічних одиниць за лексико-семантичними категоріями.....	297
	Додаток Е Виявлення розходжень у частотах появи фразеологічних одиниць різних частино-мовних класів.....	308

Додаток Ж Дослідження частоти появи метафоризованих фразеологічних одиниць.....	311
Додаток И Дослідження частоти появи вмотивованих фразеологічних одиниць.....	331
Додаток К Коефіцієнти кореляції між частино-мовною класифікацією фразеологічних одиниць та наповненням лексико-семантичних категорій.....	352
Додаток Л Список публікацій здобувача.....	355

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ХТВТ – художній текст на військову тематику

АХТВТ – англомовний художній текст на військову тематику

ЛСК – лексико-семантична категорія

ФО – фразеологічна одиниця

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Дисертація присвячена вивченню структурно-семантичних і функційних особливостей фразеологічних одиниць (далі – ФО) ідіоматичного простору англомовних художніх текстів на військову тематику (далі – АХТВТ).

У дисертаційній роботі ФО протрактовано як усталену синтагматичну систему з мінімальною продуктивністю синтаксичних схем та властивою трансформаційною деструктивністю, тобто як полівербальну одиницю мови, що характеризується фігуральністю смислу (метафоризацією). АХТВТ – це англомовний текст, літературно оформлений, завершений витвір мовленнєво-творчого процесу, що має вигляд художнього писемного документа, складається з назви (заголовка) та особливих одиниць (надфразових єдностей), об'єднаних різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку, має певну цілеспрямованість і прагматичну настанову, що стосуються умов повсякденної діяльності військових структур, а також їх діяльності в умовах особливого періоду та воєнного стану. Ідіоматичний простір АХТВТ визначено як мовну складну ієрархічну систему дискретних ФО, які мають як якісні, так і кількісні характеристики.

У періоди кардинальних суспільних змін, характерних для кінця ХХ–початку ХХІ століття, мовна система збагачується, реагуючи на виникнення нових понять, явищ, реалій життя людини та суспільства. Найбільшою динамікою відзначається лексичний і фразеологічний простори різних мов, зокрема англійської (І. Бехта, В. Бялик, С. Денисенко, Ю. Зацний, О. Левченко, І. Осовська, А. Супрун, В. Чередниченко, К. Мізін, Х. Бургер).

Фразеологічні одиниці як найвиразніші засоби кожної мови були в центрі уваги багатьох відомих мовознавців (М. Алефіренко, Ш. Баллі, Ф. Бацевич, С. Денисова, Т. Космеда, О. Матвієнків, В. Мокієнко, І. Чернишова, А. Кові, Ч. Фернандо, Б. Фрейзер, Л. Сміт та ін). Це зумовлено загальним спрямуванням лінгвістичних студій на виявлення та аналіз мовних явищ, пов'язаних із етносом,

культурою та ментальністю окремих народів у тісному зв'язку зі свідомістю людини, її мисленням і духовно-практичною діяльністю, а також помітним зростанням інтересу дослідників до закономірностей функціонування мовної системи загалом та одиниць мови зокрема.

Сучасні фразеологічні дослідження охоплюють широке коло питань, щодо виділення і класифікації ФО (М. Алефіренко, Ш. Баллі, Я. Бечко, В. Білоноженко, П. Гіро, О. Голубовська, О. Зубач, Г. Лавриненко, А. Мелерович, В. Мокієнко, О. Потебня, О. Селіванова), семантики, структури й лексичного складу ФО (Г. Артеменко, Я. Баран, О. Білоус, Л. Булаховський, К. Декатова, М. Зимомря, А. Косенко, Ю. Прадід, С. Пташник, В. Ужченко, Д. Ужченко, А. Євчук, Н. Єсипенко), походження та методів вивчення ФО, їх структури та ознак, ідіоматики та фразеологічної когерентності, закономірностей утворення ФО і їх функціонування в англійській мові (О. Левченко, А. Кові, Ч. Фернандо, Б. Фрейзер, Л. Сміт), місця ФО у системі мова–мовлення, їх фразеологічних трансформацій у художньому тексті (Л. Давиденко, А. Заслонкіна, Н. Лисецька, С. Пташник, Т. Свердан, Н. Скиба, Л. Джегер, С. Гріс), дослідження проблем лінгвокультурологічного/етолінгвістичного, когнітивно-дискурсного, когнітивно-ономасіологічного, комунікативно-прагматичного підходів до застосування ФО (О. Левченко, А. Марковська, І. Чибор, Ф. Боєрс, Т. Дейк), особливостей функціонування ФО у творах різних стилів і жанрів (Я. Билиця, І. Осовська, І. Єременко), фразеологічної ідеографії (Т. Князь, І. Колесніков, К. Мізін, І. Мирошніченко, І. Патен), поповнення корпусу фразеологічних типів фразеологічними виразами (Н. Венжинович, К. Мізін,), особливостей і характеру усталених словосполучень і зворотів, їх «внутрішньої форми» та значення (О. Потебня,) фразеології як лінгвосеміотичного феномену, що представляє собою характерну «підмову», в якій у сталій формі відображено історико-міфологічне сприйняття дійсності, культурну спадщину народу, уявлення етносу про навколишній світ, а також рефлексивний досвід предків (О. Селіванова, Т. Князь).

Актуальними завданнями мовознавства і нині залишається висвітлення загальнотеоретичних основ фразеології здебільшого на матеріалі окремих мов і текстів (Л. Назаренко), подальше уточнення поняття ФО (М. Кочерган, І. Бехта), вивчення специфічних рис ФО порівняно з іншими одиницями мови (А. Марковська, О. Матвієнків, Н. Оніщенко), дослідження специфіки появи та закріплення в мовній системі нових фразеологічних зворотів (М. Гамзюк), особливості їх використання в мові (І. Василюк, С. Лаврова, Н. Тимошук), вивчення фразеологічної синонімії, антонімії, полісемії та омонімії (М. Сидоренко, Л. Скрипник, В. Школяренко), розроблення методики дослідження ФО (Л. Дерев'янка, С. Сухорольська).

Хоча ФО не залишалися поза увагою дослідників, дослідження структурно-семантичних і функційних особливостей ФО в АХТВТ не можна вважати завершеним. Студії ФО свідчать про на цей час існуючі й нерозв'язані проблеми. Причиною цього є, з одного боку, щораз ширша матеріальна база, на яку ці студії спираються, а з іншого – те, що дослідження ФО часто залишаються на рівні спостереження або класифікації матеріалу, не досягаючи глибших рівнів опрацювання фразеологічної сфери.

Актуальність дослідження зумовлена загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних розвідок із теоретичної і практичної лексикології та фразеології на виявлення та розгляд основних системних і функційних особливостей фразеологічного складу мови, з'ясування потенціалу ФО сучасного англomовного художнього текстopростору та підбору і коректного застосування верифікаційного інструментарію дослідження ідіоматичного простору АХТВТ.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах комплексної науково-дослідної теми факультету іноземних мов Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Актуальні проблеми іноземної філології, перекладознавства та методики викладання германських і романських мов», затвердженої вченою радою факультету іноземних мов Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 2 від 23 лютого 2016 року, номер державної

реєстрації 0116U001434). Тему дисертації затверджено вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол №6 від 17 квітня 2019 року) та перезатверджено (протокол № 2 від 22 лютого 2023 року).

Мета дослідження – дослідити структурно-семантичні та функційні особливості ФО АХТВТ і верифікувати особливості їх функціонування з використанням лінгвостатистичних методів.

Для досягнення мети передбачено виконати такі **завдання**:

- обґрунтувати теоретичні положення та підібрати верифікаційний інструментарій дослідження ФО в АХТВТ;
- охарактеризувати лінгвальні особливості ФО АХТВТ;
- здійснити семантичну класифікацію ФО з використанням категоріального підходу;
- визначити функційні особливості ФО в АХТВТ;
- проаналізувати ідіоматичний простір АХТВТ з використанням квантитативних методів.

Об’єкт дослідження – фразеологічні одиниці англомовних художніх текстів на військову тематику.

Предмет дослідження – структурно-семантичні особливості функціонування ФО в АХТВТ та верифікаційний інструментарій встановлення особливостей їх функціонування.

Джерельною базою дослідження є англомовні художні тексти на військову тематику, опубліковані з 1986 року до сьогодні, загальною кількістю 3376 сторінок: Patrick Robinson “Nimitz Class” (1997), Jeffrey Archer “Best Kept Secret” (2013), Robert Harris “Enigma” (1995), Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”(2021), Joshua Hood “The Guardian” (2023), Tom Clancy “Red Storm Rising” (1986), Marcus Zusak “The Book Thief” (2007).

Джерельною базою дослідження слугували АХТВТ, в яких йдеться про военний і повоєнний період. Застосування квантитативних методів засвідчило,

що статистична похибка для цього обсягу вибірки становить 3,2%, що є цілком прийнятною для достовірності результатів.

Фактичний матеріал дослідження становить корпус із 1670 ФО, відібраних із художніх творів джерельної бази методом наскрізного виписування, достатність якого верифіковано статистичними методами.

Специфікою теми зумовлене комплексне застосування **методів дослідження**, зокрема загальнонаукових та специфічних методів лінгвістичних досліджень. *Індукцію та дедукцію* застосовано для формулювання умовиводів щодо особливостей функціонування ФО в АХТВТ. За допомогою *аналізу та синтезу* здійснено структурування ФО. *Порівняння* використано для зіставлення структурних моделей ФО і встановлення подібності та відмінності ФО. *Систематизацію та класифікацію* застосовано відповідно до вимог системного підходу до вивчення фразеологічного простору АХТВТ та класифікації ФО за частино-мовним і структурно-граматичним критеріями. *Метод експертних оцінок* використано для аналізу експертної думки та забезпечення об'єктивності результатів дослідження. *Ймовірно-статистичні методи* використано для з'ясування виду статистичного розподілу ФО у відібраному текстовому експериментальному матеріалі, встановлення кореляційних зв'язків між необхідними категоріями (класифікаціями, семантичними категоріями ідіоматичного простору АХТВТ, їх наповненням), систематизації та підтвердження достовірності отриманих результатів, припущень і висновків. Опис семантичних особливостей ФО, встановлення тотожності денотації і визначення асоціацій та емоційно-оцінкових навантажень ФО у АХТВТ здійснено за допомогою *методів семантичного аналізу*. *Квантитативні методи* застосовано для визначення особливостей функціонування ФО у АХТВТ щодо їх адекватності об'єктивним параметрам досліджуваних випадкових величин, а також лінгвістичної інтерпретації результатів математико-статистичної оцінки. *Метод аналізу за безпосередніми складниками* використано для окреслення граматико-морфологічної структури ФО і їх класифікації. *Метод структурного моделювання* (структурний аналіз) допоміг дослідити лексичну сполучуваність

ФО та побудувати структурні моделі ФО. Серед *описових методів*: *метод словникових дефініцій* застосовано для встановлення значень ФО АХТВТ; *метод фразеологічного опису* – для виокремлення ФО, їхньої класифікації та інтерпретації; *метод фразеологічної ідентифікації* використано для визначення фразеологічності набору слів та можливості його зарахування до ФО. *Контекстуальний аналіз* застосовувано для характеристики функцій ФО у досліджуваних текстах, а також лексико-семантичних особливостей функціонування ФО у художніх текстах, їх властивостей, вмотивованості й метафоричності.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що в ньому: *вперше* застосовано комплексний підхід до визначення фразеологічної одиниці та її ролі в англомовних художніх текстах на військову тематику; *удосконалено* класифікацію фразеологічних одиниць англомовних художніх текстів на військову тематику з урахуванням їхніх лінгвальних особливостей; *вперше* здійснено семантичну класифікацію фразеологічних одиниць англомовних художніх текстів на військову тематику на основі категоріального підходу; *вперше* схарактеризовано ідіоматичний простір англомовних художніх текстів на військову тематику та семантичний статус фразеологічних одиниць в англомовних художніх текстах на військову тематику з урахуванням умотивованості, ідіоматичності, внутрішньої форми та метафоризації; *набув подальшого розвитку* аналіз функційних особливостей фразеологічних одиниць в англомовних художніх текстах на військову тематику, *а також* комплексний підхід щодо застосування квантитативних методів для встановлення закономірностей реалізації лінгвальних та функційних особливостей фразеологічних одиниць в англомовних художніх текстах на військову тематику.

Практичне значення одержаних результатів полягає в поглибленні уявлень про важливі для сучасного мовознавства морфологічні та лексико-семантичні особливості функціонування фразеологічних одиниць в англомовних художніх текстах. Результати та висновки з дисертаційного дослідження можуть бути використані на лекційних і практичних заняттях із лексикології

(«Лексикографія», «Фразеологія»), спецкурсах з теорії перекладу. Основні положення доцільно впровадити як у педагогічну практику (укладання підручників та методичних вказівок), так і в науково-дослідницьку практику (для написання кваліфікаційних робіт). Результати дослідження важливо враховувати під час викладання дисципліни «Англійська мова для професійного спрямування» у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти.

Особистий внесок здобувача. Всі подані в дисертації наукові результати авторка отримала самостійно. У статті [Iryna Basaraba, Olha Lemeshko Correlation of cognitive abilities and translation skills of phraseological units. SKASE. Journal of Theoretical Linguistics. Košice, Slovak Republic, 2021. Volume 18, No.2. P. 34-50. URL: http://www.skase.sk/Volumes/JTL49/pdf_doc/03.pdf], написану у співавторстві, особисто здобувачу належать: гіпотеза про залежність механізмів розпізнавання ФО у текстах від рівня сформованості когнітивних навичок читача; теоретичне дослідження механізмів розпізнавання ФО у текстах на військову тематику; формування програми та проведення експериментального дослідження щодо об'єктивності висунутої гіпотези, що становить 80% від наукового внеску.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та результати наукового дослідження висвітлено та обговорено на *десяти міжнародних* наукових конференціях: «Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України» (м. Хмельницький, 2019); «Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи» (м. Одеса, 2019); «Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку» (м. Одеса, 2020); «Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи» (м. Одеса, 2020); «Мова і засоби масової комунікації на сучасному історичному етапі» (м. Львів, 2021); «Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє» (м. Київ, 2021); «Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони

України» (м. Хмельницький, 2021); «Актуальні напрями й течії філологічних досліджень в умовах складного сьогодення» (м. Рига, 2022); «Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements» (м. Стокгольм, 2022); «Міжнародна та національна безпека: Теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро, 2023); *всеукраїнській науковій конференції «Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки й оборони України»* (м. Хмельницький, 2020).

Загальну концепцію та результати дослідження обговорено на засіданні кафедри германського, загального і порівняльного мовознавства Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 6 від 20 січня 2023 р.).

Публікації. Основні положення й практичні результати дисертаційного дослідження висвітлено в *двадцяти* публікаціях, *вісім* із яких вийшли друком у фахових виданнях України в галузі філології (5,03 др. арк.), *одна* – у періодичному виданні науко-метричної бази Web of Science у галузі філології (1,15 др. арк.) та *одинадцяти* тезах доповідей на міжнародних і всеукраїнській наукових конференціях (1,21 др. арк.). Загальний обсяг публікацій становить 7,39 др. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій двома мовами, списку опублікованих праць автора, переліку умовних позначень, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури (232 найменування, з яких 138 – іноземними мовами), 9 додатків загальним обсягом 113 сторінок. Загальний обсяг дисертації – 358 сторінок, основний зміст роботи викладено на 199 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

1.1 Фразеологія як об'єкт досліджень у лінгвістиці

Фразеологія (від гр. *phrasis* “вираз, зворот” і *logos* “слово, вчення”) є унікальним продуктом людської діяльності, що позиціонується як усталене утворення і феномен, що характеризується постійною динамікою та експресивністю.

Традиційно фразеологію тлумачать як розділ мовознавства, об'єктом вивчення якого є усталені мовні звороти – ФО [93, с.816]. З іншого боку, її розглядають як особливий спосіб організації лексичних одиниць під час мовної комунікації [84].

Фразеологію також досить часто трактують як спосіб, відповідно до якого носій мови обирає і використовує фрази і слова [183]. Український академічний тлумачний словник визначає фразеологію як розділ мовознавства, що вивчає усталені звороти мови, ФО [87, с.359]. Фразеологію також вивчають як науку про структуру, значення і використання усталених словосполучень [205].

Загалом, фразеологія – це мовна підсистема, що взаємопов'язана з культурою та світоглядом суспільства. У фразеології одержали естетичну оцінку майже всі явища побуту народу та суспільного життя, а культурна семантика фразеології має досить багатосаровий характер [85, с.8].

Згідно з точкою зору В. Юрченко, фразеологія є проміжною галуззю між лексикою і граматиною. В. Юрченко переконана, що поєднання лексики і граматики становить суть мови. Лексику використовують як ментальний лексикон, присутній в свідомості людини та представлений у вигляді словників. З іншого боку, функціоналом граматики є правила використання слів з ментального лексикону, за допомогою яких формуються правильні

висловлювання. Саме тому, на думку В. Юрченко, мова є сукупністю лексикону плюс граматики [92, с.18].

Протилежної точки зору дотримуються Ш. Баллі та інші представники Женевської лінгвістичної школи (А. Сеше, А. Рідлінгер, С. Карцевський), котрі стверджували, що фразеологія досліджує питання синхронної класифікації ФО щодо їхньої семантичної єдності [114].

Фразеологія як окрема лінгвістична наука виникла у ХХ столітті саме завдяки ідеям французького лінгвіста Ш. Баллі, який уперше запропонував термін «фразеологізм». У своїх працях з французької стилістики він описав правила сполучення слів, а саму фразеологію трактував як розділ стилістики [114, с.26].

Ідеї Ш. Баллі знайшли відгос та підтримку в Східній Європі. Саме там було визначено основні питання фразеології, її основні завдання та межі, виокремлено основні типи ФО. Однак, на цьому етапі наукових розвідок фразеологію ще не відокремлювали як окрему самостійну галузь.

Фразеологія інтенсивно розвивалась у 40 – 80-ті роки ХХ століття. В цей час було виокремлено її місце в лінгвістиці, проведено рівневу стратифікацію її одиниць, здійснено опис корпусу фразеологічних підсистем, виявлено ядро фразеології.

Відомо, що однією із перших наукових розвідок в англістиці, в якій порушували проблеми ідіоматики, була праця Л. Сміта «Words and Idioms Studies in the English Language», де автор визначив загальні засади, проблеми ідіоматики та фразеологічної когерентності, а також вивів певні універсалії щодо утворення ФО та функціонування в англійській мові [212]. Серед лінгвістів, які досліджували проблеми фразеології та ФО, слід виокремити М. Алефіренка [1, 2, 3], Ю. Прадіда [74], Л. Скрипник [84], І. Бехту [25], О. Левченко [56], О. Потебню [73] та ін.

Структура фразеології, наприклад, була об'єктом дослідження М. Алефіренка [1, 2, 3], Л. Скрипник [84]. Семантику ФО вивчали Я. Баран [6, 7], Ю. Прадід [74], В. Ужченко [85], Д. Ужченко [85, 86] та ін. Т. Князь [47],

досліджував фразеологічну ідеографію К. Мізін [61, 62, 63, 194]. У працях М. Алефіренка [1, 2, 3], Я. Барана [6], О. Левченко [56], В. Ужченка [86], К. Мізіна [62], І. Бехти [24], О. Матвієнків [60] простежується ідея, що фразеологія є окремим специфічним рівнем мови, який формується в ході свого історичного розвитку як окрема мовна галузь.

Розвитку фразеології сприяли і класичні праці О. Потебні, який звернув увагу на особливості та характер усталених словосполучень і зворотів, «внутрішню форму», досліджував їх значення, цим самим, заклавши передумови досліджень розвитку фразеології як науки [73].

У сучасних дослідженнях фразеології, зокрема у працях О. Селіванової [79, 80], Т. Князь [47], фразеологію визначено як лінгвосеміотичний феномен, що представляє собою характерну «підмову», тобто одне з концентричних кіл мови, у якому в сталій формі ретрансльовано історико-міфологічне сприйняття дійсності, культурну спадщину народу, уявлення етносу про навколишній світ, а також рефлексивний досвід предків.

Інтерес до англomовного фразеологічного фонду значною мірою зумовлений статусом англійської мови як *lingua franca*, це пояснює широке поширення фразеологічної науки не лише в Європі, але й у світі.

Отже, актуальні питання та проблеми дослідження фразеології (як лінгвістичної науки) та фразеологічного фонду висвітлено у працях багатьох лінгвістів. Науковий пошук здійснюється за різними аспектами, зокрема щодо семантики ФО, походження, структури та ознак тощо [1, 6, 24, 30, 31]. Це зумовлено тим, що саме ФО є тими елементами мови, які відрізняються широкою метафоричністю, а використання ФО в мові збагачує її, робить яскравою та живою.

Традиційно основними завданнями фразеології є дослідження особливостей семантичної структури усталених словосполучень, класифікація, вивчення механізмів утворення цілісності як словосполучення, з'ясування категоріальних ознак ФО. На їх основі виділяють основні характеристики фразеологічності та вирішується питання про значення ФО як особливих

одиниць мови, виявляють закономірності функціонування ФО та механізми їх утворення, а також взаємозв'язки із такими лінгвістичними одиницями, як слово та речення тощо [6].

Таким чином, за результатами систематизації підходів до вивчення фразеології, з одного боку, фразеологію можна вважати одним з розділів лінгвістики, що вивчає: 1) ідіоматичність словосполучень та знакові функції; 2) категорію зв'язаності значення (в її лексичних, семантичних і лексико-граматичних проявах та знакові функції зв'язаного значення слова; 3) кліше; 4) паремії, афоризми, сентенції, цитати, що з часом стають крилатими виразами. З іншого боку, фразеологію можна інтерпретувати як розділ лінгвостилістики, що вивчає способи номінації, характерні для того чи іншого напрямку, стилю чи окремого автора.

Аналіз поняття фразеології дозволяє визначити, що об'єктом вивчення фразеології є ФО, в той час як предметом – є типологія та категоріальні ознаки ФО, на основі яких виділяють основні характеристики фразеологічності та ФО як особливих одиниць мови. Предметом вивчення фразеології є також закономірності функціонування ФО у мові та процеси їх утворення.

Важливо також зазначити, що саме поняття «фразеологія» лінгвісти розглядають у широкому та вузькому значенні [6, с.24]. У широкому значенні фразеологія – це розділ мовознавства, що вивчає фразеологічний склад певної мови, а у вузькому значенні її можна розглядати як сукупність ФО (лише усталених словосполучень) певної мови. Цих два дуже різних підходи до фразеології є незаперечною перевагою для галузі, важливість якої є тепер загально визнано.

Вузьке значення фразеології склалось у зв'язку з тим, що ФО вводили до тлумачних словників поряд з лексичними одиницями [7]. Автори вводили у тлумачні словники ФО, що були еквівалентами слова, проте не робили цього з усталеними виразами. Прибічники вузького значення фразеології виводили крилаті вислови за межі розуміння фразеології [70, с.47]. Вони вважали, що ці

мовні одиниці виконують переважно комунікативну функцію. Категоріальною властивістю вузького значення фразеології вважається образність [9].

На противагу такому підходу, М. Алефіренко визначає фразеологію як науку про ФО, про усталені словосполучення слів з ускладненою семантикою, які не формуються за структурно-семантичними моделями змінних словосполучень, що їх утворюють. Саме поняття ФО дослідник не ототожнює з поняттям слова [3]. У своїх дослідженнях він наводить низку відмінностей між словами та ФО, вважаючи, що слова утворюються за певними словотвірними моделями, а ФО – за моделями словосполучень [2].

Однак, слід зазначити, що така позиція не є однозначною. Зокрема, як зазначено у працях [5, 7], ФО та слова мають деякі спільні риси, наприклад, однакові стилістичні та синтаксичні функції, їм притаманні однозначність і багатозначність, а також характеризуються антонімією та синонімією.

Зазначене підтверджує наявність у ФО тих ознак, які їх виводять за межі фразеології у вузькому значенні та обумовлюють можливість структуризації у широкому розумінні (Н. Бабич, Д. Баранник, Л. Скрипник).

Слід окремо вказати на те, що саме за широкого підходу до ФО зараховують висловлювання з античної літератури, міфології, художньої літератури, Біблії, а також утворення, що утримуються в пам'яті (від ідіом, що є еквівалентними словам, до крилатих виразів та прислів'їв).

Отже, науковці, прихильники вузького значення фразеології, вважають, що до ФО належать мовні одиниці з цілісним узагальнено-метафоричним значенням, а дослідники, прихильники широкого значення фразеології, вважають, що ФО – це поєднання слів, об'єднаних одним цілісним поняттям. Безумовно, і перші, і другі наводять аргументи для підтвердження своєї позиції, які є суб'єктно-об'єктивними.

На нашу думку, вузьке значення фразеології збіднює її і не охоплює усього спектру характеристик та особливостей ФО. З огляду на це, під час подальших наукових розвідок будемо дотримуватись широкого значення розуміння фразеології загалом і фразеології англійської мови зокрема. Виняток у нашому

дослідженні становитимуть паремійні утворення, вивчення яких перебуває за межами нашої роботи.

Для більш детального окреслення поняття фразеології, систематизуємо відомі трактування фразеології як лінгвістичної науки.

Фразеологія вивчає ФО, які, з одного боку, мають всі основні властивості, притаманні одиницям мови, а з другого, – відрізняються від інших мовних одиниць тільки їм властивими ознаками [1]. Водночас фразеологія є розділом стилістики, що вивчає взаємопов'язані словосполучення [200, с.16].

Отже, загалом можна виокремити підходи щодо розуміння вченими «фразеології», які розглядають її або як розділ стилістики (Л. Скрипник [84], В. Ужченко [85], Д. Ужченко [86], Ф. Руйбаль [133]), або як розділ мовознавства (Ю. Прадід [74], О. Селіванова [79], Я. Баран [6]). На нашу думку, кожен підхід має право на існування, але для нас більш близькою є теорія лінгвістів, які розуміють фразеологію як проміжну область між лексикою та граматиною. Така позиція значною мірою зумовлено метою та завданнями нашого дослідження.

Таким чином, підбиваючи підсумки аналізу трактування змісту та завдань фразеології, у подальшому вважатимемо, що фразеологія – це наука, яка є окремим розділом мовознавства, у межах якого можливе виокремлення та дослідження англійського фразеологічного фонду, з огляду на статус англійської мови як *lingua franca* і широкого її розповсюдження в глобальному масштабі у різних сферах людського життя.

1.2 Онтологія фразеологічної одиниці

Проблеми дослідження ФО та їх функціонування, були в центрі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, наприклад: А. Націскіон [197], Дж. Лакофф [138], В. Еванс [129], Дж. Уілсон [221] (стилістичне вживання ФО), Дж. Глюксберг [145], Д. Вуд [222] (роль та місце фразеології у сучасній англійській мові), Я. Баран [6], Ю. Прадід [74] (дослідження взаємозв'язку

змісту та форми ФО), О. Левченко [56], К. Мізін [61], М. Алефіренко [1; 2], Н. Венжинович [30] (когнітивно-лінгвальні особливості ФО) та ін. Однак, незважаючи на значну кількість досліджень з питань фразеології і функціонування ФО, поняття ФО в сучасній лінгвістиці до цих пір трактують по різному, а в деяких лінгвістичних школах взагалі його не розглядають.

З урахуванням цього актуальності набувають завдання: аналіз поняття ФО; виокремлення критеріїв ідентифікації ФО; оцінка ФО щодо можливості їх заміни однослівними еквівалентами; дефініція ФО у контексті синонімічного ряду.

Традиційно ФО трактують як готові мовні одиниці, що виникають в уяві та викликаються з пам'яті в процесі спілкування [2, с.43]. Поняття «фразеологічна одиниця» у лінгвістику ввів Ш. Баллі, котрий стверджував, що «словосполучення утворюють фразеологічну єдність, якщо слова, які входять до їхнього складу, втратили всяке самостійне значення, і воно набуває зовсім нового розуміння, що не відповідає сумі значень компонентів» [114]. ФО мають внутрішні та зовнішні ознаки, за допомогою яких можна виокремити саме ФО серед усього загалу лексичних одиниць [114, с.57].

Заслуговує на поцінування думка І. Бехти та О. Матвієнків, які стверджують, що «фразеологізми виникають з вільного словосполучення слів, яке використовують в переносному значенні. З плином часу перенесеність забувається, стирається і сполучення стає стійким. Залежно від того, наскільки стираються субстантивні значення ФО, настільки сильне в них перенесене значення» [26, с.28].

Разом з тим, ФО прийнято вважати усталеними формуваннями, які функціонують в системі мови у формі одного слова, що має єдине семантичне значення [38, с.8].

ФО використовують для позначення таких мовних явищ, які є аномаліями, тобто тих, котрі порушують або закони логіки, або закони граматики. Основою досліджень Л. Сміт є ідіоматичні сполучення слів експресивного характеру. Роль таких ФО науковець зводить до додаткових виражальних засобів мови [212, с.132]. Автор пропонує групи ФО виокремлювати за такими ознаками: понятійна

сфера мотивування ФО (ФО, що містять метафоричне переосмислення явищ природи, обряди чи забобони); характер змісту значень сполучень (приказки, прислів'я); структурні особливості (рима, контрастне сполучення, алегорія) та відповідно до джерел походження ФО (солдатські, біблійські, морські тощо). Автор справедливо зазначає, що ФО бере свій початок з мови народу, а її внутрішній зміст відображає життя людей в найпростіших його виявах, зокрема невдачі та успіхи, людські міжусобиці, безглузду поведінку тощо [212, с.49].

У контексті фразеології В. Ужченко розглядає ФО як «відтворювану в готовому вигляді одиницю мови, що складається з двох чи більше складових слів, що відрізняються своїм складом, структурою та значенням» [86, с.97]. М. Алефіренко вважає, що ФО становлять «сталі поєднання лексем з повністю чи частково переосмисленим значенням» [2, с.43].

Такої ж думки дотримується М. Кочерган, який вважає, що ФО є відносно усталеним, відтворюваним, експресивним поєднанням лексем, яке має цілісне значення [54, с.118]. При цьому яскравою характерною ознакою ФО є «здатність до створення чуттєвих образів предметів та явищ» [53]. Йдеться про те, що характерними ознаками ФО є стилістичне та емоційне забарвлення, а також образність. Це підтверджує задекларований нами вище висновок про те, що поняття ФО є розмаїтим і в сучасній лінгвістиці до цих пір його трактують по різному.

Останнім часом дослідження ФО змістилося з теоретичної у теоретико-прикладну площину: дослідження концептуальної структури, культури нації і мовного вираження, де національно-культурний компонент базується лише на образно-складовій основі та на когнітивно-значущих відмінностях між певними мовами [18, с.8]. Також вчені доводять, що в контексті ідіоматики ФО дозволяють: скласти враження про теперішнє і навіть минуле країни; встановити значення слів, що є складовими ФО; оцінити культуру; детермінувати зміст вільного словосполучення, за допомогою якого можна описати традиції побуту певного народу [56].

Водночас ФО сприяють не лише змістовному відтворюванню та усвідомленню об'єктивної дійсності нашої доби, як і минулих часів, а й дозволяють колоритно, образно донести до свідомості інших людей найскладніші проблеми буття.

Близьким до нашого розуміння є такий зміст поняття ФО. *ФО – це усталена синтагматична система з мінімальною продуктивністю синтаксичних схем та властивою трансформаційною деструктивністю, тобто це полівербальна одиниця мови, що характеризується фігуральністю смислу (метафоризацією)*. Саме такого визначення будемо дотримуватись у нашому подальшому дослідженні.

У нашому трактуванні ФО можуть бути представлені виразами, що повністю змінили своє смислове навантаження; мовними штампами, що утворились у ході зміни історичних епох; пареміями, тобто приказками, що мають і пряме, і переносне значення; кліше, тобто мовними «заготовками»; крилатими виразами або афоризмами; фразеологічними виразами, в котрих змінилось значення одного з компонентів.

Слід зазначити, що для позначення ФО як мовної одиниці у вітчизняній лінгвістиці, як правило, вживають термін «фразеологічна одиниця», «фразеологізм», «фразеологічний зворот», «усталена фраза», «стале словосполучення», «фразама» [25]; водночас у західній превалює термін «ідіома» (idiom), який вперше зустрічаємо у працях Л. Сміта. Науковець використовував це поняття для детермінації таких явищ, котрі вважаються мовними аномаліями та порушують закони граматики чи логіки [212]. Згодом ідіома набула значення невмотивованої ФО.

Загалом ідіоми могли складати лишень частину фразеологічного фонду. У межах цього дослідження вважатимемо, що терміни «фразеологізм», «фразеологічна одиниця», а також «ідіома» є тотожними. Така позиція збігається з позицією низки авторів [26, с.38]. При цьому, в нашому дослідженні будемо послуговуватись терміном «фразеологічна одиниця».

При визначенні статусу ФО викликає інтерес підхід, згідно якого ФО подібна до окремого слова. Можливість встановлення між ними еквівалентних відношень є предметом уваги значної кількості дослідників.

Так, наприклад, В. Франческі стверджує, що ФО якісно доповнюють номінативну функцію мови за допомогою своїх експресивних засобів, які, окрім того, можуть давати оцінку певним діям, додавати яскравості мові й насиченості деталям, а також допомагати описувати певні аспекти явищ, реалій і подій, котрі не є зафіксованими в номінативних одиницях мови [206]. Усталені словосполучення займають особливе місце в словниковому запасі кожної мови. Вони слугують способом відображення предметів і явищ навколишньої дійсності та її властивостей.

Досить суперечливим до цих пір є питання про характер компонентів ФО і загалом про узгодженість чи неузгодженість їх прийняття зі словами, співвідношення понять «ФО» та «слово». У поглядах на співвідношення цих понять можна виокремити два напрями.

До нещодавна багато лінгвістів дотримувались думки про те, що слова є еквівалентами ФО. Вперше таке припущення було зроблене Ш. Баллі, який зазначав, що найхарактернішою та найзагальнішою ознакою ФО, «яка замінює собою всі інші, – є можливість або неможливість поставити замість певного зворота одне просте слово» [114, с.86].

У цьому контексті М. Кочерган використовує термін «еквівалент слова», стверджуючи, що фразеологічна група слів означає одне поняття і є потенційним еквівалентом слова. Отже, тісна група слів може означати одне поняття, цю фразеологічну групу можна замінити одним словом синонімом, ідентифікатором, причому наявність такого слова є характерною особливістю фразеологізму і визначає його цілісність, неподільність [53].

У межах першого напрямку фразеологію трактують як лексикологічне поняття, що є складовою лексикології як науки, а ФО – як еквіваленти слів. Послідовники цієї теорії – теорії повної еквівалентності, – розглядають ФО як лексичні одиниці, що потребують спеціальної класифікації. Вони вважають, що

їх слід класифікувати так само, як і слова. На думку М. Кочергана, еквівалентність ФО слову полягає в тому, що «фразеологічній одиниці властиві дві характерні ознаки типового слова: семантична цілісність та відтворюваність як цілісної готової одиниці в мові» [54]. Учений також стверджує, що ФО можна зарахувати до галузі лексики, «але доцільніше виокремлювати систему фразеологічних одиниць як особливу галузь в лексичній системі мови», оскільки роздільнооформленість ФО є їх особливою відмінністю від цілого слова, якому властива цільнооформленість. Основною і найважливішою особливістю, що відрізняє ФО від слів є ідіоматичність ФО.

Отже, теорія еквівалентності ФО слову заслуговує спеціального розгляду. Вона стосується теорії ідентифікації експресивних фактів, яку розробив Ш. Баллі, який вказував, що однією з найбільш загальних ознак ФО є можливість чи неможливість підставити замість певного звороту лише одне слово, при цьому зберігаючи змістове навантаження. Ш. Баллі називав це слово «словом-ідентифікатором». Це слово-синонім автор розглядав як внутрішню ознаку цілісності ФО [114]. Таким чином, тісна група слів може означати одне поняття, цю фразеологічну групу можна замінити одним словом синонімом, ідентифікатором, причому наявність такого слова є характерною особливістю ФО і визначає його цілісність та неподільність.

З іншого боку, теорія еквівалентності викликає певні суперечності. Так, наприклад, Ю. Жлуктенко дотримується іншої думки і зазначає, що багато ФО не мають слів-еквівалентів і їх можна ідентифікувати лише за допомогою змінних словосполучень. Він вважає, що «семантичну цілісність ФО не можна визначити в такий спосіб, оскільки змінні словосполучення не можуть мати слів-синонімів» [39; 40]. Із цим важко не погодитись, оскільки саме це є характерне і для фразеологічних груп слів в англійській мові. Саме тому в подальшому вважатимемо, що такий підхід є небезпідставним і його слід враховувати.

Про коректність сформованого висновку свідчать і результати досліджень Л. Щербачук. Вивчаючи стилістику ФО, Л. Щербачук наголошує на визначній ролі ФО в системі мовних засобів. Це пояснюється можливістю створення

експресивно-оцінно-емоційних конотацій у сфері фразеологічного фонду мови, чого не можна сказати про самостійні лексичні одиниці [90, с.98].

Є кореляційний зв'язок і між результатами дослідження М. Ліпінської та наведеним висновком. М. Ліпінська явно ставить під сумнів теорію еквівалентності ФО слову. У своїх дослідженнях вона веде мову про «відносність еквівалентності ФО слову». Більше того, дослідниця навіть розрізняє різні ступені відносної еквівалентності залежно від типу ФО [181, с.6].

Водночас деякі науковці (С. Семчинський [81], С. Які [164]) вважають неправильним віднесення ФО до системи мовних одиниць. Вони вважають, що ФО належать до проміжної системи лексичних многочленів, за своєю будовою до синтаксичної системи, а за умовами їх функціонування до величин семантичної системи мови.

ФО, так само як і слова, застосовуються в мові в готовому вигляді, а здатність ФО до роздільнооформленості дозволяє стверджувати, що вони належать до більш складних одиниць мовного фонду. «Слово, яке б воно складне не було за своєю семантичною структурою, не відноситься до фразеології, це об'єкт лексикографії та лексикології» [7, с.85].

Сутність ФО полягає в тому, що з часом вони можуть втрачати або набувати певного ситуативного значення. Це відбувається під впливом певних геополітичних, політичних, побутових чи соціально-побутових явищ [29, с.138]. Відповідно і у новому контексті ФО можуть набувати іншого значення. Інколи вираз може навіть втратити своє первинне значення. З огляду на це, можна зробити висновок, що ФО може стати об'єктом вторинної номінації.

Проте слід зазначити, що така позиція не однозначна. З одного боку, ФО не є еквівалентами слів, оскільки не мають повного оформлення; з іншого боку, елементи ФО семантично тісно пов'язані між собою, що, своєю чергою, дозволяє виокремлювати їх у тлумачних словниках як самостійні одиниці мови. Зважаючи на таку властивість ФО, як образність, можна порівняти їх з метафорою. Це порівняння проводиться на підставі того, що і ФО притаманна метафоричність,

яка утворюється за допомогою вторинної лексичної номінації. Отже, і ФО, і метафора є ефективними стилістичними прийомами [32, с.47].

Досліджуючи фразеологічний рівень мови, М. Алефіренко зазначає, що ФО, «з одного боку, характеризуються всіма основними властивостями, притаманними одиницям мови, а з другого, – відрізняються від інших мовних одиниць тільки їм властивими ознаками». При цьому ситуативність науковець розглядає як специфічну ознаку ФО. Також він наголошує, що ФО мають антропологічну природу і тісно поєднані з пізнавальною діяльністю [1, с.177].

Традиційно, принцип виникнення ФО тісно пов'язаний з питанням мовної економії (А. Мартіне). Цей принцип є одним у контексті утворення ФО як засобу лаконізації мови. Його сутність полягає в максимізації комунікативного результату при мінімізації мовних засобів. Саме тому ФО дуже часто підлягають компресії. «Змінені» ФО з часом стабілізуються і закріплюються у фразеологічному фонді мови. Щодо наповненості, «фразеологічна одиниця» є загальною назвою семантично об'єднаних словосполучень, що не відтворюються в мові, які схожі за формою синтаксичної структури словосполучення та речення, а відтворюються в ній із соціально закріпленим за цим словосполученням стійким співвідношенням смислового змісту та конкретного лексико-граматичного складу [15]. Взаємопов'язаними універсальними та відмінними ознаками ФО є семантичні зсуви в значенні лексичних компонент, стійкість, відтворюваність тощо.

Питання про межі фразеології тісно пов'язане з питанням про критерії виокремлення ФО. З наведеного вище випливає, що об'єктом дослідження фразеології є неоднорідні класи ФО з різними ступенями фразеологічності. Така багатогранність ФО обумовила наявність 10 критеріїв для визначення ФО:

- неможливість вставити в середину словосполучення слово;
- невмотивованість значення (або часткова вмотивованість);
- граматична категоріальність (фразеологічний зворот може виступати в ролі одного члена речення);
- порушення в семантиці компонентів ФО або ідіоматичність;

наявність складової ФО, що з часом втратила своє лексичне значення, або його застаріла форма;

неможливість дослівного перекладу словосполучення на інші мови [52, с.113];

синтаксична немодельованість (створення ФО відповідно до «неживої» моделі мови, тобто моделі мови, котру зазвичай в живому спілкуванні не вживають);

унеможливлення синтаксичних перетворень [59, с.37];

незмінність граматичної форми;

відсутність варіантності [7].

Застосування наведених критеріїв для виокремлення ФО є не єдиним можливим підходом для вирішення відповідного завдання. Наприклад, у своїх працях Б. Вайбель узагальнив 5 основних вимог, яким мають відповідати словосполучення, щоб увійти до складу фразеологічного словника. Йдеться про багатослівний характер, лексикалізацію, фіксованість, інституціоналізацію та некомпозиційність [218, с.154].

Крім цього, згідно з поглядами С. Алаві, ФО характеризуються низкою якостей, завдяки яким їх можна ідентифікувати як самостійні одиниці мови. Традиційно, ФО мають такі ознаки: стійкість складу та структури; образність; цілісність семантики; відтворюваність у мові [96, с.75].

Отже, можна стверджувати, що ФО має як універсальні ознаки, що притаманні також і слову, так і специфічні ознаки, завдяки яким її можна вважати самостійною одиницею мови.

До числа універсальних ознак відносяться: подібність до готової одиниці мови; семантична цілісність; номінативна функція; відкритість до словотворення [20, с.10].

Унікальними ознаками ФО є такі: ФО притаманний фразеологічний рівень, а словам лексичний; у загальному випадку ФО тяжіють до однозначності, в той час як у слів помітна тенденція до багатозначності.

Варто зазначити, що ФО істотно відрізняється від вільного словосполучення. Хоча на перший погляд може здаватись, що вона до нього значно ближче, ніж до слова. На відміну від ФО, вільні словосполучення мають вільну структурну організацію. Це означає, що вільне словосполучення можна у його прямому значенні вживати довільно, при цьому усі його складові компоненти відіграють досить важливу роль у формуванні значення цього словосполучення та його функцій. Вільні словосполучення можуть будуватись кожного разу по-новому.

Вони існують у межах тих контекстів, для котрих вони були створені. Це можна вважати основною відмінністю вільного словосполучення від ФО, котра постійно повторюється в готовому вигляді, хоча її компонентний склад постійно однаковий.

Отже, можна зробити висновок, що семантика вільних словосполучень залежить від окремих значень їх окремих слів, чого не можна сказати про ФО, яка є цілісним утворенням, семантика, якої відрізняється від компонентних значень слів, що входять до її складу.

Диференційними ознаками вільного словосполучення та ФО, на нашу думку, є:

1. *Морфологічні ознаки.* Це належність ФО до частин мови на відміну від вільних словосполучень. Їхньою спільною ознакою є те, що вільні словосполучення, як і ФО, складаються з двох і більше слів. Проте у випадку з ФО вони мають експресивне метафоричне значення, а вільні словосполучення складаються з повнозначних слів, котрі мають різні типи значень [94].

2. *Фонетичні ознаки.* Основною ознакою фонетичних відмінностей є неможливість розділити компоненти ФО паузою. У ФО допускається заміна або пропуск окремих слів, проте такі зміни зумовлені контекстом або певними стилістичними цілями мовця. Зазвичай ці зміни ніяк не впливають на розуміння ФО загалом. На відміну від цього кожне зі слів у вільних словосполученнях є самостійним, відповідно, і синтаксичні функції цих слів теж є самостійними [95].

3. *Синтаксичні ознаки.* До цих ознак відноситься співвіднесеність ФО з певними членами речення. Така співвіднесеність дозволяє вести мову про досить типову синтаксичну функцію для ФО. У цьому контексті, В. Камінська [46, с.124] зауважує, що основними критеріями, які відрізняють словосполучення від ФО є те, що:

- ФО володіють ідіоматичністю (зв'язаністю) значення;
- ФО не здатні до синтаксичного поширення і варіювання компонентів;
- ФО мають досить вузьке коло вживання граматичних форм компонентів, що входять до їхньої структури [64, с.160].

Отже, можна стверджувати, що фразеологія досліджує значення ФО як особливих одиниць мови та виявляє закономірності їх утворення і функціонування в мові. ФО та слово – це однозначно поняття, які відрізняються одне від одного, проте вони мають і певні спільні риси, зокрема мають своє значення та здатні виконувати різноманітні синтаксичні функції.

До диференційних ознак вільного словосполучення та ФО відносимо: морфологічні, фонетичні, синтаксичні. Основними критеріями виокремлення ФО вважаємо неможливість вставити в середину словосполучення слово; невмотивованість значення (або часткова вмотивованість); граматична категоріальність; порушення в семантиці компонентів ФО або ідіоматичність; наявність складової ФО, що з плином часу втратила своє лексичне значення або його застаріла форма; неможливість дослівного перекладу словосполучення на інші мови; синтаксична немодельованість; унеможливлення синтаксичних перетворень; незмінність граматичної форми; відсутність варіантності.

1.3 Класифікація фразеологічних одиниць

Дослідники фразеології вивчають також проблеми класифікації ФО (О. Потебня [73], Ш. Баллі [114], Дж. Гасанова [153], Т. Гербст [154], Р. Якендофф [162], А. Маккай [185], А. Націскіон [197], С. Гріс [147] та ін.) ФО

класифікують на основі різних ознак: функціонування, ступеня граматичної злитності, генетичного походження, структурної класифікації чи стилістичного підходу.

Поширеним підходом до класифікації ФО є їх поділ за характером функціонування, адже ФО можуть виконувати в реченні номінативну та комунікативну функції [24, с.75].

Комунікативну функцію ФО виконують словосполучення, що є рівноцінними реченню, тобто такими, що висловлюють певне судження [24, с.75]

Номінативну функцію виконують ФО, які ще називають мовними кліше, котрі, як правило, представлені звичайними словосполученнями (*ray of light – промінь світла*). Складові таких ФО не відрізняються від вільних словосполучень, їх не створюють комуніканти самостійно, а вживають вже як готові структурні одиниці:

Іншим підходом, що набув широкого визнання в лінгвістиці була класифікація ФО, розроблена Ш. Баллі. В її основу автор поклав ступінь видозміни значень слів та словосполучень відповідно до різних стилістичних та синтаксичних умов фразоутворення [114].

Як відтворювана мовна одиниця, фразеологічний зворот завжди є смисловим цілим, проте співвідношення значення ФО загалом і значень її складових часто буває різним. Саме тому всі фразеологічні звороти розділяють на 3 групи: фразеологічні зрощення; єдності; сполучення [114].

Таку класифікацію вважають класичною та традиційною. Фразеологічні зрощення та єдності є семантично неподільними зворотами. Вони відповідають за своїм значенням якомусь одному слову. Третя група є семантично подільною.

Окрім трьох основних видів ФО, сьогодні виокремлюють ще й четвертий вид – фразеологічні вирази, до котрих відносяться усталені ФО, що є семантично подільними і складаються зі слів з вільним значенням [24].

Відповідно до підходу Ш. Баллі, така концепція – це особлива ступінь в розвитку теорії фразеології. Основне її значення полягає в тому, що завдяки їй

ФО отримали більш глибоке розуміння та обгрутовану інтепретацію як лексичні комплекси, що мають певну своєрідність та семантичну унікальність [114].

Отже, розглянемо класифікацію за ступенем видозміни значень ФО:

Фразеологічні зрощення є семантично неподільними зворотами. Традиційно їх цілісне значення абсолютно не співвідноситься із значеннями слів, що їх утворюють (наприклад, ФО *“to make a federal case”* має значення *“to exaggerate”*). Отже, фразеологічні зрощення є еквівалентами слів, які є абсолютно нерозкладними одиницями [114].

Фразеологічні єдності є усталеними словосполученнями, в яких значення одного цілого вмотивоване і виводиться із значень його окремих компонентів [114, с.95]. За основу загального значення фразеологічної єдності береться образ, що його легко засвоює слухач або читач. Окремі слова, котрі входять до складу фразеологічної єдності є семантично несамостійними, а також значення кожного з її компонентів підпорядковується єдності образного значення всього фразеологічного виразу загалом: *“to dance on a tight rope”* має значення *“to risk”*, «танцювати на натягнутому канаті», тобто «ризикувати».

Фразеологічні сполучення. Майже у всіх фразеологічних сполученнях в складі є слова як з вільним, так і зі зв'язаним вживанням. Наприклад, *“small potatoes”*, що означає «погано в чомусь розумітись». Слово *“potatoes”* має вільне вживання; *“heart on your sleeve”* – «відчувати приховану ненависть, готувати помсту»; *“to swim with the current”* – «пасивно підкорятись обставинам». Загальне значення фразеологічних єдностей виникає як результат переносного значення вільних словосполучень. Отже, фразеологічні сполучення є наслідком метафоричного переосмислення словосполучення [44, с.221].

Як бачимо, всім фразеологічним єдностям властива семантична двоплановість. Беручи до уваги деякі фразеологічні єдності, що є ізольованими від контексту, досить важко визначити їх семантику, оскільки такі фразеологічні звороти можуть вживатись як у прямому значенні, як вільні словосполучення, так і у переносному значенні як фразеологічні: *“Stocks in the warehouses ran out*

earlier than expected and a company of soldiers had to feel the pinch” (*feel the pinch* – «покласти зуби на полицю»).

Фразеологічні вирази. За характером зв'язку слів та загальним значенням фразеологічні вирази мало чим відрізняються від вільних словосполучень. Вони є семантично подільними, проте повністю складаються зі слів з вільними значеннями.

Їх відмінність від фразеологічних сполучень полягає у тому, що у їхньому складі немає слів з фразеологічним зв'язним значенням. Їх складові слова не мають синонімічних замінів, що є характерним для слів з невільним значенням у групі фразеологічних поєднань. Однією з найбільш специфічних відмінностей фразеологічних виразів та вільних поєднань слів є те, що під час спілкування мовець відтворює їх як готові одиниці з постійним складом, а також значенням, а не створює самостійно [67, с.174].

Варто зазначити, що в класифікації Ш. Баллі не дотримано єдиного однозначного принципу поділу. Фразеологічні єдності та зрощення відрізняються один від одного ступенем вмотивованості, тобто ступенем того чи можна вивести значення повного ФО зі значень його складових, а фразеологічні сполучення відрізняються ступенем несполучуваності одного фіксованого компонента в значенні. З огляду на це, можна вважати, що фразеологічні єдності та зрощення характеризуються сталим складом компонентів, а фразеологічні сполучення – обмеженою здатністю до сполучення [114].

Заслуговує на увагу теорія генетичної класифікації, котра передбачає розподіл фразеологічного матеріалу відповідно до джерел їх походження (професіоналізми; приказки; прислів'я; цитати з біблійних джерел, Нового та Старого Завіту; крилаті вислови видатних людей; вислови з жартів, що набули метафоричного вжитку). Така класифікація є корисною в аспекті історичного вивчення фразеологічних одиниць кожної мови, проте вона не охоплює всіх ФО.

Варта уваги класифікація Л. Сміта. Автор звертає увагу на походження ФО, виокремлюючи «прототипи ФО», поділяючи на мовні, предметні, змішані та позамовні. За внутрішньою формою їх поділяють на прості та складні. Мовні

та предметні ФО він вважає простими за формою, а змішані та позамовні ФО – складними [212]. Така класифікація є дещо складною для розуміння та не дуже практичною для проведення дослідження. На його думку, приналежність основного елемента (ядерного компоненту) до певної частини мови може слугувати критеріями класифікації ФО. Підхід за поділом за частинами мови одержав назву *морфологічного підходу*. Саме таким підходом будемо послуговуватись у нашому дослідженні.

Згідно з цим підходом виокремлюють такі класи ФО:

- *субстантивні* (ФО у мовленні несуть навантаження іменника; їх лексико-семантична структура може бути різноманітною, але ядерним компонентом таких ФО є іменник) [55, с.127];

- *ад'єктивні* (до цієї групи ФО, а саме до їх граматико-семантичної структури, входять прикметники, а також ад'єктивні словосполучення, котрі називають певні ознаки цієї ФО. Зазвичай опорним компонентом ад'єктивних ФО є прикметник, а в реченні вони виконують роль означення);

- *адвербіальні* (обставинні та адвербіальні ФО, тобто усталені словосполучення, що описують якість чи певні умови, за яких відбуваються події, явища, процеси; зазвичай в реченні адвербіальні ФО виступають в ролі обставини. Морфологія даної підгрупи не дозволяє жодних змін);

- *дієслівні* (сюди відносимо ФО, що в реченні виконують функцію дієслова. Ця підгрупа є однією з найбільших. Це пов'язано з таким поняттям як «поляризація», що виникає за рахунок префіксацій);

- *вигукувальні* (вигукувальні ФО володіють семантикою вигуків. Досить важливою особливістю цієї підгрупи є те, що зазвичай ФО, які відносяться до цієї підгрупи, повністю чи частково відсутня мотивація. ФО, що є «представниками» цієї групи, як правило, відрізняються своєю емоційною забарвленістю) [16, с.3].

Стилістичний підхід (Л. Скрипник) дозволяє розділити умовно увесь фонд ФО на дві основні групи: стилістично нейтральні ФО та емоційно-марковані ФО (в основі обидвох типів ФО лежить конотація) [84, с.20]. Усі ФО згідно з цією

класифікацією умовно можна поділити на фразеологічні одиниці та усталені номінативні словосполучення. Відповідно усталені номінативні сполучення – це стилістично нейтральні словосполучення, що абсолютно не мають метафоричності, на відміну від ФО. Проте кожна ФО з першої підгрупи має здатність зміщуватись в інші стильові види, що, своєю чергою, викликає появу конотативного значення (*apple of one's eye, at random, how about it, at the point of, etc.*) [189].

Як бачимо, лінгвісти до цих пір використовують різні критерії, за якими можна класифікувати ФО і до сьогодні немає одностайної думки щодо цього. Результати аналізу засвідчили наявність певних суперечностей і проблем у класифікації ФО.

Отже, зарубіжні та вітчизняні дослідники використовують різні підходи до цієї класифікації, до визначення і складу ФО. Але для нашої роботи потрібно провести класифікацію ФО, якої будемо дотримуватись під час подальших наукових розвідок фразеологічного простору.

Отже, проведений аналіз дозволяє нам вважати, що до ФО можна віднести частино-мовні фразові словосполучення, фразові дієслова. Своєю чергою, усталені словосполучення можна умовно поділити на словосполучення без чіткої вмотивованості – тобто це група слів, значення якої не можна визначити за її складовими лексемами; та з частковою вмотивованістю. Усталені словосполучення без чіткої вмотивованості можна охарактеризувати з огляду на історичний етап розвитку.

У нашому дослідженні ми послуговуватимемось класифікацією за ступенем граматичної злитності, класифікацією відповідно до морфологічного підходу (за частино-мовним критерієм), класифікацією за структурно-граматичним (структурні моделі) та за лексико-семантичним (лексико-семантичні категорії) критеріями.

1.4 Функційні особливості художнього тексту на військову тематику

На кінець ХХ століття дослідники звернули увагу на поняття та проблему «лінгвістичної інтерпретації особистості». Це дозволило виявити взаємозв'язок між лінгвістикою та антропоцентричними науками. Такий процес у науковому просторі актуалізував лінгвопрагматику, семіотику, лінгвістику тексту, теорії перекладу, теорії комунікації тощо, методологічна основа котрих заснована на екстралінгвістичних чинниках, зокрема на таких, як розвиток засобів інформаційних технологій, зв'язку, комунікації, а також процесів універсалізації та глобалізації [167, с.115].

Головною рисою лінгвістики стає емоційна сфера мовної особистості, проблеми дієвої сили слова, крім того, можливість дослідження особистісних характеристик і мовленнєвої дії на комуніканта, впливу мовних знаків тощо [155, с.65]. В творах насамперед почали звертати увагу на естетику та образність художнього тексту, оскільки літературний твір як комунікативно спрямований словесний твір не обмежується лише описом подій, він містить почуття, які передаються мовними засобами, що впливають на сприйняття художнього образу персонажів і тексту загалом [223]. Це означає, що читач літературного твору є активним суб'єктом комунікації з багатим особистим та соціальним досвідом [91].

1.4.1 Художній текст vs Художній дискурс

Дослідження тексту завжди було в центрі уваги вчених впродовж багатьох років. Спершу поняття «лінгвістика тексту» використовували для загального визначення для текстового лінгвістичного дослідження, через це поняття тексту та дискурсу були взаємозамінними. Текст розглядали як продукт мовної діяльності людини, тобто фрагменти письмової чи усної комунікації незалежно

від її обсягу, а власне диференційні ознаки між дискурсом та текстом не були принциповими [89, с.8].

Традиційно, коли говоримо про текст, то тлумачимо його як цілісну одиницю, а не як визначення терміна. Організація тексту (послідовність лексичних одиниць, яку сприймає читач) дозволяє трактувати слова, фрази чи речення, з котрих він складається, як єдине ціле [170; 227], що свідчить про те, що текст володіє значенням, яке можна інтерпретувати [175]. В прагматичній сфері текст почали сприймати як мовний акт або повідомлення, що залучені до процесу комунікації [765, с.10]

Виходячи з завдань дослідження, необхідно встановити розуміння тексту та його відмінності від дискурсу. Текст – це основна цілісна, зв'язана одиниця комунікації, котра, окрім передачі матеріально-логічної інформації, виконує комунікативно-прагматичну функцію, а також функцію впливу [48, с.111]. Текст за своєю структурою відрізняється багат шаровістю та складністю, що зумовлює багатоаспектність його дослідження, множинність варіантів типології, часто відсутність єдиної методологічної бази, змішання різноманітних критеріїв, як власне лінгвістичних, так і екстралінгвістичних, а також «розмитість» певних підходів.

Зазначимо, що розуміння поняття «дискурс» змінювалось відповідно до розвитку лінгвістичної семантики тексту. Т. ван Дейк, беручи за основу наукові розвідки Дж. Лакоффа, встановив не лише взаємозв'язки речень як семантичної макроструктури тексту, а й взаємопов'язаних мовленнєвих актів, тобто прагматичної макроструктури тексту [123; 124; 138]. При цьому дефініція терміна «дискурс» обмежувалась поняттям еквівалентності між власне фразами чи ланцюжками понадфразових одиниць [72].

У широкому розумінні поняття «дискурс» вживають для дефініції різних видів мовленнєвої діяльності, осмислення яких відбувається шляхом сприйняття усіх мовних чинників і передумов [226, с.44]. З урахуванням відкритості мовної системи, що проявляється тісною взаємодією реального та світу знаків, дискурс

вважають інтегральним комунікативним явищем, яке характеризується письмовими та усними висловлюваннями в окремому контексті [102; 103].

Отже, дискурс – це зв'язаний текст в комплексі з соціокультурними, прагматичними, екстралінгвальними чинниками, який може містити паралінгвістичний мовний супровід (жести, міміку) [167, с.78].

При цьому семантична основа тексту (фрейм) [41, с.199] є базою макроструктури тексту в дискурсному процесі та виражається в загальноприйнятій послідовності організації комунікативних текстових блоків (назва твору, вступна частина, основна частина, висновки), у такий спосіб визначаючи суперструктуру тексту [219, с.85].

Оскільки дискурс є текстом, що містить хід думок, міркування та судження суб'єктів, тому вважаємо за доцільне ототожнювати в ході нашого дослідження поняття художнього тексту та дискурсу. Зважаючи на те що, джерельна база дослідження повинна відповідати таким якостям як художність, образність, емоційність, відносно невеликий обсяг тексту, багаторівнева змістова організація, багатоплановість мовлення, вважаємо за доцільне охарактеризувати структурно-семантичні особливості ФО, а також їх функційні особливості.

1.4.2 Особливості художнього тексту на військову тематику

Особливостями художнього тексту, які відрізняють його від інших типів текстів є образність, складна змістова організація, експресивність, очевидність авторської особистості [34].

Літературний текст необхідно розглядати як результат серійного варіанта, який формується під впливом певних об'єктивних і суб'єктивних чинників [99]. Натомість інтерпретація художнього тексту – це засвоєння ідейно-естетичної, змістовної та емоційної інформації літературного твору шляхом відтворення авторської точки зору та світогляду [35, с.18].

У дослідженні будемо послуговуватись таким визначенням: художній текст – це цілісний продукт мовної структури, що знаходиться в рамках певного мовленнєвого акту; який є осмисленим в концептуальному аспекті; який несе інформативно-змістовне та прагматичне навантаження. Поняття «цілісний» означає властивість тексту при переході від одного ступеня до більш глибокого ступеня зберігати повну смислову тотожність [76].

Прикладами цього є тексти на військову тематику. Тема війни та військової справи у сучасних художніх дискурсах безпосередньо відтворює зазначену сферу людської діяльності [107; 160]. Ці тексти зазвичай створюються на основі однозначності. Саме серед текстів на військову тематику можна виділити окрему категорію – художній текст на військову тематику (далі – ХТВТ) [21].

ХТВТ були об'єктом дослідження багатьох лінгвістів, а саме: М. Моклиця (жанри текстів) [65], М. Рябченко, Н. Кобилко (лінгвістичні особливості військових текстів) [110; 170] безпосередньо вивчали та досліджували англійські й іноземні військові тексти загалом та тексти на військову тематику зокрема. Однак, на нашу думку, питання структурно-семантичних особливостей ХТВТ та функціонування в них ФО, виявлення квантитативних параметрів, які б аргументували особливості цього функціонування, потребують детальнішого аналізу.

Актуальним питанням є узагальнення лексико-граматичних характеристик та функціональних особливостей художніх текстів на військову тематику, в яких використовуються ФО.

Під час дослідження слід зупинитись на розмежуванні понять «військовий» та «воєнний». Поняття «військовий» володіє більш широким значенням, яке охоплює і поняття «воєнний». Під поняттям «воєнний» прийнято вважати все «те, що стосується війни та її наслідків» [71]. «Військовий» традиційно вживається з усталеними термінами та поняттями, котрі використовуються в мові, коли йдеться про життя військових та армії, описуються побут, особливості та військово-культурні аспекти тощо. Таким чином, зважаючи на розбіжності концептів «воєнний» та «військовий», варто

зазначити, що друге вживають незалежно від того, чи країна знаходиться в стані війни, в той час як перше стосується лише періоду воєнного стану. Зважаючи на розлогість поняття «військовий», у роботі будемо і надалі його використовувати для позначення воєнного стану чи суто військових реалій.

На сьогодні низка соціальних чинників спричинила збільшення обсягу творів на військову та воєнну тематику. Такими чинниками є високий рівень загроз воєнних дій, реформування сучасної військової освіти та впровадження нових військових стандартів, широке розповсюдження у засобах масової інформації результатів та наслідків військових місій, активізація уваги політичних діячів до питань військової допомоги та фінансування [21].

Всі ці чинники призвели до широкого вжитку військових термінів, жаргонізмів, сленгізмів у засобах масової інформації і публіцистиці. З іншого боку, зростає роль ФО у відтворенні цих подій, описаних в ХТВТ. Відповідно така лексика стала поширеною у повсякденному вжитку, впливаючи на якість та характер міжособистісних відносин у цивільному житті [58, с.62].

Загалом усі військові тексти умовно можна поділити на власне військові тексти (статути, інформативна документація, тощо) та художні тексти, пов'язані з військовою тематикою [21, с.130].

Інформація у текстах на військову тематику доноситься чітко, лаконічно і точно, без двозначності інтерпретацій, а діалоги в таких текстах досить часто зумисне позбавлені виразності [49]. Досить важливе значення має правильне тлумачення та сприйняття таких військових текстів, а також адекватність перекладу, тобто унеможливлення різних інтерпретацій інформації.

Традиційно ХТВТ мають певні особливості, в основі котрих лежить широкий спектр використання лінгвістичних ресурсів, прийомів та засобів, які стосуються певного соціокультурного контексту та зазвичай пов'язані з відповідною професійною лексикою та діяльністю [116, с.99]. Такі тексти поєднані єдиною комунікативною метою пов'язані з функціями тексту, саме вони визначають його форму та стилістику [21].

Сучасні ХТБТ характеризуються змішанням різних жанрів, стилів. Досить часто у таких творах автори подають погляди різних героїв на якусь подію або їх спогади про неї. Завдяки використанню такого прийому, як «колаж», створюється множинна картина світу, його сприйняття, що руйнує ефект лінійності оповіді у творі. Варто зазначити, що у багатьох художніх текстах на військову тематику автор може залишати кінцівку твору відкритою, тим самим спонукаючи читачів до власних міркувань і думок та активізуючи уяву до створення власних найбільш оптимальних варіантів фіналу.

Часто у ХТБТ опосередковано розкривається тема воєн, їхнього безпосереднього впливу на емоційний стан кожного індивіда та на поведінку в цілому, тому військова тематика у них виражається лексемами, що описують військові реалії:

Очевидно, що згадки про війну «мають відлуння» навіть у наративних лініях персонажів і при цьому автор використовує прийом загадок чи таємниць з метою інтригування читачів.

Лексико-семантичний простір ХТБТ дослідники розглядають як досить складну ієрархічну систему, що об'єднує підсистеми, якими можуть бути групи, категорії, поля тощо [10, 17, 57]. Саме спільна тематика та їхнє концептуальне значення покладається в основу зазначених об'єднань. При цьому слід звернути увагу на те, що вибір та використання автором лексичних одиниць для написання художнього твору на військову тематику безпосередньо впливає на інтерпретацію твору, його загальне сприйняття, інтенсивну виразність тексту, а також на емоційний стан читача та викликає у нього почуття і переживання [21, с.131].

Існуючі особливості ХТБТ можна експліцитно представити у вигляді таблиці (таблиця 1.1):

Таблиця 1.1 – Особливості ХТВТ

Стилістичні засоби та композиційна структура ХТВТ	Детермінанти ХТВТ
Вибір теми	Нестабільність у світі
Іронія	Підкреслення абсурдності війни
Повтори	Привертання уваги до проблеми
Символізм	Бажання автора спонукати читачів до роздумів
Метафори, порівняння	Наголошення на жахіттях війни та її згубного впливу на суспільство, емоційний відгук
Загадка	Виклик інтриги
Опис	Достовірність подій
Кілька поглядів на одну і ту ж подію	Зумовлюється бажанням автора дати можливість до аналізу, власних міркувань та самостійної оцінки ситуації
Натяки	Виклик зацікавленості, спонукання читача до власних розслідувань та «розкручування»
Цитати	Елемент циклічності світу
Відкритий фінал	Спонукання читача до створення власної кінцівки твору
Епіграфи	Завуальована основна тема твору
Ретроспекція	Руйнування часових обмежень, історичні описи
Орієнтованість на історичну літературу	Достовірність інформації

ХТВТ характеризується певними стилістичними засобами та композиційною структурою та детермінантами. Такими засобами є іронія (з метою підкреслення абсурдності воєнних дій); прийом повторень (наголошення на проблемі); символізм повинен нашоувувати читачів на роздуми; використання метафор пояснюється бажанням автора наголосити на згубному впливі війни на суспільство; прийом загадки вживається з метою виклику інтриги; задля достовірності подій автори використовують описи; епіграфи зазвичай подаються з метою завуальованості основної тематики твору; руйнування часових рамок реалізується шляхом ретроспекції; достовірність інформації відбувається за допомогою орієнтованості на історичну літературу; цитати наводяться автором з метою демонстрації елементів циклічності світу; представлення кількох поглядів на одну і ту ж подію зумовлюється бажанням автора надати читачу можливість до власних роздумів та критичної оцінки

ситуації. Крім того, ХТВТ властива «жанрова дифузія», тобто змішання декількох жанрів.

Військова тематика є однією з найбільш актуальних, яка глибоко проникає у різні твори та жанри. Зазначені особливості є характерними і для ХТВТ в англійській літературі. Тому можна стверджувати, що АХТВТ характеризуються глибоким символізмом, трагізмом та психологізмом [127]. Для донесення до читача головної ідеї твору автори використовують різні специфічні прийоми та мовні засоби, які надають АХТВТ емоційно-естетичного забарлення [108, с.2]. Саме вмiле використання у тексті зазначених прийомів сприяє тому, що читач замислюється над прочитаним, усвідомлює усі реалії військової служби, трагічність війни, переживає різні емоції та приходиться до думки «ніколи більше» [13, с.781].

Висновки до розділу 1

ФО – це усталена синтагматична система з мінімальною продуктивністю синтаксичних схем та властивою трансформаційною деструктивністю, тобто полівербальна одиниця мови, що характеризується фігуральністю смислу (метафоризацією). Серед властивостей ФО можна виокремити стійкість складу та структури; образність; цілісність семантики; здатність до відтворення в мові.

ФО мають фразеологічне значення, що відрізняється від лексичного своєрідністю відображення явищ, предметів, навколишнього світу. Окрім того, значення ФО відрізняється ідіоматичністю; нездатністю до синтаксичного поширення і варіювання компонентів. Також ФО характеризуються обмеженою сукупністю вживаних граматичних форм, котрі входять до їхньої структури. ФО беруть свій початок з вільного словосполучення, в якого зміщується основне значення, а потім такі словосполучення з плином часу стають сталими. ФО відрізняються від вільних словосполучень за фонетичними (неможливість поділу

фразеологічних одиниць паузою), морфологічними (наявність у фразеологічних одиниць метафоричного значення), синтаксичними (здатність фразеологічної одиниці виступати різними членами речення) характеристиками.

Усі ФО поділяються на усталені словосполучення, котрі можуть бути невмотивованими або володіти частковою вмотивованістю, а також частиномовні фразові словосполучення та фразові дієслова.

Аналіз існуючих підходів до розуміння ФО дозволяє виокремити такі їхні основні класифікації:

1) за характером функціонування (виконують номінативну та комунікативну функцію);

2) за ступенем граматичної злитності (єдності, зрощення, сполучення);

3) за частиномовним підходом (дієслівні, субстантивні, адвербіальні, ад'єктивні, вигуки).

3. ХТВТ володіють глибоким трагізмом, символізмом, психологізмом. В основі ХТВТ лежить широкий спектр використання лінгвістичних ресурсів та прийомів, які об'єднуються єдиною комунікативною метою, що стосується певного соціокультурного контексту.

ХТВТ мають особливості такі, як іронія, символізм, натяки, епіграфи, відкритий фінал, цитати, ретроспекція, опис, плюралізм поглядів на ті ж самі події, метафори, загадки.

Основні наукові результати розділу викладено в публікаціях дисертанта [13; 14; 15; 16; 18; 20; 21; 103; 105].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

2.1 Дослідження фразеологічних одиниць: методи

Мова є системним утворенням, у котрому кожен з елементів перебуває у взаємозв'язках [5, с.15]. Дослідники можуть вивчати лише зовнішні прояви мовного функціонування (мовна діяльність людини, а також тексти, котрі є проявом та результатом такої діяльності). З огляду на це важливим завданням сьогодення є розроблення й адаптація методів і методик, які б дозволили адекватно фіксувати наявні зміни та прогнозувати напрямки розвитку мови. Така наука, як «лінгвометодологія», передбачає розроблення інструментів, різноманітних способів пізнання, бачення та осмислення дійсності, а також набуття рефлексивного досвіду [77].

Однією з важливих проблем лінгвістичної методології є недостатня впорядкованість основних понять. Як зазначено в багатьох словниках, лінгвістичні методи не являють собою одного єдиного набору способів дослідження та опису мовних явищ і сутностей, а передусім є комплексом взаємозаперечних чи взаємодоповнювальних методів, використаних у різноманітних лінгвістичних дослідженнях [50, с.70]. Слід зазначити, що такий «комплекс» не є постійним, систематично відбувається його збагачення. Крім того, з часом змінюється ставлення до різних методів, це дозволяє констатувати, що один і той самий метод може дискредитуватися в одній лінгвістичній практиці, а в іншій, навпаки, ставати основним та домінантним [159]. Нам наш погляд важливим є аналіз та узагальнення методів і методик дослідження фразеологічного простору військового тексту. Це зумовлено тим, що воєнна сфера на сучасному етапі розвитку суспільства активно вдосконалюється та реформується, а це відповідно вносить зміни у повсякденне та професійне мовлення військових (усне та письмове).

Проте проведений аналіз наукових джерел вітчизняних та зарубіжних учених засвідчив несформованість узагальненого та системного підходу щодо використання методів дослідження у лінгвістиці загалом та фразеологічного простору, зокрема.

З огляду на це, важливим питанням є визначення та узагальнення основних методів, що можуть бути використані для дослідження особливостей творення та функціонування ФО у АХТВТ.

Щодо змісту методики дослідження, слід зазначити, що вона являє собою сукупність методів дослідження, які допомагають вирішити поставлене наукове завдання або досягти відповідної мети, а також порядок та правила застосування цих методів [42, с.86].

Ключовою проблемою сучасного мовознавства є методологія дослідження в зазначеній конкретній науковій сфері загалом, а також основних методів дослідження ідіоматичного простору художніх військових текстів, зокрема. Важко не погодитись з думкою науковців (А. Єріна, В. Захожай, Д. Єрін), які зазначають, що у конкретному науковому дослідженні варто використовувати лише ті методи, котрі зможуть надати всебічну адекватну оцінку процесу або явища, тому завдання кожного дослідника полягає у тому, щоб через усвідомлення мети, завдань і специфіки предмета дослідження та його особливостей, здійснити правильний підбір методів, котрі дають змогу отримати достовірні результати [37, с.56].

Вивчення специфіки адекватних методів дослідження в конкретній специфічній галузі дослідження, зокрема лінгвістиці, дозволяє стверджувати, що метод – це сукупність робочих прийомів, що об'єднані яким-небудь спільним принципом і використовуються в лінгвістичному дослідженні для виконання часткових дослідницьких завдань [51]. М. Алефіренко у своїх працях чітко описує складові методів, котрі використовуються для вирішення конкретних завдань під час проведення лінгвістичних досліджень, стверджуючи, що метод – це «сукупність дослідницьких прийомів, методик і операцій, використаних для

досягнення дослідницьких завдань відповідно до певної лінгвістичної теорії і принципів (методології) пізнання» [3, с.24].

Таким чином, поняття «метод» у подальшому будемо трактувати як сукупність прийомів, правил, методик, дій, принципів, основною метою яких є орієнтація наукового дослідження на вирішення необхідних завдань, а також досягнення мети у лінгвістичній сфері [43].

У контексті нашого наукового пошуку найбільш близьким до реалізації мети дослідження є комплексний підхід. Саме характеристичні особливості цього підходу були адаптовані до вивчення і дослідження ФО АХТВТ. Такими особливостями є чітке виділення стійких словосполучень (ФО), які мають властивості стійкості, відтворюваності та вжитку і необхідність вивчення функціональних та семантичних якостей ФО у тісному взаємозв'язку тощо [19, с.90].

Загалом, ретельний аналіз відомих підходів до розуміння сутності методології та методів дослідження у науці загалом та лінгвістиці зокрема, а також вивчення методологічних підходів дослідження фразеологічного простору дозволило виділити власні підходи та методи дослідження ФО АХТВТ.

На основі врахування особливостей відомих підходів до дослідження лінгвістичних явищ та процесів шляхом оптимізації та зведення необхідних компонентів і складових до розумного мінімуму у подальших наукових розвідках дослідження ФО АХТВТ будемо використовувати:

- системний підхід, який розглядає мову як множину, що об'єднує мовні одиниці в систему, в якій усі складові взаємопов'язані і функціонують як єдине ціле;
- комплікативний підхід, метою якого є виявлення характеристичних особливостей ФО АХТВТ, закономірностей їх відтворюваності та використання, встановлення залежностей і взаємозв'язків між функціональними та семантичними якостями ФО;
- частино-мовний підхід, основне завдання якого полягає у виявленні закономірностей вживання ФО у АХТВТ, особливостей ФО в контексті

змістового навантаження речення та ролі певної частини мови відповідно до структури ФО й граматико-синтаксичного складу речення;

- структурно-граматичний підхід, спрямований на встановлення закономірностей структурного утворення ФО у АХТВТ;

- лексико-семантичний підхід, завданням якого є виявлення семантичного навантаження ФО та особливостей вживання;

- функційний підхід, завданням якого є встановлення закономірностей функціонування ФО у АХТВТ [21].

На нашу думку, для досягнення мети дослідження та вирішення його завдань необхідним є використання загальнонаукових теоретичних та емпіричних методів досліджень (індукції, дедукції, аналізу, синтезу, порівняння, методу експертних оцінок, статистичних методів опрацювання даних, реалізації системного підходу, систематизації та класифікації), а також специфічних методів лінгвістичних досліджень, зокрема описового методу, контекстуального, структурного і семантичного аналізу, методу аналізу за безпосередніми складниками, методу функційного аналізу та квантитативних методів тощо.

Далі подамо короткий опис завдань, що вирішував кожен із зазначених методів під час проведеного дослідження фразеологічного простору АХТВТ:

1) загальнонаукові методи:

- індукція та дедукція – формулювання умовиводів від особливостей кожного окремого ФО до особливостей функціонування ФО у АХТВТ загалом і навпаки;

- аналіз та синтез – поділ ФО на складові з метою вивчення їх структури та об'єднання виділених частин в єдині структурні моделі;

- порівняння – співставлення структурних моделей ФО, встановлення подібності та відмінності ФО за певними ознаками;

- метод експертних оцінок – подолання суб'єктивності результатів дослідження; цей метод дозволяє перевірити наукову гіпотезу шляхом

врахування колективної думки експертів (до них висуваються певні вимоги, а експертну групу відбирають з дотриманням певних процедур та методик);

– ймовірно-статистичні методи – для доведення достовірності результатів дослідження; ці методи дозволяють встановити обсяг необхідного для опрацювання лексичного матеріалу, який забезпечить репрезентативну вибірку ФО, виявити залежності між різними явищами у вибірці (структура моделі, частина мови, член речення, довжина ФО тощо), перевірити статистичну значущість отриманих результатів, встановити кореляційні зв'язки між явищами у вибірці;

– систематизація та класифікація – використання системного підходу до вивчення фразеологічного простору АХТВТ та класифікація ФО за частиномовним та структурним критеріями;

– функційний метод – дослідження функціональних особливостей та функцій різних мовних одиниць (у нашому випадку – ФО) у різноманітних стилістичних текстах, у тому числі у АХТВТ;

– метод моделювання – встановлення та побудова типових структурних моделей лексичних одиниць, у нашому випадку ФО, що вживаються у АХТВТ;

2) специфічні методи лінгвістичних досліджень:

– описовий метод – є найбільш поширеним методом, який дає можливість описати мовні одиниці, пояснити особливості їх вживання та функціонування у тексті. Послідовність етапів описового методу дозволяє виділити у АХТВТ ФО, провести їхнє членування, тобто поділ словосполучень на словоформи, а також класифікувати та інтерпретувати виокремлені ФО;

– метод структурного аналізу – передбачає розгляд структурних особливостей і будови ФО АХТВТ;

– метод аналізу за безпосередніми складниками – необхідний для подання структури словосполучення (ФО) через складові елементи та визначення їх ієрархій, встановлення ядерного та периферійних компонентів;

– метод семантичного аналізу – дозволяє шляхом розщеплення значення ФО на елементарні смислові компоненти здійснити опис семантики мовної

одиниці, тобто визначити семантичну структуру словосполучення, сутність та зміст лексико-семантичної одиниці, в нашому випадку ФО; на підставі спільності змісту словосполучень, поняттєвої, предметної або функціональної схожості явищ, що описують ФО у АХТВТ, допомагає визначити семантичні категорії, які об'єднують сукупність мовних одиниць із певною спільною семантичною ознакою;

– метод контекстуального аналізу – вивчення специфічних ситуацій і контекстів, в яких ФО вживаються в АХТВТ; використання цього методу сприяє кращому розумінню значення та функцій ФО в АХТВТ;

– квантитативні методи (методи лінгвостатистики) – використання математико-статистичних засобів аналізу результатів дослідження особливостей функціонування ФО в АХТВТ, їх інтерпретації та доведення адекватності отриманих висновків справжнім параметрам досліджуваних випадкових величин.

Крім того, було використано низку специфічних методів дослідження:

- метод словникових дефініцій, що дав змогу дізнатись значення ФО та сформуванню власний словник ФО, вжитих в АХТВТ;

- метод фразеологічного опису – один із найбільш поширених методів, що використовується для виокремлення ФО; його прийоми (спостереження, класифікація, позиційні прийоми) використано задля збору матеріалу з АХТВТ, їхньої класифікації, інтерпретації семантичних особливостей досліджуваних ФО;

- метод фразеологічної ідентифікації – слугує задля визначення фразеологічності набору слів та можливості віднесення такого набору до ФО; цей метод базується на аналізі різних типів фразеологічних значень, співвідношенні елементів ФО та його всієї структури, він допомагає виділяти ФО серед складних слів та словосполучень.

Отже, вивчення низки наукових та лінгвістичних літературних джерел дозволило здійснити аналіз існуючих методологічних підходів до дослідження

фразеологічного простору мови та за результатами аналізу запропонувати власний комплекс адаптованих методів та методик вивчення ФО АХТВТ.

Наші подальші наукові розвідки здійснено відповідно до вимог системного, частино-мовного, структурно-граматичного, лексико-семантичного, функційного підходів, а також з використанням:

- низки загальнонаукових методів (аналіз, синтез, дедукція, індукція, порівняння, класифікація, систематизація, ймовірно-статистичні методи, метод експертних оцінок);

- сукупності специфічних методів, лінгвістичних досліджень, зокрема методів структурної лінгвістики (описовий метод, метод аналізу за безпосередніми складниками), методу семантичного аналізу, методу контекстуального аналізу, методи лінгвостатистики (квантитативні методи).

2.1.1 Описовий метод: ідентифікація та дефініційний аналіз

Описовий метод (Р. Мерінгер, Ф. де Соссюр, Г. Шухардт) дозволяє провести «планомірну інвентаризацію» мовних одиниць, під час якої можна описати та пояснити особливості їх побудови і функціонування в тексті. Саме цей метод виявився найбільш зручним для виконання таких завдань нашого дослідження. Основними складовими частинами описового методу є спостереження, порівняння узагальнення, інтерпретація та класифікація.

Лінгвістичне *спостереження* дозволило виділити одиниці опису (у нашому випадку – ФО), проаналізувати їхні властивості, а на підставі *порівняння* з іншими ФО виділити ознаки та характеристики.

За допомогою *узагальнення* та систематизації було здійснено синтез подібних і повторюваних явищ (ФО) у більш широку категорію, у межах якої зазначені лексичні одиниці поєднуються за певними характеристичними ознаками.

Щодо *інтерпретації* результатів спостереження, то вона дозволила встановити місце, роль, функції ФО у структурі АХТВТ.

Далі за допомогою описового методу було проведено *класифікацію* ФО, сутність якої полягала у розподілі сукупності ФО за певними ознаками (за морфологічною ознакою), а також категоріальну структуру ідіоматичного простору АХТВТ.

Отже, застосування описового методу дозволило:

- 1) виокремити у АХТВТ ФО;
- 2) членувати ФО – поділити словосполучення на словоформи, а словоформи – на морфеми, що дозволило побудувати структурні моделі;
- 3) інтерпретувати і класифікувати ФО.

Одночасно з описовим методом використано прийоми зовнішнього (за зв'язком з позамовними явищами, за зв'язком з іншими мовними одиницями) та внутрішнього (способи та засоби вивчення мовних явищ і процесів на основі їх системних (парадигматичних і синтагматичних) зв'язків та інтерпретації [69].

Відомо, що соціологічні прийоми використовують під час досліджень словникового складу мови [130, с.45]. Прийом «слів та речей» дозволив дослідити особливості функціонування ФО у АХТВТ, встановити відповідність виокремлених ФО та речей, явищ, дій, що вони позначають (*to fall into step – to begin walking or marching with the same rhythm as another person or group of people*, тобто «йти в ногу» – рух; *under someone's nose – used to describe something that someone fails to see or notice even though he or she should*, тобто «прямо в когось під носом» – обставина дії; *put (all/all of) one's cards on the table – to be honest with other people and to tell them one's thoughts, plans, etc., in a very open way*, тобто «викласти карти на стіл» – дія).

Дефініційний аналіз ФО АХТВТ виконувався за такою словниковою базою:

- 1) Merriam-Webster Dictionary;
- 2) The Free Dictionary;
- 3) Oxford dictionary of Idioms;

- 4) Mc Graw-Hill's Dictionary of American Idioms;
- 5) Collins Cobuild Idioms Dictionary;
- 6) Chambers English-Ukrainian Dictionary of Idioms;

Така кількість словників використовувалась з метою одержання дефініцій кожної ФО.

2.1.2 Метод аналізу за безпосередніми складниками

Основні принципи методу аналізу за безпосередніми складниками сформулював Л. Блумфільд, а узагальнені й удосконалені ці принципи були К. Лі Пайком, С. Р. Веллсом, Ч. Хокетом, С. Чепманом. Цей метод дозволив нам встановити ієрархічність складових елементів ФО на основі аналізу його синтаксичної структури та членування ФО (словосполучення) на складники [51].

З використанням методу аналізу за безпосередніми складниками було здійснено поступове членування ФО (словосполучення) на складники, до неподільних елементів (слів – кінцевих складників). На синтаксичному рівні таке членування поступово згортається до виявлення ядра членованої конструкції («ядерної» одиниці – одиниці, яка є основою словосполучення) та периферійного елемента (залежного маргінального елемента). Так, наприклад, у ФО *“for fear”*, слово *“fear”* є ядром, а *“for”* – периферійним (маргінальним) елементом; *“in agreement”*, слово *“agreement”* – ядерний компонент, прийменник *“in”* – маргінал.

Застосовуючи аналіз за безпосередніми складниками, ми дотримувались певних правил, які є підґрунтям цього методу. Такими правилами є:

- на кожному етапі необхідно проводити лише одне членування;
- у кожному поділі береться до уваги результат лише останнього членування;
- під час членування заборонено переставляти елементи членування.

Для подання результату використання методу аналізу за безпосередніми складниками скористаємось сталою системою символів, яку використовують лінгвісти для такого аналізу: head (H), modifier (M), subject (S), predicate (P), Verb (V), Complement (C), noun phrase (NP), verb phrase (VP), adjective Phrase (AP), noun determiner (Det), pronoun (Pro), prepositional phrase (PP).

Продемонструємо приклад розчленування ФО, відповідно до описаних правил та позначень (рисунок 2.1).

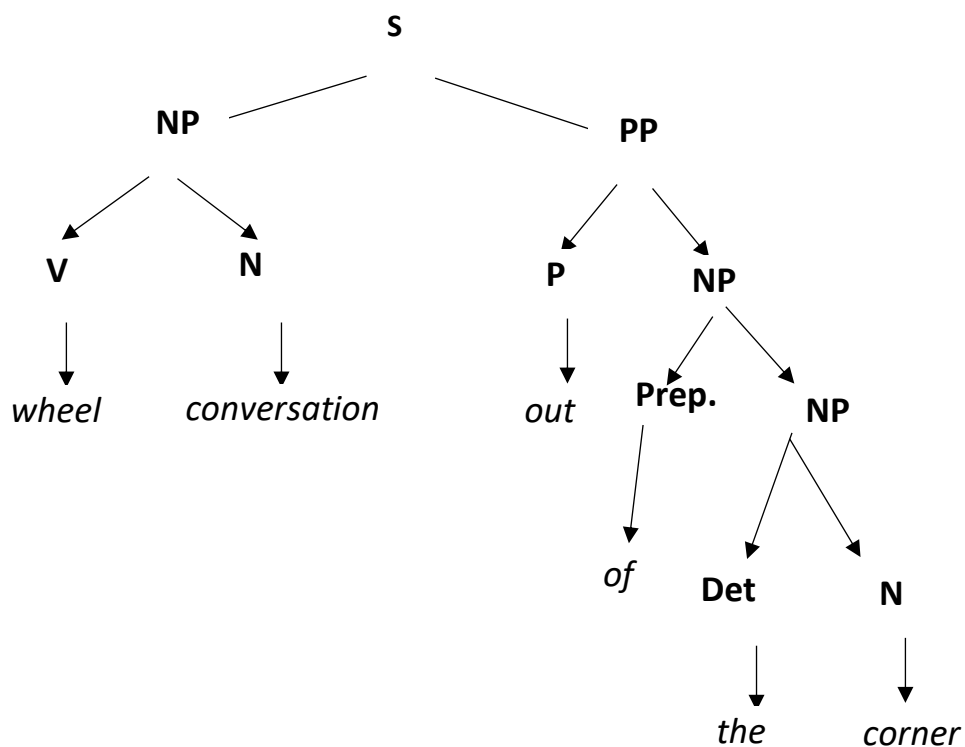

Рисунок 2.1 – Аналіз ФО за безпосередніми складниками

На рисунку 2.1 представлено приклад використання методу аналізу за безпосередніми складниками на матеріалі ФО “*wheel conversation out of the corner*”, що володіє значенням “*if a situation turns the corner, it starts to improve after a difficult period*”, тобто «вивести розмову з глухого кута». Як бачимо з рисунку 2.1, можна умовно здійснити членування ФО на 2 частини: NP (*wheel conversation*) та PP (*out of the corner*). Кожна з цих частин поділяється на: NP – V+N PP – P (out) +NP → Det (the)+N (corner).

2.1.3 Структурна модель як маніфестація лексичної сполучуваності фразеологічних одиниць (частино-мовний критерій)

Структурний аналіз слугує для розгляду структурних особливостей і будови ФО. Значення ФО не завжди відповідає сумі словесного значення окремих компонентів фрази. Структурний аналіз дає змогу зрозуміти, як усталені полівербіальні вирази, якими є ФО функціонують в АХТВТ, як вони впливають на семантику художнього військового тексту.

Основними елементами структурного аналізу є:

1. Кількість компонентів, тобто слів, що входять до складу ФО;
2. Порядок компонентів ФО, їх семантична сполучуваність;
3. Синтаксичні особливості: розгляд синтаксичної структури ФО та її взаємодія з іншими членами речення та граматичними формами;
4. Визначення лексичного та семантичного значення ФО [185, с.67].

Саме з використанням методу структурного аналізу було застосовано частино-мовний та структурно-граматичний критерії для встановлення структурних моделей ФО АХТВТ, їх синтаксичної ролі у реченні.

Важливою особливістю цього методу є необхідність встановлення семантичної сполучуваності компонентів ФО, тобто того, як і які слова або фрази можуть поєднуватися разом у ФО і як це впливає на їхні значення [54]. ФО – це вирази, які мають фіксовану структуру та особливе значення, яке у більшості випадків не можна зрозуміти, розглядаючи окремо слова, що входять до їхнього складу [186, с.402].

Отже, “*Sometimes she thought it would all **drive her crazy**. But she tried to keep her fears silent. She did not know, however, the mortal danger her husband was now in*” [203, с.6].

ФО “*drive someone crazy*” має частино-мовну структуру: *V+Pron+Adj*; виконує в реченні функцію присудка та має семантичне значення “*to annoy or bother someone very much*”.

Під час дослідження ФО, взято до уваги, які слова або її компоненти можуть бути замінені іншими словами, а які – ні, без порушення її значення. Врахування семантичної сполучуваності необхідно для правильного використання ФО з максимальною точністю та виразністю.

2.1.4 Контекстуальний аналіз

Для розкриття глибини семантики ФО та об'єктивного бачення особливостей функціонування ФО у АХТВТ необхідно і важливо розглядати семантичне та емоційно-оцінкове значення ФО лише на підставі контекстуального аналізу [75]. Лише у тісному зв'язку з контекстом твору можна оцінити роль ФО як виражального засобу твору та специфіку її перекладу. У контексті твору, а інколи залежно від пов'язаної лексичної одиниці (слова, словосполучення) ФО може набувати певної зовнішньої форми (звучання).

Трансформація ФО (повна або часткова видозміна семантики) із збереження внутрішньої форми зазвичай зумовлена тісними контекстуальними зв'язками із змістом художнього твору. Поза текстом ФО являє собою набір слів, які поєднані між собою за певною схемою, а у контексті АХТВТ набуває експресивно-оцінкового значення та особливого контекстуального змісту. Контекстуальний аналіз ФО передбачає вивчення контекстів, у яких вони вживаються в АХТВТ, дозволяє глибше зрозуміти семантичне значення ФО та оцінити її роль у тексті.

*“I’ll be visiting every committee room at some point during the day,” he said on the move, ‘so I’ll **catch up with** you later.” [165, с.241]*

ФО *“to catch up with”* має словникову дефініцію «зустрічатись з кимось неформально», «ставитись до когось погано». Проте очевидним є той факт, що в цьому контексті ФО має значення «розібратись з кимось пізніше», тобто контекстуальний аналіз враховує семантичний контекст (зв'язок ФО з іншими словами та виразами у тексті, вплив ФО на смисл тексту), синтаксичний контекст

(роль та позиція ФО в реченні чи фразі, взаємодія з іншими частинами мовлення та вплив на синтаксичну структуру), контекст вживання (вивчення комунікативних цілей використання ФО, розгляд контекстуальних обставин, які стимулюють до вживання конкретної ФО).

2.1.5 Семантична класифікація фразеологічних одиниць: базові категорії

Сутність і зміст ФО зумовлені її семантичною структурою, яка з одного боку розглядає лексико-семантичні варіанти багатозначної ФО, а з іншого – аналізує ієрархічну сукупність смислових елементарних компонент (сем), що формують повне значення ФО.

Відомо, що семи розрізняються за своїми функціями та природою, зокрема є класеми, архісеми, диференційна та інтегральна семи тощо.

Найбільш узагальненою за змістом є класема, вона відповідає значенню частини мови, яку описує ФО. Наприклад:

- об'єкт (*“trick of the light”, “hard time”*);
- ознака (*“home and dry”, “like a drowned rat”, “in good hands”*);
- дія (*“tell the truth”, “to lose one’s nerve”, “to set fire to”*);
- обставина (*“in the back of one’s mind”, “under the illusion”*).

Сема, яка є спільна для певної тематичної групи, категорії або семантичного поля, називається архісемою. Такими семами є, наприклад, почуття, емоції, час, переміщення тощо. У нашому дослідженні особливостей функціонування ФО у АХТБТ це:

- час (*“from time to time”, “in one’s time”, “most of the time”*);
- почуття (*“burst into tears”, “with a heavy heart”*).

Розподіл ФО на категорії відбувався за ядерним компонентом. Отже, проаналізувавши ФО *“to take a break”*, словникове значення якої *“to stop doing something for a short period of time: to rest”* «перестати щось робити, відпочивати»

(характеристика дії), можна зробити висновок щодо використання її для позначення поняття дії, а тому можна віднести цю ФО до категорії *Дія*. ФО *“like a drowned rat”* вживається для позначення ознаки людини, котра промокла до нитки: «мокрый як хлющ», за словниковим значенням *“used to describe a person who is very wet and miserable”*. Отже, зрозуміло, що дана ФО відноситься до категорії *Ознака*.

2.1.6 Метод експертних оцінок

Для об'єктивного підходу та отримання коректних висновків щодо правильності поділу та класифікації досліджуваних ФО, врахування різних поглядів на зазначену проблематику було застосовано метод експертних оцінок, який є достатньо ефективним для дослідження складних і багатокритеріальних завдань. Експертні методи використовують дослідницькі можливості та вміння людини, вони дають змогу фахівцям, що працюють у лінгвістичній галузі, на основі власних знань, досвіду та інтуїції одержати апріорні оцінки досліджуваних явищ [68].

Процес встановлення певних закономірностей організації або функціонування того чи іншого явища у різних галузях науки обов'язково повинен брати до уваги думку провідних фахівців. Це дозволяє досліднику у власних наукових розвідках позбутися певного суб'єктивізму. Такий підхід передбачає врахування у кожній конкретній галузі науки гіпотетичних уявлень досвідчених дослідників та практиків про шляхи розв'язання певних проблематичних питань, оцінки достовірності та значущості результатів, правильність підходів та альтернативні шляхи вирішення наукових завдань та про можливі наслідки.

На думку В. Перебийніс, дослідникам часто для роз'язування низки лінгвістичних питань доводиться дослухатись до інтуїтивних здогадок або суджень носіїв мови. Метод експертних оцінок у лінгвістиці варто застосовувати

у тих випадках, коли немає єдиних підходів або надійних критеріїв для аналізу мовних явищ або для дослідження особливостей сприйняття мовних (мовленнєвих) явищ тощо. Такі практики і теоретичні дослідження свідчать про те, що експертні судження (за умов дотримання правильної методології їх отримання) містять достатньо достовірну інформацію, використання якої дозволяє робити правильні обґрунтовані рішення [69, с.99].

Експерти, котрі входять до складу груп, повинні однозначно розуміти завдання та цілі експертизи, бути компетентними, зацікавленими у результаті експертизи, узгодженими в думці, об'єктивними у судженнях. Саме тому для дотримання зазначених вимог під час формування експертних груп застосовують низку методів, які статистично достовірно та об'єктивно оцінюють кандидатів у експерти.

Для відбору членів експертної групи застосовано спеціальні методики, які дозволяють сформувати компетентну експертну групу. Важливим моментом щодо формування експертної групи є визначення її чисельності. Для вирішення цього завдання було використано формулу:

$$N_g = \frac{\varphi \cdot d^2}{\Delta Q^2 \cdot (1 - \bar{\gamma})}, \quad (2.1)$$

де N_g – достатня кількість експертів: $N_g \in [N_{\min}, N_{\max}]$, d – розмах індивідуальних експертних оцінок, $\bar{\gamma}$ – довірча ймовірність, ΔQ – встановлене значення абсолютної похибки для колективної оцінки експертів, φ – коефіцієнт, що залежить від значення довірчої ймовірності. В нашому випадку для отримання достовірних результатів роботи експертної групи виявилось достатньо 16 експертів (за довірчої ймовірності $\bar{\gamma} = 0,95$). *Превентивною вимогою до усіх кандидатів в експерти була вимога знання англійської мови на рівні C1.*

Групи експертів було сформовано з дотриманням усіх вимог щодо цієї процедури та із застосуванням низки спеціалізованих методик, а саме.

- методу взаємних рекомендацій, який є основним для відбору експертів, він визначає можливість сумісної роботи кандидатів у експерти;
- методу аналізу анкетних даних, основними вимогами якого є наявність наукового ступеня в галузі філології, вченого звання, наявність публікацій наукового та методичного характеру з досліджуваної проблематики, участь в експертизах і методичних комісіях, позитивне ставлення до експертизи тощо. Цей метод належить до документальних методів оцінки кандидатів у експерти. Варто зазначити, що всі відібрані кандидати відповідали вимогам та відповідно до анкетних даних мали право брати участь в експертизі;
- методу оцінки узгодженості кандидатів в експерти, який зумовлений необхідністю отримання об'єктивної експертизи, оскільки неузгоджена експертна група не зможе зробити надійних висновків, знайти компроміс для формування кінцевих висновків щодо досліджуваної проблеми, її діяльність не буде конструктивною [27, с.56].

Під час реалізації останнього методу розраховують коефіцієнт Кендела або коефіцієнт конкордації за результатами окремого тестування кандидатів в експерти щодо ранжування ними основних характеристик ФО. Ранжування дозволило оцінити однотайність у думках кандидатів щодо поставленого завдання. Оскільки було проранжовано якісні характеристики за важливістю для аналізу досліджуваного поняття, то унеможливилась поява однакових рангів.

Коефіцієнт узгодженості кандидатів у експерти у випадку неспівпадіння рангів було обчислено за формулою Кендела:

$$W = \frac{12S}{m^2(n^3 - n)}, \quad (2.2)$$

де m — число кандидатів в експерти, n — кількість питань,

$$S = \sum_{i=1}^n ((R_i - R_{cp})^2), \quad (2.3)$$

де $R_{cp} = \frac{1}{n} \sum R_i$ – середній ранг показника, R_i – сумарний ранг.

Величина W свідчить про ступінь спільності експертів. Коефіцієнт конкордації знаходиться в межах $0 < W < 1$, тобто чим ближче W до 1, тим більша узгодженість кандидатів у експерти. За результатами тестування розрахований коефіцієнт конкордації для нашої експертної групи виявився досить високим ($W = 0,797$), що свідчить про високий рівень узгодженості сформованої групи експертів та можливість їхньої співпраці. Значущість коефіцієнта конкордації доведено за допомогою критерію Пірсона χ^2 , розрахункова формула якого в цьому випадку має вигляд:

$$\chi^2 = m \cdot (n - 1) \cdot W, \quad (2.4)$$

де m – число кандидатів в експерти, n – кількість питань, W – визначений коефіцієнт конкордації [69].

Результати застосування критерію Пірсона засвідчили статистичну значущість коефіцієнта узгодженості кандидатів у експерти на рівні $p \leq 0,01$

Отже, сформована експертна група є компетентною та узгодженою і допоможе нам отримати об'єктивну думку щодо низки проблемних питань, які можуть виникнути під час дослідження.

2.1.7 Методи квантитативного аналізу

Досить ефективним засобом отримання достовірної інформації про лінгвістичні явища та мовні одиниці є квантитативні методи або лінгвостатистичні методи дослідження. На сьогодні жодна галузь науки не

обходиться без застосування кількісних оцінок досліджуваних явищ, їх математико-статистичного опрацювання та інтерпретації отриманих результатів. Лінгвістика не є винятком. Застосування квантитативних методів (С. Бук [28], В. Перебийніс [68, 69]) допомагає визначати кількісні показники (характеристики) мовних об'єктів та явищ, оцінювати їх достовірність і значущість.

Під час проведення наукових досліджень ці методи допомагають з'ясувати системи мови, організацію тексту, зрозуміти закономірності вживання та функціонування лексичних одиниць, зібрати і систематизувати експериментальні дані, кількісний та статистичний аналіз отриманих лінгвістичних фактів, сформулювати та відібрати вибіркового матеріалу з дотриманням усіх необхідних умов, дослідити будову та структуру текстової бази тощо.

У нашому дослідженні також застосовано низку квантитативних методів, кожен з яких виконував певні завдання:

- вибіркового метод – слугував для встановлення необхідної кількості експериментальної текстової сукупності, формування репрезентативної вибірки ФО з АХТВТ з дотриманням відповідних вимог та похибок;
- критерій χ^2 -квадрат Пірсона – перевірка однорідності розподілу ФО у текстовому матеріалі;
- критерій Стюдента – для виявлення розходжень у частоті появи метафоризованих та частково вмотивованих ФО у досліджуваних АХТВТ;
- кореляційний аналіз – для встановлення кореляційних зв'язків між різними класифікаціями ФО та наповненням лексико-семантичних категорій.

Оскільки експериментальний матеріал був достатньо об'ємним, то використання комп'ютерної техніки спрощувало роботу та давало змогу досить швидко опрацювати велику кількість емпіричного матеріалу. Відповідні завдання виконано за допомогою вбудованих в операційну систему *Windows* можливостей електронних таблиць EXCEL.

2.2 Вибірка матеріалу

Характерною ознакою будь-якого дослідження у сучасній науці є системний підхід до вивчення об'єкта дослідження, тобто врахування усіх його взаємозв'язаних складових, які функціонують як єдине ціле та доповнюють один одного [11]. При цьому низка визначальних та другорядних чинників впливає на процес функціонування кожної системи (об'єкта дослідження) і визначає кінцевий результат – формування необхідних та випадкових змін, співвідношення яких можна дослідити ймовірно-статистичними методами [8]. Саме коректне використання методів математичної статистики дозволяє на основі емпіричного матеріалу отримати достовірні результати дослідження. На думку А. Єріної, В. Захожай та Д. Єріна, «метод статистики, як і будь-який інший науковий метод, ґрунтується на поєднанні аналізу і синтезу. Аналізуючи явища, статистика, з одного боку, виявляє в них схожі риси і відмінності, за якими виокремлює різні групи (типи) явищ, вивчає їх особливості, а з іншого – узагальнює інформацію за цими групами (типами) і загалом щодо об'єкта дослідження» [37, с.97]. Такий підхід використовують під час проведення досліджень у будь-якій науковій галузі, в тому числі і в галузі лінгвістики.

Варто зазначити, що текст як послідовність знаків є комунікативною одиницею найвищого рівня, оскільки він володіє так званим смисловим завершенням як інформаційне і структурне ціле з функціональною структурою, де кожна частина такого цілого виконує свою роль. Під час проведення дослідження ми активно та широко застосовували ймовірно-статистичні методи планування експериментів, які вирішували такі завдання:

- метрологічні (обчислення необхідного об'єму вибірки ФО, відбір ФО з АХТВТ);
- методичні (виявлення закономірностей методики їх перекладу);
- екстремальні (оцінка структури відібраних ФО);
- теоретичні (класифікація ФО та формування висновків) [98].

Будь-яке науково обґрунтоване дослідження має базуватись на

застосуванні методів, котрі дозволять систематизувати статистичний матеріал та оцінити достовірність отриманих результатів, що своєю чергою, дозволяє зробити правильні адекватні висновки. Ця теза стосується досліджень у різних галузях науки, в тому числі й лінгвістики. На думку В. Руденко та Н. Руденко, «оснащеність наукового дослідження адекватними математичними методами, тобто рівень його математизації, свідчить про інноваційний характер певної наукової галузі у сучасних умовах» [78, с.7]. І з цим важко не погодитись.

На сьогодні для дослідженні мовної системи і можливостей її функціонування активно застосовують квантитативні методи. Хоча можливість їх використання передбачили ще Ф. де Соссюр та І. А. Бодуен де Куртене, фактично застосовувати їх почали з середини минулого століття. Дослідження в цьому напрямі проводили такі зарубіжні вчені, як Габріель Альтман (Gabriel Altmann), Рейнгард Кьолер (Reinhard Köhler) (Німеччина); Петер Гжибек (Peter Grzybek), Еммеріх Келіх (Emmerich Kelih) (Австрія); Гейза Віммер (Geiza Wimmer) (Словаччина); Адам Павловскі (Adam Pawłowski), Ядвіга Самбор (Jadwiga Sambor) (Польща); Юхан Тулдава (Естонія); Раймунд Піотровський та інші. В Україні квантитативним дослідженнями мовних явищ присвячені праці В. Широкова, М. Кригіна, В. Перебийніс, С. Бук, В. Левицького та ін.

Такі методи науковці використовують для дослідження лінгвістичної системи у таких напрямках, які можемо вважати умовними, а саме: отримання кількісних відомостей, застосування різних методів теорії ймовірностей для побудови певних лінгвістичних моделей (побудова таких моделей дає можливість охарактеризувати властивості та ознаки мовних одиниць, у нашому випадку фразеологічних), а також статистична перевірка раніше висунутих гіпотез про мовні явища чи процеси. Досить актуальним є вивчення змісту та основних функцій ФО в АХТВТ з метою доповнення теорії ідіоматики загалом, та ідіоматики військових текстів, зокрема, а також одержання нових відомостей про постійні процеси збагачення та трансформації мовних номінативних засобів англійської мови з дотриманням правил мовної економії.

Вивчення цих питань передбачає підбір такого масиву ФО з АХТВТ, який би забезпечив можливість отримання достовірних і статистично значущих результатів та висновків. Отже, актуальним питанням є формування необхідної і достатньої мінімальної вибірки ФО, яка б змогла забезпечити одержання надійних результатів нашого дослідження, тобто таких, які б адекватно відображали справжню картину щодо вживання та перекладу ФО в АХТВТ.

Зрозуміло, що для цього необхідне коректне використання методів математичної статистики, межі застосування яких у лінгвістиці досить широкі. Сюди можна віднести відбір лінгвістичних одиниць, вивчення інформаційно-статистичних властивостей текстів, обчислення основних статистичних характеристик досліджуваної сукупності об'єктів тощо.

Варто зазначити, що дуже важливим етапом будь-якого дослідження лінгвістичних явищ і процесів є проведення статистичного спостереження, результативність якого залежить від правильності його організації. Лише дотримання відповідних вимог до його проведення дозволить згрупувати досліджувані лінгвістичні об'єкти, здійснити аналіз одержаних даних, зробити достовірні висновки.

Суцільне статистичне спостереження фразеологічного простору АХТВТ є дуже трудомістким, тому актуальним є проведення несукцільного статистичного спостереження, яке має назву вибіркового методу. Цей метод є надійним, науково-обґрунтований і забезпечує визначену точність. Він має низку переваг, зокрема таких, як економія часу та засобів, можливість детального аналізу досліджуваної ознаки для вибіркової сукупності об'єктів, можливість оцінки характеристик вибірки, коли це неможливо для генеральної сукупності. Крім того, застосування вибіркового методу повинне відповідати певним вимогам, насамперед об'єктивності відбору одиниць вибіркової сукупності, її репрезентативності (представницькості) та достатнього об'єму вибірки, який дозволить зробити достовірні висновки про лінгвістичне явище, в нашому випадку щодо вживання, структури та адекватності перекладу ФО в АХТВТ.

У статистиці розрізняють такі види відбору одиниць у вибірку із генеральної сукупності: простий випадковий, механічний, серійний, типовий. Найбільш прийнятним для лінгвістичних досліджень є механічний відбір, який ураховує особливості функціонування мови. Саме його було використано у нашому дослідженні.

Питання інструментальних можливостей формування відповідних вибірових масивів окреслено в багатьох роботах, зокрема детально відобразила їх у своїй роботі В. Перебийніс [68]. Авторка обґрунтовує можливість використання низки формул для формування достатніх репрезентативних вибірок, котрі базуються на застосуванні понять відносної похибки вибірки, абсолютної частоти, відносної різниці, обсягу генеральної і вибіркової сукупності, генеральних та вибірових числових характеристик.

Питання встановлення обсягу вибірки ФО є досить складним і таким, яке потребує особливої уваги, оскільки від правильності формування вибірки залежить достовірність результатів проведеного дослідження. Природньо виникає питання відносної похибки отриманих результатів, яка б забезпечувала правильність сформованих висновків. У лінгвістиці найбільш прийнятний рівень похибки – 5%. Такого рівня похибки достатньо важко досягти, оскільки деякі лінгвістичні одиниці трапляються досить рідко у тексті і для досягнення рівня відносної похибки $\delta = 0,05$ необхідно опрацювати значну кількість літературних джерел.

Для встановлення обсягу вибірки досліджуваних у нашому дослідженні лінгвістичних одиниць було обстежено АХТВТ довжиною 100000 слововживань, у якому було виявлено 234 ФО.

Для визначення обсягу вибірки N , було використано таку формулу:

$$\delta = \frac{1,96}{\sqrt{p \cdot N}}, \quad (2.5)$$

де p – ймовірність, яка прирівнюється до відносної частоти, а N – необхідна довжина тексту.

З огляду на результати опрацювання літературних джерел маємо:

$$p = 234 \div 100000 = 0,00234.$$

При цьому будемо вважати, що $\delta = 0,05$.

Після перетворення зазначеної формули можна розрахувати необхідний обсяг тексту, який необхідно дослідити, щоб забезпечити надійність результатів на рівні 95%. Отже,

$$N = \frac{1,96^2}{p \cdot \delta^2} = \frac{3,8416}{0,00234 \cdot 0,0025} = 735256 \text{ слововживань.}$$

Аналіз наведених у роботі В. Перебийніс [69] формул дозволяє зробити висновок, що для визначення обсягу вибіркової сукупності ФО, що вживаються в АХТВТ, доцільно скористатися формулою:

$$m = \left(\frac{1,96}{\delta} \right)^2, \quad (2.6)$$

де δ – відносна похибка обчислень, а m – абсолютна частота (кількість вживань досліджуваних одиниць або шукана величина обсягу вибірки).

Залежно від величини δ , обсяг вибірки може мати різне значення, але при цьому цей обсяг повинен бути таким, щоб його вистачило для формування достовірних висновків про властивості та характеристики досліджуваного лінгвістичного явища (генеральну сукупність), а також отримання статистично значущих результатів дослідження. Так, наприклад, при $\delta=30\%$ $m=43$, а при $\delta=1\%$ $m=38416$. У цьому випадку відносна похибка занадто велика, а для другої – важко організувати вибірку такого обсягу.

При дослідженні різних мовних характеристик приймаються різні значення величини статистичної похибки δ . Загалом у лінгвістиці вважається, що рівень $\delta=5\%$ забезпечує обсяг репрезентативної вибірки.

Аналіз різних літературних джерел, – від навчальних посібників з питань математичної статистики та квантитативної лінгвістики, до статей, у яких досліджено різні аспекти формування вибірок для дослідження різних мовних характеристик та явищ, – дозволяє зробити висновок про те, що дослідження ФО у АХТВТ відноситься до числа завдань, для яких величина $\delta=5\%$ може забезпечити прийнятні результати [102, с.181]. Отже, для дослідження фразеологічного простору зазначених текстів доцільно сформувати вибірку ФО обсягом 1538 одиниць. Така вибірка складе базу для вивчення дослідження характеристик і особливостей ФО, питань змісту й функцій зазначених лінгвістичних одиниць та розвитку теорії фразеології (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Розрахункова таблиця обсягу вибірки ФО

Відносна похибка		m - кількість вживань одиниці
δ	$\delta *100\%$	
0,01	1	38416
0,02	2	9604
0,03	3	4268
0,04	4	2401
0,05	5	1538
0,06	6	1067
0,07	7	784
0,08	8	600
0,09	9	474
0,1	10	384
0,11	11	317
0,12	12	267
0,13	13	227
0,14	14	196
0,15	15	171
0,16	16	150
0,17	17	133
0,18	18	119
0,19	19	106
0,2	20	96
0,21	21	87
0,22	22	79

Продовження таблиці 2.1

0,23	23	73
0,24	24	67
0,25	25	61
0,26	26	57
0,27	27	53
0,28	28	49
0,29	29	46
0,3	30	43

Отже, згідно з проведеними розрахунками, для досягнення необхідної відносної похибки потрібно відібрати 1538 ФО.

Загалом, для досягнення найбільш прийняттого для філологічних досліджень рівня відносної похибки $\delta=5\%$ необхідно опрацювати англомовний текст довжиною 735256 слововживань, з якого відібрати 1538 ФО.

Варто зазначити, що описаний спосіб відбору вибірки та досягнення зазначеної оцінки є наближеним і неточним. Це пояснюється тим, що у розрахунках не враховано рівномірності розподілу ФО щодо генеральної сукупності. Саме тому після перевірки опрацьованих текстів на однорідність та об'єднання їх в одну сукупність на основі встановленої частоти ФО у виділених підвибірках, що забезпечують необхідну кількість прикладів, ми оцінили точність та величину відносної похибки цих розрахунків.

Для роботи було відібрано 7 творів різних авторів із загальним обсягом 913950 слововживань. Перевищення встановленої вище кількості слововживань пояснюється тим, що кожна книга має певну кількість слів і, досліджуючи підібрані тексти, не можна відкинути частину твору. Варто зазначити, що таке перевищення лише сприятиме підвищенню достовірності результатів дослідження. Оитже, відібраними творами джерельної бази були:

Patrick Robinson “Nimitz Class” [203],

Jeffrey Archer “Best Kept Secret” [165],

Robert Harris “Enigma” [206],

Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War” [97],

Tom Clancy “Red Storm Rising” [215],

Joshua Hood “The Guardian” [109]

Marcus Zusak “The Book Thief” [188].

Кожен зазначений твір було спочатку перевірено на рівномірність розподілу ФО. Продемонструємо методику перевірки на прикладі Patrick Robinson “Nimitz Class”, який містить близько 130000 слововживань. Цей твір було розбито на підвибірки (кожна обсягом 10000 слів), у яких було відібрано ФО. Результати вибору представлено у таблиці 2.2:

Таблиця 2.2 – Результати відбору ФО (Patrick Robinson “Nimitz Class”)

Підвибірка	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Частота ФО	15	18	25	20	19	22	24	16	21	24	26	20	23

Загальна сума вибраних ФО 265. Перевіримо рівномірність розподілу ФО за допомогою критерію χ^2 -Пірсона.

Критерій χ^2 застосовують для зіставлення емпіричного розподілу досліджуваної ознаки або явища з теоретичним розподілом (рівномірним, показниковим, нормальним тощо). Критерій χ^2 відповідає на питання про частоту появи різних значень ознаки в емпіричному розподілі. Перевага методу полягає у тому, що він дозволяє зіставляти розподіли ознак, представлених у довільній шкалі, починаючи від шкали найменувань.

При співставленні емпіричного розподілу з теоретичними визначають ступінь розходження між емпіричними і теоретичними частотами. Вибрана вибірка ФО задовольняє усім обмеженням критерію.

Із застосуванням критерію Пірсона гіпотезу формулюють залежно від мети дослідження.

У нашому випадку:

H₀: Розподіл ФО у творі “Nimitz Class” не відрізняється від рівномірного.

H₁: Розподіл ФО у творі “Nimitz Class” відрізняється від рівномірного.

Обчислення емпіричного значення критерію представлено у розрахунковій таблиці 2.3:

Таблиця 2.3 – Розрахункова таблиця рівномірності розподілу ФО (Patrick Robinson “Nimitz Class”)

Підвибірка	Емпірична частота $f_{емп}$	Теоретична частота f_m	$f_{емп} - f_m$	$(f_{емп} - f_m)^2$	$\frac{(f_{емп} - f_m)^2}{f_m}$
1	15	21	-6	36	1,714286
2	18	21	-3	9	0,428571
3	25	21	4	16	0,761905
4	20	21	-1	1	0,047619
5	19	21	-2	4	0,190476
6	22	21	1	1	0,047619
7	24	21	3	9	0,428571
8	16	21	-5	25	1,190476
9	21	21	0	0	0
10	24	21	3	9	0,428571
11	26	21	5	25	1,190476
12	20	21	-1	1	0,047619
13	23	21	2	4	0,190476
Сума	273	273	0	0	$\chi_{емп}^2 = 6,666667$

Для визначення критичного значення критерію необхідно обчислити кількість ступенів вільності за формулою:

$$\nu = k - 1,$$

де k – кількість розрядів (підвибірок). У нашому випадку $k=13$, а отже, $\nu = 13 - 1 = 12$.

За таблицею критичних значень

$$\chi_{кр}^2 = \begin{cases} 21,026, \rho \leq 0,05 \\ 26,217, \rho \leq 0,01 \end{cases}$$

Правило рішення для критерію χ^2 має вигляд:

Якщо $\chi_{емп}^2$ більше $\chi_{кр}^2$ або дорівнює йому, H_0 відхиляється.

Отже, $\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2$ ($6,667 < 21,026$) на рівні статистичної значущості $\rho \leq 0,05$.

Це означає, що необхідно прийняти нульову гіпотезу, згідно з якою розподіл ФО у “Nimitz Class”, Patrick Robinson є рівномірним.

Аналогічні розрахунки було проведено для всіх опрацьованих англomовних творів. Отримані результати засвідчили рівномірність розподілу ФО по тексту, підтвердженням чого є таблиця 2.4:

Таблиця 2.4 –Рівномірність розподілу ФО в АХТВТ

№з/п	Автор і назва твору	Емпіричне значення критерію	Результати порівняння значень критерію	Висновок
1	Patrick Robinson “Nimitz Class”	$\chi_{емп}^2 = 6,667$	$\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2$ Приймається H_0 , $\rho \leq 0,05$	Розподіл рівномірний
2	Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	$\chi_{емп}^2 = 9,799$	$\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2$ Приймається H_0 , $\rho \leq 0,05$	Розподіл рівномірний
3	Robert Harris “Enigma”	$\chi_{емп}^2 = 7,555$	$\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2$ Приймається H_0 , $\rho \leq 0,05$	Розподіл рівномірний
4	Joshua Hood “The Guardian”	$\chi_{емп}^2 = 6,865$	$\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2$ Приймається H_0 , $\rho \leq 0,05$	Розподіл рівномірний
5	Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	$\chi_{емп}^2 = 6,563$	$\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2$ Приймається H_0 , $\rho \leq 0,05$	Розподіл рівномірний
6	Tom Clancy “Red Storm Rising”	$\chi_{емп}^2 = 5,453$	$\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2$ Приймається H_0 , $\rho \leq 0,05$	Розподіл рівномірний
7	Marcus Zusak “The Book Thief”	$\chi_{емп}^2 = 11,137$	$\chi_{емп}^2 < \chi_{кр}^2$ Приймається H_0 , $\rho \leq 0,05$	Розподіл рівномірний

Наступним кроком була перевірка зазначених творів на статистичну однорідність, що дозволить, у випадку отримання позитивного результату, об'єднати всі твори в одну сукупність. Така дія спростить подальше дослідження та дозволить оцінити точність розрахунків та уточнити обсяг вибірки ФО.

Для визначення статистичної однорідності необхідно для кожної вибірки (твору $M_i, (i=\overline{1,7})$) визначити абсолютні частоти появи ФО у $K_j, (j=\overline{1,6})$ підвибірках. Варто зазначити, що кількість підвибірок зменшилась за рахунок необхідності укрупнення обсягу слововживань підвибірки, що пов'язано з обмеженістю таблиці критичних значень для χ^2 -критерію однорідності. У цьому випадку здійснювалась перевірка гіпотези про однорідність розподілу ФО в усіх опрацьованих джерелах (при цьому H_0 – нульова гіпотеза). Альтернативна гіпотеза H_1 заперечує це. Результати такого статистичного спостереження представлено у таблиці 2.5:

Таблиця 2.5 – Емпіричні значення критерію однорідності в АХТВТ

	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5	K_6	$\sum M$
M_1	33	45	41	40	39	43	241
M_2	46	44	39	42	41	38	250
M_3	42	35	42	43	34	32	228
M_4	44	45	36	35	37	40	237
M_5	35	42	39	31	38	36	221
M_6	43	47	40	38	41	43	252
M_7	28	46	45	36	44	42	241
$\sum K$	271	304	282	265	274	274	1670

Для розрахунку емпіричного значення критерію однорідності використовується формула:

$$\chi^2 = N \cdot \left(\sum \frac{(M_i K_j)^2}{\sum M_i \cdot \sum K_j} - 1 \right). \quad (2.7)$$

Отже, відібрані твори було розбито на підвибірки приблизно по 20000 слововживань, при цьому у кожній підвибірці було відібрано ФО.

У результаті використання зазначеної формули розраховано емпіричне значення критерію, яке дорівнює $\chi_{емп}^2 = 41,847$.

Кількість ступенів свободи у цьому випадку обчислюємо за формулою ($K=6, M=7$):

$$f = (K - 1) \cdot (M - 1) = (6 - 1) \cdot (7 - 1) = 5 \cdot 6 = 30.$$

За таблицею критичних значень:

$$\chi^2_{кр} = \begin{cases} 43,8, & \rho \leq 0,05 \\ 50,9, & \rho \leq 0,01 \end{cases}$$

Оскільки $\chi_{емп}^2 < \chi^2_{кр}$, то очевидним є прийняття гіпотези H_0 на рівні статистичної значущості $\rho \leq 0,05$ (довірча ймовірність 95%) про однорідність розподілу ФО в опрацьованих джерелах. Такий висновок дозволяє об'єднати їх в єдиний однорідний масив текстів (джерельну базу), для якого буде обчислено числові характеристики, що згодом дозволить уточнити обсяг вибірки та точність розрахунків. За результатами обстеження отриманої сукупності джерел та виявлення ФО у підвибірках довжиною 20000 слововживань отримано такий варіаційний ряд розподілу абсолютних частот (таблиця 2.6):

Таблиця 2.6 – Варіаційний ряд частотного розподілу ФО

x_i кількість ФО	n_i частота	x_i кількість ФО	n_i частота	x_i кількість ФО	n_i частота	x_i кількість ФО	n_i частота
28	1	33	1	38	3	43	4
29	0	34	1	39	3	44	3
30	0	35	2	40	3	45	3
31	2	36	3	41	3	46	2
32	1	37	1	42	5	47	1

Використання такого варіаційного ряду незручне для обчислення числових характеристик, тому ми застосували інтервальний ряд, який складається з 5-ти інтервалів довжиною

$$h = \frac{x_{\max} - x_{\min}}{n} = \frac{47 - 28}{5} = 3,8.$$

Отриманий інтервальний розподіл має вигляд (таблиця 2.7):

Таблиця 2.7 – Інтервальний ряд частотного розподілу ФО

Інтервал	28-31,8	31,8-35,6	35,6-39,4	39,4-43,2	43,2-47
n_i частота	2	6	10	15	9

$$n = \sum_{i=1}^5 n_i = 42.$$

Розрахунок числових характеристик вибіркової сукупності текстів представимо у таблиці 2.8:

Таблиця 2.8 – Числові характеристики інтервального ряду частотного розподілу ФО

Інтервал	n_i частота	Середина інтервалу x_i^*	$x_i^* \cdot n_i$	$x_i^* - \bar{x}$	$(x_i^* - \bar{x})^2$	$(x_i^* - \bar{x})^2 \cdot n_i$
28-31,8	2	29,9	59,8	-9,68095	93,72084	187,4417
31,8-35,6	6	33,7	202,2	-5,88095	34,5856	207,5136
35,6-39,4	10	37,5	375	-2,08095	4,330363	43,30363
39,4-43,2	15	41,3	619,5	1,719048	2,955125	44,32687
43,2-47	9	45,1	405,9	5,519048	30,45989	274,139
Сума	42		1662,4			756,7248
$\bar{x} = \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^5 x_i^* \cdot n_i = 39,58095$			$\sigma = \sqrt{\sum_{i=1}^5 \frac{(x_i^* - \bar{x})^2 \cdot n_i}{n}} = 4,244674$			

Відомо що, якщо абсолютні частоти досліджуваного лінгвістичного явища підпорядковуються статистичним законам, то вони у більшості випадків розподілені нормально. Аналіз таблиці дає підстави для констатації нормального розподілу абсолютних частот ФО з певною асиметрією. У такому випадку варто перевірити узгодження емпіричних частот з теоретично обчисленими із 95% достовірністю результатів. Саме цей інтервал забезпечує рівень надійності результатів $\gamma = 0,95$, який найчастіше використовують у лінгвістиці. Для цього обчислимо кількість ФО, які потрапляють в інтервал $(\bar{x} - 2\sigma; \bar{x} + 2\sigma)$.

У нашому випадку цей інтервал буде (31,0916; 48,0703) і в нього потрапляє 40 абсолютних частот, що становить 95,2% від загальної їх кількості. Це свідчить про прийнятний рівень узгодження емпіричних частот з теоретичними і підтверджує правильність організації вибірки та достатній обсяг опрацьованих літературних джерел.

На завершення міркувань щодо правильності вибору обсягу вибірки, її репрезентативності на основі розрахованих числових характеристик було обчислено відносну неточність або похибку дослідження:

$$\varepsilon = \frac{K \cdot \sigma}{\bar{x} \cdot \sqrt{n}} = \frac{1,96 \cdot 4,245}{39,581 \cdot \sqrt{42}} = 0,032.$$

Це означає, що проведені обчислення для вибірки лише на 3,2% відрізняються для таких самих обчислень, якщо їх було б проведено для генеральної сукупності ФО у АХТВТ. Варто зазначити, що порівняння величини ε та δ показує $\varepsilon < \delta$ ($0,032 < 0,05$).

Така ситуація повністю задовольняє вимоги щодо забезпечення правильності відбору досліджуваних лінгвістичних одиниць. Отже, представлені міркування та проведені розрахунки щодо організації вибірки, відбору лінгвістичного матеріалу, вибору ФО та репрезентативності вибірки дають підстави стверджувати, що результати дослідження особливостей вживання ФО,

їх структури та механізмів перекладу забезпечать прийнятний рівень достовірності та статистичної значущості.

Для подальшого аналізу та проведення дослідження будемо використовувати вибірку об'ємом 1670 ФО відібраних із семи АХТВТ (Додаток А). Незначне перевищення обсягу вибірки згідно з проведеними розрахунками та міркуваннями, описаними у роботі В. Перебийніс (1538 одиниць), зумовлене об'ємом опрацьованих АХТВТ. Таке перевищення (1670 ФО) лише сприятиме підвищенню достовірності результатів дослідження.

2.3 Етапи лінгвістичного дослідження

Будь-яке дослідження у кожній науковій галузі розпочинається з формування ідеї, використання низки теоретичних та емпіричних методів. Використання методологічного апарату з метою досягнення задуму дослідження завершується отриманням певних результатів, їх інтерпретацією та формулюванням пропозицій. Цей алгоритм у кожному окремому випадку має специфічні, неповторні особливості, що залежить від індивідуальних характеристик дослідника. З іншого боку, всі дослідження мають спільні риси, зміст яких пояснюється логікою та обґрунтованістю етапів наукового пошуку. Таку логіку та етапність мало проведене нами дослідження.

Специфіку ФО АХТВТ та особливості їх структури і перекладу ми досліджували у декілька етапів. Основними етапами наукових досліджень є:

- визначення мети, об'єкта і предмета дослідження;
- інформаційне забезпечення (збір інформації);
- методичне забезпечення (вибір методів та методик дослідження);
- аналіз даних (власне дослідження та обробка результатів);
- формулювання висновків, рекомендацій та пропозицій [58, с.18].

Проаналізуємо цілі, завдання та способи досягнення результату на кожному етапі дослідження особливостей вживання та функціонування ФО в

АХТВТ.

Сутність проведеного дослідження полягала у вирішенні двох головних завдань:

– на основі аналізу наукових джерел вивчити підходи до розуміння поняття ФО, до класифікації ФО; дослідити та виявити закономірності вживання ФО у АХТВТ; на основі адаптованих підходів (системного, комплікативного, частини-мовного, структурно-граматичного, лексико-семантичного, ономасіологічного та функційного) провести структурування та класифікацію ФО, дослідити механізми сприйняття ФО та їх роль у АХТВТ;

– перевірити достовірність отриманих результатів.

Наше дослідження передбачало п'ять етапів.

На першому *змістовно-теоретичному* етапі:

- проведено вибір теми дослідження та розроблено теоретичні засади дослідження;

- на основі опрацювання наукової та лінгвістичної літератури вивчено ступінь опрацьованості обраної теми, виявлено природу і сутність досліджуваного лінгвістичного явища, його своєрідність та обґрунтовано актуальність обраної теми на сучасному етапі розвитку мови;

- уточнено понятійний апарат дослідження, зокрема зміст таких понять як «фразеологія», «ФО»;

- вивчено підходи щодо класифікації ФО, на основі ознайомлення з наявними дослідженнями за обраною темою, окреслено проблеми їх класифікації;

- виявлено специфіку вживання ФО у АХТВТ;

- визначено мету, об'єкт і предмет дослідження, його наукові завдання, а також відпрацьовано гіпотезу дослідження та його теоретичні передумови.

На другому *інформаційному* етапі здійснено накопичення відомостей про ФО АХТВТ відповідно до мети та завдань дослідження, відібрано наукові джерела потрібної інформації, накопичено цю інформацію, здійснено ґрунтовний аналіз особливостей вживання та структури досліджуваних

лінгвістичних одиниць, на основі якого обґрунтовано показники, котрі описують, характеризують ФО та виокремлюють їх з-поміж інших лінгвістичних явищ, розроблено схему (програму) дослідження.

Третій етап (*методичний, програмний*) – під час реалізації цього етапу відповідно до схеми дослідження підібрано та обґрунтовано методичний апарат (сукупність загальноприйнятих та специфічних методів, методик, засобів, прийомів), який дозволяє виявити і проаналізувати особливості вживання та перекладу ФО у АХТВТ. На цьому етапі проаналізовано методологічні підходи щодо дослідження фразеологічного простору загалом та за результатами аналізу виокремлено комплекс адаптованих методів і методик для вивчення ФО АХТВТ зокрема. Крім того, на цьому етапі було організовано статистичне спостереження, на основі використання ймовірнісно-статистичних методів обґрунтовано об'єм літературного матеріалу для дослідження та обсяг вибірки ФО, яку необхідно сформувати шляхом відбору останніх з текстового масиву, і яка забезпечить достовірні та статистично значущі результати дослідження. Саме на цьому етапі використано вибірковий метод відбору лінгвістичного матеріалу. Його було організовано у такий спосіб:

- на основі опрацювання тексту обсягом 100000 слововживань було підраховано кількість ФО;
- на підставі використання відомих підходів, котрі широко використовуються у лінгвістичних дослідженнях, обраховано достатній обсяг літературних джерел, який забезпечить потрібну вибірку ФО;
- відібрано 7 АХТВТ, що містять потрібну кількість текстового матеріалу; кожне джерело перевірено на рівномірність розподілу ФО по тексту за допомогою критерію χ^2 -Пірсона та обґрунтовано лінгвістичну однорідність відібраних текстів (критерій однорідності χ^2). Це дозволило об'єднати всі тексти в один масив, з якого і було відібрано емпіричний матеріал (вибірку ФО), який дозволить отримати достовірні результати дослідження та зробити адекватні висновки;

- сформовано вибірку з 1670 ФО, яка відповідає усім вимогам, що висуваються до її якісних та кількісних характеристик, насамперед умовам репрезентативності та однорідності. Дотримання зазначених правил формування вибірки дозволило на її основі отримати достовірні статистично значущі висновки щодо особливостей вживання та функціонування ФО у АХТВТ.

Четвертий етап (*аналітичний*) дослідження є найважливішим, найпродуктивнішим та найскладнішим, оскільки він передбачає систематизацію і узагальнення отриманої наукової інформації, всебічне та ґрунтовне вивчення лінгвістичного явища (об'єкта), закономірностей його утворення та вживання, його особливостей, характеристик та структури, а також доведення достовірності та правильності висунутих гіпотез й отриманих результатів за допомогою методів математичної статистики.

На четвертому етапі проведено занотування інформації (опис закономірностей та особливостей вживання ФО, їх структури), аналіз отриманих даних. На цьому етапі було використано як загальнонаукові (індукція, дедукція, аналіз, синтез, порівняння, метод експертних оцінок, статистичні методи обробки даних, системний підхід, систематизація та класифікація), так і специфічні методи дослідження (описовий метод, контекстуальний, семантичний та структурний аналіз, метод аналізу за безпосередніми складниками тощо).

Детальніше:

- аналіз вибірки ФО дозволив сформуванню моделі найбільш вживаних структур ФО у АХТВТ;

- виявлено характеристичні особливості ФО, встановлено закономірності їх вживання, взаємозв'язки між функційними та семантичними якостями;

- проведено класифікацію ФО відповідно до частино-мовного та семантичного критерію в контексті змістового навантаження речення, з урахуванням структури ФО та граматико-синтаксичної ролі у реченні (структурно-граматичний критерій), а також за критерієм граматичної злитності (єдності, зрощення, сполучення);

- здійснено аналіз лексико-семантичних та ономаціологічних особливостей ФО у АХТВТ, їх вмотивованості та метафоричності. Це дозволило висунути гіпотезу про можливість виокремлення шести категорій зазначених ФО, котру було перевірено за допомогою експертної групи, до складу якої увійшли провідні фахівці лінгвістики;

- виявлено закономірності функціонування ФО в АХТВТ;

- на основі використання ймовірно-статистичних методів та квантитативних методів виявлено залежності між різними явищами у вибірці (структура моделі, частина мови, член речення тощо) і проведено перевірку достовірності та статистичної значущості отриманих результатів.

П'ятий (*завершальний*) етап – зазвичай на цьому етапі відбувається оцінка результатів дослідження, їх інтерпретація та визначення значущості (теоретичної та практичної), формулювання висновків та рекомендацій. Саме це було зроблено під час нашого дослідження ФО, що функціонують в АХТВТ.

Отже, реалізація описаних етапів дозволила вирішити завдання дослідження на достатньому рівня статистичної значущості.

Висновки до розділу 2

Сучасна наука має достатньо велику сукупність методологічних підходів та методик проведення лінгвістичних розвідок, серед яких є як загальнонаукові, так і спеціальні, тобто ті, котрі мають конкретну наукову галузь використання. Вивчення та адаптація усього комплексу методів досліджень у галузі лінгвістики дозволило сформувати власний набір методик та методів, які можна використовувати для дослідження ідіоматичного простору АХТВТ.

Для вирішення завдань дослідження результативними методами є:

– загальнонаукові методи: аналіз, синтез, дедукція, індукція, порівняння, класифікація, систематизація, ймовірно-статистичні методи, метод експертних оцінок, функційний метод, метод моделювання:

– специфічні методи, що використовуються у лінгвістичних дослідженнях: описовий метод, методи семантичного, контекстуального та структурного аналізу, квантитативні методи (лінгвостатистичні методи), метод аналізу за безпосередніми складниками, метод словникових дефініцій, метод фразеологічного опису, метод фразеологічної ідентифікації тощо.

Кожен із зазначених методів вирішує конкретні завдання, котрі важливі для окреслення особливостей ідіоматичного простору художніх текстів на військову тематику та розуміння закономірностей функціонування ФО у цих текстах,

Для отримання достовірних результатів наукової розвідки актуальним питанням є обґрунтування відбору первинного лінгвістичного матеріалу дослідження, тобто формування репрезентативної вибірки лексичних одиниць. У лінгвістичних дослідженнях допустимим і прийнятним рівнем статистичної похибки є похибка у 5%. Обґрунтування обсягу вибірки на зазначеному рівні статистичної похибки передбачає застосування методів математичної статистики, а процес відбору фактичного матеріалу – дотримання певних процедур.

Реалізація зазначеного дозволила обґрунтувати та сформувати джерельну базу дослідження, а також відібрати репрезентативну вибірку обсягом 1670 ФО, кількісний та якісний аналіз якої дозволить отримати достовірні та адекватні результати дослідження ідіоматичного простору АХТВТ на відповідному рівні статистичної значущості.

Необхідною та достатньою умовою будь-якого наукового дослідження є правильна та обґрунтована організація кожного його етапу. Дослідження ідіоматичного простору АХТВТ охоплювало п'ять етапів, зокрема змістовно-теоретичний, інформаційний, методичний, аналітичний та завершальний.

На кожному етапі вирішувались відповідні завдання та застосовувався методичний апарат. Такий поетапний підхід щодо організації дослідження дозволив досягти поставленої загальної мети та завдань дослідження, виявити особливості й закономірності ідіоматичного простору АХТВТ та встановити

достовірність отриманих результатів на відповідному рівні статистичної значущості.

Основні наукові результати розділу викладено в публікації дисертанта [8; 19].

РОЗДІЛ 3

ЛІНГВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Дослідження лінгвальних особливостей ФО це процес виявлення специфічних лінгвальних характеристик індивідуальних виразів, що мають фіксоване значення, яке в більшості випадків відмінне від буквального чи літерального значення їх складових слів-компонентів [106, с.35].

Вивчення лінгвальних особливостей ідіоматичного простору АХТВТ дозволило зібрати корпус ФО з художніх текстів, проаналізувати лінгвальні характеристики ФО (граматико-семантичні та морфологічні властивості ФО), провести дослідження літератури та художніх текстів, визначити механізми встановлення лексико-семантичного значення ФО при здійсненні контекстуального аналізу, а також встановити відмінності семантики ФО від літерального значення її складових компонентів, дослідити вплив ідіом на процес комунікації та мовного сприйняття [103, с.423].

Значна кількість ФО є ідіоматичними або невмотивованими, тобто їх значення не можна вивести із компонентів цих ФО, розглядаючи окремо слова, з яких вони складаються, що може призвести до неправильного їх трактування. З огляду на це важливо вивчати внутрішню форму таких виразів, а також їх походження. Крім того, ФО в АХТВТ відрізняються культурним контекстом, що дозволяє відображати військову культуру та історію певної країни.

Отже, ідіоматичний простір АХТВТ є складним лінгвістичним явищем, яке має багато особливостей, вивченню яких ми присвятимо наші подальші наукові розвідки та міркування.

3.1 Лексико-граматичні особливості фразеологічних одиниці

До особливостей ФО в лексико-граматичному аспекті включають непередбачуваність лексичного значення (образність значення, яке може відрізнитись від значень слів-компонентів); незмінність форми (незалежно від часу, особи та числа); сталість словосполучень (зміна порядку слів може привести до втрати образності); метафоричність [82, с.88] (наявність метафоричності з метою емоційності та виразності); другорядність у граматичному аспекті (ФО можуть порушувати норми граматики – відношення між компонентами ФО можуть різнитись від загальних граматичних норм).

Одни із аспектів лексико-граматичних особливостей ФО виявляється у структурній організації, яка може бути представлена у частино-мовній класифікації. Важливим аспектом є правильна послідовність та використання частин мови в усталених словосполученнях, їх ієрархія та взаємозв'язок.

Багато дослідників (І. Бехта [24, 25], В. Ужченко [85], Д. Ужченко [86], Л. Скрипник [84], Х. Колстон [117], Е. Манка [187], С. Меєр [184], А. Маккай [185, 186]) одноставні в тому, що характерною рисою ФО є неподільність, цілісність. При цьому вони зазначають, що цілісність номінації за структурної подільності ФО є основою кожного визначення ФО, тому ФО трактуємо як роздільнооформлену усталену мовну одиницю, котра складається з компонентів, що мають цілісне семантичне значення, і, виконуючи комунікативну функцію, зазвичай, не має вигляду закінченого осмисленого речення.

Важливо зазначити, що з погляду мовних знаків ФО представляють собою поєднання змісту і форми. З семантичної точки зору ФО властиве цілісне значення, а з граматичної точки зору ФО чітко розмежовують, оскільки їх можна ідентифікувати зі словосполученнями або реченнями [88, с.13].

Взаємодіючи з іншими лексичними одиницями у мовленні, всі ФО підпорядковуються загальним правилам мови. Традиційно у лінгвістиці ФО у реченні виступає як структурна цілісність, включаючи слова, які перебувають у різноманітних морфологічно-синтаксичних відношеннях між собою.

Щодо класифікації ФО в науковому середовищі тривають дискусії. Деякі вчені приймають гомогенну класифікацію, що ґрунтується на одному критерії поділу, тоді як інші стверджують, що правильним і доцільним є комплексне використання різних критеріїв (гетерогенні класифікації) [16, с.2].

Прихильники гомогенної класифікації вважають, що єдиним критерієм для поділу є синтаксичний, семантичний або морфологічний. Далі розглянемо їх зміст [7, с.88]:

1) синтаксичний критерій: класифікацію ФО здійснюють на основі їх ролі та функції у реченні. Прикладом може бути класифікація на ФО-прислівники, ФО-прислівники-прикметники тощо (Г. Ситар, М. Личук, І. Кучеренко) [55, с.126];

2) семантичний критерій: класифікацію ФО здійснюють на основі семантичних відношень між їх компонентами. Наприклад, ФО класифікують за значеннями типу причинно-наслідкового зв'язку або метафоричних переносів;

3) морфологічний критерій: ФО класифікують за морфологічними особливостями, такими як недорозвиненість складу або збереження архаїчних форм (М. Кочерган) [53; 54].

Гомогенна класифікація ґрунтується на одному з цих критеріїв, вказуючи на його роль у визначенні класу або типу ФО.

Мовні правила є невід'ємною складовою когнітивного апарату, оскільки мова є основним засобом когнітивної діяльності людини. В пізнавальній діяльності важливо розподіляти лінгвістичні одиниці на частини мови відповідно до семантичного підходу, який часто називають «когнітивним» [19, с.2].

Прихильники такої класифікації, такі як Ш. Баллі [114], Е. Пакір [176], С. Гріс [147; 148], О. Потебня [73] та ін., вважають, що під час мисленнєвої діяльності людина користується значеннями предметів, явищ, процесів, ознак, чисел, які використовуються в мовленні як слова.

Згідно з семантичним підходом, основою частино-мовного розподілу є абстраговано-граматичні значення, такі як атрибутивність, ознака, якість,

характеристика для прикметника; динамічність, дія, процесуальність для дієслова; предметність для іменника; кількісна ознака, розрядність для числівника; час і місце для прислівника тощо [144, с.7].

Синтаксичний критерій (Є. Курилович, Р. Морено [196], Г. Юсіфова [149], П. Генкс [152], С. Вульф [223]) за його ієрархії можна вважати другим після семантичного. Частино-мовний розподіл ФО на основі синтаксичного підходу враховує синтаксичну позицію та функцію, яку виконує ФО в реченні або мовній конструкції з урахуванням певного дистрибутивного оточення. Такими типовими синтаксичними функціями є зазвичай позиція підмета або додатка для іменника, позиція присудка для дієслова, позиція обставини для прислівника, позиція ознаки для прикметника тощо. Інколи за рахунок рухливості та зміни синтаксичних функцій частин мови у реченні можуть виявлятися нетипові словосполучні конструкції.

За морфологічним критерієм частино-мовний розподіл відбувається на основі використання граматично-морфологічних характеристик слів (Н. Вебстер [219], В. Тернер [131], Ч. Філлмор [135]).

На нашу думку, використання лише одного критерію не дає чіткої картини про частино-мовну класифікацію лексичних одиниць, до розподілу потрібно підходити логічно і системно із урахуванням психологічних та когнітивних аспектів мови й мовлення. У частино-мовному розподілі слід застосовувати тризначний критерій, котрий поєднує морфологічні, синтаксичні та семантичні принципи. Це так званий комплексний підхід, і саме його використання переважає в сучасній лінгвістиці. Цей підхід дозволяє більш точно визначити приналежність слова до відповідної частини мови [141, с.698]. Згідно методу аналізу за безпосередніми складниками на рівні структури ФО виокремлюємо ядерний опорний компонент.

Здійснений огляд різних підходів щодо частино-мовного розподілу лексичних одиниць дозволяє більш ґрунтовно відпрацювати питання відповідної класифікації ФО, вжитих в АХТВТ. Дослідження таких текстів дозволило констатувати, що більшість відібраних ФО є загальноновживаними та відомими, і

лише незначна їх кількість має опосередковану або безпосередню прив'язку до конкретної професійної діяльності. Важливу та вирішальну роль для класифікації ФО відіграє наявність так званого опорного або ядерного компонента. «Ядерним компонентом» ФО прийнято вважати такий компонент, який «фразеологізує» вільне словосполучення, за якого відбувається зміщення прямого значення одиниці» [16, с.3].

Виокремлення ядерних компонентів ФО тісно пов'язане зі структурою тієї чи іншої фразеологічної конструкції. Серед ФО є такі, для яких ядерний компонент співпадає з граматично основним (ієрархічно головним) словом, а також є такі, в котрих саме семантичний компонент є провідним. У цьому контексті для виокремлення ядерного компоненту та встановлення структурної моделі, як уже зазначалось, застосовувався метод аналізу за безпосередніми складниками, що є статистичним методом для аналізу складносередовищних ефектів, де кожен суб'єкт ФО представляється як комбінація кількох складових елементів. Цей метод вимагає, щоб кожен суб'єкт аналізувався окремо, враховуючи їх вплив на кінцевий результат:

“take someone by surprise” – складається з двох основних компонентів *Verbal Phrase (take someone)+Noun Phrase (by surprise)*. В свою чергу $VP \rightarrow (V+Pron) + NP (Prep+N) \rightarrow V+Pron+Prep+N$.

Ядерним компонентом ФО (основна концепція чи ідея ФО, що визначає основне семантичне значення, яке виражене в рамках ідіоматичного вислову) є дієслово (take). Основним значенням цієї ФО є «застати когось зненацька». Очевидним є те, що морфологія ФО є важливою для розуміння та використання в правильному контексті. Саме тому зазначену ФО відносимо до дієслівних.

Отже, на підставі аналізу особливостей різних підходів до частиномовного розподілу лексичних одиниць можна констатувати, що є різні погляди та думки щодо їх класифікації. Під час дослідження будемо застосовувати морфологічний (частино-мовний), семантичний (основне значення), структурно-граматичний (структурна модель) та синтаксичний (лексична сполучуваність компонентів ФО) критерії.

На нашу думку, для адекватної класифікації ФО найбільш вдалим є комплексний підхід, який поєднує морфологічний, семантичний та синтаксичний критерії.

Розпочнемо з встановлення морфологічної структури відібраних з АХТВТ ФО. Важливим є також встановлення синтаксичних функцій, які виконують у реченні ФО. З урахуванням граматичних категорій їх умовно можна поділити на субстантивні, дієслівні, ад'єктивні й адвербіальні, а також вигуки. В реченні вони виконують різні синтаксичні функції – предмета, присудка, означення чи обставини [16, с.3].

Отже, за результатами аналізу сукупності відібраних ФО, вжитих в АХТВТ, їх умовно можна розділити на *дієслівні, субстантивні, ад'єктивні, адвербіальні та вигуки*.

Застосування частино-мовного підходу для аналізу ФО вибірки у контексті творів джерельної бази дозволило здійснити не лише якісну класифікацію ФО за морфологічною ознакою, але й визначити їх кількісні характеристики (таблиця 3.1):

Таблиця 3.1 – Класифікація ФО в АХТВТ

Клас ФО за частино-мовним критерієм	Кількість	Відсоткова частка
Дієслівні ФО	1074	64,31%
Адвербіальні ФО	100	5,99%
Субстантивні ФО	323	19,34%
Ад'єктивні ФО	134	8,02%
Вигуки	39	2,34%

Наочно оцінити розподіл ФО за зазначеними класами зручніше за допомогою діаграми (рисунок 3.1):

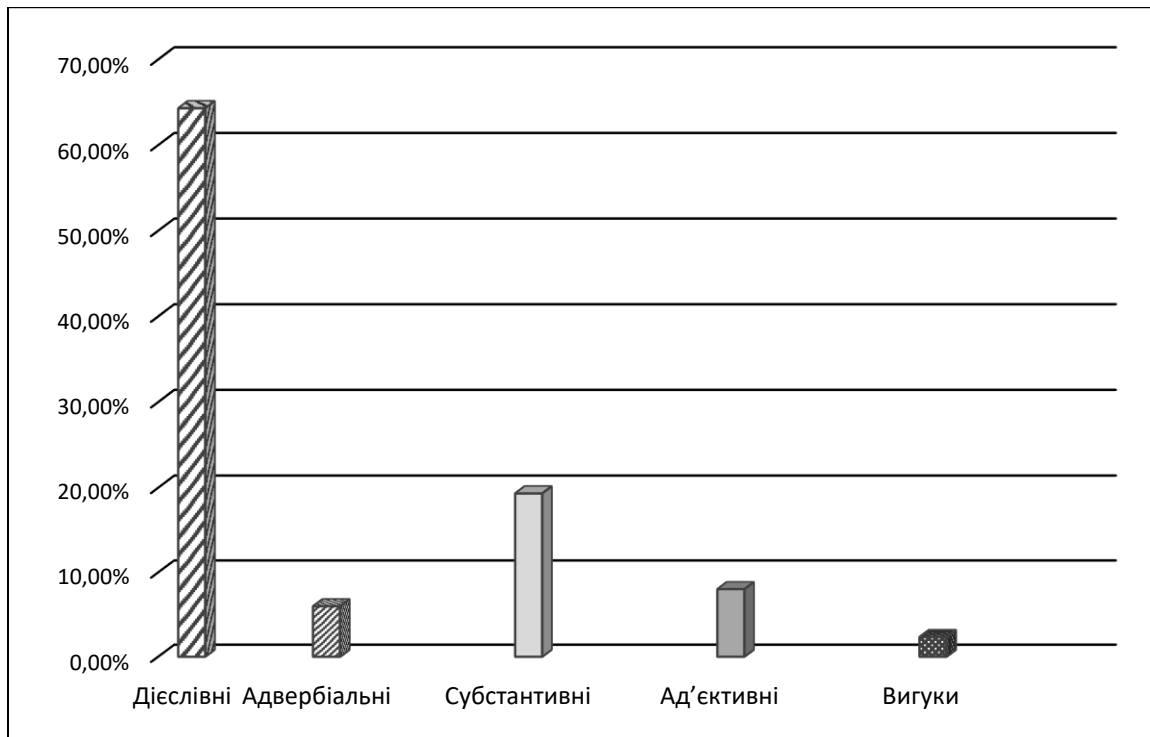

Рисунок 3.1 – Розподіл ФО АХТВТ за класами

Аналіз таблиці 3.1 та рисунка 3.1 експліцитно засвідчує, що серед відібраних у вибірку ФО помітні такі закономірності:

- найбільш вживаними є дієслівні ФО (їх серед 1670 ФО вибірки є 1074), причому більшість з них вказують на дію у реченнях і ядерним компонентом у них є саме дієслово;

- ФО, ядерним компонентом яких є іменник, належать до класу субстантивних ФО, і вони майже утричі рідше вживаються в АХТВТ порівняно з дієслівними ФО (323 субстантивних ФО);

- ще рідше у досліджуваних художніх текстах вжито ад'єктивні ФО, для яких ядерним компонентом є прикметник і котрі, зазвичай, у реченні виконують роль означення (серед 1670 ФО вибірки – 134 ад'єктивних ФО) та адвербіальні (їх ядерний компонент – прислівник), що виконують роль обставини (серед 1670 ФО вибірки – 100 адвербіальних ФО);

- відносно мало в АХТВТ вжито ФО у вигляді вигуків – у відібраній вибірці виявлено лише 39 таких ФО.

Проаналізуємо особливості ФО кожного класу та проілюструємо на прикладах їх роль і призначення.

3.1.1 Дієслівні фразеологічні одиниці

Дієслівні – до цієї підгрупи належать ФО, що в реченні виконують функцію дієслова. Ця підгрупа зі всіх є найбільш репрезентативною у досліджуваній вибірці. Аналіз ФО зазначеної групи дозволив зробити висновок, що в тексті найчастіше трапляються дієслівні ФО з структурою дієслово+іменник, причому домінантним компонентом у цій конструкції є дієслово – *to lose face, to tell the truth, to break someone's heart*.

Дієслівна ФО “*to lose face*” має словникове значення “*to lose other's people respect*” [229], тобто «демонструвати свою слабкість, вести себе негідно»: “*And they would not want to lose face with their Arab neighbours*” [203, с.117].

Очевидно, що ця ФО у реченні виконує роль дієслова, а головним компонентом у цьому словосполученні є дієслово “*to lose*”. Аналогічною є ситуація з ФО *to break someone's heart*. У прикладі:

“*There were two others brothers in the family to carry on farming the wheat, but it almost broke old Jethro Carson's heart when his oldest son packed his bags at the age of 18*” [203, с.25], мається на увазі не пряме значення, а “*to cause someone to feel great sorrow or sadness*” [229], тобто «зробити когось нещасним, доставити біль».

Такі ФО в реченні можуть виконувати синтаксичну роль присудка.

Наведені приклади свідчать про те, що дієслово, яке входить до складу дієслівних ФО, відіграє домінуючу роль у лексичній конструкції. Гнучкість дієслівної компоненти дозволяє дієслівній ФО видозмінюватись за способами, часами, особами і т.д., а різноманітні морфологічні дієслівні зміни можуть регулюватись семантикою тих чи інших ФО, яка передбачає певні обмеження, категоріальні зміни дієслівних ФО [16, с.3].

Отже, дієслівні ФО – це усталені словосполучення, в яких дієслово є основним компонентом і має сталий виразовий вигляд та значення. Їх використовують для вираження різних дій, станів, процесів чи подій. Наведемо декілька прикладів дієслівних ФО:

- ***make a move*** – словникова дефініція “*to leave a place*”, тобто «поїхати звідкись»:

“*It was not until after the end of hostilities, when Harry had **made a move** from the battlefield scarred in glory, that he discovered Emma had **given birth** to their son, Sebastian Arthur Clifton*” [165, с.14] – ядерний компонент ФО – “*to make*”, ФО виконує функцію присудка в реченні.

- ***to pick up the pieces*** – словникова дефініція “*to try to make situation better after something bad has happened*” [229], тобто «збирати по краплинці, рештки, обломки»:

“*The nation remained divided by the outcome, while the two families were left to **pick up the pieces***” [165, с.15].

- ***drop one’s bombshell*** – за словником має дефініцію – “*to surprise*” [228], «здивувати когось»

“*She hardly drew breath until the dessert had been cleared, when Giles **dropped his bombshell***” [165, с.104].

Дієслівні ФО додають динаміки та виразності тексту, допомагають донести до читача певні ідеї та думки з більшими емоціями та точністю.

ФО, які є дієслівними і виконують синтаксичну функцію присудка у реченні, слугують для спонукування до дій, мотивують, сприяють підсиленню змістовно-емоційного навантаження мови [11].

3.1.2 Субстантивні фразеологічні одиниці

Субстантивними є такі ФО, у яких ядерним компонентом виступає іменник, котрий зберігає усі семантичні та граматичні ознаки, які характерні для

цієї частини мови. Власне, як і іменники, субстантивні ФО в реченні можуть виступати як і підметом, так і додатками чи іменними частинами складених присудків. Наприклад, *in good faith*, що має значення «добросовісно, з доброї волі, з добрими намірами» “*All might have progressed in good faith*” [165, с.15], де ФО характеризує вчинки, дії людини, причому основне семантичне навантаження несе іменник.

Досліджуючи специфіку субстантивних ФО, варто згадати про таке семантичне явище, як «енантиосемія». Цей термін позначає вживання мовних одиниць, зокрема і фразеологічних, у їх протилежному значенні. Цей факт пов'язаний з бажанням мовника надати сказаному більшого емоційного забарвлення та експресивності [16, с.4].

Енантиосемія ФО зумовлена тим, що за своїми семантичними, функційними та структурними якостями ФО є більш складною лексичною одиницею, ніж просто слова. Особливою є роль емоційно-оцінного, прагматичного та образного аспектів ФО, які вносять низку додаткових корективів в енантиосемію на фразеологічному рівні.

У цьому контексті варто зазначити, що до субстантивних ФО належать ФО, ядерний компонент яких виражений іменником, що зберігає свої характерні для цієї частини мови семантичні та граматичні якості. ФО *Good Heavens!*:

“*Good Heavens, no, what would they have in common?*” – вживають для вираження певного несхвалення або здивування, а в іншому випадку –

“*Good Heavens! She is perfect!*” [165, с.160] – характеризує схвалення.

До цієї підгрупи також належать ФО, що утворюються шляхом неповного чи повного метафоричного переосмислення. Йдеться про утворення словосполучень, що з'явилися внаслідок схожості з певним явищем чи предметом (*a call of arms, comrade in arms*). Варто звернути увагу на субстантивні ФО, які вживаються для характеристики, якісної оцінки людини.

У субстантивній ФО *a hard nut to crack*, котру вживають для того, щоб дати позитивну чи інколи негативну оцінку людини залежно від позиції мовця. При

цьому можна спостерігати певний збіг граматичного та семантичного ядерного компонента. Поляризація пов'язана з іменником *nut* –

*But we've a good few guns emplaced now, and the wall's higher, and they'll find us a more difficult **nut to crack*** [109, с.289].

З іншого боку, цю ФО можна використовувати для негативної характеристики людини:

*It is very difficult to persuade him in something. He never listens to anyone. He is a **hard nut to crack!*** [165, с.95].

Дефініційне значення ФО “*a person or thing that is difficult to deal with, understand or influence*” [228].

Отже, субстантивні ФО у мовленні несуть навантаження іменника; їх лексико-семантична структура може бути різноманітною, але ядерним компонентом залишається іменник. Аналіз фразеологічного простору АХТВТ дозволив виявити субстантивні ідіоми, що описують явище, об'єкт або предмет, дають оцінку діям і вчинкам людини, а також характеризують її якості. Проаналізуємо приклади вживання ФО в АХТВТ.

Словникова дефініція ФО “*card up one's sleeve*” – “*a thing or action used in order to gain an advantage, esp one that is concealed and kept in reserve until needed*” [231], тобто «прихований туз в рукаві».

*“A flicker of a smile crossed Elizabeth's face before she added, ‘But I still have **one card up my sleeve**, which I don't intend to play until I've been lowered into my grave, when my spirit will return like an avenging angel”* [165, с.100].

Словникова дефініція ФО “*port of call*” – “*any place visited on a traveller's itinerary*” [232], тобто «пункт призначення». ФО в реченні виступає в ролі підмета:

*“You can do better than that. His next **port of call** is Bristol, so you can go along and hear him in person”* [165, с.27].

Словникова дефініція ФО “*a matter of time*” – “*an inevitability or eventuality; something that is or seems sure to happen at some point in the future*” [229], тобто в українському еквіваленті «справа часу»:

*“However, once the City realizes we have the resources to cover any shortterm difficulties, it should only be **a matter of time** before our shares fully recover. Any more questions?”* [165, с.35].

ФО *“a shoulder to cry on”* – має словникове значення *“one who provides comfort to another during a difficult time”* [229], свідчить про надійну людину «якій можна поплакатись»:

*“And if you ever need **a shoulder to cry on**, or a half-decent meal, just like the Windmill Theatre we never close”* [165, с.53].

Отже, субстантивні ФО – це усталені вирази, в яких іменник є основним компонентом і має сталий виразовий вигляд та значення. Ці ФО використовують для вираження різних понять або об’єктів, вони надають текстовому мовленню варіативності, що дозволяє точніше виражати сутність понять та явищ у різних ситуаціях.

ФО військової тематики зазвичай володіють негативною чи позитивною оцінкою, що виражається експліцитно, а це означає наявність оціночного слова. ФО в АХТВТ вжито для оцінки та опису не тільки таких якостей, як сила, сила волі, мужність, а й нерішучість, боягузтво, дурість тощо.

3.1.3 Ад’єктивні фразеологічні одиниці

Ад’єктивні ФО – це ФО, в яких прикметник є основним компонентом і має сталий виразовий вигляд та значення. Ці ФО використовують для вираження різних якісних ознак, характеристик або станів об’єктів, явищ чи ситуацій. Розглянемо приклади вживання таких ФО в АХТВТ.

ФО *“the last straw”* має словникову дефініцію *“the final problem, setback or source of irritation that causes one to finally lose patience or for something to stop working”* [230], адаптована як «остання крапля», ядерним компонентом якої є прикметник, ФО виступає в ролі означення в тексті:

“Yet another nanny had handed in her notice, declaring that it had been **the last straw** when she'd found a hedgehog in her bed. Harry felt some sympathy for the poor woman” [165, с.20].

ФО “*in rude health*” є ад’єктивною ФО, оскільки ядерним компонентом є прикметник. Ця ФО виражає ознаку «бути сильним та здоровим», маючи словникову дефініцію “*strong and healthy*” [232]:

“I shall also show that Lady Barrington had executed an earlier will, some twelve months prior to her death, when she was **in rude health**, and had more than enough time to consider her actions. And to that end, m'lud, I would like to call my first witness, Mr Michael Pym” [166, с.132].

ФО “*go wrong*” в словнику трактується як “*to happen or proceed in a way that causes a bad result*”. У контексті речення можна зробити висновок, що ФО є ад’єктивною, ядерним компонентом котрої виступає прикметник:

“A week later he located the clip on the back of her bra, and decided that once the exams were over, he was going to graduate in two subjects. And that's when it all **went wrong**” [166, с.278].

Ще один приклад ад’єктивної ФО “*high hopes*”, яка має значення “*a strong feeling that something good will happen or be true*” [231]. Ядерним компонентом ФО є прикметник “*high*”, який посилює ознаку «великих» надій:

“Not much chance of that, ’ said Giles. ‘His parents tell me they have **high hopes** of him winning a scholarship to Cambridge” [166, с.266].

До цієї групи ФО, а саме до їх граматико-семантичної структури входять не лише прикметники, а також ад’єктивні словосполучення, котрі вказують на певні характеристики ситуації або події (*in the first place, to a bare minimum, to be sick to death of something*). Зазвичай опорним компонентом ад’єктивних ФО є прикметник, а в реченні вони виконують роль означення. ФО *to be sick to death of something*, вжито зі значенням «коли ситуація вийшла з-під контролю, стала огидною та драгує» і слугує для опису ознаки ситуації:

“And now we know they may be have attached a US warship. I'm **sick to death of this crap**” [203, с.175].

Ад’єктивні ФО допомагають точніше виразити різні характеристики та ознаки, надають тексту виразності та насиченості.

3.1.4 Адвербіальні фразеологічні одиниці

Адвербіальні ФО – це усталені словосполучення, в яких головним компонентом є прислівник або сполучник. Такі ФО мають сталий виразовий вигляд і значення, їх використовують для вираження різних станів, обставин подій, часу.

ФО “*on the contrary*” має словникову дефініцію “*just the opposite*” [230], відповідаючи на питання «як?» приймає роль обставини в реченні і є адвербіальною ФО:

“*On the contrary, I confess it to be one of the most difficult decisions I’ve had to make in my long career at the bar*” [166, с.8].

ФО “*below the belt*” є адвербіальною ФО, що має значення “*in one’s possession*” [230] і використовується на позначення місця «за спиною»:

“*That’s below the belt, ’ said Giles as he took another large gulp of whisky. ’But I suppose it’s no more than I deserved, ’ he added, ’and it’s something I’ll regret for the rest of my life. Will you ever forgive me?’*” [166, с.156].

Ще один приклад адвербіальної ФО “*take it personally*” трактується як “*to be offended or upset by what someone said*” [228], тобто сприймати інформацію «як?» – «занадто близько до серця»:

“*I would never make a politician, ’ said Harry. ’ I take everything too personally*” [165, с.111].

ФО “*out of the blue*” має словникову дефініцію “*without advance notice*” [229], тобто «раптово», виступаючи обставиною в реченні та володіючи статусом адвербіальної ФО:

“*After months of not making any contact with him, she’d rung him out of the blue to tell him why she wanted a divorce*” [165, с.161].

ФО “*one by one*” будучи адвербіальною, трактується як “*separately in a series: one at a time: first one and then the other*”:

“*Not just Barrington, ’ said Martinez. ’It’s my intention to destroy every member of that family, **one by one***” [166, с.451].

Отже, до цієї підгрупи відносимо обставинні адвербіальні ФО, тобто усталені словосполучення, що описують якість чи певні умови, за яких відбувається той чи інший процес (*without a reason, behind one’s back*). Зазвичай у реченні адвербіальні ФО виступають в ролі обставини. Морфологія цієї підгрупи не передбачає і не дозволяє жодних змін. Наприклад, *behind one’s back*, що має значення «робити щось потайки, в когось за спиною»:

“*What have you two been plotting **behind my back**?”, asked Harry*” [165, с.201].

За структурою адвербіальні ФО неоднорідні та можуть представляти конверсію різних слів, тому досить важко подати цю структуру схематично. Більшість адвербіальних ФО у своєму складі мають іменник, котрий є ядерним в структурі ФО і відіграє роль граматично й семантично провідного компонента. Адвербіальні ФО розширюють можливості мовлення, дозволяючи точніше та експресивніше виражати обставини, взаємозв’язки, дії та взаємодії.

3.1.5 Вигуки

До цього класу ФО належать такі, що володіють семантикою вигуків. Особливістю цієї підгрупи є те, що зазвичай ФО, які належать до цієї групи, номінативної функції не виконують. ФО, що є «представниками» цієї групи, як правило, характеризуються емоційною забарвленістю та є підґрунтям для виникнення оцінно-емоційної енантіосемії [193, с.45]. ФО *That’s a good boy* володіє спектром позитивного спрямування (здивування, захват). Інший приклад *God knows* – ФО вказує на невідомість та незнання: «окрім Бога нема на кого надіятись і ніхто не знає, що чекає в майбутньому»:

“God knows what my mother will make of the Lady Virginia” [165, с.20].

Зазвичай діапазон емоцій та почуттів, котрі передає ця група ФО, є дуже широким (як негативним, так і позитивним). У структурному відношенні ця група ФО неоднорідна. Часто такі ФО є конверсією слів, основою якої, як правило, є вигук або іменник, що є провідним опорним компонентом групи:

“Oh my goodness! I didn't hear about your loss! I'm so sorry!” [165, с.76]. В даному випадку ФО вживається для виразу шоку та жалю.

Описана класифікація базується на структурі ФО, її опорному компоненті та семантико-граматичних особливостях вживання.

Загалом аналіз дозволив зробити повнішу характеристику не лише семантичних якостей ФО, а й дослідити морфологічні особливості ФО АХТВТ та оцінити їх кількісні характеристики.

3.2. Внутрішня форма, вмотивованість та метафоризація фразеологічних одиниць

Лексико-семантичні властивості слів та словосполучень були у фокусі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних лінгвістів і науковців (Дж. Лакофф [138], М. Джонсон [138], М. Тернер [131], Дж. Факоньє [131], С. Фідлер [134], Б. Грей [146], М. Гої [156], П. Говард [158], В. Івір [161] та ін.). Якщо узагальнити всі підходи до розуміння лексико-семантичних властивостей слів, то можна виокремити дві групи таких властивостей:

1) структурно-семантичні – це властивості, які виражаються у семантиці лексичних одиниць та їх формальній структурі (метафоричність, експресивність, образність);

2) системні – тобто ті, які виявляють себе з огляду на співвідношення слова з іншими словами (вмотивованість, антонімічність, синонімічність, омонімічність).

У розрізі нашого дослідження вважаємо за доцільне охарактеризувати поняття метафоричності та вмотивованості як семантичних характеристик досліджуваних ФО.

3.2.1 Внутрішня форма фразеологічних одиниць

Важливою семантичною характеристикою ФО АХТВТ вважаємо їх умотивованість, яка тісно пов'язана із внутрішньою формою ФО. Це питання до цих пір однозначно не вирішено у лінгвістичних дослідженнях.

Вмотивованість дає можливість розуміти значення певного ментального образу, котрий закладений у ФО. Те, як сприймається значення ФО на сучасному етапі розвитку мови досить часто може не відповідати його етимології [9, с.60]. Мотивацією вважають властивість внутрішньої форми слова, а внутрішня форма є основою мотивації лексичної, у нашому випадку ФО. Внутрішньою формою ФО прийнято називати набір певних буквальних значень складових ФО, що є основою образної вмотивованості [176]. Внутрішня форма ФО слугує тригером її мотивації.

До речі, О. Потебня виокремив три складових елементи словосполучення: значення (семантику), зовнішню форму (звучання) і внутрішню форму (образ). Як зазначає учений, «внутрішньою формою» є «відношення змісту думки до свідомості; тобто вона показує, якою уявляє людина свою думку» [73].

Як зазначає С. Пташник, внутрішня форма – це зв'язок між значенням ФО і реальними (сучасними або історичними, давніми) значеннями компонентів (усіх або хоча б одного) [76, с.13].

Внутрішня форма ФО – це її початкове денотативне значення, що впливає із суми значень слів-компонентів, а її образ визначається у контексті з врахуванням попереднього досвіду читача. Внутрішня форма – фразеологічний образ, який є основою змісту ФО і формується шляхом зіставлення двох денотатів: денотата ідіоми і денотата словесного комплексу – прототипу цієї ФО:

“in all my born days” (в основі внутрішньої форми лежить значення «час»), а власне сама ідіома має значення «за все життя».

Отже, внутрішня форма ФО – це їхній внутрішній лінгвістичний склад та структура, яка визначає їх побудову та компонентний склад. ФО вирізняються з усіх інших лексичних одиниць, оскільки мають сталий і структурно незмінний вигляд.

Аналізуючи внутрішню форму, слід враховувати склад компонентів ФО (кількість слів), їх порядок (фіксованість порядку), граматичну структуру ФО (граматичні особливості ФО – відмінюваність, час, спряженість, використання різних частин мови), синтаксичні відношення (синтаксичні відношення між компонентами та їхня роль у структурі ФО), семантичну співвіднесеність (взаємодія компонентів між собою для створення значення ФО).

Якщо дослідити внутрішню форму ФО *“kick the bucket”*, що має словникову дефініцію *“to die”*, то можна зробити висновок, що з внутрішньої форми ФО не впливає її семантичне значення. Розуміння внутрішньої форми ФО часто базується на історичних чи культурних контекстах як у випадку з цією ФО.

Знання внутрішньої форми ФО необхідне для правильного їх вживання та розуміння значення, специфіки функціонування у тексті, а також особливостей використання у певних контекстах [50, с.32].

Зовнішня форма ФО – це зовнішній вигляд, тобто набір певних слів, що входять до її складу і які мовець озвучує або візуально сприймає під час читання або спілкування.

Зовнішня форма ФО вказує на спосіб виявлення або вживання ФО у тексті. Вона містить ознаки, які дозволяють визначити ФО в тексті та їх функції. Аналізуючи зовнішню форму, слід враховувати структуру речення, що містить ФО (окремий компонент), лексичний контекст (поєднання з іншими лексичними одиницями для уточнення значення), синтаксичну функцію ФО (позиція і роль у реченні), поєднаність з іншими словами (ідіоматичність виразу), пунктуаційне виділення (наголошення значення та специфічності вживання).

Ілюстрацією значення зовнішньої та внутрішньої форми ФО для встановлення їх лексико-семантичного значення є приклади вживання вмотивованих ФО, котрі було відібрано з опрацьованих АХТВТ.

Досліджуючи функціонування ФО у зазначених творах, варто проаналізувати зовнішню та внутрішню форму ФО. Семантичне значення ФО *“get out of one’s sight”* – «йти геть» чітко проглядається у контексті:

“You are an ill man, Tom. And I am stronger than you, in every way”.

He increased the pressure for a second or two, then abruptly let go of the arm.

*“Now **get out of my sight**”* [109, с.129].

При цьому внутрішня форма ФО має дослівне значення і складається з окремих слів, які кожне окремо мають своє значення, тобто «зникнення з поля зору», а семантичне значення полягає у «бажанні дії для припинення спілкування».

Інший приклад – ФО *“take (one’s) revenge”*.

Приклад вживання у тексті:

“They’ll find all those sworn oaths,” Mrs. Calef said.

*“And **take revenge**,” Jane Goldthwait, whom everyone called Lil for a reason long forgotten, added* [206, с.188].

Внутрішня форма ФО – дія «брати помсту».

Отже, зовнішня та внутрішня форма ФО є важливими характеристиками, що визначають розуміння та усвідомлення читачем семантичного значення ФО та її мотивації.

3.2.2 Вмотивованість фразеологічних одиниць

Вмотивованість ФО проявляється у чіткому розумінні причини їх появи, їхньої ролі або функції у тексті. Підґрунтям виникнення деяких ФО є їхнє історичне походження, образне коріння [24, с.66]. Розуміння інших ФО

передбачає врахування контексту їх вживання. Для ФО АХТВТ характерними є метафорична та асоціативна вмотивованість.

Метафорична вмотивованість ФО полягає у тому, що деякі ФО ґрунтуються на метафорах, мають образну основу, що вказує на їх значення і передбачають спільне використання у тексті [210, с.89]:

ФО *“bite the bullet”* використовується на позначення неприємного рішення або невідкладного виконання чогось неприємного – словникова дефініція *“to enter with resignation upon a difficult or distressing course of action”* [229]:

“He accepted that the tied vote had left him with the unenviable task of having to bite the bullet who should inherit the Barrington family title [165, с.76].

Щодо асоціативної вмотивованості ФО, то вона базується на утворенні асоціативних зв'язків у читача під час появи ФО у тексті. Такі асоціації допомагають більш виразно передавати значення ФО.

ФО *“in the same boat”* через своє асоціативне значення вказує на однакове положення з кимось або вектор спільного руху героїв. На це вказує і словникова дефініція ФО: *“in the same situation or predicament”* [232]:

“Therefore, there was a possibility that he and Emma could be the offspring of the same father. So it was evident, they were in the same boat” [109, с.34].

Вмотивованість ФО допомагає зрозуміти їхнє значення та специфіку використання. Однак багато ФО стають стійкими виразами з плином часу, зазвичай втрачаючи зв'язок з власним походженням, тобто набувають невмотивованості. Більшість лінгвістів сходяться в думці про те, що поняття «вмотивованості» означає наявність певних зв'язків між прямим значенням ФО та загальною семантикою ФО.

Наразі у фразеологічній науці прийнято вважати, що ФО є вмотивованою одиницею, вживання котрої з часом призвело до повної чи часткової втрати її мотивації. З огляду на це надалі, якщо мова йтиме про вмотивованість ФО, матимемо на увазі її часткову вмотивованість, оскільки вмотивовану ФО вважають вільним словосполученням.

Проте останнім часом деякі наковці порушують питання, що мотивація значення ФО відбувається через весь образ ФО, тобто через «зашифроване значення» повної ситуації дійсності, а не лише через значення її складових [74]. Переосмислення складових ФО зазвичай не відбувається. Дослідники, що вивчають ідіоматику, вважають, що саме внутрішня форма ФО змушує слухача та мовця звертатися до своєї уяви та мислення. З огляду на це можна стверджувати, що саме внутрішня форма мотивує сенс ФО, в результаті чого значення розвивається на основі її образної часткової вмотивованості [202].

Вивчення ідіоматичного простору АХТВТ виявило велику кількість частково вмотивованих ФО, тобто таких, які можна декодувати з їхньої зовнішньої форми, враховуючи також внутрішню форму, яка слугує тригером мотивації ФО. Підтвердженням цього є наведені далі приклади ФО, значення яких можна з'ясувати з контексту речення та дійсності, описаної у ньому.

Контекстуальний аналіз вибірки 1670 ФО дозволив виявити досить велику кількість частково вмотивованих ФО. В середньому їх кількість становить близько 74,91% від загальної кількості відібраних у вибірку ФО (рисунок 3.2).

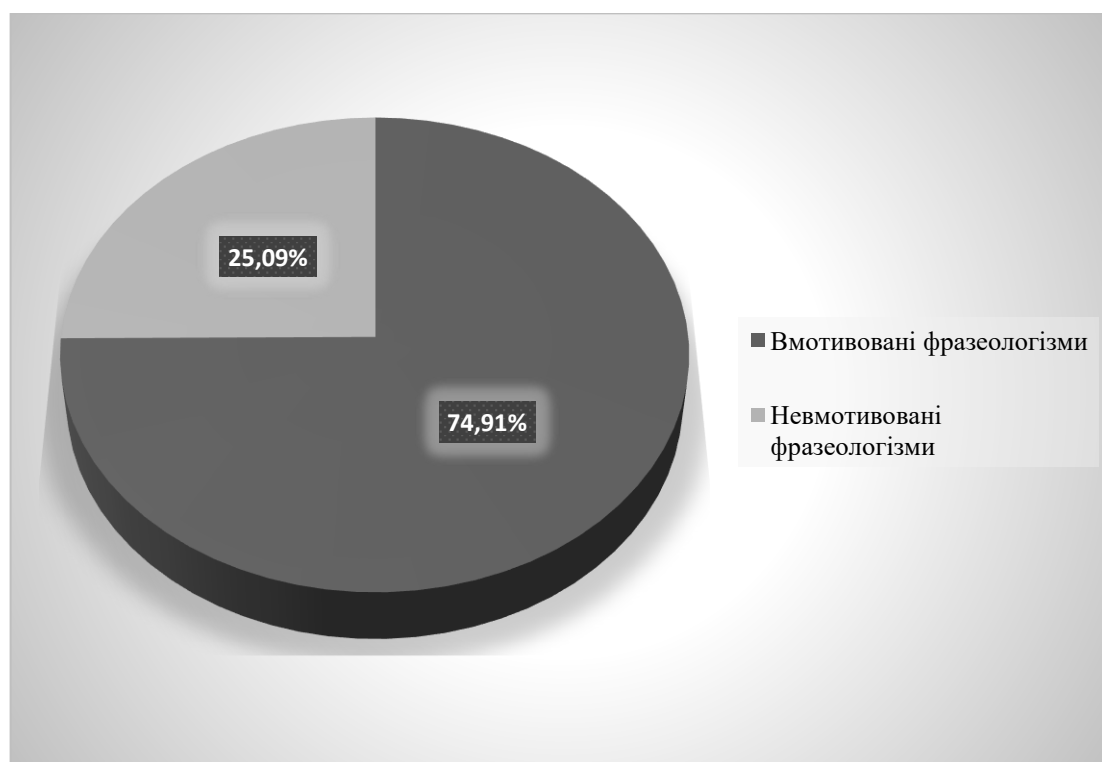

Рисунок 3.2 – Вмотивовані та невмотивовані ФО в АХТВТ

Очевидним з рисунка 3.2 є те, що кількість вмотивованих ФО перевищує кількість невмотивованих майже у 3 рази. Таку ситуацію щодо частого вживання частково вмотивованих ФО, на нашу думку, можна пояснити тим, що у цих творах описано воєнні дії, операції, певні елементи стратегії та тактики, а тому і вжито ФО, зміст яких є відразу зрозумілим і для читача, і для героя твору (учасника подій). Крім того, у цих текстах нерідко трапляються загальноновживані ФО, зміст яких декодується із зовнішньої форми і котрі також є частково вмотивованими.

3.2.3 Метафоризація фразеологічних одиниць

Як було зазначено у розділі 1, ФО можна розглядати як полівербальну (більше одного слова) одиницю мови, що характеризується фігуральністю смислу або метафоризацією.

У деяких наукових розвідках щодо лексичного та семантичного значення ФО наголошують на їхніх тісних зв'язках з таким феноменом, як метафора. Сучасні лінгвісти трактують метафору як образний засіб, що є основним для створення лексичної одиниці, що входить до змісту лексичного значення та представляє собою його мінімальну одиницю [198]. У наукових джерелах багато уваги приділяють ролі метафори для поповнення фразеологічного фонду, при цьому наголошено на тому, що метафоризація відіграє значну роль для утворення нових ФО (О. Вербицька [32], М. Джонсон [138], С. Кемпер [128], Ч. Фернандо [132], С. Коулсон [119], А. Кові [120], А. Катлер [122], М. Келліс [113] та ін.). У цьому контексті О. Вербицька зазначає, що «у процесі метафоризації терміна виявляються закладені у мові протиріччя: безпосереднє лінійне оточення слова змінюється новим» [32, с.48].

Поняття метафори тісно пов'язано із поняттям мовної картини світу: «Проблема мовної картини світу тісно пов'язана з проблемою метафори як одним зі способів її створення; вибір того чи іншого образу-мотиву метафори

пов'язаний не просто з суб'єктивною інтенцією творця метафори, але й з тим чи іншим світорозумінням і співвіднесеністю із системою стереотипних образів та еталонів, що стосуються картини світу» (О. Кравченко-Дзондза).

До речі, відомо, що Аристотель був першим, хто поставив питання щодо евристичних можливостей метафори. Перш за все він розглядав метафору як атрибут поетичного мистецтва, аналізуючи її логічний механізм, що зумовлює її здатність висловлювати знання про навколишній світ.

Як уже зазначалось, загальні проблеми метафоризації ФО є предметом розгляду багатьох українських та зарубіжних лінгвістів. Зокрема значний внесок у дослідження зазначеної проблематики зробили В. Ужченко [85], А. Вежбицька [220], М. Джонсон [138], М. Тернер [131], Е. Р. Мак Кормак [125], Р. Ван ден Брок [204], Х. Баргер [112] та ін.

Варто відзначити, що у сучасній лінгвістиці є низка теорій щодо вивчення метафори загалом. Це теорія аномалії, теорія конфлікту, теорія використання метафори з метою заміщення, теорія взаємодії, емотивні теорії та ін [192].

Погоджуємось з думкою, що у своєму широкому значенні поняття «метафора» охоплює епітет, порівняння, метонімію, гіперболу, алегорію, синекдоху, перифраз. У такому значенні метафору можна визначити як перенесення значення слів з одного об'єкта на інший і це перенесення базується на їх суміжності та схожості [12, с.121].

З огляду на таке широке розуміння змісту метафори, її слід сприймати як бачення одного предмета чи об'єкта через призму іншого, і в цьому випадку метафора є одним з основних способів відтворення знань у мовній формі [213, с.84]. Вона пов'язана зі здатністю шукати, сприймати та створювати схожість між різними суб'єктами та класами предметів [104, с.64]. Саме тому прийнято вважати, що зазвичай метафора стосується не окремих об'єктів, а складних просторів, різних сфер соціального та чуттєвого досвіду.

Такої ж позиції щодо розуміння явища метафори дотримується Кс. Лі [180, с.207], який вважає, що сучасне сприйняття ролі метафори як одного з основних тропів мовлення являє собою когнітивний процес, котрий формує та слугує для

вираження нових понять, які забезпечують отримання нових знань. Американські лінгвісти М. Джонсон [138] та Дж. Лакофф [176] зробили спробу обґрунтувати механізм виникнення метафори через призму когнітивної лінгвістики. Дослідники вживають термін «метафора» для визначення широкого кола стилістичних та лексикологічних мовних явищ, вважаючи, що мисленнєві процеси та мова за своєю суттю є метафоричними [138, 182, 205].

У мовознавстві наразі переважає інтерес до дослідження проблеми мови та мислення в рамках когнітивної лінгвістики [141, с.698]. Когнітивна лінгвістика дозволяє на базі мови досліджувати людську свідомість [121, 177]. Концепт теорії когнітивної метафори полягає у тому, що процес метафоризації представляє собою узагальнений досвід взаємодії навколишнього світу та людини. Процес метафоризації базується на тісній взаємодії базових структур знань, зокрема когнітивної структури мети та когнітивної структури джерела [174, с.327].

Під час метафоризації певні компоненти мети структуруються відповідно до структури джерела, тобто відбувається процес когнітивного відображення. На думку М. Джонсона та Дж. Лакоффа, основною метою метафори є структуризація сприйняття, мислення та діяльності людини. У результаті так званої «мовної гри» відбувається ускладнення розуміння змісту початково закладеної думки [138, с.175].

Дослідники явища метафори вважають, що вона не просто є прикрасою мови, як описано в класичній літературі, а розповсюджена в людській діяльності і мисленні. М. С. Мак Глоун в своїх роботах стверджує, що, створюючи метафору, автор створює певний мовний образ, і в такий спосіб форма думки відображається в мовленні [190, с.545]. У цьому контексті З. Ковецес вважає, що когнітивна метафора є частиною мисленнєвого простору людини [173, с.115], а В. Коллер розглядає метафору як конкретний засіб для визначення абстрактного поняття [171].

Метафора є лінгвістичним засобом використання одного слова або виразу в новому контексті з метою надання йому іншого специфічного значення.

Метафори дозволяють виразити автору складні ідеї і створити у читача візуальні аналогії для кращого розуміння та чуттєвого сприйняття тексту [151, с.75].

Процес метафоризації складається з таких мисленневих кроків:

- 1) вибору найяскравішого й загальновідомого аналогу (джерела зіставлення);
- 2) перенесення відповідної частини емпіричного досвіду зі сфери базису або джерела на ділянку іменування;
- 3) породження нових смислів унаслідок взаємодії двох ідей [115, с.188].

Метафора у текстах виконує декілька функцій: когнітивну, комунікативну, номінативну, естетичну, емоційно-оцінну. Крім того, можна виділити ще такі специфічні функції, як текстотвірну та жанроутворювальну тощо [12].

Безумовно, зазначені підходи до розуміння змісту метафори та її функцій, на нашу думку, є достатньо прогресивними і їх треба врахувати під час проведення подальшого дослідження. Узагальнюючи їх, будемо розглядати метафору як складний мовний зворот, що з метою підсилення стилістичного та емоційного ефекту тексту розкриває сутність одних явищ або предметів через інші на основі їх подібності або, навпаки, контрасту, а метафоризацію – як процес надання слову або словосполученню символічного переносного значення.

Отже, метафора є невід’ємною частиною мови і стає предметом нових лінгвістичних досліджень, зокрема і у фразеології. Оскільки об’єктом нашого дослідження є ФО АХТВТ, то необхідно окрему увагу приділити питанню метафоризації ФО.

Метафоризація ФО – це складний семантичний процес, результатом якого є перенесення форми мовної одиниці з одного поняття на інший на основі певної подібності. Процес метафоризації можна простежити на прикладі “*blow one’s cover*”, де денотативне значення кожної окремої складової словосполучення відрізняється від цілісного значення ФО (зняти маски).

Якщо сконцентрувати увагу на питаннях метафоризації ФО, то важливо зазначити, що у деяких дослідженнях автори наголошують на наявності у всіх ФО

метафоричних якостей [105, с.89]. Підтвердженням цієї тези є напрацювання О. Вербицької [32], яка стверджувала, що у більшості ФО є метафоричне значення. Дійсно, опрацювання низки АХТВТ дозволило нам переконатись у справедливості такої думки та дотримуватись її під час подальшого дослідження. Проілюструємо, як вжито у досліджуваних творах метафоризовані ФО різних видів:

ФО “*throw in the towel*” є прикладом метафоризованої ФО і має словникову дефініцію “*to abandon a struggle or contest: acknowledge defeat, to give up*” [231]:

“*The muskets flamed and smoked. Wadding, shot from the barrels, started small fires in the grass. The volley crashed into rebels and corn. «Company will advance at the double! But they knew, they will **throw in the towel**”* [203, с.373].

ФО “*took a chance*” також є метафорою, яка розуміється – “*to do something that could have either good or bad results*” [228] (зробити щось, що може мати або хороший або поганий результат, наслідок):

“*He reached in through the torn windshield and placed it on the pilot’s chest. The smiling bear sat huddled among the crowded wreckage of the man and the blood. A few minutes later, I **took my chance**. The time was right*” [109, с.112].

Метафори досить часто вживають у повсякденному мовленні, їх навіть часом і не помічаємо, але вони забарвлюють спілкування, формують наші думки та навіть дії. Особливість концептуальної метафори полягає у тому, що вона через використання однієї ідеї (поняття) дозволяє краще зрозуміти іншу, що, своєю чергою, сприяє розумінню процесу спілкування та забезпечує досягнення його мети. Іншими словами, мовець під час спілкування намагається встановити зв’язок між чимось конкретним та більш абстрактним поняттям:

ФО “*hot water*” є прикладом метафоризованої ФО зі словниковим значенням “*a difficult or dangerous situation*” [228]:

“*She knew that now he was in **hot water** and nothing left to him but to confess in cheating*” [166, с.94].

Варто зазначити, що серед метафоризованих ФО, вжитих в АХТВТ, досить часто трапляються метафори, які є частково вмотивованими ФО, та, у яких досить чітко проглядається внутрішня форма.

3.2.4 Контекст як середовище реалізації метафори

Метафоричність ФО підтверджується тим, що деякі ФО містять метафоричні елементи, тобто базуються на перенесенні значень слів або виразів з одного *контексту* в інший. Метафоричність у ФО надає їм додаткового семантичного багатства та виразності. Вживання метафоризованих ФО в АХТВТ надають певної автентичності, колоритності та експресивно-оцінного забарвлення тексту. Метафоричність ФО відображається у конкретних прикладах, які необхідно розглядати лише у контексті. Варто зазначити, що метафоризовані ФО зазвичай містять слова з первинним значенням, що, своєю чергою, вимагає від читача активізації аналітичних вмінь для розуміння семантичного значення метафори і пошуку відповідника у рідній мові.

Прикладом такого метафоричного виразу є ФО *“to keep an eye open”*. Буквальне значення зазначеної ФО – «тримати очі розплющеними», проте адекватним значенням такої ФО є метафоричний відповідник «дивитись в обидва», «бути насторожі», причому його можна встановити лише у контексті речення:

*“He remembered a night, eighteen months ago, when he'd been asked to **keep an eye open** for strangers at the Shoulder of Mutton, standing near the door in the blackout”* [206, с.115].

Ще один приклад, який свідчить про специфічність сприйняття та розуміння у контексті метафоризованих ФО.

*“She hardly **drew breath** until the dessert had been cleared, when Giles dropped his bombshell”* [165, с.104].

Дослівний переклад ФО «*to draw a breath*» – «тягнути подих», що за змістом є нісенітницею, але адекватний переклад метафори – це «перевести подих», тобто відпочити:

“He was done. Ibrahim saw that his massive friend has been mortally hit in the chest by grenade fragments” [215, с.125].

Метафоризована ФО “*be done*” має первинне значення – «бути завершеним, щось доробити», яке в результаті семантичного перетворення у контексті має взагалі «неочікуване» значення – «загинути».

Розглянуті приклади чітко демонструють, що значення метафоризованої ФО можна визначити лише у контексті. Контекст є середовищем використання та сприйняття метафори [75, с.34]. Метафоризовані ФО додають АХТВТ барвистості й виразності, а також впливають на сприйняття та розуміння читачем ідей та подій, описаних в АХТВТ. Такі ФО дозволяють виразити складні емоції, думки, почуття через аналогії та порівняння з іншими ситуаціями життя та досвіду.

Варто зазначити, що таких прикладів є достатньо багато у кожному проаналізованому художньому творі. Серед відібраних із семи АХТВТ 1670 ФО, які увійшли до вибіркового матеріалу, 1182 ФО є прикладами метафор. що становить приблизно 70,48 % від загальної кількості ФО. Наочно оцінити співвідношення у текстах метафоризованих та неметафоризованих ФО можна з діаграми (рисунок 3.3).

На рисунку 3.3 чітко проглядається, що кількість ФО, які є метафорами, майже у 2,5 рази більша, ніж неметафоризованих ФО. На нашу думку, це пов'язано з тим, що досліджувані художні тексти містять описи військових дій та їх наслідків, а отже, помітно емоційну забарвленість тексту, яка виявляється у почуттях гніву, страху, обурення тощо як у персонажів, так і читачів твору.

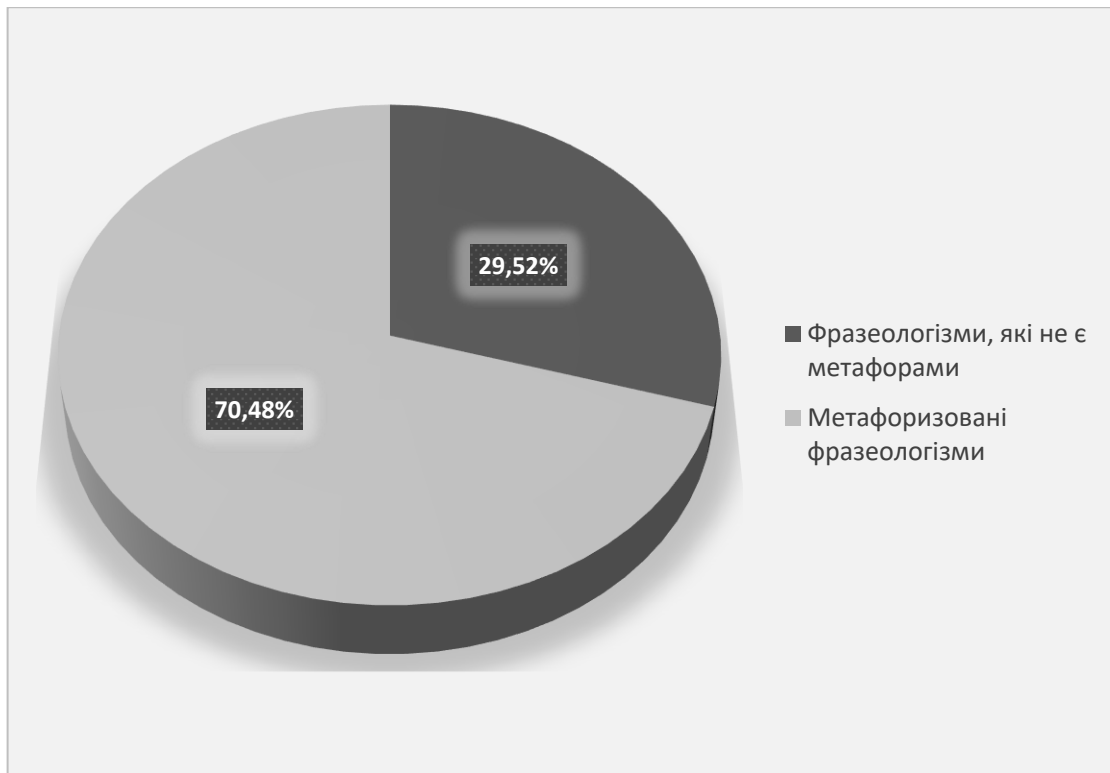

Рисунок 3.3 – Метафоризовані та неметафоризовані ФО в АХТВТ

Як бачимо, в АХТВТ важливу роль відіграють ФО, що є метафоризованими. Метафора у ХТВТ відіграє важливу вербальну операцію, насичує його емоційністю та автентичністю. Наведені приклади дають змогу зрозуміти характер і процедуру перенесення значення одного словосполучення на абсолютно інше. Такий підхід в результаті сприяє залученню до сприйняття інформації мовного та позамовного досвіду читача із розширенням екстралінгвістичного контексту інформації.

Виникає питання щодо закономірностей вживання в АХТВТ вмотивованих та невмотивованих метафоризованих ФО. Під час дослідження кількісних характеристик частково вмотивованих та невмотивованих ФО, метафоризованих та неметафоризованих ФО, виявилось, що аж 1177 ФО серед 1251 частково вмотивованих ФО є метафорами. Наочно співвідношення між досліджуваними категоріями ФО можна побачити на рисунку 3.4:

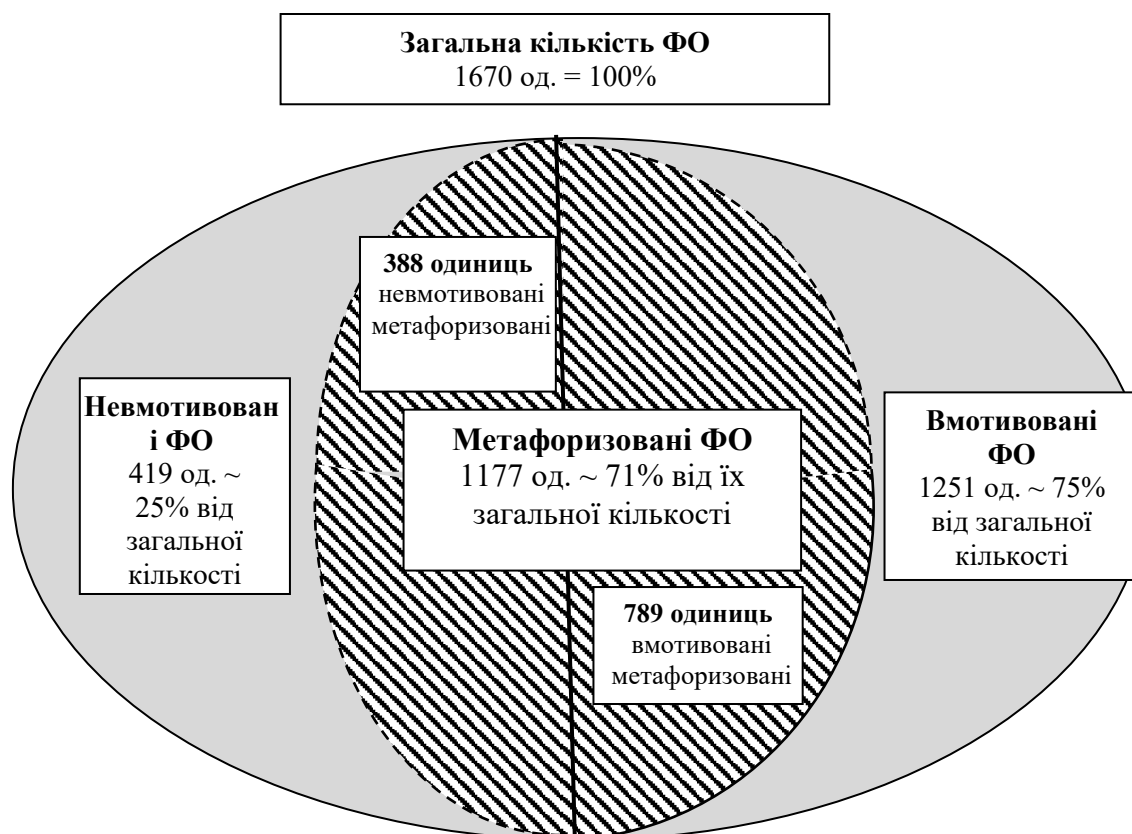

Рисунок 3.4 – Вмотивовані, невмотивовані та метафоризовані ФО

Отже, аналіз вибіркового матеріалу засвідчив те, що серед вмотивованих ФО є відносно великий відсоток метафоризованих, а саме близько 63% від загальної кількості вмотивованих ФО.

З рисунка 3.4 видно, що для невмотивованих ФО ситуація аналогічна – їх значно менше, ніж вмотивованих, і серед них менше метафоризованих ФО порівняно з вмотивованими ФО (близько 33% від загальної кількості невмотивованих ФО).

Отже, можна констатувати, що в АХТВТ вжито досить велику кількість ФО, що містять метафору, та значну кількість вмотивованих ФО. Це можна пояснити змістовим наповненням досліджуваних текстів, насамперед тим, що у них описано воєнні операції, відтворено динаміку життєвих та бойових ситуацій, рух, дію, емоції та почуття тощо. Саме тому в текстах автори часто використовують вмотивовані ФО, зрозумілі для учасника подій та власне читача, а також метафоризовані ФО, які емоційно та експресивно-оцінково насичують

текст. Аналіз дозволив поглибити розуміння наповнення ідіоматичного простору АХТВТ.

3.3. Семантична класифікація фразеологічних одиниць: базові категорії

Комплексна ієрархічна будова мовної системи проявляється в різних видах зв'язків між лексичними одиницями. Наприклад, лексеми можуть бути пов'язані тематичними, синонімічними, антонімічними, семантичними, словотворчими зв'язками тощо. Найкраще це можна простежити у різних словниках, за допомогою яких можна дослідити лексико-семантичні зв'язки між мовними одиницям. Проте лише одних словників для отримання достовірних висновків недостатньо, особливо коли йдеться про ФО. Це пояснюється тим, що семантичне значення ФО безпосередньо залежить від контексту, в якому їх вжито у творі. З огляду на це, питання лексико-семантичних особливостей використання ФО та зв'язків між ними потребує окремої уваги. В цьому контексті варто здійснити аналіз змісту такого поняття, як «категорія» та «лексико-семантична категорія».

Дослідження лексичного складу мови, її фразеологічного простору, виявлення взаємозв'язків між лексемами, між ФО та ступенем їх вмотивованості зумовили необхідність систематизації лексичних одиниць (ФО), в межах яких елементи тісно пов'язані один з одним [17, с.46]. Утворення лексичних систем мови досить часто відбувається у формі визначення лексико-семантичних угруповань на основі категоріального підходу і встановлення у межах цих угруповань внутрішніх ієрархічних зв'язків. Вивчення взаємозв'язків лексичного складу мови сприяло створенню теорії семантичної класифікації, встановленню семантичних категорій лексичних одиниць. Зазвичай ці поняття вживають у лінгвістичних дослідженнях для номінації комплексу лексичних

одиниць, які зазвичай об'єднані спільністю свого змісту і відображають предметну, функціональну та понятійну схожість, а інколи тотожність явищ [17, с.46].

Питання виокремлення семантичних категорій є важливим питанням сучасної лінгвістики. Це зумовлено відкритістю, трансформативністю та рухливістю лексичного складу мови за рахунок появи нових слів, словосполучень, мовних конструкцій, які описують сучасну дійсність, та зникненням застарілих лексичних одиниць.

Зміст та особливості семантичної класифікації та розподілу мовних одиниць за семантичними категоріями, полями або групами були в центрі уваги багатьох філософів та лінгвістів таких, як М. Гамзюк [33], С. Липка [57], А. Марковська [59], С. Пташник [76], М. Скаб [83], Г. Остгоф, Л. Пустовіт, Й. Трір [216], О. Федоренко [88], Ф. Боерс [111], Е. Елін-Елмакіс [126]. Однак огляд низки наукових джерел відомих філологів засвідчив різні підходи до розуміння змісту цих питань та недостатність напрацювань щодо виділення семантичних категорій ФО в АХТВТ.

Традиційно вважають, що термін «семантична категорія» містить набір лексем, які в широкому сенсі позначають певні поняття. При цьому до складу категорій входять слова з різних частин мови, які визначають її семантичне наповнення. Такими лексичними одиницями, що можуть бути об'єднані в певні категорії, є і ФО.

Огляд науково-лінгвістичних доробок виявив декілька підходів до змісту теорії категоріювання мовних одиниць, але при цьому всі вони базуються на ідеї встановлення семантичних зв'язків між словами, що входять до складу кожної конкретної категорії [45].

Варто зазначити, що автором поняття семантичного угруповання, введеного в лінгвістичну науку в 1924 р., був Г. Іпсен [17, с.46]. На практиці найбільш вживаними виявились ідеї Й. Тріра [216], який стверджував, що мовна система з погляду синхронного аналізу представляє собою замкнуту систему, де кожна складова отримує свій сенс лише з цілого [17, с.46].

Загалом поняття семантичного угруповання (категорії) є досить широким, оскільки тут переплітаються базові проблеми полісемії, синонімії, лексикології, антонімії, фразеології тощо. Аналіз наукових джерел засвідчив, що загалом склалося два основних підходи до вивчення цього питання. Зокрема Й. Трір та Л. Вайсбергер досліджували парадигматичні співвідношення між лексемами, до яких автори зараховують різні класи лексичних одиниць, об'єднані за певними ознаками: антоніми, синоніми, лексико-семантичні групи слів. Г. Щур, провівши аналіз найбільш популярних словосполучень, які можуть бути об'єднані в угруповання (категорії), виокремлює фонемне, морфемне, лексемне, словотвірне, семантичне, граматико-семантичне поля [17, с.46].

На нашу думку, об'єднувати лексичні одиниці у семантичні категорії потрібно за принципом схожості певних ознак, що описують явища, дії, об'єкти тощо. З огляду на це саме підхід, запропонований Й. Трір та Л. Вайсбергер є найбільш вдалим, він чітко описує зміст ФО. Саме у контексті цього підходу дослідження лексико-семантичних угруповань, вивчаючи мовні системи з погляду лексики, С. Липка у своїх наукових напрацюваннях виокремлює такі категорії: лексико-семантичне поле, лексико-семантична група; синонімічний ряд; антонімічна група; асоціативне поле; тематична група [57]. Виокремлення лексико-семантичних категорій (далі – ЛСК) сприяє структуруванню мови, її лексичного простору, а також розумінню взаємозв'язків та відповідностей між словами або словосполученнями та їх значенням [225]. Семантичні категорії – це концептуальні групи (класи), які використовуються для організації і класифікації лексичних одиниць (слів, словосполучень, фраз) за певними ознаками на основі їхнього значення або семантики.

У лінгвістиці використовують багато ЛСК, які необхідні для аналізу мови та розуміння семантичної структури слів і виразів: рід, число, частини мови, семантичні ролі, синоніми і антоніми, аспект тощо. Категоріюванню можуть підлягати різні лексичні одиниці відповідно до їх структури, функцій, значення, ознак.

Виокремлення ЛСК у мовознавстві та семантиці базується на кількох принципах та критеріях, які допомагають визначити, які слова та вирази можна об'єднати в певну категорію. Такими принципами є:

- семантичні відношення (подібність значення або схожість за семантикою);
- функційні властивості (функціональні властивості або ролі в мовленні);
- граматичні властивості (час, рід, число, діалектні особливості);
- синтаксичні властивості (синтаксичне використання слів та їхні ролі в реченні);
- асоціації та асоціативні поля (асоціації, які викликають слова або вирази);
- порівняльний аналіз (спільні семантичні ознаки та відмінні риси) [23, с.185].

Ці принципи можна використовувати окремо або разом для виокремлення ЛСК у мові.

Зважаючи на зазначені принципи виокремлення ЛСК, можна стверджувати, що всі об'єкти конкретної категорії залежно від підходу поділу можуть мати спільні характеристики і ознаки:

- спільне або схоже значення;
- певні семантичні відношення;
- спільні граматичні характеристики;
- схожі функційні ролі;
- схожі або спільні асоціації;
- синтаксичні властивості або роль у реченні;
- концептуальна близькість;
- частота вживання [57, с.79].

У нашій роботі обмежуємось дослідженням та виокремленням семантичних категорій ідіоматичного простору АХТВТ.

До семантичного класу (категорії) автор зараховує впорядкованість певної кількості виразів щодо певної семантичної ознаки, яку дослідник називає диференційним фактором.

У нашому дослідженні таким диференційним фактором є сукупність лексичних одиниць, пов'язаних з організацією, обставинами перебігу професійної і повсякденної діяльності військових, яку описано у низці художніх текстів на відповідну тему. До речі, поява і розвиток військової лексики зумовлені необхідністю відображати не лише структуру, що базувалась на основі армійських соціальних ролей «підпорядкування-командування», а й забезпечувати негайне виконання поставлених цілей та завдань. Конотація деяких термінів пов'язана в європейських мовах із суттєвою особливістю, зокрема спостерігається майже у багатьох випадках їх повна ідентичність. У зв'язку із розвитком міжнародних відносин взаємозапозичення термінів, які позначали явища, поняття, озброєння, посади та звання, є повсякчасним. Проте є і відмінності, зокрема у фонетичному полі. Наявність в групі звань явищ конверсії, синонімії, гіпонімії дозволяє зараховувати деякі лексеми до однієї семантичної категорії.

Основою виокремлення семантичних категорій ФО АХТВТ ми обрали принципи семантичних відношень та функційних характеристик, а в якості ознак семантичних категорій – схожість значень та функційні особливості.

У процесі нашого дослідження та систематизації фразеологічного простору АХТВТ виокремлено шість типів ФО, які вирізняються вмотивованістю, семантичним значенням та функційним навантаженням:

- ФО, що використовуються для позначення дій, руху та переміщення;
- ФО, котрі вживаються для позначення почуттів та емоцій;
- ФО, що використовуються для позначення часових рамок;
- ФО, які вживаються для позначення обставин подій;
- ФО, котрі використовуються для опису об'єктів;
- ФО, що вживаються для опису ознаки.

Аналіз наповненості вибірки та особливостей використання відібраних ФО у текстах дозволив зробити припущення щодо можливості виокремлення шести лексико-семантичних категорій та наповнення їх відповідними ФО. Крім того, для подолання суб'єктивності цього припущення було використано метод експертних оцінок [27, с.44].

Підходи та методику формування експертної групи було описано вище. Експерти повинні були опрацювати запропоновані ФО, узагальнити їх та провести семантичну категоризацію.

Для отримання достовірних результатів дослідження та підтвердження висунутої гіпотези ми розробили анкету для опитування членів експертної групи. До складу експертної групи увійшли досвідчені науково-педагогічні працівники, які мають досвід перекладацької роботи, а також носії мови. до якої входили досвідчені фахівці та носії мови. Як уже зазначалось, превентивною вимогою до усіх кандидатів в експерти була вимога знання англійської мови на рівні С1.

Ми проаналізували зміст анкетних даних кандидатів у експерти, провели тестування щодо взаємних рекомендацій кандидатів, розрахували коефіцієнт їх узгодженості. Формуючи експертну групу, особливу увагу ми звертали на компетентність кандидатів у експерти, зокрема на наявність наукового ступеня в галузі філології або вченого звання, публікації наукового та методичного характеру з досліджуваної проблематики, участь в експертизах і методичних комісіях, ставлення до експертизи, стаж та досвід науково-педагогічної і практичної роботи за фахом. За допомогою методів математичної статистики було встановлено, що мінімальна кількість членів експертної групи повинна становити 16 чоловік. Варто зазначити, що на початковому етапі було відібрано 20 осіб, але 4 особи було вилучено із групи у зв'язку з отриманням недостатніх балів за методиками відбору та формування експертної групи.

За методом анкетних даних для кожного кандидата в експерти було розраховано коефіцієнт анкетних даних:

$$K_j^{an} = \sum_{i=1}^n \bar{A}_{ij} V_i, \quad (3.1)$$

де V_i – узагальнений ранг i -го питання анкет, \bar{A}_{ij} – нормована відповідь кандидата в експерти на питання анкети щодо його компетентності з досліджуваних питань. Для усіх відібраних кандидатів розрахований коефіцієнт (близько 0,05) виявився достатнім для можливості бути екпертом у складі сформованої групи.

Крім того, важливим питанням є вивчення можливості сумісної роботи членів експертної групи, оскільки відібрані кандидати можуть бути або представниками різних конкурентних наукових шкіл, або мати діаметрально протилежні погляди на досліджувану проблему, або суто з людського погляду не сприймати думки іншого кандидата. Для подолання такої ситуації було застосовано метод взаємних рекомендацій. Аналогічно до попереднього для кожного кандидата було розраховано відповідний коефіцієнт за формулою:

$$K_j^{вз} = \frac{x_j}{\sum_{j=1}^m x_j}, \quad (3.2)$$

де

$$x_j = \sum_{i=1}^m x_{ij}, \quad (3.3)$$

x_j – сума балів, одержана j -м екпертом від іншого експерта, m – кількість кандидатів в експерти.

За результатами проведених розрахунків було підтверджено, що відібрана група членів експертної групи може сумісно працювати, оскільки їх коефіцієнти взаємних рекомендацій є такими, що дозволяють працювати у команді (для кожного кандидата близько 0,05).

Важливим показником адекватної оцінки членами експертної групи досліджуваних питань є коефіцієнт Кендела, або коефіцієнт узгодженості кандидатів в експерти (розрахункову формулу подано у пункті 2.1.6). За результатами проведеного тестування коефіцієнт конкордації виявився досить високим ($W = 0,797$), що свідчить про високий рівень узгодженості сформованої групи експертів та можливість їхньої співпраці, а використання критерію Пірсона підтвердило його статистичну значущість на високому рівні $p \leq 0,01$. Результати обробки результатів застосування зазначених методів формування експертної групи наведені у додатках (Додаток Б).

Далі після застосування низки спеціальних методів ми сформували експертну групу, яка допомогла вирішити дискусійні питання (Додаток В). Думку експертної групи було враховано під час виокремлення лексико-семантичних категорій фразеологічного простору АХТВТ. На нашу думку, таких категорій є шість: це категорії *Дія*, *Ознака*, *Об'єкт*, *Обставина*, *Час*, *Почуття*. Метою опитування було отримання інформації щодо кількості та змісту семантичних категорій ідіоматичного простору АХТВТ.

Опитування експертів підтвердило нашу думку. Їм було запропоновано на підставі аналізу змісту відібраних у вибірку 1670 ФО та контексту їх вживання розподілити ФО за запропонованими семантичними категоріями або запропонувати інші. Зразки анкет представлені у додатках (Додаток Д).

Результати опитування експертної групи на 92% збіглися з нашими напрацюваннями. Отже, отримані експертною групою результати співпали з висунутим припущенням (щодо кількості категорій та їх наповнення) на високому рівні статистичної значущості [27].

Результати розподілу ФО вибірки відповідно до нашого підходу щодо виокремлення лексико-семантичних категорій ідіоматичного простору АХТВТ представлено у таблиці 3.2:

Таблиця 3.2 – Категорії ФО в АХТВТ

Категорії ФО					
Дія	Ознака	Час	Об'єкт	Почуття	Обставина
768	243	198	134	186	141
45,99%	14,55%	11,86%	8,02%	11,14%	8,44%

Отже, за даними таблиці 3.2 можна зробити висновок, що на нашу думку ФО, відібрані з АХТВТ можна умовно об'єднати у шість лексико-семантичних категорій, причому найбільший обсяг має категорія *Дія*, а найменший – категорії *Об'єкт* та *Обставина*.

Результати опитування членів експертної групи щодо розподілу ФО вибірки представлено у таблиці 3.3:

Таблиця 3.3 – Розподіл ФО за лексико-семантичними категоріями: експертна оцінка

Категорії ФО					
Дія	Ознака	Час	Об'єкт	Почуття	Обставина
780	250	186	135	189	130
46,71%	14,97%	11,14%	8,08%	11,32%	7,78%

Порівняння таблиць 3.2 та 3.3 демонструє майже однаковий розподіл відібраних ФО і за результатами проведеного дослідження, і за результатами роботи експертів та носіїв мови за виокремленими категоріями.

Результати нашого розподілу ФО за категоріями, отримані в процесі дослідження, та висновки експертної оцінки експліцитно представлені на рисунку 3.5:

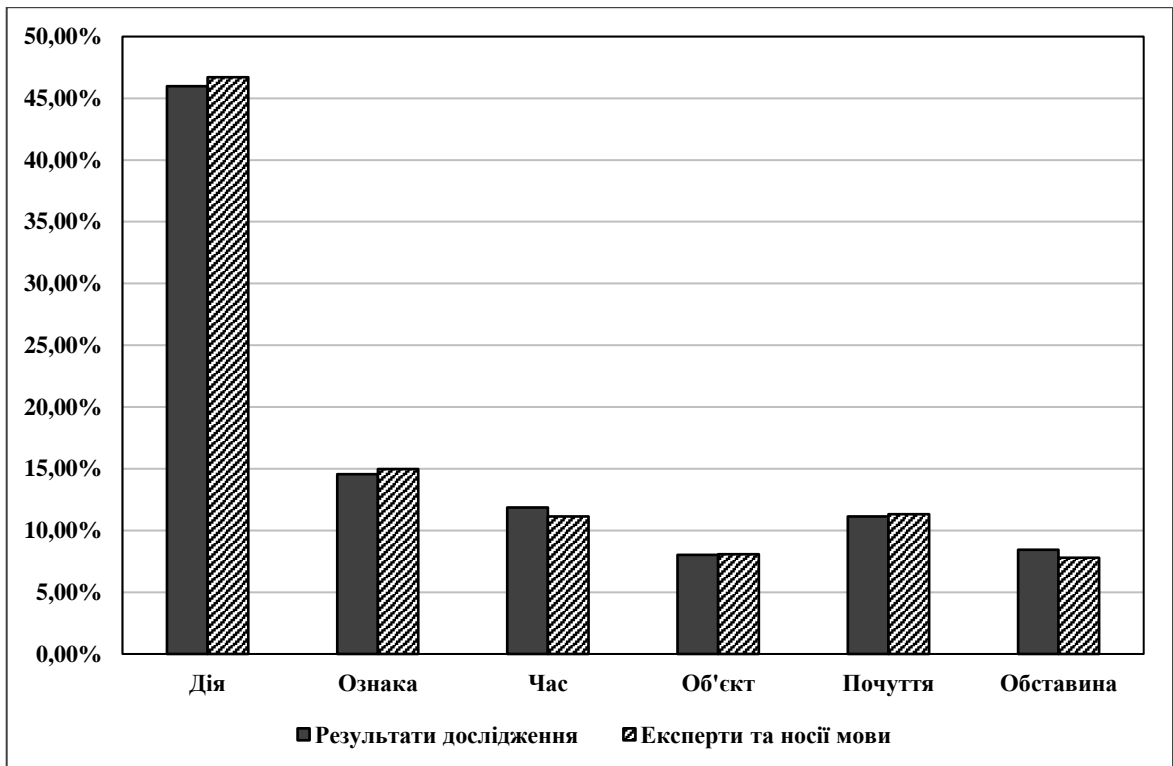

Рисунок 3.5 – Порівняльна діаграма результатів дослідження та експертної оцінки

З рисунку 3.5 чітко проглядається, що стовпчикові діаграми за всіма категоріями майже збігаються. Звичайно є незначні відмінності, тому необхідно довести їхню статистичну незначущість, для чого ми скористалися методами математичної статистики. Крім того, вони можуть верифікувати гіпотезу щодо певних залежностей (зв'язків) між нашими результатами та результатами роботи експертної групи.

Для встановлення залежностей між різними досліджуваними явищами у будь-якій галузі наук використовують метод кореляційного аналізу. Він дозволяє встановити статистичний зв'язок між різними величинами (одиницями, поняттями, явищами, подіями).

Для доведення статистичної незначущості відмінностей між результатами роботи групи експертів та нашого бачення щодо виокремлення і наповнення лексико-семантичних категорій ідіоматичного простору АХТВТ скористаємось методом рангової кореляції Спірмена.

Сформулюємо гіпотези:

H_0 : коефіцієнт рангової кореляції не відрізняється від нуля.

H_1 : коефіцієнт рангової кореляції відрізняється від нуля.

Побудуємо зведену таблицю на підставі таблиць 3.2 та 3.3 і проведемо у ній ранжування та деякі розрахунки (таблиця 3.4):

Таблиця 3.4 – Обчислення коефіцієнта рангової кореляції Спірмена

Лексико-семантична категорія	Розподіл ФО за лексико-семантичними категоріями за думкою експертів	Розподіл ФО за лексико-семантичними категоріями за результатами дослідження	Ранг за експертною думкою	Ранг за нашими результатами	d	d^2
Дія	780	768	1	1	0	0
Ознака	250	243	2	2	0	0
Час	186	198	4	3	1	1
Предметність	130	134	6	6	0	0
Емоції	189	186	3	4	-1	1
Обставини	135	141	5	5	0	0
Сума	1670	1670	21	21	0	2

Розрахункова формула для методу рангової кореляції Спірмена має вигляд:

$$\rho = 1 - \frac{6 \cdot \sum d^2}{n \cdot (n^2 - 1)}, \quad (3.4)$$

де n – кількість порівнюваних категорій.

Отже,

$$\rho_{\text{емп}} = 1 - \frac{6 \cdot 2}{6 \cdot (36 - 1)} = 0,943.$$

За таблицею критичних значень $\rho_{\text{крит}} = 0,85$ на рівні статистичної значущості $p \leq 0,05$. Це достатній рівень статистичної значущості, прийнятий у лінгвістиці. Очевидним є те, що $\rho_{\text{емп}} > \rho_{\text{крит}}$. Згідно з правилом прийняття рішення робимо висновок, що висунута гіпотеза є справедливою. Це означає, що між результатами виокремлення семантичних категорій та розподілу ФО за ними

експертною групою і за результатами нашого дослідження є тісний прямий кореляційний зв'язок на рівні статистичної значущості 0,05. Іншими словами з ймовірністю 0,95 можна стверджувати, що наше бачення щодо виокремлення категорій ФО, вжитих у АХТВТ, збігається з думкою експертної групи, тобто є достовірним.

У подальшому можна дотримуватись зробленого нами розподілу ФО за виділеними під час дослідження семантичними категоріями.

Отже, з урахуванням попередньо висунутої нами гіпотези, експертної думки та результатів опитування носіїв мови під час проведеного дослідження було виокремлено такі лексико-семантичні категорії ідіоматичного простору АХТВТ: *Дія, Ознака, Об'єкт, Обставина, Час, Почуття*.

3.3.1 Категорія «Дія»

Ця категорія є найбільшою зі всіх досліджуваних категорій, та дозволяє стверджувати, що ФО цієї категорії використовуються на позначення різних дій, процесів, руху, динаміки подій. Вона охоплює багато ФО, які дозволяють описати, що робить актант, або які дії навколо нього відбуваються в конкретному контексті:

– *spill the beans*, відповідно до здійсненого огляду ФО має словникову дефініцію “*to divulge a secret or hidden information*” [229] (розкрити таємницю або приховану інформацію) – описує дію – є прикладом дієслівної ФО, в реченні виступає в ролі присудка та відноситься до категорії *Дія*:

“The submarine we want, Unseen, is in Barrow, in a state of near-readiness for the sale to Brazil. We’ve canceled that for the moment, and the admiral has ordered a crew to be brought in. That will take a week”.

“How about the landowners?” asked Bill, avoiding naming the Turks on the telephone. “Are we spilling the beans?” [203, с.263];

– *step into one's shoes*, аналіз словників засвідчив значення ФО як “*to take on a particular role or task that someone else has been doing*” (ставати на місце іншої людини) – характеризує дію – зрозуміти іншого:

“*He wanted to **put himself in his enemy's shoes** and decide how he would attack the peninsula if he were a rebel*” [109, с.53]. Ядерним компонентом цієї ФО є дієслово, семантичне значення ФО засвідчує можливість віднесення ФО до лексико-семантичної категорії *Дія*;

– *give someone hell* (влаштувати комусь пекло) словникова дефініція ФО “*to yell at or criticize someone at an angry way*” – дія – ускладнити життя, помститися:

“*Give them hell, General*», *one man said*, a sentiment echoed by everyone” [109, с.71] – ядерним компонентом ФО є дієслово, що підтверджує приналежність ФО до категорії *Дія*;

- ФО “*break the ice*” володіє значенням “*to make a beginning or to get through the first difficulties in starting conversation or discussion*” [229], тобто «покласти початок розмови»:

“*That's my guy, he **broke the ice** without thinking*” [109, с.14].

Аналізуючи приклад вживання цієї ФО в реченні, бачимо, що центральним, основним компонентом є дієслово, що дає можливість підтвердити приналежність ФО до лексико-семантичної категорії *Дія*;

- *stand the test of time* – в словниках ФО інтепретується як “*to continue to be important, respected for a long period of time*” [229], що відповідає значенню «пройти випробування часом»:

“*There's an old military saying which **has stood the test of time** since the Ottoman Empire*” [203, с.87].

Ядерним компонентом ФО є дієслово “*to stand*”, що дозволяє віднести ФО до категорії *Дія*.

Отже, ФО цієї категорії дозволяють точніше, ефективніше та експресивніше виражати дії та активності в різних контекстах.

3.3.2 Категорія «Об'єкт»

Семантична категорія «Об'єкт» загалом є фундаментальною, оскільки вона дозволяє ідентифікувати, називати та описувати різні аспекти навколишнього світу. В ідіоматичному просторі АХТВТ зазначена категорія охоплює ФО, які містять назву або опис конкретного предмета, явища, об'єкта, причому ці об'єкти можуть бути як фізичними, так абстрактними. Наведемо декілька прикладів таких ФО:

– *a hot potato* – словникове значення ФО – “*a controversial question or issue that involves unpleasant or dangerous consequences for anyone dealing with it*” [228] (питання чи гостре питання). За методом аналізу за безпосередніми складниками визначаємо, що ядерним компонентом є іменник, а власне саме семантичне значення виражає делікатну тему:

“*Gwyneth doesn't want to replace him. She says a hot potato question. Giles was dragged into the second half of the twentieth century*” [165, с.120];

- *a penny for your thoughts* – словникова дефініція ФО позначається як “*used to ask what someone is thinking about*” [229] та інтерпретується як «пенні за ваші думки», тобто бажання дізнатись про що думає герой:

“*Can I ask you something?, he said without hesitation. She ignored him. 'A penny for your thoughts'*” [165, с.18];

- -ФО “*the ball is in one's court*” трактується за словниками як “*burdened with expectations or requirements for something*” [300], має семантичне значення «тепер слово за тобою» та є прикладом субстантивної ФО, ядерним компонентом якої є іменник:

“*Now the ball is in your court!*”, Giles said without hesitation and grabbed the bag” [165, с.57];

- - ФО “*piece of cake*” є прикладом субстантивної ФО, що відноситься до категорії *Об'єкт*, ядерним компонентом якої є іменник та має словникову дефініцію “*something easily done*”, тобто «те, що дуже легко виконати» [229]:

“*Captain thought it was a real **piece of cake** for him. But it was just his expectations*” [203];

– *to someone’s liking* – словникове значення ФО – “*appealing or enjoyable to someone*” [231]. ФО є прикладом висловлення вподобань героя, ядерним компонентом виступає іменник, тому відносимо її до категорії *Об’єкт*:

“*I think you will discover, sir,*” *Todd said, that Colonel Revere misunderstands all orders that are not **to his liking***” [109, с.87];

– *by force of habit*, ФО має словникову дефініцію “*without thinking because it is what one usually does*” [229]. Ядерним компонентом ФО відповідно до методу аналізу за безпосередніми складниками є іменник (тракується як «сила звички») – характер:

“*He glanced, **by force of habit**, at the set of windows on the second floor*” [206, с.11].

Отже, аналізуючи наведені приклади, ФО в категорії *Об’єкт* додають виразності текстам та АХТВТ зокрема. Ядерним компонентом виступає іменник, що і несе основне смислове навантаження.

3.3.3 Категорія «Ознака»

Семантична категорія «Ознака» в ідіоматичному просторі АХТВТ відображається через ФО, які виражають якісні характеристики об’єктів, предметів, явищ, процесів, осіб. ФО цієї категорії часто використовують для опису, характеристики та порівняння різних аспектів дійсності, ситуацій та подій у тексті. Проілюструємо це на прикладах:

– ФО “*to a bare minimum*” має словникове значення “*as low as possible*” [228]. Ядерним компонентом виступає прикметник, що дає можливість віднести ФО до ад’єктивних ФО, трактуємо ФО як «до абсолютного мінімуму» – характеристика ситуації:

“Behind the two leaders, the eight SEALS could speak, and they could hear each other, but conversation was kept **to a bare minimum**” [203, с.215];

– ФО “on the bright side” трактується за словниками як “used to refer to the good part of something that is mostly bad” [232], семантичне значення ФО полягає в погляді на ситуацію з кращого боку та є прикладом характеристики ситуації:

“No, no. I know we can't. It's just... Well, we've seen the best days, you and I”.

“He sighed and stretched out his legs, contemplating his vast feet”.

“Still, there is **one bright side**, I suppose” [206, с.320];

- ФО “on the thin ice” має словникове значення “in a precarious or risky situation” [301]. Український відповідник – «по тонкому льоду», що вказує на достатньо крихку та ризиковану ситуацію. Ядерним компонентом є прикметник, сама ФО є прикладом ФО для опису ситуації, тому відносимо її до категорії *Ознака*:

“Jericho realized that in this situation he felt like **on the thin ice**, so he tried to be **sly as a fox**.” [206, с.85].

Цьому ж реченні є приклад ФО “sly as a fox”, що вживається для номінації ознаки і характеру людини “exceptionally clever, cunning or shrewd, especially in devious or underhanded way” [232]. Ядерним компонентом виступає прикметник, що дає можливість зарахувати ФО до лексико-семантичної категорії *Ознака*;

- ФО “old as the hills” має словникове значення “very old, ancient” [229] та вживається для позначення ознаки предмета чи людини. Ядром є прикметник “old”, тому це дає підстави для зарахування цієї ФО до категорії *Ознака*:

“Old Jack, **old as the hills**, who like George Washington could never tell a lie, had revealed in a hastily called meeting in the vestry that it was possible that Emma Barrington, the woman Harry adored, and who was about to become his wife, might be his half-sister” [166, с.4];

- “good as gold” – огляд словників дозволив встановити дефініцію ФО як “obedient, well-behaved” [229]. Як усі попередні приклади, ФО вживається для позначення ознаки, ядерним компонентом виступає прикметник, що уможливорює віднести ФО до лексико-семантичної категорії *Ознака*:

*“Ellsworthy had achieved something Giles would have thought impossible; he’d made Fisher to be **good as gold**”* [165, с.246].

Підводячи підсумки, можна стверджувати, що лексико-семантична категорія *Ознака* у більшості випадків представлена ад’єктивними ФО, ядрним компонентом яких є прикметник. Такі ФО мають фіксоване значення, котре відрізняється від суми значень окремих лексичних одиниць словосполучення, та вживаються для позначення ознаки предмету чи героя.

3.3.4 Категорія «Обставина»

Ця категорія об’єднує ФО АХТВТ, які вказують на обставини, умови, місце, спосіб дії, явища, події у відповідному контексті. ФО категорії *Обставина* автори часто використовують для точнішого опису дій, подій, процесів і станів у тексті. До цієї категорії будемо зараховувати:

1) ФО, які пов’язані з місцем перебігу події:

– *off the beaten track* (словникова дефініція – *“in the remote place rarely visited by people”* [228]) – тобто «на бездоріжжі, глушина»:

*“She leads the way through the town and out past the Park. They don't speak for fifteen minutes and he begins to wonder how far she's taking him. At last, when they're rattling down the path that leads to the cottage, she calls over her shoulder, Isn't it a perfect sweetheart?” “It's, ah, **off the beaten track.**”* [203, с.87].

Є можливість поставити до ФО питання «де?», що дає можливість зарахувати ФО до лексико-семантичної категорії *Обставина*;

- *in the thick of things*, словникова база визначає ФО як *“very busy; in the middle of or preoccupied with something or several things”* [229], що дозволяє зарахувати ФО до категорії *Обставина*:

“In the thick of things he felt depressed and dissappointed” [165, с.164];

2) ФО, які вказують на умови або спосіб перебігу події:

– ФО “*from start to finish*”, словникове семантичне значення “*from the beginning to the end*” [229], (від початку до кінця – як?) – обставина події, тобто ФО можна віднести до лексико-семантичної категорії *Обставина*:

“*From start to finish, a goddamned shambles, and to the commodore’s mind the only success had been achieved by the Continental Navy*” [109, с.450];

– ФО “*in the heart of*” визначається корпусом словників як “*in the centre of*”, вказуючи на обставину дії, тому вважаємо, що вона відноситься до лексико-семантичної категорії *Обставина*:

“*Then why didn’t you tell me that in the heart of the library, he could hear the headmaster saying, and then your housemaster could have issued you with the correct ticket?*” [166, с.203];

- ФО “*by and large*” має словникову дефініцію “*on the whole, in general*” [231] та інтерпретується як «за великим рахунком». Виходячи з лексико-семантичного значення ФО, вона є складником категорії *Обставина*.

Отже, до лексико-семантичної категорії відносимо ФО, що вказують на умови, місце, спосіб чи причину, в яких подія відбувається. Такі ФО сприяють розширенню контексту та кращому розумінню опису події.

3.3.5 Категорія «Час»

Під час дослідження ми окремо виділили категорію *Час*, оскільки в АХТВТ питанням часу приділяється особлива увага, бо це може бути час завершення війни або її початку, час проведення воєнної операції або дій, час очікування або скорботи тощо. Семантична категорія *Час* в ідіоматичному просторі АХТВТ відображається через ФО, які стосуються часу, часових рамок подій, регулярності, точності та послідовності. Фразеологічні вирази цієї категорії часто використовуються для точнішого вираження різних аспектів часу та часових умов у тексті:

– ФО *“in the nick of time”* за словниками інтерпретується як *“just before the last moment when something can be changed or something bad will happen”*, та дає відповідь на питання «коли?» – (в останній момент) – тобто є прикладом ФО для визначення часу → відносимо до лексико-семантичної категорії *Час*:

*“And on the final day, she only just managed to sign the will **in the nick of time**. Isn't that correct?”*

“Yes, I suppose you could put it that way” [165, с.270];

– ФО *“in the meantime”* має значення *“during the time before something happens or before a specified period ends”* [229] та інтерпретується «в той самий час», що свідчить про можливість зарахування її до лексико-семантичної категорії *Час*:

*“And what do you expect me to do **in the meantime**? Drop him off at the docks every morning?”*

“Not a bad idea” [165, с.21];

– ФО *“at the time of”* за словником визначається як *“when (something) happened”* – визначає тривалий часовий проміжок та дозволяє зарахувати ФО до категорії *Час*:

*“**At the time of** her dalliance with Hugo Barrington, Harry's mother had been walking out with Arthur Clifton, a stevedore who worked at Barrington's Shipyard”* [165, с.13];

- ФО *“against the clock”* має словникове семантичне значення *“with or within a time constraint”* [228]. ФО є компонентом категорії *Час*, оскільки допомагає виразити обмеженість в часі:

*“He knew that his life now is **against the clock**.”* [203, с.170].

Ці ФО допомагають автору виражати різні аспекти часу, передати хронологію подій, розуміння їхньої послідовності, регулярності та інших аспектів, пов'язаних із часом.

3.3.6 Категорія «Почуття»

Семантична категорія *Почуття* ідіоматичного простору АХТВТ об'єднує ФО, за допомогою яких виражають почуття, емоції, психологічний стан людини, її реакцію на ситуації та події [33]. Ця категорія також має особливе значення, оскільки АХТВТ насичені трагічними подіями, втратами та описами складних життєвих ситуацій, котрі викликають емоційний і чуттєвий відгук читача, його певні почуття.

Проілюструємо ФО цієї категорії на прикладах:

– ФО “*send love*” має словникову дефініцію “*to convey a message of one's love and affection to someone*” [229], що характеризує почуття любові та є прикладом ФО лексико-семантичної категорії *Почуття*:

“*I've just spoken to her on the phone*”, said Harry.

“*She sends her love, and was disappointed that she wasn't able to join us*” [165, с.44];

- ФО “*breathe a sigh of relief*”, описує стан емоційного полегшення, почуття душевного спокою та рівноваги та має семантичне значення “*to relax because something one has been worrying about is not a problem or danger anymore, to feel relieved*” та є прикладом категорії *Почуття*:

“*Many happy returns, sir*”.

“*Kite watched the letters disappear and gave a silent sigh of relief*” [206, с.9];

– ФО “*beneath one's dignity*” за словником має значення “*suitable for someone who is considered less important*”, тобто є «нижче почуття власної гідності», що свідчить про можливість віднесення ФО до лексико-семантичної категорії *Почуття*:

“*Saltonstall would dearly have liked to know what the man shouted, but he considered it was beneath his dignity as a continental Navy Captain to make vulgar enquiries*” [109, с.24];

- ФО “*wear one’s heart on one’s sleeve*” за словником інтерпретується як “*to show one’s emotions very openly*” [229] та має значення «виражати свої почуття відкрито та щиро», що уможлиблює її співвіднесення до категорії *Почуття*:

“*She was proud of herself. She has never **worn her heart on her sleeve**, everyone knew she was very sincere woman although sometimes people didn’t like to hear unpleasant things about them. But she didn’t care*” [165, с.162].

ФО зазначеної категорії сприяють чуттєвому збагаченню тексту, дозволяють передати різноманітні почуття, емоції та стани людини у різних життєвих ситуаціях, описаних в АХТБТ, виразити емоційний вимір тексту.

Як уже зазначалося, висунуте припущення щодо змісту і наповнення семантичних категорій ФО, вжитих у АХТБТ, було підтверджене експертною групою на достатньому рівні статистичної значущості ($p \leq 0,05$).

Отже, поняття ЛСК (угруповання) є досить важливим та складним. Зміст цього поняття вивчало багато відомих науковців та лінгвістів, хоча на сьогодні немає однозначної думки щодо її наповненості. Підбиваючи підсумки, можна констатувати, що ФО займають проміжну позицію між словом та реченням чи синтаксичною структурою. У роботі зроблено спробу охарактеризувати ФО як суб’єкта номінації, що властиве для лексичної одиниці, оскільки будь-яка ФО насамперед вказує на найменування певного поняття (дії, ознаки тощо). З огляду на це, використання ЛСК для аналізу семантичних характеристик ФО можна вважати цілком доречним, виправданим та новітнім щодо дослідження ФО [10].

Кількісне відсоткове співвідношення наповненості різних виокремлених семантичних категорій можна оцінити з рисунка 3.6:

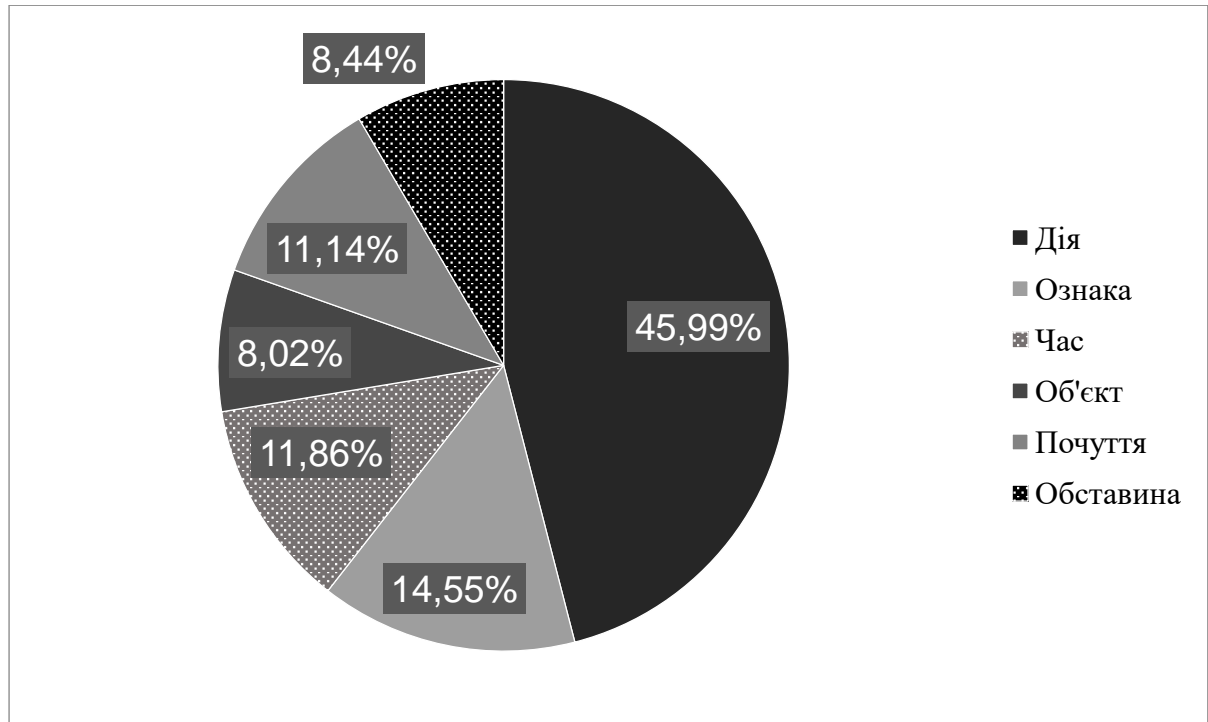

Рисунок 3.6 – Кількість ФО різних семантичних категорій

З рисунка 3.6 очевидно, що найбільшою за обсягом є лексико-семантична категорія *Дія*, а найменшою – *Об'єкт*.

Висновки до розділу 3

Ідіоматичний простір АХТВТ має певні лінгвальні характеристики, пов'язані з морфологічними та лексико-семантичними особливостями. За частино-мовним критерієм усі вжиті в АХТВТ ФО можна умовно поділити на дієслівні, субстантивні, адвербіальні, ад'єктивні та вигуки (прислів'я, приказки). Для кожного класу роль ядерного компонента відіграє відповідна частина мови. Відповідно до цього визначається синтаксична роль ФО у реченні.

Статистичний аналіз вибіркового матеріалу встановив, що найбільшим за обсягом класом є клас дієслівних ФО (64,31%), наступними за обсягом є клас субстантивних ФО (19,34%), ад'єктивних ФО (8,02%), адвербіальних ФО (5,99%), а найменшим – клас вигуків (2,34%). Така кількість дієслівних ФО в

АХТВТ пояснюється тим, що у цих текстах описуються активні військові дії, події та взаємодії між персонажами, і саме вживання дієслівних ФО надає тексту динамічності та експресивності.

Вивчення ідіоматичного простору АХТВТ встановило наявність значної кількості частково вмотивованих ФО, значення яких можна декодувати з їхньої зовнішньої форми з врахуванням внутрішньої мотивації. Контекстуальний аналіз вибірки ФО дозволив виявити аж 74,91% частково вмотивованих ФО, що пояснюється змістовим навантаженням АХТВТ: описом подій, що відбуваються з героями творів у воєнний або повоєнний час. Оскільки у зазначених текстах йдеться про війни або воєнні дії, то цілком природнім є те, що у текстах вжито частково вмотивовані ФО, зміст яких відразу зрозумілий і для читача, і для героя твору (учасника подій).

Майже три чверті від загальної кількості відібраних у вибірку ФО є метафоризованими, а саме 70,48% від загальної ФО. Ця особливість ідіоматичног простору АХТВТ зумовлена властивістю метафор надавати тексту колоритності, забарвленості, оцінкової експресивності та відповідної атмосфери. Метафори в АХТВТ відіграють важливу вербальну операцію, насичують текст емоційністю та автентичністю. Таке часте вживання метафор є виправданим, коли йдеться про життя героїв твору, наслідки війни, військові дії тощо.

Лексико-семантичною особливістю ідіоматичного простору АХТВТ є можливість об'єднання ФО АХТВ за їхніми семантичними ознаками та функційними характеристиками у шість ЛСК: *Дія*, *Час*, *Ознака*, *Об'єкт*, *Обставина*, *Почуття*. Об'єднання ФО у ЛСК відбувалось за принципом схожості певних ознак, що описують явища, дії, об'єкти.

Найбільшою за обсягом семантичною категорією є категорія *Дія* (45,99% ФО), а найменшою – *Об'єкт* (8,02%). Така ситуація пояснюється тим, що за допомогою ФО категорії *Дія* (серед яких більше дієслівних) описуються дії, рух, взаємодія, зміна положення у просторі, їм властива динаміка. Серед ФО дещо більше тих, котрі описують ознаку предмету чи явища (категорія *Ознака* – 14,55%), час (категорія *Час* – 11,86%) або обставини протікання події (категорія

Обставина – 8,44%), а не власне сам предмет або об'єкт (категорія *Об'єкт*). Категорія *Почуття* об'єднує 11,14% ФО, які емоційно насичують художній текст, роблять його реалістичним та живим.

Основні наукові результати розділу викладено в публікаціях дисертанта [12; 13; 14; 15; 19; 20; 159; 161; 162].

РОЗДІЛ 4

ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ НА ВІЙСЬКОВУ ТЕМАТИКУ: КВАНТИТАТИВНИЙ ВИМІР

Ідіоматичний простір АХТВТ є мовною складною ієрархічною системою дискретних одиниць (ФО), які мають як якісні, так і кількісні характеристики. У третьому розділі було досліджено якісні характеристики ФО та їхні лінгвальні особливості.

Питанням функціонування ФО в АХТВТ, верифікації отриманих результатів, статистичного розподілу ФО у відібраному текстовому експериментальному матеріалі, встановленню кореляційних зв'язків між виділеними під час проведеного дослідження категоріями (класифікаціями, категоріями ідіоматичного простору АХТВТ, їх наповненням), систематизації та доведенню достовірності отриманих результатів, висунутих припущень і висновків присвячено даний розділ дослідження.

4.1 Функціонування фразеологічних одиниць в англomовному художньому тексті на військову тематику

Дослідження ідіоматичного простору художніх творів на військову тематику дозволило виявити притаманні їм особливості. Насамперед прагматичну спрямованість на читачів ХТВТ.

Лексико-стилістичні засоби використовуються авторами для реалізації прагматичних цілей. Прагматичний підхід орієнтований на здійснення впливу на читача за допомогою обраних художніх стратегій [100, с.112], на інтерпретацію смислового навантаження художніх творів на військову тематику:

“Crypto-communist, crypto-fascist... By the way, you’re not either, are you?” [206, с. 8];

“I’m not a burial place of the dead, no” [206, с.11].

Завдяки використанню різних прийомів автори АХТВТ зацікавлюють читача, активізують його увагу та уяву. Для підвищення інтересу до теми, піднятої у творі, автори використовують, прийом «незавершення». Зокрема твори *“Best Kept Secret”*, *“The Guardian”* характеризуються «обірваністю» розділів, тобто кожна окрема частина творів не має чіткого завершення. Це один з прийомів, який сприяє підвищенню зацікавленості читача.

Для досягнення цієї ж мети автори використовують у тексті елементи листів, записок, щоденників героїв. Такий прийом носить назву «фрагментація» [209]. Окрім цього, досить популярним елементом художніх творів на військову тематику є використання прийому «ретроспекції», який реалізований у творах *“Nimitz Class”* та *“The Guardian”*, у котрих автори описують спогади героїв про пережиті жахіття, минулі події, війну.

Окрім того, характерною особливістю сучасних художніх творів на військову тематику є так звана «жанрова дифузність», яка створює ефект стилістичної гібридності художнього твору і полягає у поєднанні в одному творі декількох стилів та жанрів. Так автори інколи поєднують у творах на військову тематику і пригодницький жанр, і елементи детективу, і любовну лірику тощо. У всіх семи відібраних для дослідження художніх творах спостерігалась сукупність різних жанрів на всіх рівнях.

Популярним засобом занурення читача в атмосферу військових станів та минулих часів є прийом опису [24, с.131]. Так у творі *“Enigma”*, автор веде опис: *“The university was returned to a darkness it hadn’t known since the Middle Ages”*; *“In the wartime blackout centuries had dissolved”* [206, с.24], наштовхуючи читача на усвідомлення минулого та сприйняття атмосфери війни та її наслідків.

Досить часто з метою привертання уваги читачів до проблематики, описаної у творі, автори у художніх текстах використовують прийоми іронії, що надає творові певної емоційності, експресивності та неповторності. Так у творі

“Best Kept Secret” автор апелює до читачів та акцентує їх увагу на проблемі, що піднімається автором:

“Emma usually liked Giles’s girlfriends, who were always attractive, often a little scatty and without exception adored him, even if most of them didn’t last long enough for her to get to know them. But that was not to be the case this time” [165, с.26].

У творі “Best Kept Secret” автор вміло поєднує різні часові періоди, описуючи різні повоєнні роки у Великій Британії, (1945-1955 роки), та, здійснюючи оповідь від імені різних персонажів. Цим самим він надає читачеві можливість самостійно проаналізувати прочитане та обрати ту чи іншу сторону.

Часто у художніх творах на військову тематику опосередковано розкривається теми воєн, їхнього безпосереднього впливу на емоційний стан кожного індивіда та на поведінку в цілому, тому військова тематика у них виражаються лексемами, що описують військові реалії:

“And so they were forced to the conclusion that what Jericho was burning in his grate was his work – work so secret, nobody could be allowed to see even a fragment of the waste. ... he was a government scientist, they decided. No, he worked in Intelligence. Three days later, early on the morning on Friday 26 February, the mystery was given a fresh twist” [206, с.8].

Мова АХТВТ, як і мова будь-якого художнього твору є достатньо схожою і являє собою поєднання різних виражальних засобів, які включають ФО. ФО мають потужні виражальні можливості, визначають стиль тексту, володіють природньою образністю та емотивністю і є емоційно-експресивним засобом оцінки ставлення до явищ, подій, предметів, дій тощо. Завдяки цим властивостям автору твору вдається реалізувати свій задум та художні рішення, донести до читача свій задум, розвивати у нього емоційну пам’ять про події, описані у творі, та художні образи героїв, а також сформувані певне емоційне ставлення до усього цього.

Безумовно, для розкриття глибини семантики ФО та отримання об’єктивного бачення особливостей функціонування ФО у АХТВТ необхідно і

важливо розглядати семантичне та емоційно-оцінне значення ФО лише на підставі контекстуального аналізу. Лише у тісному зв'язку з контекстом твору можна оцінити роль ФО як виражального засобу твору та специфіку її перекладу [72, с.27]. У контексті твору, а інколи в залежності від пов'язаної лексичної одиниці (слова, словосполучення) ФО може набувати певної зовнішньої форми (звучання) [207].

ФО в АХТВТ допомагають створювати відповідну атмосферу, підкреслюючи емоції персонажів та підсилюючи зміст оповідання. Розглянемо деякі способи, якими фразеологічні вирази можуть функціонувати у таких текстах:

1) *Специфічний колорит.* ФО на військову тематику додають особливий колорит та автентичність тексту. Вони можуть відображати відчуття солдатів під час війни, їхні взаємини, стресові ситуації:

“He waged a battle against his inner demons” [166, с.72];

“Their love endured so many trenches of life” [166, с.43];

2) *Створення образів.* ФО можуть бути використані для створення живих образів персонажів:

“He had had a nervous breakdown. His laughter echoed through the room like a chorus of joy” [165, с.7];

“You are my hero. Her eyes were like twin pools of mystery” [165, с.327].

У цьому випадку ФО допомагають створити образи, які легше уявити, та якісніше передати настрій чи характеристику об'єктів, що описуються в художньому тексті;

3) *Емоційний заряд.* ФО можуть підсилювати емоційний відтінок тексту. ФО, що відображають стрес, напругу або героїзм, можуть підкреслювати стан персонажів у складних ситуаціях.

“There was silence on the quarterdeck as the officers regarded the dark stain. “Majabigwaduice,” – McLean broke the silence down in the dumps “does it mean anything?” [166, с.8];

“*Many happy returns, sir.*’ Kite watched the letters disappear, gave a silent sigh of relief and felt himself **on the top of the world**” [203, с.9];

4) *Створення атмосфери*. Військові ФО можуть допомагати створити відповідну атмосферу в тексті, захоплюючи читача та поглиблюючи враження від читання:

“*If the Americans are onto us, they’ll have everyone extradited to the U.S.A., and put to death for the mass murder of the crew of the Thomas Jefferson. The air was heavy with anticipation, like **the calm before the storm***”[203, с.260];

“*If he hears one sound he’ll start looking, then I’ll have to take him out, then someone else might hear, then we’ll end up taking a dozen of ’em out, **with all hell breaking loose**. The silence in the room became so thick so it was possible **to cut it with a knife***” [203, с.200];

5) *Виразення символізму*. ФО можуть мати символічне значення в тексті: головна мета персонажів або смисловий поворот у сюжеті [84]:

“*The Enemy couldnt incurd their displeasure more than comming on their River or near it to fourtify they have declared to me they would Spil Every drop of their Blood in defense of their Land and Liberty they seem to be more and more Sensible of the diabollical intentions of the Enemy and the Justness of our Cause. They were so outright representing **the turmoil in their hearts**.*” [109, с.104];

6) *Діалогічне мовлення*. ФО можуть бути використані у діалогах для підсилення характеристик персонажів, передачі їхньої національної або військової ідентичності:

“*Yes? Speaking.*’ He grunted and stretched across his desk for a pencil. *Time of origin 19.02, 52.1 degrees north, 37.2 degrees west. Thanks, Bill. **Keep the faith, I am with you on that one***” [203, с.355]. ФО у діалогічному мовленні додають тексту виразності, роблячи його більш природнім;

6) *Іронія та гумор*. У АХТВТ ФО можуть бути використані для створення іронічного або гумористичного ефекту. Це може сприяти зняттю напруги в складних ситуаціях або розкривати особливості характеристик персонажів:

“Who’s Natalie?”

“A ravishing blonde who can’t keep her hands off me”.

“You’re such a storyteller, Harry Clifton” [166, с.40].

Дослідження фразеологічного простору АХТВТ засвідчило також широке використання нейтральних, розмовно-побутових та книжних ФО.

Нейтральні або міжстильові ФО вживаються в усіх стилях мови, в тому числі і досліджуваній категорії художніх творів:

*“Eventually he came within sight of the new base and stood beside the road watching three Flying Fortresses take off in the distance, **one after the other** – vast aircraft, almost too heavy, or so it seemed to Jericho, to escape the ground”* [203, с.21] – *one after the other* – один за одним.

Рідко, але зустрічаються в АХТВТ книжні ФО, які також мають незначне емоційне забарвлення. Серед них можна виділити «загальновживані книжні звороти», котрі надають тексту певну вишуканість:

*“His release had been negotiated by the leading citizens of that proud harbor town, and the condition of Mowat's release had been that he surrender himself next day so that the legality of his arrest could be established by lawyers, but instead Mowat had returned with a flotilla that had bombarded the town **from dawn to dusk** and, when most of the houses lay shattered, he had sent shore parties to set fire to the wreckage”* [109, с.43] – *from dawn to dusk* – від ранку до смерканку.

Отже, враховуючи та узагальнюючи сказане можна стверджувати, що ФО відіграють важливу роль у розумінні глибини твору та слугують потужним виражальним засобом будь-якого художнього твору, в тому числі і АХТВТ.

У цьому контексті можна виокремити низку конкретних стилістичних функцій, які виконують ФО в АХТВТ, а саме прагматичну, номінативно-інформаційну, емоційно-експресивну, оцінну, функцію характеристики образу персонажа твору (характеристика персонажів, мовлення персонажів, опис зовнішнього вигляду), функцію опису внутрішнього стану (думки, міркуванні, внутрішній світ персонажів твору), функцію художнього оформлення тексту, а

також функцію опису ситуації (події, військові дії, наслідки). Представити зазначене можна у вигляді схеми (рисунок 4.1):

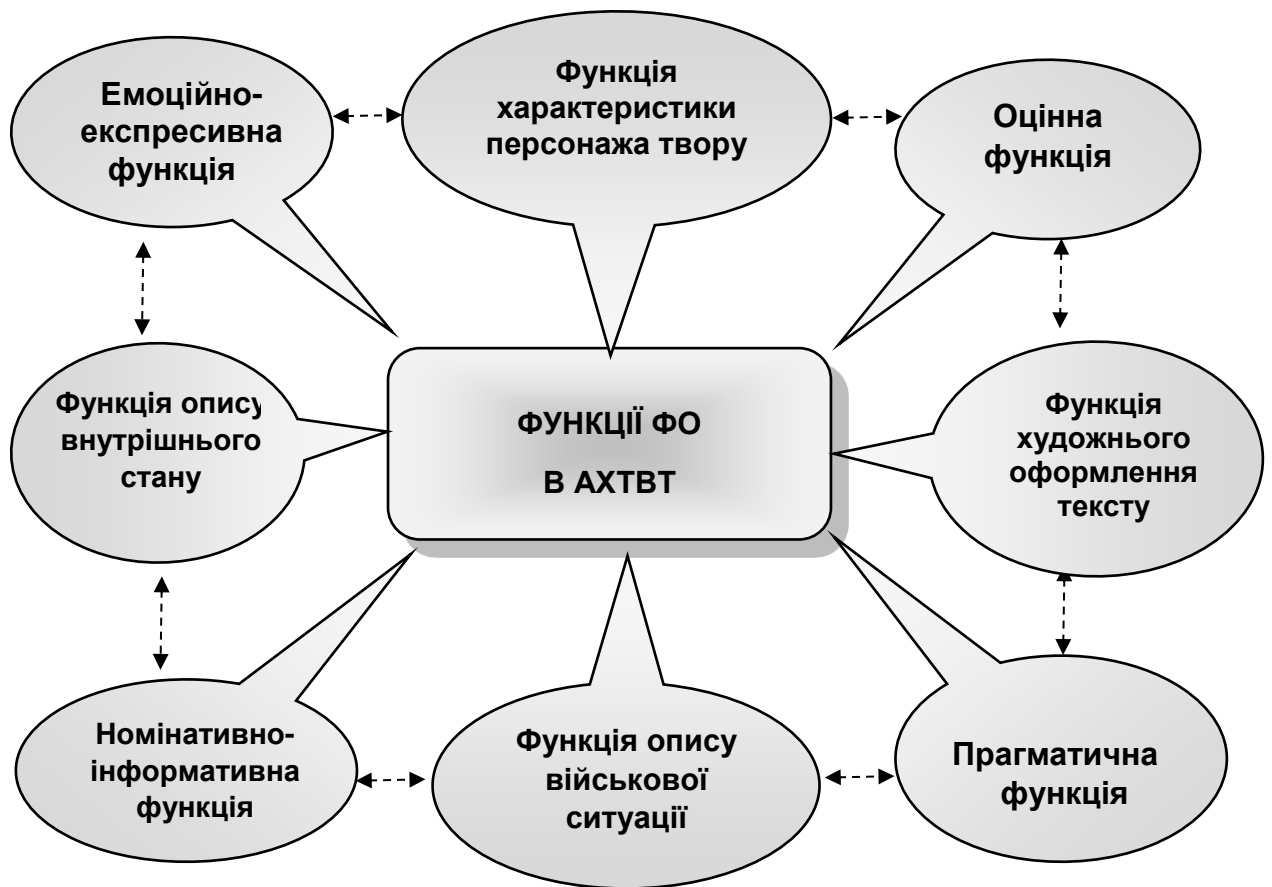

Рисунок 4.1 – Функції ФО в АХТВТ

Важливою особливістю є те, що інколи одна і та сама ФО може виконувати декілька функцій одночасно, а це означає, що усі функції між собою тісно пов'язані, переплетені та становлять собою органічну цілісність. Тому, безумовно, приклад кожної ФО необхідно розглядати у конкретному контексті АХТВТ.

Розглянемо кожну функцію окремо та наведемо приклади відповідних ФО.

4.1.1 Емоційно-експресивна та оцінна функції фразеологічних одиниць

ФО відіграють важливу емоційно-експресивну функцію в АХТВТ. За їх допомогою виражаються різні емоції та відтінки відчуттів персонажів. Текст набуває більшої виразності та емоційного забарвлення.

Зокрема, ФО часто містять у собі вже готовий набір слів, який інколи є виразнішим та емоційнішим, ніж прості слова або фрази, що надає АХТВТ експресивності:

“*What the hell are you doing in there?*” [206, с.25]. Словникове значення ФО “*an exclamation used to emphasize surprise, shock, anger, disgust, etc. “The hell” is used as an intensifier*” [118]. В перекладі означає «Якого дідька?!», що емоційно наповнює речення і вказує на невдоволення.

Вживання ФО може викликати певні асоціації, пов'язані з конкретними ситуаціями або образами, що робить їх більш виразними та емоційно насиченими. Таким прикладом є ФО: “*kicked the bucket*”:

“*Histiaeus wished to send a message from the Persian court to his son-in-law, the tyrant Aristagoras, at Miletus, saying that a friend of his kicked the bucket*” [206, с.14]. Словникове значення ФО – “*to die*” [229], тобто померти, таким чином ФО підсилює значення висловлювання.

Отже, під час реалізації емоційно-експресивної функції ФО виступають у ролі соціопсихологічних та оцінних виражальних засобів, які описують почуття та емоції персонажів та автора твору, емоційно його насичують. Причому зазначені емоції та почуття можуть бути як позитивними, так і негативними, і саме вони надають тексту експресивності. Варто підкреслити, що у контекстах досліджуваних АХТВТ переважає все ж таки негативне забарвлення ФО, які описують почуття страху, байдужості, жаху, безсилля, безвиході тощо:

“*But where will they live? “I don’t give a damn where they live,” said Virginia. The time has come for you to decide whether you want to spend the rest of your life*

with me, or with them” [165, с.126] – *I don't give a damn* – мені байдуже, жодного поняття – почуття байдужості.

ФО в АХТВТ мають важливу оцінну функцію, оскільки вони можуть виражати судження, оцінки та ставлення до певних ситуацій, об'єктів або подій.

Виразність оцінки. ФО можуть містити в собі вже вбудовану оцінку автора або створювати умови для формування у читача власного ставлення до подій або об'єктів оцінки:

“Sir Alan didn't expected it to cost an arm and a leg” [166, с.108]. Словникове значення – *“to be too expensive”* [191]. В той самий час, автор дає приховану оцінку: занадто дорогий.

ФО можуть використовуватися для оцінки характеру, поведінки або якостей особи чи об'єкта:

“I know damn well you'll give it every priority, Leonard. You keep saying you'll give it every priority. That's not the question. I know I can count on you, you are solid as a rock” [206, с.101]. Словникове значення ФО – *“very strong or solid”*. Тобто в контексті ФО має значення «Я можу завжди на тебе покластись, ти такий надійний», надаючи тим самим оцінку персонажу.

Оцінна функція ФО реалізується у висловленні за їх допомогою ставлення читача до певних дій, явищ, персонажів, причому ця оцінка корелює або з думкою автора, або з цінностями і інтересами оточуючого середовища та суспільства. Як і у попередньому випадку, оцінка може носити як позитивну, так і негативну спрямованість. ФО *“a real slap in the face”* має словникову дефініцію *“a surprising act that offends or insults someone”* – тобто плювок в лице:

“The accusation was now open. His actions were a real slap in the face, utterly disrespectful” [166, с.49] – у контексті зазначена ФО описує негативну оцінку вчинкам героя.

Досліджуваним текстам властива також трансформація ФО, яка пов'язана з використанням загальноновживаних ФО для опису сюжету АХТВТ. Можливість часткової або повної видозміни семантики ФО зумовлена характеристичними їх особливостями, такими як відносна стійкість та нарізнооформленість. При

такому перетворенні при збереженні внутрішньої форми ФО дещо оновлюється зовнішня форма та фразеологічний образ у контексті конкретного твору.

Step into one's shoes (ставати на місце іншої людини) – емпатійність та емоційний відгук:

*“He wanted to **put himself in his enemy's shoes** and decide how he would attack the peninsula if he were a rebel”* [109, с.53]. З тексту є очевидним, що зовнішня форма ФО не позначилась на загальному змісті.

Це ще раз підтверджує тезу щодо недоцільності розгляду семантики ФО поза текстом.

Усі ці аспекти та наведені приклади вказують на потужний потенціал ФО в АХТВТ наданню тексту емоційності та експресивності, а також для вираження оцінки та ставлення до різних подій та явищ.

4.1.2 Функція характеристики персонажу

ФО можуть бути важливим інструментом для характеристики персонажу в АХТВТ, оскільки саме вони допомагають авторові створити виразний та завершений образ персонажа, передати його риси та характер, зовнішність та мовну індивідуальність.

Вибір ФО може вказувати на соціокультурний контекст, з якого виходить персонаж [178, с.472]. В нашому випадку людей, які є військовими або долучені до ведення військових дій, людей, котрі мають певні фізичні характеристики.

*“The colonel was a details man; never left anything to chance. He was a typical military, **tall as a skyscraper, built like a brick house**”* [109, с.419]. В цьому випадку ФО *“as tall as a skyscraper”* має словникову дефініцію *“to be too tall”* [191], а *“built like a brick house”* – *“very sturdy and well-constructed”* та описує особу як людину, яка дуже висока та мускулиста.

При аналізі цієї функції можна говорити про портретний опис персонажу:

“*Pillar of salt by day, **ball of fire** by night*” [203, с.278]. ФО має значення “*a person of unusual energy, vitality, or drive*”, тобто дуже активна людина.

“*Now, don't forget,*» she said, «*whenever you're interviewed, think British, act Yiddish. And if you ever need **a shoulder to cry on**, or a half-decent meal, just like the Windmill Theatre we never close*” [165, с.53] – плече, на якому можна поплакати, тобто мова йде про співчутливу людину, якій можна довіряти, і, яка підтримає у важку хвилину.

ФО використовуються для мовної характеристики персонажів АХТВТ, тобто вміння героїв твору висловлювати власну думку, особливостей, а також загальних характеристик ведення розмови.

“*Emma tried **hold her tongue**. He turned to her and smiled*”. “*Now where are these two children I've been hearing about?*” [166, с.149] – *hold her tongue* – притримати язика за зубами.

“*Giles spoke **with a silver tongue**, swaying the crowd with his words.*” [166, с.94] – *to be eloquently or artfully persuasive in speech* [191] – *with a silver tongue* – бути красномовним.

За допомогою ФО можна показати на унікальну мовну індивідуальність персонажа, стиль та неповторність його мовлення. Зокрема вживання персонажем розмовних певних ФО може характеризувати рівень його освіченості.

Розмовні ФО характеризуються невимушеністю та звичністю у використанні і у більшості випадків вживаються у розмовному мовленні персонажів та надають АХТВТ особливої емоційності, яскравості та переконливості. У АХТВТ розмовні ФО зазвичай використовуються у діалогічному мовленні персонажів.

“***Good heavens** – morning – Mr Jericho – sir...*”

“*Are there any letters for me, Mr Kite?’ Jericho's voice was firm enough, but he seemed to sway*” [166, с.9] – *a mild oath of surprise, exasperation, annoyance, frustration, or anger* [228] – *Good heavens* – О Боже!

Серед них зустрічаються або сленгові, лайливі, зневажливі звороти, або, навпаки, пом'якшуючі, інколи інтимні та грайливі ФО.

“She can talk the hind legs off a donkey; she never stops talking!” [166, с.25] – словникова дефініція: *“to talk too much”* [229] – не переставати балакати (вживається для негативної конотації).

Отже, ФО в АХТВТ є потужним інструментом для створення образів персонажів, підкреслення їхньої унікальності та характерних рис тощо.

4.1.3 Функція опису внутрішнього стану

Окремо можна виділити вживання ФО для опису внутрішнього стану персонажа (функція опису внутрішнього стану). Під час реалізації цієї функції ФО допомагають описати внутрішній світ героя, його переживання, думки, мрії тощо.

Використання певних ФО може підкреслити емоційний стан персонажа. Наприклад, якщо персонаж здійснює важливе рішення, він може використовувати ФО, які виражають його нерішучість або впевненість у власній правоті.

*“Oh, sir, are you interested in the ones who failed? There’s a few of them. ‘No, Lieutenant. My Perisher passed. He was on edge, **feeling like a cat on a roof**”* [203, с.129]. Словниковий аналіз дозволив встановити дефініцію ФО *“to feel with a little hope”* [229], характеризуючи стан людини у безвихідному стані.

Зазначену функцію варто виокремити, оскільки в АХТВТ описуються події, які несуть із собою жахіття війни, а, отже, внутрішній стан героїв, який являє собою сукупність складних психологічних та психічних процесів персонажу, є складним, суперечливим та неспокійним. Прикладом такої ФО може бути *take all the risks* – взяти на себе всі ризики.

“They would tell their children that Iain Campbell was a hard man, but a fair one, and they would say that not because he was their laird, but because they would

remember a night when Captain Campbell took all the risks he asked them to take” [215, с.89]

Ще один приклад:

“That moment I felt as mad as a hornet” [166, с.316] – йдеться про неприховану злість, а словникове значення ФО *“to feel enraged; extremely angry”* [217].

ФО в АХТВТ дозволяє передати внутрішню свідомість та емоційний стан персонажів, дозволяючи читачеві краще сприймати його чуттєвий досвід через призму ФО.

4.1.4 Прагматична функція

Прагматична функція ФО в АХТВТ полягає у можливості ФО впливати на спосіб спілкування, підвищувати його ефективність та доступність [179, с.111]. Іншими словами прагматична функція – це функція здійснення впливу на дії та вчинки людей:

“All too well, Admiral. To make matters worse there are no death certificates whatsoever regarding the Adnam family. The village was bombed. They may have been killed. Or they may have just left, returning, as you say, to wherever they came from” [203, с.228].

Словникова дефініція ФО – *“to make a situation worse”* [229], тобто погіршувати ситуацію, що впливає на персонажа.

ФО можуть допомогти *уточнити комунікативний зміст інформації*, вони мають специфічне усталене значення [195, с.45], яке допомагає передати її точний зміст. Іншими словами, ФО слугують для уточнення комунікативного змісту:

“So where does that leave us, old buddy? I agree with you, theft is out of the question” [203, с.69]. Словникова дефініція – *“not possible or allowed”* [229]. Як результат виникає значення «навіть не варто про це розмовляти».

ФО можуть сприяти *розумінню та сприйняттю* мовлення персонажів, а також інформації, яку намагається донести автор, оскільки значення ФО відомі комунікаторам. Це особливо важливо в ситуаціях, коли потрібно швидко передати інформацію або донести ідею твору.

ФО сприяють *створенню ефективного донесення інформації та ідеї*, вони можуть робити текст більш ефективним і образним, допомагаючи автору використовувати менше слів для передачі ідеї або образу:

“*But Admiral Morgan had no interest in fisherman*” [203, с.18]. Словникова дефініція – “*to not be interested in*” [229]. Тобто тим самим створюючи ефект, незацікавленої людини.

Використання ФО в АХТВТ дозволяє здійснити *опис стосунків між персонажами*. Використання загальноприйнятих виразів або жаргону, дозволяє описати спілкування та взаємодію героїв твору:

“*That’s not fair! I’ve never been in love with Neale Frase but we were as thick as thieves, we could share with everything.*” [165, с.454]. Словникова дефініція “*be in love*” – “*having a close, intimate friendship or alliance*” [228]. ФО вказує на взаємовідносини між героями.

У рамках виконання прагматичної функції ФО також додають експресивності художньому тексту та мовленню персонажів, дозволяючи виразити емоції, гумор, сарказм, іронію тощо. Вони можуть також використовуватися для підсилення переконливості спілкуванню персонажів, а також надають глибини та характеру героїв.

4.1.5 Функція художнього оформлення тексту та опису військової ситуації

ФО в АХТВТ застосовують для художнього оформлення тексту (функція художнього оформлення тексту). ФО надають тексту образність, цікавість, колоритність, інколи сатиричність та деяку епатажність. За умови їх

застосування художні тексти легше сприймаються, особливо, коли мова йде про тексти на військову тематику:

“On the one hand . . . how he hated those clichéd words. On the one hand, Harry Clifton had been born three weeks before his closest friend, Giles Barrington: fact. On the other hand, Giles Barrington was unquestionably the legitimate son of Sir Hugo Barrington and his lawfully wedded wife, Elizabeth: fact. But that didn’t make him Sir Hugo’s first born” [165, с.2] – з одного боку; з іншого боку.

Оскільки розмовним ФО характерна емоційність та експресивність, то їх використовують для надання художньому твору забарвленості і реалістичності.

“They threaded the wet trees, still going at a snail’s pace” [109, с.423] – повзти як черепахи (оцінка швидкості руху та невдоволеність цією швидкістю).

“I must assume Littlefield decided not to land,” Wadsworth said.

“Hard to fight when you’re wet as a drowned rat, sir”.

““True”, Wadsworth said with a smile, then consoled himself that the threat to the bluff” [109, с.178] – промокнути до нитки (опис явища).

Варто окремо також розглядати функцію опису військової ситуації, оскільки саме завдяки їй реалізується специфічність АХТВТ, забезпечуються їх характеристичні особливості:

“John, with this President we always enjoy that freedom. Shoot to kill in self-defense, if your lives are in danger”. “The tension in the air was as thick as pea soup as they awaited for the enemy’s move” [215, с.195].

Дефініційний аналіз встановив значення ФО *“extremely thick or heavy”* [230].

Ще один приклад реалізації даної функції:

“On 3 September, the day Britain declared war, they held the line like a fortress, defending their positions with unwavering determination” [203, с.51] – боронити кордон як фортецю. Словникова дефініція ФО *“hold like a fortress”* – *“to maintain the current position or situation”* [229].

Отже, ФО допомагають передавати напруженість, динаміку та емоційний вимір військової ситуації в художньому тексті.

4.1.6 Номінативно-інформативна функція фразеологічних одиниць

Наступна функція ФО – номінативно-інформативна, яка вказує на роль ФО в АХТВТ для найменування або позначення об'єктів, явищ, дій. Ця функція ФО полягає у їхній здатності слугувати засобом передачі інформації та створення мовних засобів для понять. У цьому випадку ФО вживаються для опису властивостей предмета або характеристик явища:

“The diary she found bore the scars of time, its pages yellowed and brittle” [166, с.47] – вказує на ступінь зношеності предмета.

Виразність. ФО в АХТВТ додають виразності та насиченості тексту, оскільки вони є забарвленими та образними, що допомагає передати особливості або характеристики явищ, предметів чи дій:

“Can I ask you something, sir?”

“Whatever enters your head”

“But he felt loss for words trying to make sense of it all” [109, с.89].

Словникова дефініція ФО *“feel loss for words”* – *“unable to think or say anything”* [229], тим самим емоційно забарвлюючи, що характеристику героя.

Усталеність значень. ФО відрізняються від вільних словосполучень тим, що мають усталені незмінні значення, що дозволяє їм бути надійними засобами для номінації конкретних об'єктів чи явищ.

“He thought how sad it would be to die amidst that chaos without even held a girl like Bethany in his arms” [109, с.93]. Словникова дефініція ФО – *“to hug”* [229]. ФО на відміну від вільного словосполучення має ідіоматичне значення, тобто застосовується не дослівний переклад «потримати в руках», ФО розуміється як «так і не обійнявши».

Отже, ФО досить часто вживаються в АХТВТ і виконують у текстах певні функції. Експресивність та виражена образність ФО надають можливість автору тексту пробуджувати уяву читача, створювати яскраві картини, образи. Така ситуація щодо інтенсивного використання ФО в АХТВТ має низку особливостей та зумовлена низкою причин, а саме:

- ФО дозволяють узагальнювати ідеї твору, стисло і доступно доносити інформацію та розкривати тему АХТВТ;
- за допомогою ФО автор викликає емоційну реакцію читача, спонукає його до оцінки та вираження ставлення до персонажів і подій, описаних у творі, при цьому ФО, що вживаються в АХТВТ несуть у більшості випадків негативне емоційне забарвлення;
- ФО володіють здатністю просто та лаконічно описувати складні речі (взаємини, характери, події, внутрішній світ персонажів тощо), здійснювати вплив на читача, формувати враження про описані в АХТВТ ситуації та явища, давати оцінку прочитаному і у більшості випадків у досліджуваній категорії художньої літератури ставлення та оцінки до описаних подій та картин є негативними;
- вживання у досліджуваній категорії художніх творів неадресованих ФО дозволяє викликати емоційний відгук як в усіх читачів загалом, так у кожного зокрема;
- у АХТВТ інколи спостерігається деяка трансформація ФО, що дозволяє при збереженні їх внутрішньої форми переосмислювати фразеологічні образи, при цьому можлива зміна експресивно-емоційної характеристики ФО;
- ФО виконують низку функцій у АХТВТ, серед яких такі загальновідомі, як номінативно-інформативна, оцінна, емоційно-експресивна, прагматична, функція характеристики персонажу (передбачає опис образу, його якостей, зовнішнього вигляду, рис характеру, мовлення, а також опис його внутрішнього стану: думок, почуттів, переживань, уявлень тощо), Крім того, існує декілька додаткових функцій, які відіграють ФО в АХТВТ. Зокрема, у таких творах описуються страхіння війни, втрати та наслідки воєн, емоції та почуття героїв-учасників цих подій. Тому цілком природнім є виділення окремих функцій, а саме функції опису ситуації та функції художнього оформлення тексту на військову тематику. Ці функції є дещо специфічними та дозволяють виокремити досліджувану категорію творів із загальної сукупності художньої літератури;

- крім того для АХТВТ характерним є вживання і нейтральних ФО, і книжних ФО, і розмовно-побутових ФО, що сприяє набуттю художнього тексту невимушеності, безпосередності, вишуканості, освіченості тощо;

- багато ФО, що вживаються в АХТВТ володіють метафоричністю. Емоційно-експресивна компонента таких ФО дозволяє надати художньому тексту чуттєвості, емоційності, яскравості, колоритності, образності тощо, що, в свою чергу, збуджує у читача інтерес до описаних картин, подій та персонажів.

4.2. Реалізація параметрів структури фразеологічних одиниць в англomовному художньому тексті на військову тематику

Дослідження відібраних художніх творів передбачає використання точних квантитативних методів для визначення функціонування ФО репрезентованих їх морфологічною структурою за частино-мовним критерієм. Враховуючи той факт, що частино-мовний критерій класифікації ФО в АХТВТ охоплював дієслівні, субстантивні, ад'єктивні, адвербіальні та вигуки, представляє інтерес їх функціонування та розподіл в АХТВТ. Результати такого дослідження представлені в таблиці 4.1.

Аналіз змісту таблиці 4.1 дає можливість зрозуміти, що в усіх семи літературних джерелах розподіл ФО за класами є рівномірним, і немає жодних підстав стверджувати на достатньому рівні статистичної значущості, що в якомусь із творів більше ФО одного класу у порівнянні з іншими текстами. Безумовно певні відмінності у кількості ФО у кожному окремому творі джерельної бази існують, але з точки зору математичної статистики вони є незначними та зумовлені випадковими причинами.

Таблиця 4.1 – ФО в АХТВТ: частино-мовний критерій

Твори	Класи ФО за морфологічною ознакою					Загальна кількість
	Дієслівні	Субстантивні	Ад'єктивні	Адвербіальні	Вибуки	
Patrick Robinson “Nimitz Class”	160	42	20	14	5	241
	66,39%	17,43%	8,30%	5,81%	2,07%	100,00%
Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	154	53	23	16	4	250
	61,60%	21,20%	9,20%	6,40%	1,60%	100,00%
Robert Harris “Enigma”	148	42	17	18	3	228
	64,91%	18,42%	7,46%	7,89%	1,32%	100,00%
Joshua Hood “The Guardian”	151	46	19	13	8	237
	63,71%	19,41%	8,02%	5,49%	3,38%	100,00%
Tom Clancy “Red Storm Rising”	143	43	16	11	8	221
	64,71%	19,46%	7,24%	4,98%	3,62%	100,00%
Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	161	52	20	10	9	252
	63,89%	20,63%	7,94%	3,97%	3,57%	100,00%
Marcus Zusak “The Book Thief”	157	45	19	18	2	241
	65,15%	18,67%	7,88%	7,47%	0,83%	100,00%
Всього	1074	323	134	100	39	1670

Довести цю гіпотезу можна, використовуючи методи математичної статистики. Для цього необхідно скористатись критерієм Стюдента [98, с.85]. Він слугує для визначення істотності розходжень або не істотності розходжень частоти появи ФО певного класу у досліджуваних літературних джерелах. Розрахункова формула критерію має вигляд:

$$t = \frac{|\bar{x} - \bar{y}|}{\sqrt{S_x^2 + S_y^2}}, \quad (4.1)$$

де \bar{x}, \bar{y} – середня частота досліджуваної одиниці (ФО) у кожній вибірці окремо (у кожному джерелі), а S_x^2 та S_y^2 обчислюються за формулами:

$$S_x^2 = \frac{\sum(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i}{n \cdot (n-1)}, \quad (4.2)$$

$$S_y^2 = \frac{\sum(y_i - \bar{y})^2 \cdot m_i}{m \cdot (m-1)}, \quad (4.3)$$

де n , m – обсяги вибірок ФО у кожній книзі окремо, x_i , y_i – кількість ФО у підвибірках, на які розбивались твори, n_i , m_i – частота підвибірок з відповідною кількістю ФО.

За представленими формулами проводився розрахунок емпіричних значень критерію Стюдента. Варто зазначити, що такі обчислення проводились для порівняння усіх книжок між собою для кожного класу ФО. Безпосередні розрахунки емпіричних значень критерію Стюдента у даному випадку є достатньо об'ємними, тому для їх проведення використовувались можливості електронних таблиць EXCEL. У таблиці 4.2 представлені лише кінцеві результати проведених обчислень для встановлення частоти вживання дієслівних ФО у досліджуваних АХТВТ.

Таблиця 4.2 – Емпіричні значення критерію Стюдента для виявлення розходжень у частоті появи дієслівних ФО

Твори	Patrick Robinson “Nimitz Class”	Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	Robert Harris “Enigma”	Joshua Hood “The Guardian”	Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	Tom Clancy “Red Storm Rising”	Marcus Zusak “The Book Thief”
Patrick Robinson “Nimitz Class”	-	0,56	1,75	0,45	1,21	0,99	1,01
Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	0,56	-	1,32	0,87	1,16	0,87	0,93
Robert Harris “Enigma”	1,75	1,32	-	1,18	1,26	1,65	1,35
Joshua Hood “The Guardian”	0,45	0,87	1,18	-	1,34	0,54	0,76
Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	1,21	1,16	1,26	1,34	-	1,63	1,67
Tom Clancy “Red Storm Rising”	0,99	0,87	1,65	0,54	1,63	-	0,97
Marcus Zusak “The Book Thief”	1,01	0,93	1,35	0,76	1,67	0,97	-

Згідно правила прийняття рішення для даного статистичного критерію кожне розраховане емпіричне значення порівнювалось з критичним значення, взятим з відповідної таблиці:

$$t_{кр} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \end{cases}$$

Якщо емпіричне значення менше критичного, то немає жодних підстав стверджувати, що дієслівні ФО суттєво частіше зустрічаються у якійсь книзі у порівнянні з іншими. З таблиці 4.2 є очевидним, що усі розраховані значення менше за критичні значення. Це означає, що наша гіпотеза вірна і в усіх семи АХТВТ однаковий розподіл дієслівних ФО.

Аналогічні розрахунки були проведені для субстантивних, адвербіальних, ад'єктивних ФО та вигуків, причому були отримані аналогічні результати, які представлені у додатку Е. Варто зазначити, що отримані результати застосування критерію Стюдента засвідчили: в усіх відібраних для дослідження АХТВТ щільність вживання ФО, що відносяться до зазначених класів, з точки зору математичної статистики є приблизно однаковою. Іншими словами, в усіх семи джерелах майже з однаковою частотою вживаються ФО різних за морфологічною ознакою класів.

Отже, проведений аналіз та застосування методів математичної статистики дозволив окреслити ідіоматичний простір АХТВТ та класифікувати його наповнення. Узагальнюючи усе сказане, можна констатувати:

- умовно можна поділити ФО за морфологічною ознакою на дієслівні, адвербіальні, ад'єктивні, субстантивні та вигуки;

- встановлено, що більшість ФО, котрі вживаються в АХТВТ, є дієслівними ФО (64,31%), для яких ядерним компонентом є дієслово. Це пояснюється тим, що в АХТВТ наявність дієслова у ФО спонукає до дії;

- значно менше в АХТВТ зустрічається субстантивних (19,34%), ад'єктивних (8,02%) та адвербіальних (5,99%) ФО;

- дуже мало у досліджуваних творах зустрічається вигуків, прислів'їв, приказок, їх лише 2,34%.

Здійснене є передумовою дослідження особливостей структурної моделі ФО. За результатами побудови структурних моделей відібраних ФО було встановлено, що:

- у межах кожного класу ФО існують найбільш вживані структурні моделі, причому у цих моделях головним (ядерним) компонентом є відповідна частина мови;

- структурних моделей ФО є достатньо багато, але деякі з них зустрічаються у 1670 ФО 1 або 2 рази, що складає $0,05 \div 0,1\%$. Це є дуже малий відсоток від загальної кількості, тому у подальшому для того, щоб здійснити більш глибокий аналіз ідіоматичного простору АХТВТ ми розглядали лише найбільш вживані структурні моделі ФО у межах кожного класу;

Отже, найбільш вживаною моделлю серед дієлівних ФО є модель:

V+N – tell the truth, take time, pay attention, settle accounts, take revenge.

Таких структурних моделей у вибірці серед дієслівних ФО є 41,71%.

Наступними за частотою появи є структурні моделі *V+Prep+Pron+N* (*come to someone's mind, sit on one's hands, make up one's mind, stand by someone's back*) та *V+Pron+N* (*beg one's pardon, enter one's head, take someone prisoner*). Таких моделей є 9,78% та 9,12% відповідно.

Рідше серед дієслівних ФО вибірки зустрічаються моделі *V+Prep+N* (*hang in the air, scare to death, take by surprise*) та *V+Pron+N+Prep* (*keep one's hands off, take one's eyes off, turn one's hand to*), яких відповідно 8,19% та 6,98%.

Лише 5,77% від дієслівних ФО складає модель *V+N+Prep* (*have a word with, set foot in, make light of, keep pace with, make a name for*).

У межах чотирьох десятків кількість структурних моделей *V+Pron+Prep* (*count someone in, make it up, show someone around*), *V+Pron+N+Prep+N+(N)* (*keep one's side of the bargain, put one's card on the table, keep someone at arm's length*), *V+Prep+N+Prep* (*bend to the will of, go to the rescue*

of), відсоткова частка таких моделей 4,00%; 4,28%; 3,63% відповідно від загальної кількості дієслівних ФО.

Усі представлені нижче структурні моделі зустрічаються рідко:

- V+N+N – *call a spade a spade* (0,28%);
- V+N+Prep+N – *add fuel to the fire, have fingers in the pie, breathe a sigh of relief* (1,40%);
- V+Pron+Prep+Prep – *get someone out of* (0,37%);
- V+Prep+Prep+Pron – *get on with smth* (0,93%);
- V+Prep+Prep+Pron+N – *get out of someone's sight, jump out of one's skin, turn over in one's mind* (1,58%);
- V+V – *dying to know* (0,19%);
- V+N+Prep+Prep+Pron/N – *beat the shit out of one, wheel conversation out of the corner* (1,77%).

Очевидно, що структурна модель V+N зустрічається найчастіше, а саме складає більшу частину від усіх дієслівних ФО.

Серед субстантивних ФО (19,34%) від загальної кількості одиниць вибірки найбільш поширеними структурними моделями є Prep+N (20,12 %) (*in mind, in the meantime, of age, in touch, under pressure, without reason, in danger*) та N+Prep+N (22,29%) (*port of call, a matter of time, lady of the house, state of mind, trick of light, figure of authority, change of scene, the way of the world, ball of fire*).

Відносно часто серед субстантивних ФО АХТВТ вживаються моделі виду:

- Prep+Pron+N – *in someone's will, behind one's back, at someone's service, before someone's eyes, by some miracle, under one's breath* (9,91%);
- Prep+N+Prep – *in keeping with, in favor of, in the hope of, for the life of, in the name of, in accordance with, in memory of, in the shadow of* (13,31%);
- Prep+N+Prep+N – *in the nick of time, from time to time, from dawn till dusk, from start to finish, by force of habit* (8,98%);
- N+Prep+Pron+N – *card up one's sleeve, roof over one's head, life of someone's light, time on one's hands* (7,12%).

Крім того, серед субстантивних ФО (від десяти до двадцяти одиниць) зустрічаються ще й такі структурні моделі:

– *Prep+N+Prep+Pron+N* – *in the tip of one's tongue, in the back of one's mind* (3,41%);

– *Prep+Prep+N* – *out of place, out of breath, out of turn, out of business, out of action, out of earshot* (4,95%);

– *Prep+N+N* – *for the heaven's sake* (3,72%).

Найменше серед субстантивних ФО (до десяти одиниць) виявилось моделей виду

– *V+N* – *link arms, do the honors* (1,55%);

– *N+V* – *heaven knows, money to burn* (1,86%);

– *Prep+Pron+Adj+N* – *over one's dead body* (0,62%);

– *V+Prep+N* – *be in debt* (1,24%);

– *Pron+Prep+Prop+N* – *none of someone's business* (0,93%).

Отже, у цьому випадку субстантивних ФО АХТВТ найбільш вживаною структурною моделлю є *Prep+N*, яка складає майже четверту частину усіх субстантивних ФО досліджуваної вибірки.

Нагадаємо, що під час дослідження ФО ад'єктивного класу, було встановлено, що їх домінантним компонентом є ознака, тому відбирались такі одиниці, де ядро ФО виражається прикметником, а контекст, в якому вони вживаються, підтверджує, що вони вказують на ознаку. Варто зазначити, що для ФО цього класу виявлено найбільшу кількість структурних моделей. Отже, щодо ад'єктивних ФО, то в даному випадку найбільш вживаними структурними моделями є *Adj+N* (*the last straw, good faith, high hopes, bright side, hard time, Chinese whispers*) та *Adj+Prep+N* (*best of luck, most of the time, quick off the mark, best part of*), відсоткова частка яких складає 13,43% та 12,69% відповідно від їх загальної кількості.

Крім того, серед ФО цього класу зустрічаються такі моделі (від десяти до п'ятнадцяти випадків):

- *V+Adj+N* – *make a final sacrifice, make an early start, give a hard time, have a field day, turn a blind eye* (9,70%);
- *V+Adj* – *make public, go wrong, get busy, be sure, hit hard, go blank, get lucky* (11,19%);
- *Adj+N+V* – *hard nut to crack* (7,46%);
- *Prep+Adj+N* – *in good working order, with flying colors, at full power, in the first place, in high places, in every way* (10,45%).

Усі інші моделі ад'єктивних ФО АХТВТ, що представлені нижче з'являються рідко (до п'яти одиниць):

- *Prep+Pron+Adj+N* – *in someone's infinite wisdom, in one's old age* (3,73%);
- *V+Pron+Adj* – *drive someone crazy, do one's best* (2,99%);
- *Prep+Adj+N+Prep* – *in stark contrast to* (0,75%);
- *Adj+Adj+(N)* – *same old story, exact same* (2,24%);
- *V+Pron+Adj+N* – *do one's dirty work* (2,24%);
- *Prep+Adj* – *for long, on the contrary* (2,99%);
- *V+N+Adj* – *make matters worse* (1,49%);
- *V+Adj+Prep* – *get smart with* (2,24%);
- *Adj+Art+Adj* – *home and dry, thick and fast* (2,24%);
- *V+Prep+Adj+Prep+N* – *as silent as a grave* (2,99%);
- *Adj+N+Prep* – *a great deal of* (2,99%);
- *Adj+N+Prep+N* – *safe pair of hands, every step of the way* (3,73%);
- *Adj+Prep* – *good of, steady on* (2,24%);
- *Prep+Adj+Prep* – *for the good of* (1,49%);
- *V+Adj+N+Prep+N* – *have best interests at heart* (0,75%).

Серед виявлених ад'єктивних ФО найчастіше вживаються конструкційні моделі *Adj+N* та *Prep+Adj+N*, кожна з яких зустрічаються у близько 15% серед ФО даного класу.

Щодо адвербіальних ФО, то загалом їх є небагато серед ФО вибірки, при цьому серед них зустрічаються структурні моделі, у яких присутні прислівники. Серед найчастіше вживаних можна виділити моделі: *Conj+Adv+Conj+Adj* (*as quickly as possible*) – 23,00% та *V+Pron+Adv* (*take it personally, set oneself apart*) – 20,00%.

Дещо менше адвербіальних ФО АХТВТ, структурні моделі яких мають вигляд:

- *Adv+Prep+(Adj)+N* – *against all odds* (11,00%);
- *Prep+Adv+N* – *of all time* (15,00%).

Ще рідше зустрічаються моделі:

- *Adv+Adv+Adj* – *all well and good* (7,00%);
- *Adv++Adj+N* – *against all odds* (9,00%);
- *Adv+Prep+N* – *out of the blue* (9,00%);
- *Adv+Adv* – *by and large* (6,00%).

Найбільш вживаними конструкційними моделями для адвербіальних ФО є *Conj+Adv+Conj+Adj* та *V+Pron+Adv* (приблизно по 20 % кожна від загальної кількості адвербіальних ФО).

Найрідше в АХТВТ зустрічаються вигуки, їх всього 2,34%, причому структурні моделі таких ФО усі різні, важко виділити найбільш репрезентативні. Тому ми їх не представляємо і у подальшому досліджувати не будемо.

Таким чином, узагальнюючи усе вищесказане, можна констатувати:

- здійснений аналіз АХТВТ умовно дозволив розподілити ФО за морфологічною ознакою на дієслівні, субстантивні, ад'єктивні, адвербіальні ФО та вигуки. Визначальною характеристикою щодо розподілу відібраних ФО за зазначеними класами була наявність відповідного ядерного компоненту та синтаксична роль, яку відіграє ФО у контексті речення та тексту. Найбільше серед відібраних у вибірку ФО дієслівних. Результати застосування методів математичної статистики дають підстави стверджувати, що в усіх досліджуваних АХТВТ приблизно однаковим є розподіл ФО усіх класів;

- під час здійснення класифікації ФО за частино-мовним критерієм було виділено структурні моделі кожного класу ФО та виявлено серед них найбільш вживані.

Варто зазначити, що у кожній виділеній структурній моделі обов'язково присутня домінантна компонента – відповідна частина мови, яка виступає головним (ядерним) компонентом і у контексті визначає синтаксичну роль у реченні, а саме, у дієслівних – це дієслово, у субстантивних – іменник, у адвербіальних – прислівник, у ад'єктивних – прикметник.

Отже, здійснений аналіз дозволив нам окреслити ідіоматичний простір АХТВТ. Наступним кроком проведемо аналіз особливостей вживання метафоризованих та вмотивованих ФО у зазначених текстах.

4.3 Реалізація семантичних характеристик фразеологічних одиниць в англomовному художньому тексті на військову тематику

Як уже зазначалось, у АХТВТ вживається велика кількість метафоризованих та частково вмотивованих ФО. У цьому контексті доречним є встановлення закономірностей вживання метафоризованих та вмотивованих ФО у кожному опрацьованому художньому творі. Дослідити та перевірити їх дозволять квантитативні (лінгвостатистичні) методи.

Аналіз здійсненої загальної вибірки ФО, яка містить 1670 одиниць, а також вивчення контексту їх вживання дозволив виявити у кожному досліджуваному тексті низку ФО, що є метафорами. Їх кількість та відсоткову частку представлено у таблиці 4.3:

Таблиця 4.3 – Метафоризовані ФО в АХТВТ

№ з/п	Твір	Кількість ФО	Кількість метафоризованих ФО	Відсоткова частка метафор
1	Patrick Robinson “Nimitz Class”	241	173	71,78%
2	Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	250	151	60,40%
3	Robert Harris “Enigma”	228	166	72,81%
4	Joshua Hood “The Guardian”	237	175	73,84%
5	Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	221	139	62,90%
6	Tom Clancy “Red Storm Rising”	252	202	80,16%
7	Marcus Zusak “The Book Thief”	241	171	70,95%
Всього		1670	1177	Середнє значення 70,48%

Детальний аналіз таблиці 4.3 дозволяє висунути припущення про приблизно однакову частоту вживання метафоризованих ФО у кожному із досліджуваних текстів. Цей факт є очевидним з гістограми (рисунок 4.2), яка описує співвідношення відсоткових часток метафоризованих та неметафоризованих ФО у кожному окремому тексті та побудованого в її межах полігона частот метафоризованих ФО.

З рисунка 4.2 є очевидним той факт, що крива, яка зображує цей полігон близька до прямої лінії, і саме така ситуація дозволяє зробити зазначене припущення, а довести це припущення необхідно за допомогою методів лінгвостатистики [161, с. 67].

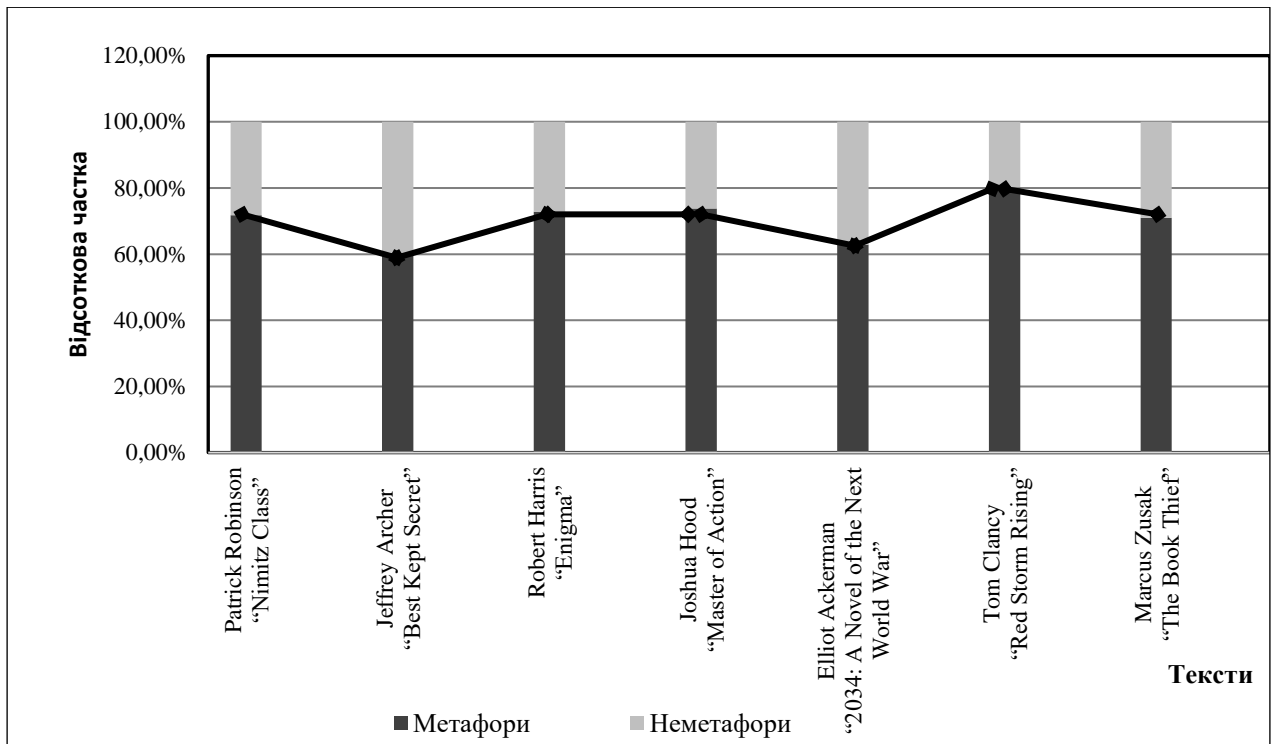

Рисунок 4.2 – Гістограма частот метафоризованих та неметафоризованих ФО в АХТВТ

Найбільш зручним та дієвим для вирішення поставленої задачі буде також критерій Стюдента t , який достатньо широко застосовується у лінгвістичних дослідженнях та дозволяє виявити істотності або неістотності розбіжностей у середніх частотах вживання певної лексичної одиниці у двох вибірках (текстах). У нашому випадку критерій t допоможе перевірити істотність відмінностей у середніх частотах вживання метафоризованих ФО у двох відібраних текстах на військову тематику. Таке порівняння необхідно буде провести для усіх досліджуваних літературних джерел [33, с.85].

Отже, порівняємо середні частоти вживання метафоризованих ФО у відібраних для дослідження АХТВТ, наприклад, у творах «Nimitz Class» (Patrick Robinson) та «Enigma» (Robert Harris) за допомогою критерію t .

Сформулюємо статистичні гіпотези:

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах «Nimitz Class» (Patrick Robinson) та «Enigma» (Robert Harris) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі «Nimitz Class» (Patrick Robinson) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі «Enigma» (Robert Harris).

Кількість метафоризованих ФО було обраховано у підвбірках обсягом 2000 слововживань. Такий підхід дозволив підрахувати кількість метафоризованих ФО у двох зазначених творах та надав можливість розрахунку \bar{x} – середньої частоти метафоризованої ФО у творі «Nimitz Class» (Patrick Robinson) та \bar{y} – середньої частоти досліджуваної лексичної одиниці у «Enigma» (Robert Harris).

Отримані результати щодо підрахунку x_i – кількості метафоризованих ФО у підвбірках довжиною 2000 слововживань та середньої частоти появи метафоризованих ФО \bar{x} для книги «Nimitz Class» (Patrick Robinson) представлені у таблиці 4.4.

Таблиця 4.4 – Середня частота метафоризованих ФО («Nimitz Class», Patrick Robinson)

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	14	0	-2,51	6,29	88,008
1	11	11	-1,51	2,27	24,9897
2	11	22	-0,51	0,26	2,83029
3	10	30	0,49	0,24	2,42806
4	10	40	1,49	2,23	22,2831
5	8	40	2,49	6,21	49,7106
6	5	30	3,49	12,20	60,9966
Σ	69	173			251,246
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i n_i}{\Sigma n_i} = 2,51$					

Аналогічні підрахунки y_i – кількості метафоризованих ФО у підвбірках довжиною 2000 слововживань були проведені для твору «Enigma» (Robert Harris)

і на основі отриманих результатів було обчислено \bar{y} – середню частоту появи досліджуваної лексичної одиниці у підвбірках. Результати проведеної розрахункової процедури представлені у таблиці 4.5.

Таблиця 4.5 – Середня частота метафоризованих ФО (“Enigma”, Robert Harris)

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	9	0	-2,14	4,57	41,1202
1	12	12	-1,14	1,29	15,5269
2	13	26	-0,14	0,02	0,24578
3	12	36	0,86	0,74	8,92688
4	12	48	1,86	3,47	41,6269
5	4	20	2,86	8,19	32,7756
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	66	166			199,898
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,52$					

З таблиць 4.4 та 4.5 очевидним є, що $\bar{x}=2,51$, а $\bar{y}=2,52$.

Враховуючи результати проведених розрахунків, з використанням формули (4.4) емпіричне значення критерію Стьюдента буде:

$$t_{\text{емп}} = 0,02498.$$

За таблицею критичних значень для критерію t , для ступенів свободи, які у даному випадку обчислюються за формулою (4.5):

$$f = n + m - 2 \quad (4.5)$$

$$f = 69 + 66 - 2 = 133,$$

визначаємо критичні значення даного критерію:

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,972 & p \leq 0,05 \\ 2,601 & p \leq 0,01 \\ 3,368 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Згідно правила прийняття рішення для даного критерію розраховане емпіричне значення потрібно порівняти з критичними значеннями.

Якщо

$$t_{\text{емп}} < t_{\text{крит}},$$

то приймається нульова гіпотеза або, іншими словами, немає жодних підстав стверджувати, що частоти появи досліджуваної лексичної одиниці у літературних джерелах істотно відрізняються. Зрозуміти сутність зазначеного правила легше з використання осі значущості критерію, яка представлена на рисунку 4.3:

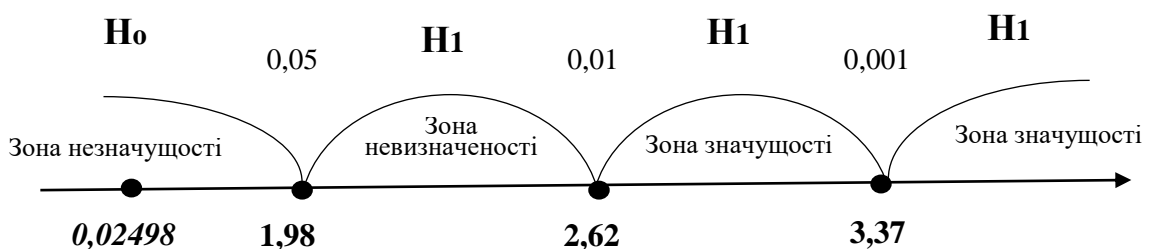

Рисунок 4.3 – Вісь значущості критерію Стьюдента

На рисунку 4.3 числа вісь розбита на відрізки точками, що є критичними значеннями критерію. Приймається за умови потрапляння емпіричного значення критерію у відповідний відрізок, та, на якому рівні статистичної значущості. Зона невизначеності є допустимою для прийняття альтернативних гіпотез з надійністю 0,95, що є прийнятним для лінгвістичних досліджень. Очевидним є те, що наше розраховане значення $t_{\text{емп}}$ потрапило в зону незначущості розходжень, а, отже, приймається гіпотеза H_0 . Це означає, що розбіжності у частоті вживання метафоризованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “Enigma” (Robert Harris) є статистично незначущими, тобто

неістотними, а їх розподіл по тексту в обох творах є майже однаковим (існуючі незначні відмінності у розподілах метафоризованих ФО зумовлені випадковими причинами). Аналогічні розрахунки та порівняння були попарно проведені для усіх відібраних для нашого дослідження семи літературних джерел. Усі проведені розрахункові таблиці та обчислення емпіричних значень критерію Стьюдента щодо порівняння істотності розходжень частоти появи у відібраних АХТВТ метафоризованих ФО представлені у додатках (Додаток Ж). Узагальнені результати розрахунку емпіричних значень критерію представлені у таблиці 4.6:

Таблиця 4.6 –Емпіричні значення критерію Стьюдента щодо порівняння частоти появи метафоризованих ФО

Автор і назва твору	Patrick Robinson “Nimitz Class”	Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	Robert Harris “Enigma”	Joshua Hood “The Guardian”	Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	Tom Clancy “Red Storm Rising”	Marcus Zusak “The Book Thief”
Patrick Robinson “Nimitz Class”	-	0,4253	0,02498	0,08993	0,48631	1,17908	1,2627
Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	0,4253	-	0,42464	0,3513	0,07043	1,68445	1,75344
Robert Harris “Enigma”	0,02498	0,42464	-	0,06849	0,4825	1,28157	1,36452
Joshua Hood “The Guardian”	0,08993	0,3513	0,06849	-	0,41126	1,3275	1,4081
Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	0,48631	0,07043	0,4825	0,41126	-	1,72484	1,79222
Tom Clancy “Red Storm Rising”	1,17908	1,68445	1,28157	1,3275	1,72484	-	0,13852
Marcus Zusak “The Book Thief”	1,2627	1,75344	1,36452	1,4081	1,79222	0,13852	-

Аналіз таблиці 4.6 свідчить, що усі розраховані емпіричні значення критерію Стюдента попадають у зону незначущості (див. рисунок 4.3). Це означає, що в усіх випадках порівняння частот вживання метафоризованих ФО у досліджуваних творах приймається нульова гіпотеза H_0 , тобто розходження середніх частот появи метафоризованих ФО у попарно порівнюваних АХТВТ є статистично незначущими, а, отже, частота досліджуваних лінгвістичних одиниць в усіх літературних джерелах є майже однаковою.

Іншими словами – немає жодних підстав вважати, що у якомусь із семи відібраних для дослідження творів вживається значно більше або менше метафоризованих ФО, а ті незначні відмінності, які існують у їх кількості, зумовлені випадковими причинами (наприклад, емоційністю автора твору).

Важливим результатом нашого дослідження було також вивчення частоти появи та розподілу вмотивованих ФО в АХТВТ. Як уже зазначалось, більша частина ФО, які зустрічаються у цих творах, є частково вмотивованими.

Контекстуальний аналіз вибірки 1670 ФО дозволив виявити достатньо велику кількість вмотивованих ФО. В середньому їх кількість складає близько 74,91% від загальної кількості відібраних у вибірку ФО.

Кількість вмотивованих ФО перевищує кількість невмотивованих майже у 3 рази. Цьому факту можна знайти логічне пояснення: оскільки досліджуються АХТВТ, в яких описуються активні дії, динамічні військові події, то використання автором вмотивованих («зрозумілих» за семантичним навантаженням) ФО є цілком природнім.

Для кожного досліджуваного літературного джерела було підраховано кількість вмотивованих ФО та розраховано відсоткову частку їх від загальної кількості ФО, які вживались у відповідному творі. Оцінити їх кількість та відсоткову частку у кожній окремій книзі можна з таблиці 4.7:

Таблиця 4.7 – Вмотивовані ФО в АХТВТ

№ з/п	Твір	Кількість ФО	Кількість вмотивованих ФО	Відсоткова частка
1	Patrick Robinson “Nimitz Class”	241	190	78,84%
2	Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	250	169	67,60%
3	Robert Harris “Enigma”	228	150	65,79%
4	Joshua Hood “The Guardian”	237	167	70,46%
5	Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	221	166	75,11%
6	Tom Clancy “Red Storm Rising”	252	213	84,52%
7	Marcus Zusak “The Book Thief”	241	196	81,33%
Сума		1670	1251	74,91%

Очевидно, що кількість вмотивованих ФО, які вживаються в АХТВТ незначно більша, ніж метафоризованих ФО. Більш детальний огляд таблиці 4.7 дозволяє висунути припущення (гіпотезу) про приблизно однакову частоту появи вмотивованих ФО у кожному із досліджуваних АХТВТ. Така гіпотеза має право на існування з огляду на полігон відносних частот появи вмотивованих ФО у відібраних для дослідження творах. Полігон відносних частот (виділений пунктирною жирною лінією) вмотивованих ФО представлений на рисунку 4.4.

Огляд рисунку 4.4 свідчить про те, що функція, яка описує представлений розподіл вмотивованих ФО є лінійною, її графік є прямою лінією, а відповідний розподіл за художніми текстами – рівномірним.

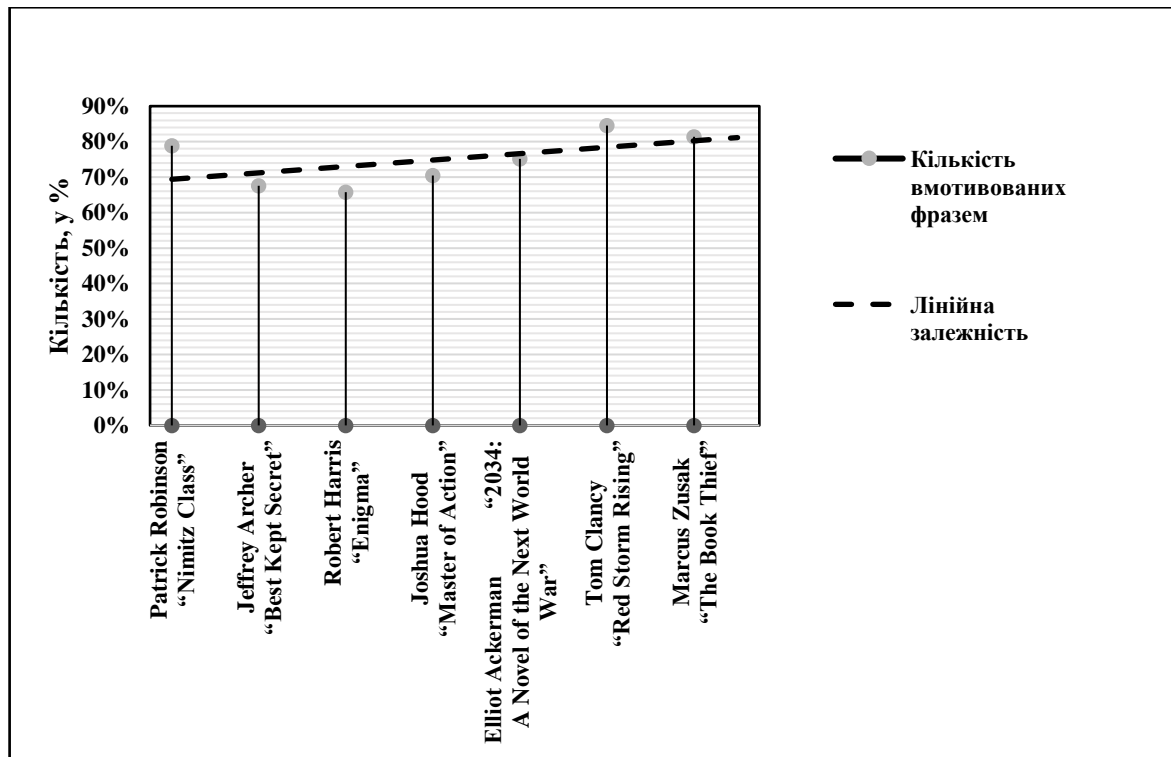

Рисунок 4.4 – Полігон відносних частот (у %) вмотивованих ФО в АХТВТ

Переконатись у цьому можна застосувавши методи математичної статистики. Як і у передньому випадку, допоможе вирішити поставлене завдання критерій Стюдента.

Отже, порівняємо середні частоти вживання вмотивованих ФО у відібраних для дослідження АХТВТ, наприклад, у творах "Red Storm Rising" (Tom Clancy) та "The Book Thief" (Marcus Zusak) за допомогою критерію t .

Сформулюємо статистичні гіпотези:

H_0 : розходження у частоті вживання вмотивованих ФО у творах "Red Storm Rising" (Tom Clancy) та "The Book Thief" (Marcus Zusak) є неістотними.

H_1 : частота вживання вмотивованих ФО у творі "Red Storm Rising" (Tom Clancy) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі "The Book Thief" (Marcus Zusak).

Розподіл частот у даних творах, як і у попередньому випадку, було обраховано у підвибірках обсягом 2000 слововживань.

Отримані результати підрахунку x_i – кількості вмотивованих ФО у підвибірках довжиною 2000 слововживань та середньої частоти появи

вмотивованих ФО \bar{x} для твору “Red Storm Rising” (Tom Clancy) представлено у таблиці 4.8:

Таблиця 4.8 – Середня частоти ФО в АХТБТ (“Red Storm Rising”, Tom Clancy)

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	28	0	-2,29	5,25	146,876
1	19	19	-1,29	1,66	31,6337
2	11	22	-0,29	0,08	0,92716
3	9	27	0,71	0,50	4,53278
4	9	36	1,71	2,92	26,307
5	6	30	2,71	7,34	44,0541
6	5	30	3,71	13,76	68,8085
7	2	14	4,71	22,18	44,3621
8	2	16	5,71	32,60	65,2008
9	1	9	6,71	45,02	45,0198
10	1	10	7,71	59,44	59,4391
Σ	$n=93$	213			537,161
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,29$					

Аналогічні підрахунки y_i – кількості вмотивованих ФО у підвбірках довжиною 2000 слововживань були проведені для твору “The Book Thief” (Marcus Zusak) і на основі отриманих результатів було обчислено \bar{y} – середню частоту появи досліджуваної лексичної одиниці у відповідному тексті.

Результати підрахунків та допоміжні обчислення для твору “The Book Thief” (Marcus Zusak) представлено у таблиці 4.9:

Таблиця 4.9 – Середня частота ФО в АХТБТ (“The Book Thief”, Marcus Zusak)

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	17	0	-2,45	6,00	102,043
1	23	23	-1,45	2,10	48,3575
2	9	18	-0,45	0,20	1,8225
3	7	21	0,55	0,30	2,1175
4	8	32	1,55	2,40	19,22
	6	30	2,55	6,50	39,015
6	4	24	3,55	12,60	50,41
7	3	21	4,55	20,70	62,1075
8	1	8	5,55	30,80	30,8025

Продовження таблиці 4.9

9	1	9	6,55	42,90	42,9025
10	1	10	7,55	57,00	57,0025
Σ	$m=80$	196			455,8
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,45$					

Для розрахунку емпіричного значення критерію Стюдента було використано формулу (4.4). В результаті проведення відповідних обчислень:

$$t_{\text{емп}} = 0,43474.$$

За таблицею критичних значень для критерію t для ступенів свободи

$$f = 171$$

визначаємо критичні значення даного критерію: $t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$.

Порівняння розрахованого емпіричного значення критерію із визначеними критичними значеннями дозволяє стверджувати, що в даному випадку емпіричне значення знову попадає в зону незначущості критерію Стюдента (рисунок 4.5).

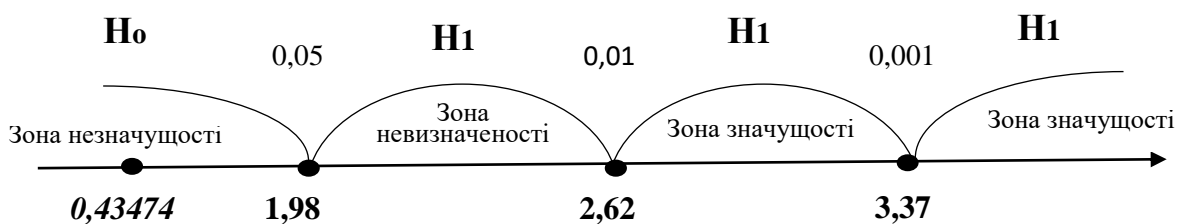

Рисунок 4.5 – Вісь значущості критерію Стюдента

Це означає, що згідно правила прийняття рішення для критерію t приймається гіпотеза H_0 , тобто розбіжності у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Red Storm Rising” (Tom Clancy) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є статистично незначущими, що, в свою чергу, свідчить про майже однаковий розподіл досліджуваних лінгвістичних одиниць у цих текстах, незважаючи на незначні відмінності у кількості вмотивованих ФО у кожному окремому творі у порівнянні з іншими. Аналогічні розрахунки та порівняння частоти появи вмотивованих ФО за допомогою методів математичної статистики були проведені для усіх відібраних АХТВТ. Результати проведених розрахунків представлені у додатку І. Узагальнені результати проведених розрахунків емпіричних значень критерію Стюдента для порівняння частоти появи в усіх семи відібраних текстах вмотивованих ФО представлені у таблиці 4.10:

Таблиця 4.10 – Емпіричні значення критерію Стюдента для АХТВТ щодо частоти появи вмотивованих ФО

Автор і назва твору	Patrick Robinson “Nimitz Class”	Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	Robert Harris “Enigma”	Joshua Hood “The Guardian”	Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	Tom Clancy “Red Storm Rising”	Marcus Zusak “The Book Thief”
Patrick Robinson “Nimitz Class”	–	0,60937	1,29366	0,91285	0,94826	1,30943	0,82781
Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	0,60937	–	1,89515	1,51898	0,49712	1,9441	1,42953
Robert Harris “Enigma”	1,29366	1,89515	–	0,38525	1,92842	0,04727	0,46096
Joshua Hood “The Guardian”	0,91285	1,51898	0,38525	–	1,63651	0,35542	0,07855
Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	0,94826	0,49712	1,92842	1,63651	–	1,94802	1,56935
Tom Clancy “Red Storm Rising”	1,30943	1,9441	0,04727	0,35542	1,94802	–	0,43474
Marcus Zusak “The Book Thief”	0,82781	1,42953	0,46096	0,07855	1,56935	0,43474	–

З таблиці 4.10 є очевидним, що усі розраховані емпіричні значення критерію Стюдента щодо розподілу вмотивованих ФО у досліджуваних текстах, попадають у зону незначущості (див. рисунок 4.5). Це означає, що для усіх розглянутих випадків порівняння текстів приймається статистична гіпотеза H_0 , тобто немає жодних підстав стверджувати, що хоча б в одному із зазначених літературних джерел частота появи вмотивованих ФО є значно більшою у порівнянні з будь-яким іншим твором, іншими словами частота появи вмотивованих ФО в усіх АХТВТ є приблизно однаковою. Існуючі відмінності у частотах є випадковими, зумовлені випадковими причинами та статистично незначущими.

Отже, підводячи підсумки проведеної роботи можна стверджувати, що в АХТВТ вживаються метафоризовані та вмотивовані ФО, причому метафоризовані ФО складають понад 70% усіх вживаних ФО.

Щодо вмотивованих ФО, то їх кількість також достатньо велика, а саме близько 75%, що майже співпадає з кількістю метафоризованих ФО. Крім того, застосування методів математичної статистики підтвердило гіпотезу щодо відсутності статистично значущих розбіжностей у частоті появи як метафоризованих, так і вмотивованих ФО у відібраних семи АХТВТ. Безумовно, візуальні порівняння кількості таких ФО вказують на існування певних відмінностей у середніх частотах появи у текстах, але згідно отриманих висновків та розрахунків ці розбіжності є статистично неістотними і зумовлені випадковими причинами.

Таким чином, питання вивчення ідіоматичних просторів є важливим аспектом лексикології і семантики англійської мови. Його результати допомагають зрозуміти способи вираження семантики та структури ФО, які не можуть бути передбачені на основі значення окремих слів, що входять до їх складу. Аналіз питання розподілу ФО в досліджуваних ХТВТ, дозволяє виявити закономірності функціонування ФО та встановити особливості їх вживання в конкретних контекстах. Загалом дослідження розподілу ФО АХТВТ є одним із завдань лінгвостатистики, вирішення якого дає відповідь на питання, як усталені

вирази розподілені в ідіоматичному просторі АХТВТ, чи однакова частота вживання ФО в АХТВТ. При цьому слід звертати увагу як на частоту, так і контекст вживання ФО, враховувати особливості АХТВТ та функційні особливості ФО в текстах.

Результати застосування квантитативних методів (критерії Стюдента, Пірсона) щодо особливостей ідіоматичного простору АХТВТ можна інтерпретувати таким чином:

1) у кожному дослідженому творі джерельної бази (Patrick Robinson “Nimitz Class”, Jeffrey Archer “Best Kept Secret”, Robert Harris “Enigma”, Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”, Tom Clancy “Red Storm Rising”, Joshua Hood “Master of Action”, Marcus Zusak “The Book Thief”) кількість вжитих ФО є приблизно однаковою (не враховувались ФО, які повторювались). Кількість ФО у цих АХТВТ варіюється від 228 (Robert Harris “Enigma”) до 252 (Tom Clancy “Red Storm Rising”). Очевидно, що розбіжності за творами щодо вживання ФО незначні, зумовлені специфікою твору (АХТВТ повоєнної тематики, воєнної тематики тощо), відмінностями в обсязі творів та випадковими причинами (інтенцією автора сфокусувати увагу читача на емоційності твору). Результати дослідження дозволяють стверджувати, що в кожному АХТВТ розподіл ФО різних морфологічних класів є рівномірним і, як наслідок, ідіоматичний простір не характеризується стрибками, а є однорідним. Немає жодних статистично значущих підстав стверджувати, що хоча б в одному АХТВТ частота вживання ФО є більшою, ніж у інших творах;

2) метафоричність ФО є важливим аспектом дослідження АХТВТ, тому вивчення розподілу метафоризованих ФО допоможе краще зрозуміти способи, якими метафори втілюються в АХТВТ, і як вони впливають на розуміння і виразність тексту. Статистичний аналіз досліджуваного ідіоматичного простору виявив наявність значної кількості метафоризованих ФО (близько 71 %). Дослідження розподілу метафор в АХТВТ дозволяє не просто виявити частоту вживання цих мовних конструкцій в тексті, але й встановити щільність і рівномірність емоційно-експресивного забарвлення ідіоматичного простору.

Застосування лінгвостатистичних методів для дослідження ідіоматичного простору АХТВТ дозволило виявити однакоvu частоту вживання метафоризованих ФО в усіх зазначених творах. Їх децю більше у кульмінації та розв'язці АХТВТ, але таке накопичення метафор не є статистично значущим, а зумовлене лише структурою твору. Крім того, існуючі відмінності у відсоткових частках метафор у творах джерельної бази (в межах 10,5%) пояснюються відмінностями у їхньому обсязі. Результати застосування критерію Стюдента для порівняння частоти вживання метафоризованих ФО у кожній книзі (порівняння одного тексту з іншим) дозволяють стверджувати, що існуючі розбіжності є статистично незначущими. Це дозволяє дійти висновку, що розподіл метафор майже є гомогенним, а наявні відхилення є незначними. Отримані результати дають підставу впевнено стверджувати, що ідіоматичний текстопростір характеризується базовою метафоричністю ФО, тобто на достатньому рівні достовірності, прийнятному для лінгвістичних досліджень, можна стверджувати, що всі метафоризовані ФО рівномірно розподіляються в ідіоматичному просторі АХТВТ та рівномірно емоційно прикрашають його і забарвлюють;

3) аналіз ідіоматичного простору АХТВТ виявив присутність значної кількості частково вмотивованих ФО (близько 75%). Семантика таких ФО пояснюється на основі значень окремих складових елементів, що входять до структури ФО. Наявність частково вмотивованих ФО в АХТВТ робить текст більш сприйнятним для читача, а семантичне навантаження ФО більш прозорим. З іншого боку, розподіл частково вмотивованих ФО сприяє реалізації авторських інтенцій та рецепції твору читачем. У результаті застосування квантитативних методів (критерій Стюдента) на достатньому рівні статистичної достовірності встановлено, що в усіх текстах джерельної бази майже однаково часто вживаються частково вмотивовані ФО, а їхній розподіл є рівномірним. Наявні відмінності (до 10%) перш за все зумовлені обсягом творів (чим більший обсяг твору, тим більше ФО), вибір яких був здійснений адекватно необхідній кількості слововживань. Ідіоматичний простір АХТВТ не характеризується стрибками.

Розподіл ФО по всьому дискурсу був однорідним, що доведено результатами застосування критерію Пірсона під час формування вибіркового матеріалу. Таким чином, ідіоматичний простір АХТВТ містить багато ФО з внутрішньою мотивацією і вони рівномірно розподілені у ньому. Цей простір переважно складається із «зрозумілих» читачеві ФО, що дає змогу авторові легко і просто донести головну ідею твору, уникаючи двозначності;

4) ще однією особливістю ідіоматичного простору АХТВТ є те, що значна кількість ФО є одночасно і метафоризованими, і частково вмотивованими. Так, 63 % частково вмотивованих ФО є метафорами, що робить текст АХТВТ з одного боку – зрозумілим і легким для сприйняття, з іншого – емоційним, живим та реалістичним. Отже, ідіоматичний простір АХТВТ складається з ФО чотирьох видів: частково вмотивованих метафоризованих, частково вмотивованих неметафоризованих, невмотивованих метафоризованих та невмотивованих неметафоризованих. Для наочності введемо позначення: «+» – наявність метафоричності або мотивації у ФО, «-» – їх відсутність. Згідно таких позначень, наприклад, «++» – це частково вмотивована та метафоризована ФО, «- -» – невмотивована та неметафоризована ФО. Оцінити кількісне співвідношення ФО різних видів в АХТВТ можна з таблиці 4.11:

Таблиця 4.11 – Види ФО в АХТВТ

Види ФО АХТВТ	Метафоризовані ФО (+)	Неметафоризовані ФО (-)	Кількість
Вмотивовані ФО (+)	++	+-	74,91%
	47,21%	27,70%	
Невмотивовані ФО (-)	--	--	25,09%
	23,27%	1,82%	
Кількість	70,48%	29,52%	100%

Наочно представити склад ідіоматичного простору АХТВТ можна так (рисунок 4.6):

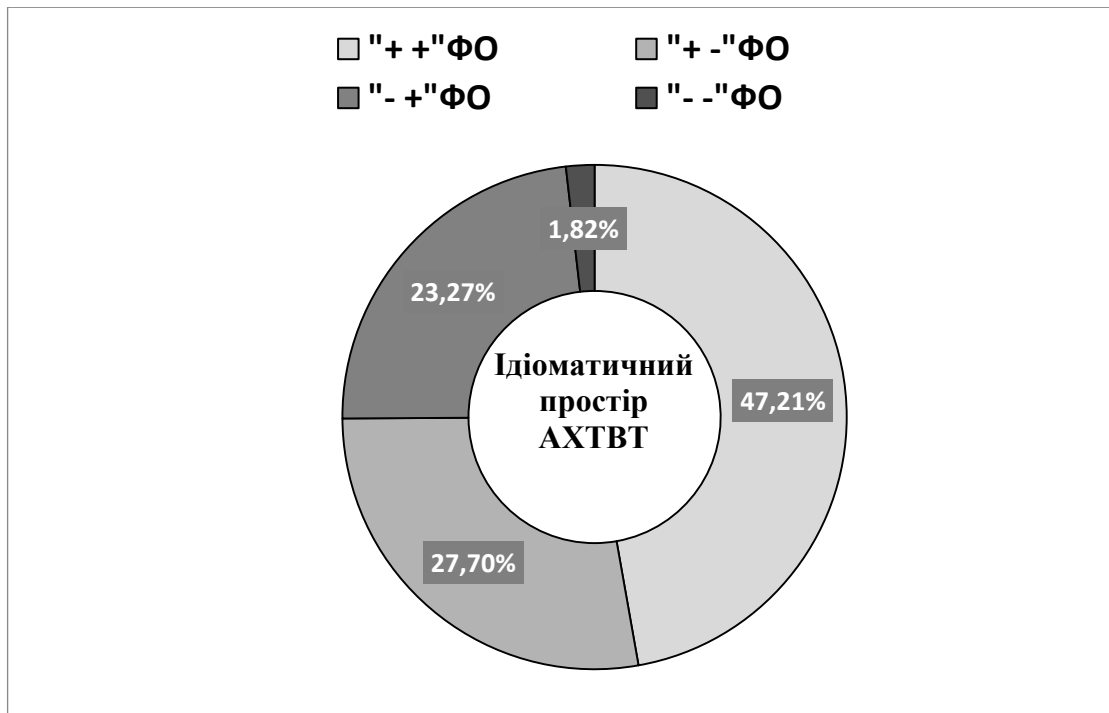

Рисунок 4.6 – Склад ідіоматичного простору

З рисунка 4.6 є очевидним, що в ідіоматичному просторі АХТВТ більшість ФО є частково вмотивованими і метафоризованими і дуже мало ФО, які є і невмотивованими, і неметафоризованими одночасно. Таке співвідношення ФО різних видів в АХТВТ свідчить про те, що досліджуваний текстопростір є одночасно за рахунок метафоричності ФО експресивним, емоційним, автентичним, а за рахунок вмотивованості ФО – сприйнятним та прочитним.

4.4 Кореляційний аналіз фразеологічних одиниць в англomовному художньому тексті на військову тематику

Згідно принципів класифікації, закладених Ш. Баллі, за критерієм граматичної злитності ФО умовно поділяються на фразеологічні єдності, фразеологічні зрощення та фразеологічні сполучення. Якщо говорити про кількісне співвідношення ФО зазначених видів, то дослідження вибірки ФО, відібраних із семи АХТВТ, засвідчило, що у вибірці найменше фразеологічних

сполучень (5,45%), а найбільше – фразеологічних єдностей (68,50%). Наочно оцінити кількість ФО різних видів можна з рисунку 4.7:

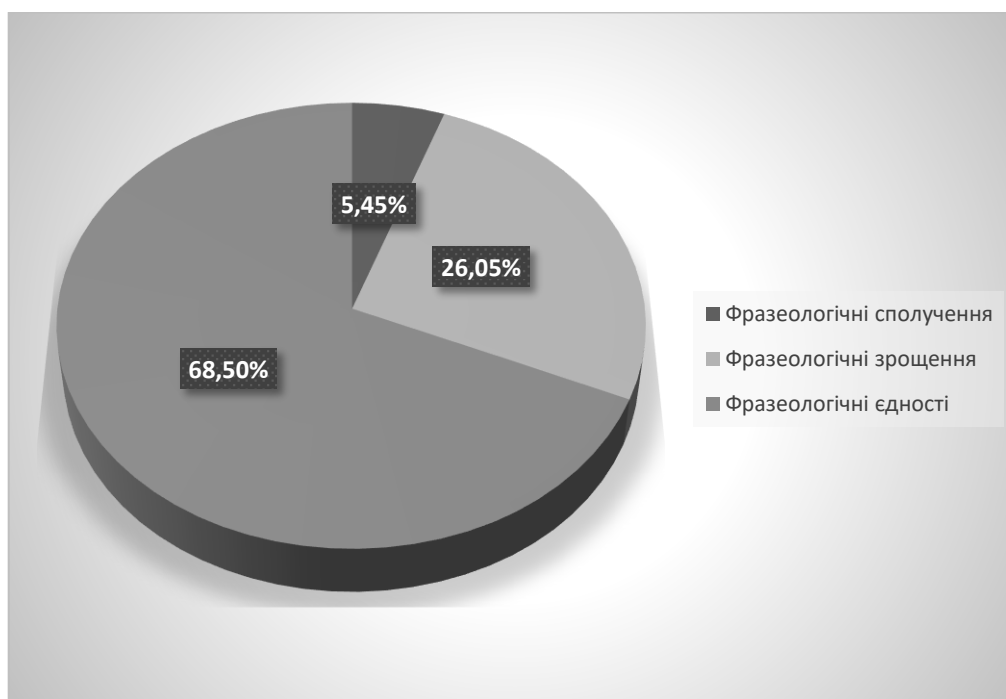

Рисунок 4.7 – ФО: критерій за граматичною злитністю

Крім того, дослідження вибірки ФО, що вживаються у текстах на військову тематику засвідчило, що прослідковуються певні закономірності щодо представленого вище поділу ФО на сполучення, зрощення, єдності та класифікацією ФО за морфологічними ознаками. Оцінити ці закономірності можна з такої таблиці (таблиця 4.12):

Таблиця 4.12 – Реалізація критерію граматичної злитності та морфологічних ознак в АХТВТ

Класифікації	Дієслівні	Субстантивні	Ад'єктивні	Адвербіальні	Вигуки	Всього
Фразеологічні сполучення	3,47%	1,08%	0,36%	0,36%	0,18%	5,45%
Фразеологічні зрощення	16,71%	5,03%	2,15%	1,62%	0,55%	26,05%
Фразеологічні єдності	44,13%	13,23%	5,51%	4,01%	1,61%	68,50%
Всього	64,31%	19,34%	8,02%	5,99%	2,34%	100 %

З таблиці 4.12 чітко проглядається, що у кожному класі найменше фразеологічних сполучень (загалом 5,45%), трохи більше фразеологічних зрощень (загалом 26,05%) та найбільше фразеологічних єдностей (загальна кількість 68,50%). Результати проведених обрахунків кількості сполучень, зрощень та єдностей серед дієслівних, субстантивних, ад'єктивних, адвербіальних ФО та вигуків, приказок, прислів'їв оцінити можна з рисунку 4.8:

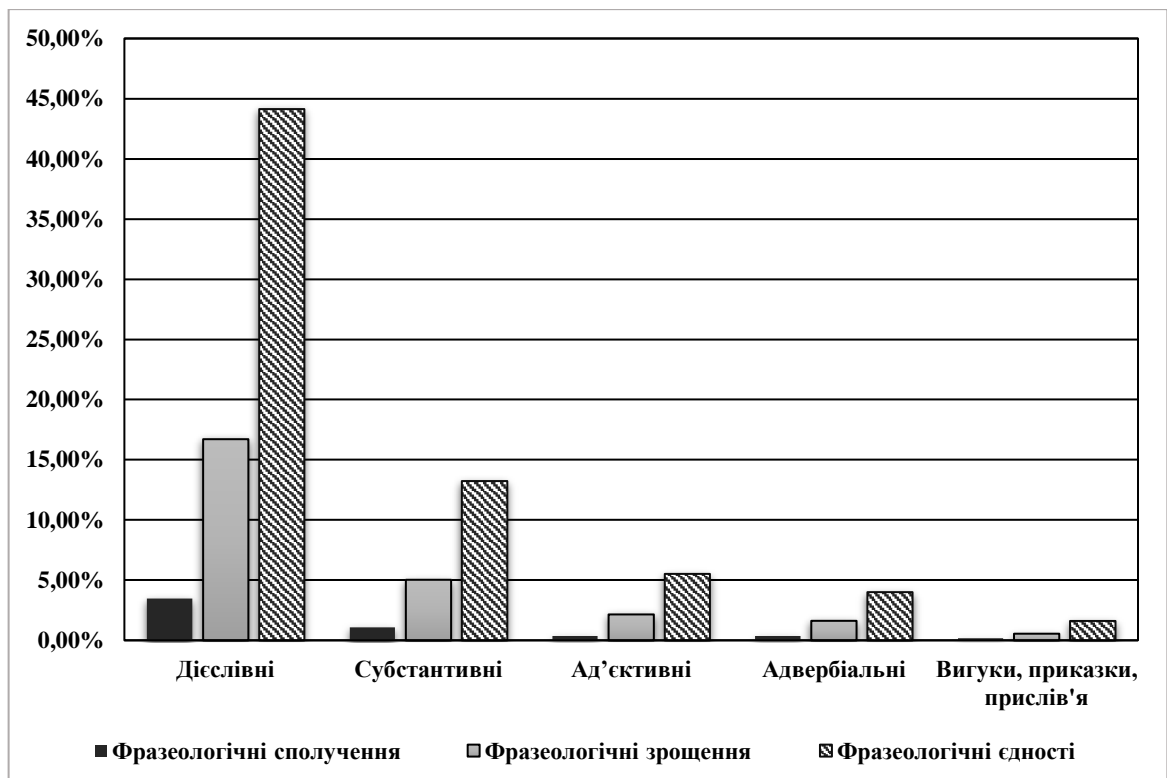

Рисунок 4.8 – Частинно-мовний критерій та критерій граматичної злитності для ФО в АХТВТ

Загалом з рисунку 4.8 очевидним є те, що для всіх класів ФО зберігається однакова тенденція – найбільше єдностей, далі за кількістю у порядку зменшення слідує зрощення, і найменше – фразеологічних сполучень. Єдине на що слід звернути увагу, що серед дієслівних ФО більша у порівнянні з іншими морфологічними класами відсоткова частка сполучень, зрощень та єдностей).

Така ситуація пояснюється тим, що загалом серед ФО найбільше саме дієслівних, а тому і на зазначені категорії припадають більші відсоткові частки. Очевидно, що в усіх класах мало фразеологічних сполучень.

У цьому контексті цікавим питанням було таке: чи існують якісь закономірності щодо кількості фразеологічних зрощень, сполучень та єдностей та класифікацією ФО за частино-мовним критерієм. Цьому питанню згодом буде приділена окрема увага засобами кореляційного аналізу.

Нагадаємо, що за семантичним критерієм ФО АХТВТ було поділено на шість лексико-семантичних категорій: *Дія, Час, Об'єкт, Ознака, Обставина, Почуття*. В результаті дослідження наповнення кожної категорії виявилось, що серед ФО, які входять до складу виділених категорій, зберігається приблизно таке ж співвідношення фразеологічних сполучень, зрощень та єдностей, як і для класів за морфологічною ознакою, а саме, найбільше – фразеологічних єдностей (68,50%), найменше – фразеологічних сполучень (5,45%). Оцінити кількість сполучень, зрощень і єдностей у кожній категорії можна з таблиці 4.13:

Таблиця 4.13 – Класи ФО та категорії

Класифікації	Дія	Ознака	Час	Об'єкт	Почуття	Обставина	Всього
Фразеологічні сполучення	51	16	6	7	6	5	91
	3,05%	0,96%	0,36%	0,42%	0,36%	0,30%	5,45%
Фразеологічні зрощення	201	63	51	35	48	37	435
	12,04%	3,77%	3,05%	2,10%	2,87%	2,22%	26,05%
Фразеологічні єдності	516	164	141	92	132	99	1144
	30,90%	9,82%	8,44%	5,51%	7,90%	5,93%	68,50%

У таблиці 4.13 представлено відповідність між різними класифікаціями ФО, що вживаються у АХТВТ, а саме кількість фразеологічних сполучень, єдностей та зрощень у кожній семантичній категорії ФО. Цілком природно виникає питання – чи існують якісь закономірності між розподілом ФО за класифікацією Ш. Баллі (фразеологічні сполучення, єдності і зрощення), та виділеними семантичними категоріями. Відповідь на це питання можна отримати з таблиці 4.13. Її аналіз засвідчує, що у даному випадку

прослідковується приблизно однаковий пропорційний розподіл фразеологічних сполучень, зрощень та єдностей за семантичними категоріями [159, с.183].

Краще оцінити зазначену тезу можна з рисунка 4.9.

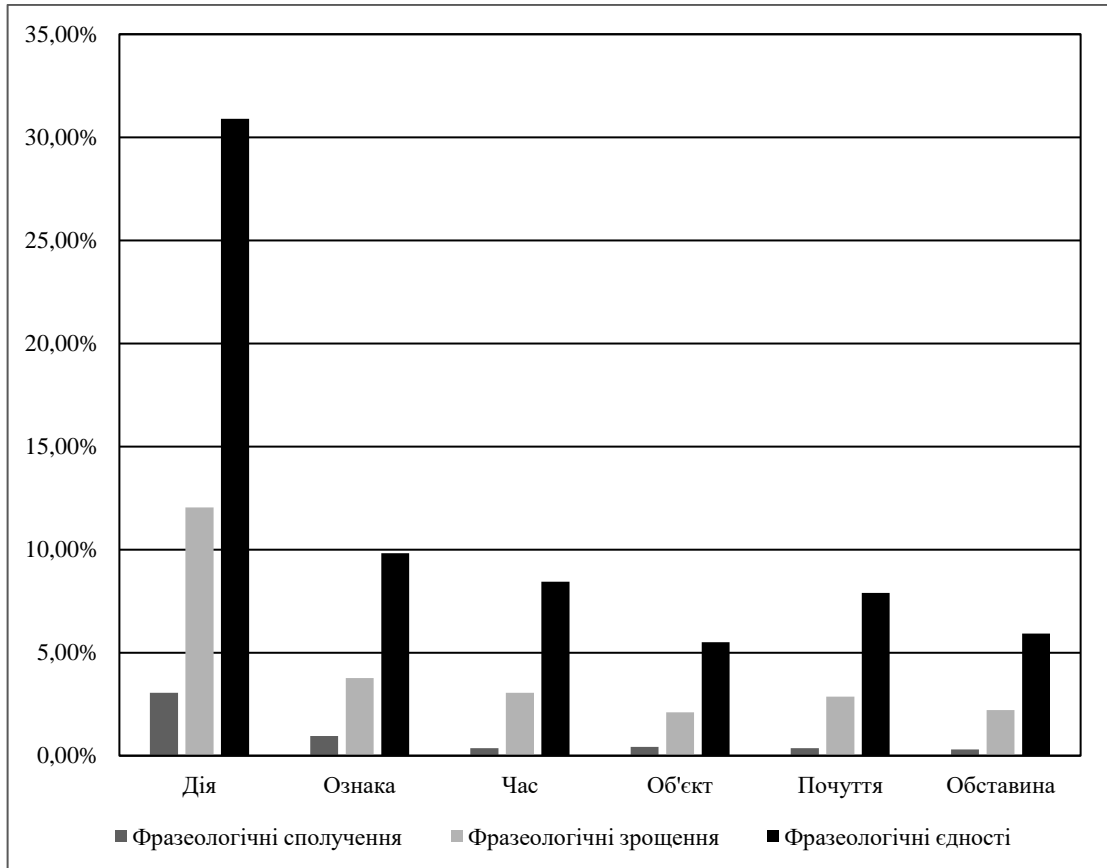

Рисунок 4.9 – Класи ФО за критерієм граматичної злитності в семантичних категоріях

З рисунка 4.9 чітко проглядається, що у кожній ЛСК зберігається майже однаковий поділ ФО на фразеологічні сполучення, зрощення та єдності у такому співвідношенні, а саме, у кожному класі $\approx 5,5\%$ сполучень, $\approx 26\%$ зрощень та $\approx 68,5\%$ єдностей. Отримані дані дають підстави стверджувати, що в межах кожної окремої категорії не існує жодних особливостей щодо класифікації ФО за критерієм граматичної злитності.

Крім того, дослідження наповнення ЛСК виявило наявність різних класів ФО за частино-мовним критерієм. Варто зазначити, що у межах кожної категорії проглядається закономірність щодо кількісного співвідношення ФО, що належать різним морфологічним класам.

Кількість дієслівних, субстантивних, адвербіальних, ад'єктивних ФО та вигуків у кожній семантичній категорії можна оцінити з таблиці 4.14:

Таблиця 4.14 – Зведена таблиця класів ФО за морфологічною ознакою та семантичними категоріями ФО

Категорії Класифікація	Дія	Ознака	Час	Об'єкт	Почуття	Обставина	Всього
Дієслівні	44,19%	4,73%	6,29%	2,51%	5,69%	0,90%	64,31%
Субстантивні	1,44%	3,95%	3,83%	4,97%	3,23%	1,92%	19,34%
Ад'єктивні	0,12%	4,61%	0,36%	0,42%	0,42%	2,10%	8,02%
Адвербіальні	0,06%	1,08%	1,14%	0,12%	0,06%	3,53%	5,99%
Вигуки	0,18%	0,18%	0,24%	0,00%	1,74%	0,00%	2,34%
Всього	45,99%	14,55%	11,86%	8,02%	11,14%	8,44%	100,00%

З таблиці 4.14 є очевидним те, що для кожної семантичної категорії відбувається максимальне накопичення ФО за представленими класами у відповідності до ядерного компоненту ФО та синтаксичної ролі, яку вона виконує у реченні, а також семантичного значення ФО. Відповідні комірки, котрі демонструють таку ситуацію, виділені у таблиці 4.14 іншим кольором. Іншими словами, дієслівних ФО найбільше сконцентровано у ЛСК *Дія* (44,19%), субстантивних ФО – найбільше в ЛСК *Об'єкт* (4,97%), ад'єктивних – в ЛСК *Ознака* (4,61%), накопичення адвербіальних ФО спостерігається у ЛСК *Обставина* (3,53%), а серед вигуків – найбільша частка сконцентрована у ЛСК *Почуття* (1,74%). У ЛСК *Час* присутні, як і у інших категоріях, ФО різних морфологічних класів, але не можна виокремити клас, для якого найбільше накопичення відбувається саме у цій категорії. Хоча у цій ЛСК є багато дієслівних ФО (6,29%), але все ж таки у категорії *Дія* їх всемоє більше.

Наочніше цю ситуацію демонструє рисунок 4.10.

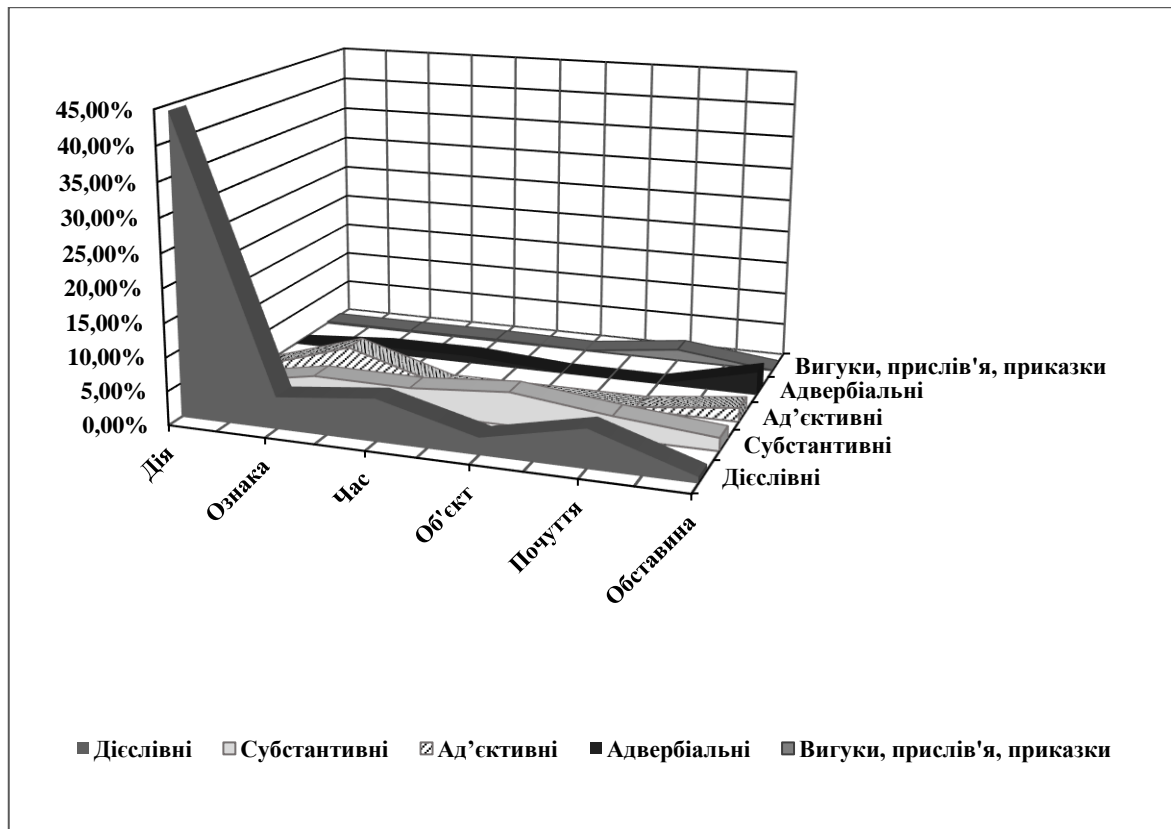

Рисунок 4.10 – Розподіл ФО згідно частино-мовного критерію та семантичних категорій

Отже, з огляду на наповнення виділених комірок таблиці 4.14 та на найвищі точки у об'ємних кривих на рисунку 4.10 можна стверджувати, що відбувається найбільше накопичення:

- дієслівних ФО у категорії *Дія*;
- субстантивних – у категорії *Об'єкт*;
- ад'єктивних – у категорії *Ознака*;
- адвербіальних – у категорії *Обставина*;
- вигуки – у категорії *Почуття*.

Можна зробити припущення про існування кореляційної залежності між наповненням кожної семантичної категорії та класом ФО за морфологічною ознакою.

Для встановлення залежностей між різними досліджуваними явищами у будь-якій галузі наук використовується метод кореляційного аналізу. Він дозволяє встановити наявність статистичного зв'язку між різними величинами (одиницями, поняттями, явищами, подіями) і називається кореляційним. Методи

теорії кореляції широко застосовуються і у лінгвістиці. Використовуючи дану теорію, спробуємо встановити залежність між проведеною класифікацією ФО, що вживаються у АХТВТ, та виокремленими семантичними категоріями.

Кореляційний зв'язок – це узгоджені зміни двох чи більшої кількості ознак (явищ), іншими словами – зміна однієї ознаки може бути причиною зміни іншої або їх зміни мають спільну причину. При цьому також слід пам'ятати, що кореляційні зв'язки не можуть розглядатись як свідчення причинно-наслідкового зв'язку між явищами, вони свідчать лише про те, що зміна однієї ознаки призводять, як правило, до певних змін іншої. Проте кореляція – це не жорстка функціональна залежність, при якій чітко прослідковуються однозначні зв'язки між причиною та наслідком зміни ознаки.

Безумовно, при кореляції можуть бути розбіжності між змінами ознаки та очікуваними результатами або відмінності між досліджуваними ознаками, але все одно при цьому проглядається загальна тенденція існування деякої статистичної залежності. Тому завданням теорії кореляції є встановлення наявності зазначеної тенденції існування зв'язків між випадковими подіями, явищами або ознаками у вибірці, виявлення форми та тісноти кореляційного зв'язку. Варто зазначити, що кореляційні зв'язки відрізняються за формою (прямолінійний або криволінійний зв'язок), напрямком (прямий чи обернений) та силою (тісний, середній, слабкий). Тіснота кореляційного зв'язку визначається величиною коефіцієнта кореляції. Сила зв'язку не залежить від її направленості і визначається за абсолютним значенням коефіцієнта кореляції. Максимально можливе абсолютне значення коефіцієнта кореляції рівне одиниці; мінімальне – нулю.

Загальна класифікація кореляційних зв'язків за їх силою має вигляд:

- 1) сильний або тісний – коефіцієнт кореляції $r > 0,70$;
- 2) середній – $0,5 < r < 0,69$;
- 3) помірний – $0,3 < r < 0,49$;
- 4) слабкий – $0,2 < r < 0,29$;
- 5) дуже слабкий – $r < 0,19$.

Зазвичай така класифікація дозволяє суто візуально встановити силу кореляційного зв'язку між лінгвістичними явищами у вибірці, а довести його статистичну значущість можна лише за допомогою застосування методів математичної статистики.

При розрахунку коефіцієнта кореляції варто пам'ятати, що:

- абсолютна величина коефіцієнта кореляції не більша одиниці;
- якщо коефіцієнт кореляції рівний нулю лінгвістичні явища незалежні;
- якщо абсолютна величина коефіцієнта кореляції рівна одиниці, то розглядувані значення ознак пов'язані лінійною функціональною залежністю;
- із зростанням абсолютної величини коефіцієнта кореляції кореляційна залежність стає більш тісною і при $|r_s|=1$ переходить у функціональну залежність [33].

У лінгвістиці існує два підходи до встановлення кореляційних зв'язків між досліджуваними явищами, а саме використання методу рангової кореляції Спірмена та безпосередній розрахунок коефіцієнта кореляції.

Скористаємось методами кореляційного аналізу. Сформувати одну загальну сукупність підвбірок для семи відібраних АХТВТ достатньо складно (дуже великий масив), тому проведемо розрахунки для кожного твору окремо.

Розрахункова формула обчислення коефіцієнта кореляції має вигляд:

$$r_B = \frac{\sum(x_i - \bar{x}) \cdot (y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum(x_i - \bar{x})^2 \cdot (y_i - \bar{y})^2}} \quad (4.6)$$

де \bar{x} , \bar{y} – усереднені оцінки, а x_i , y_i – частоти значень ознаки.

Так для твору “Red Storm Rising” (Tom Clancy) згідно проведених у прикладному пакеті EXCEL отримуємо,

$$\bar{x}=2,5; \bar{y}=1,923,$$

а розраховане емпіричне значення критерію для встановлення існування кореляційних зв'язків між наповненням семантичної категорії *Дія* та дієслівними ФО для твору “Red Storm Rising” (Tom Clancy) дорівнює

$$r_B=0,564.$$

Перевіримо значущість отриманого коефіцієнта кореляції. В якості критерію для перевірки гіпотези про значущість коефіцієнта кореляції приймемо величину:

$$T_{\text{спост}} = \frac{r_e \cdot \sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r_e^2}}. \quad (4.7)$$

Ця величина має розподіл Стюдента з $k = n - 2$ ступенями вільності.

Для перевірки статистичної значущості коефіцієнта кореляції потрібно обчислити емпіричне значення критерію і за таблицею критичних точок розподілу Стюдента (за рівнем значущості α та числом ступенів вільності $k = n - 2$ знайти критичну точку $t_{\text{кр}}(\alpha, k)$ для двосторонньої критичної області.

Якщо $|T_{\text{спост}}| < t_{\text{кр}}$ – немає підстав відкинути нульову гіпотезу про статистичну незначущість коефіцієнта кореляції.

Якщо $|T_{\text{спост}}| > t_{\text{кр}}$ – нульову гіпотезу відхиляють [23].

Отже, застосуємо розглянуту теорію.

$$T_{\text{спост}} = \frac{0,564 \cdot \sqrt{52-2}}{\sqrt{1-(0,564)^2}} = 4,827.$$

За таблицею критичних значень:

$$t_{\text{кр}} = \begin{cases} 2,01 & p \leq 0,05 \\ 2,68 & p \leq 0,01 \\ 3,50 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Отже, порівняння розрахованого емпіричного значення критерію T дає підставу вважати значення коефіцієнта кореляції статистично значущим на високому рівні (відхиляється нульова гіпотеза).

Підводячи підсумок застосування методу кореляційного аналізу, з високим ступенем достовірності можна стверджувати, що накопичення дієслівних ФО у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy) відбувається саме у семантичній категорії *Дія*.

Проведення аналогічних розрахунків щодо частоти вживання дієслівних ФО за іншими семантичними категоріями у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy) показало відсутність будь-яких закономірностей та кореляційних залежностей. Прослідкувати це можна у таблиці 4.15, в якій також представлено результати застосування кореляційного аналізу для інших класів ФО.

Таблиця 4.15 – Результати обчислення коефіцієнтів кореляції між частинковою класифікацією ФО та наповненням семантичних категорій (“Red Storm Rising”, Tom Clancy)

Категорії Класифікація	Дія	Ознака	Час	Об’єкт	Почуття	Обставина
Дієслівні	$r_B=0,564$	$r_B=0,196$	$r_B=0,221$	$r_B=0,216$	$r_B=0,187$	$r_B=0,211$
Субстантивні	$r_B=0,165$	$r_B=0,114$	$r_B=0,164$	$r_B=0,493$	$r_B=0,149$	$r_B=0,098$
Ад’єктивні	$r_B=0,156$	$r_B=0,365$	$r_B=0,136$	$r_B=0,156$	$r_B=0,159$	$r_B=0,067$
Адвербіальні	$r_B=0,110$	$r_B=0,185$	$r_B=0,145$	$r_B=0,168$	$r_B=0,197$	$r_B=0,389$
Інші	$r_B=0,213$	$r_B=0,216$	$r_B=0,198$	$r_B=0,195$	$r_B=0,512$	$r_B=0,187$

У виділених комірках таблиці 4.15 знаходяться значення коефіцієнта кореляції, які є статистично значущими на високому рівні, а у інших – статистично незначущі значення r_B . Порівняння таблиць 4.14 та 4.15 підтверджує нашу гіпотезу щодо існування кореляційної залежності між класифікацією ФО

за морфологічною ознакою та наповненням відповідних семантичних категорій у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy). Аналогічні розрахунки r_b були проведені для усіх інших відібраних АХТВТ і отримано подібні результати, які представлені у додатку К.

Варто зазначити, що для семантичної категорії *Час* неможливо встановити таку закономірність. У цій категорії є ФО кожного класу, причому найбільше – дієслівних (6,29%), але їх кількість є майже всемеро меншою у порівнянні з кількістю дієслівних ФО у категорії *Дія*. Застосування методів кореляційного аналізу не виявило статистично значущих кореляційних зв’язків.

Крім того, за допомогою методів кореляційного аналізу нами була здійснена спроба виявити кореляційні зв’язки між поділом ФО на фразеологічні сполучення, зрощення, єдності та наповненнями виділених ЛСК, а також між поділом ФО за критерієм граматичної злитності та класами ФО за частино-мовним критерієм.

Попередня оцінка і припущення щодо наявності слабких зв’язків були зроблені раніше, а методи кореляційного аналізу дозволили нам у цьому переконатись. Для обох випадків було обчислено коефіцієнти кореляції. Результати обчислень представлені у таблицях 4.16 та 4.17:

Таблиця 4.16 – Коефіцієнт кореляції r_b між класами ФО (за Ш. Баллі) та за частино-мовним критерієм

Класифікації	Дієслівні	Субстантивні	Ад’єктивні	Адвербіальні	Інші
Фразеологічні сполучення	0,196	0,154	0,158	0,112	0,135
Фразеологічні зрощення	0,186	0,167	0,175	0,202	0,178
Фразеологічні єдності	0,213	0,169	0,201	0,211	0,184

З таблиці 4.16 є очевидним, що усі значення коефіцієнта кореляції є достатньо малими, а кореляційні зв’язки не чітко вираженими.

Таблиця 4.17 – Результати обчислення коефіцієнта кореляції між класами ФО та ЛСК

Класифікації	Дія	Ознака	Час	Предметність	Емоції, почуття	Обставина
Фразеологічні сполучення	0,221	0,143	0,156	0,198	0,189	0,176
Фразеологічні зрощення	0,165	0,234	0,225	0,196	0,236	0,174
Фразеологічні єдності	0,213	0,182	0,197	0,219	0,228	0,185

Аналіз таблиці 4.17 також засвідчує, що жодне розраховане число не перевищує критичне значення коефіцієнта кореляції на рівні 5%

$$r_{\text{крит}} = 0,277.$$

Це означає, що з прийнятною для лінгвістичних досліджень ймовірністю 95% можна стверджувати про наявність слабких, не чітко виражених зв'язків між поділом ФО на фразеологічні сполучення, зрощення, єдності та класами за морфологічною ознакою, а також між поділом ФО на класи за критерієм граматичної злитності та наповненнями семантичних категорій.

Таким чином, узагальнюючи усе вище сказане, отримані результати кореляційного аналізу можна інтерпретувати таким чином:

1) кореляційні зв'язки сприяють розумінню структури та функцій ФО в АХТВТ. Їх наявність вказує на те, що ФО не є випадковими структурними лінгвістичними утвореннями, а мають свою структуру, семантику та внутрішні взаємозв'язки. ідіоматичний простір АХТВТ складається з ФО, котрі:

– умовно можна розподілити за шістьма лексико-семантичними категоріями: *Дія, Об'єкт, Ознака, Обставина, Почуття, Час* (визначені семантичні категорії допомагають систематизувати ідіоматичний простір АХТВТ та класифікувати ФО за їхніми значеннями та функціями у тексті);

– можна класифікувати за п'ятьма класами за частино-мовним критерієм (дієслівні, субстантивні, ад'єктивні, адвербіальні, вигуки);

– поділяються за критерієм граматичної злитності на фразеологічні єдності, зрощення та сполучення;

2) кореляційний аналіз використовувався для встановлення існування та ступеня кореляційних зв'язків між визначеними ЛСК та зазначеними класифікаціями:

– кореляційний зв'язок між семантичними категоріями та лексико-граматичними класами ФО є достатньо складним і залежить від досліджуваного текстопростору та його лексичних особливостей. Статистичні критерії, які дозволяють встановити факт існування таких залежностей, виявили наявність таких тісних кореляційних зв'язків на високому рівні статистичної достовірності (99%) в межах ідіоматичного простору АХТВТ. Цей факт пояснює те, що:

– переважна кількість дієслівних ФО (44,19%) відноситься до категорії *Дія*, оскільки саме такі ФО описують дії, події, стани, взаємодії та в переважній більшості випадків до складу їхніх структурних моделей входять дієслова в різних формах часу та особи;

– субстантивні ФО зазвичай описують предмети та явища, а їхнім ядерним компонентом є іменник, тому більшість ФО (4,97% з 8,02 % субстантивних) відноситься саме до семантичної категорії *Об'єкт*;

– значна кількість ад'єктивних ФО (4,61%) накопичилась у ЛСК *Ознака* і пояснюється цей факт тим, що саме такі ФО характеризують об'єкти, людей та явища, описують їхні ознаки та властивості, а зазвичай головним структурним компонентом ФО є прикметник;

– щодо категорії *Обставина*, то виявлено значну кількість адвербіальних ФО (3,53%), котрі вказують на характеристики протікання процесу, спосіб та обставини явища або події, до складу ФО може входити прислівник;

– до категорії *Почуття* входять ФО, які описують почуття та емоції або персонажів, або автора, тому серед цих ФО присутні усі морфологічні класи, але серед усіх вигуків (2,34%), виявлених в АХТВТ, найбільше вигуків (1,74%)

потрапило саме в цю ЛСК, оскільки саме вони насичують АХТВТ емоціями та експресивністю.

Окремо варто звернути увагу на ЛСК *Час*. До цієї категорії увійшли всі морфологічні класи ФО, але встановити наявність тісних кореляційних зв'язків щодо її наповнення різними класами не вдалось, хоча проглядається незначна перевага дієслівних ФО (6,29%).

Схематично представити ідіоматичний простір у цьому випадку можна таким чином (рисунок 4.11):

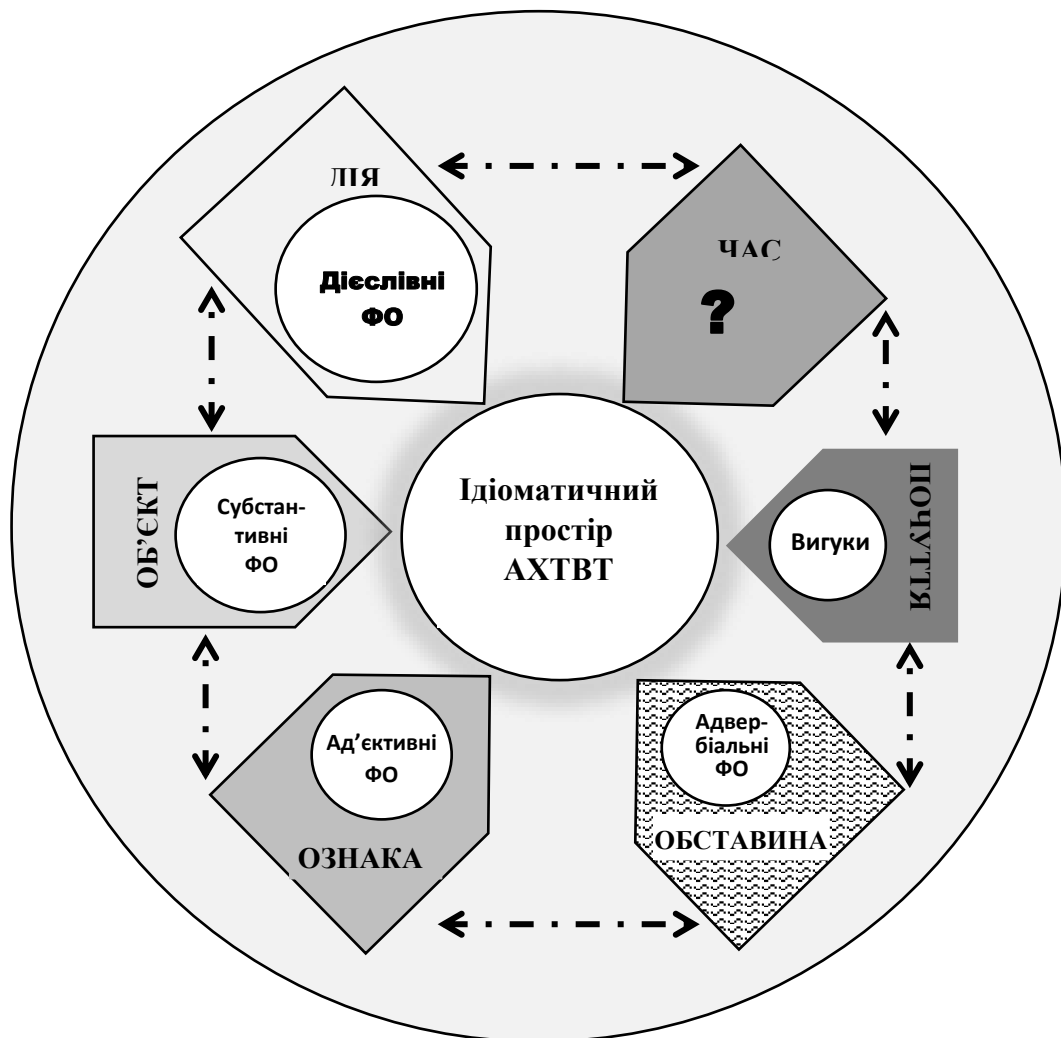

Рисунок 4.11 – Ідіоматичний простір АХТВТ

Загалом, кореляційний зв'язок між семантичними категоріями та морфологічними класами ФО виникає за потреби виразити конкретне значення або семантичну категорію за допомогою мовних засобів – ФО різних морфологічних класів. ФО АХТВТ, які виражають певні визначені семантичні категорії, мають певні морфологічні особливості, що відображають ці характеристики кожної категорії;

– кореляційний аналіз також виявив не чітко виражений кореляційний зв'язок між класифікацією ФО АХТВТ на фразеологічні єдності, зрощення і сполучення та семантичними категоріями ідіоматичного простору АХТВТ. Ця кореляція відображається в тому, як семантичні категорії впливають на структуру, значення та форму ФО, незалежно від того, чи є це єдність, чи зрощення, чи сполучення;

– крім того, існує також кореляційний зв'язок між класифікацією ФО АХТВТ на фразеологічні єдності, зрощення і сполучення та морфологічною класифікацією ФО, але цей зв'язок виявився слабким (статистично незначущим), при цьому можна стверджувати, що у кожному класі ФО за частино-мовним критерієм є незначна кількість фразеологічних сполучень, дещо більше – фразеологічних зрощень, а переважну частину складають фразеологічні єдності. Для розуміння цього кореляційного зв'язку важливо досліджувати конкретні вирази (ФО) та їхню морфологічну структуру, що може бути предметом подальших наукових розвідок.

Висновки до розділу 4

У результаті проведеного дослідження можна констатувати, що найбільш вживаними ФО в АХТВТ є дієслівні ФО, які складають близько 64,31% від всіх опрацьованих ФО. Серед дієслівних ФО найбільш вживаною структурною моделлю є $V+N$, котра складає майже половину від усього обсягу дієслівних ФО.

Наступними за частотою вживання є субстантивні ФО, які складають 19,34% від загальної кількості відібраних у вибірку ФО. Для таких ФО ядерним компонентом є іменник і найбільш вживаною конструкцією є *Prep+N*. Адвербіальних та ад'єктивних ФО зустрічається небагато, а саме, 5,99% та 8,02% відповідно. Найбільш характерними конструкціями для адвербіальних ФО є *Conj+Adv+Conj+Adj* та *V+Pron+Adv*, а для ад'єктивних – *Adj+N* та *Prep+Adj+N*. Найрідше у текстах на військову тематику зустрічаються вигуки, всього 2,34%.

Крім того, в результаті проведеного дослідження встановлено, що у АХТВТ вживаються метафоризовані ФО, яких 70,48 % від загальної вибірки. Саме вживання метафоризованих ФО надає тексту емоційної забарвленості та експресивності. Застосування лінгвостатистичних методів для дослідження ідіоматичного простору АХТВТ дозволило виявити однакову частоту вживання метафоризованих ФО в усіх творах джерельної бази. Отримані результати дають підставу стверджувати, що ідіоматичний текстопростір характеризується базовою метафоричністю ФО, тобто всі метафоризовані ФО рівномірно розподіляються в ідіоматичному просторі АХТВТ.

Аналіз вибірки 1670 ФО виявив достатньо велику кількість вмотивованих ФО, яка складає близько 74,91%, що значно перевищує кількість невмотивованих (25,09%). Така ситуація пояснюється тим, що у досліджуваних художніх творах описуються військові дії, операції, організаційні моменти воєн, а це призводить до необхідності вживання вмотивованих (зрозумілих за змістом) ФО, тобто таких, котрі спонукають до виконання чітких активних дій.

Результати застосування критерію Стюдента на достатньому рівні статистичної похибки (5%) встановили рівномірність розподілу частково вмотивованих ФО в АХТВТ, що з одного боку, свідчить про однорідність ідіоматичного простору, з іншого – сприяє реалізації авторських ідей та прочитності твору.

На підставі розподілу ФО між семантичними категоріями та аналізу їхнього наповнення можна зробити висновок, що найбільше накопичення відбувається:

дієслівних ФО є у категорії *Дія*;
субстантивних – у категорії *Об'єкт*;
ад'єктивних – у категорії *Ознака*;
адвербіальних – у категорії *Обставина*;
вигуки – у категорії *Почуття*.

Іншими словами, існує зв'язок між наповненням класів ФО за морфологічною ознакою та наповненням виокремлених семантичних категорій ідіоматичного простору АХТВТ. Для доведення даної тези було використано методи кореляційного аналізу, які підтвердили її достовірність на високому рівні статистичної значущості. Наявність кореляційних зв'язків вказує на те, що ФО не є випадковими структурними лінгвістичними утвореннями, а мають свою структуру, семантику та внутрішні взаємозв'язки.

Використання методів кореляційного аналізу для встановлення кореляційних зв'язків між розподілом ФО за класами згідно критерію граматичної злитності та наповненням виділених семантичних категорій, а також між класами ФО за критерієм граматичної злитності та розподілом ФО за класами згідно частино-мовного критерію також виявили не чітко виражені кореляційні зв'язки.

Основні наукові результати розділу викладено в публікації дисертанта [14; 15; 159; 161].

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні ФО визначено як усталену синтагматичну систему з мінімальною продуктивністю синтаксичних схем та властивою трансформаційною деструктивністю, тобто як полівербальну одиницю мови, що характеризується фігуральністю смислу (метафоризацією). Щодо неметефарозиваних ФО, з'ясовано, що метафоризація іноді може не простежуватися явно в силу часової стертості.

У роботі АХТВТ протрактовано як текст, літературнооформлений, завершений витвір мовленнєво-творчого процесу, що має об'єктивований вигляд художнього писемного документа, складається з назви (заголовка) та низки особливих одиниць (надфразових єдностей), об'єднаних різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку, відрізняється певною цілеспрямованістю і прагматичною настановою, котрі стосуються умов повсякденної діяльності військових структур, а також їх діяльності в умовах особливого періоду та воєнного стану.

Ідіоматичний простір АХТВТ визначено як мовну складну ієрархічну систему дискретних ФО, які мають як якісні (функційні та лінгвальні), так і кількісні (статистичні) характеристики.

Здійснено підбір верифікаційного інструментарію для репрезентативної вибіркової сукупності ФО, оцінювання закономірностей вживання та функціонування ФО в АХТВТ.

Проведені розрахунки щодо організації вибірки, відбору лінгвістичного матеріалу, вибору ФО та оцінки репрезентативності вибірки підтвердили, що результати дослідження особливостей вживання ФО, їх структури в АХТВТ та класифікації забезпечують достатній рівень статистичної значущості, адекватності та достовірності.

Для дослідження структурно-семантичних і функційних особливостей ФО ідіоматичного простору АХТВТ здійснено підбір загальнонаукових (аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, порівняння тощо) та спеціальних

методик і методів, які є найбільш придатними для вивчення ідіоматичного простору АХТВТ (описовий метод, дефініційний, семантичний, структурний, контекстуальний аналіз, метод аналізу за безпосередніми складниками тощо).

Дослідження ідіоматичного простору АХТВТ охоплювало 5 етапів: змістовно-теоретичний, інформаційний, методичний, аналітичний, завершальний. Такий поетапний підхід щодо організації дослідження дозволив досягти поставленої загальної мети та вирішити завдання дослідження, виявити особливості й закономірності ідіоматичного простору АХТВТ та встановити достовірність отриманих результатів на відповідному рівні статистичної значущості.

Дослідження ідіоматичного простору АХТВТ дозволило виявити низку *лінгвальних особливостей* ФО, до яких належать:

- морфологічні особливості;
- лексико-семантичні особливості;
- структурно-граматичні особливості;
- базова метафоричність та вмотивованість.

Морфологічні особливості ФО АХТВТ виявляються у можливості класифікації ФО за частино-мовним критерієм. Згідно цього критерію ФО АХТВТ умовно поділяються на дієсловні (64,31%), субстантивні (19,34%), адвербіальні (5,99%), ад'єктивні (8,02%) та вигуки (2,34%).

За результатами класифікації ФО за структурно-граматичним критерієм виокремлено структурні моделі кожного класу ФО та виявлено серед них найбільш вживані. Серед дієсловних ФО найбільш вживаною структурною моделлю є $V+N$ (41,71%), котра становить майже половину від усього обсягу дієсловних ФО. Для субстантивних ФО найбільш вживаною конструкцією є $Prep+N$ (20,12%) та $N+Prep+N$ (22,29%). Найбільш характерними конструкціями для адвербіальних ФО є $Conj+Adv+Conj+Adj$ (23,00%) та $V+Pron+Adv$ (20,00%), а для ад'єктивних – $Adj+N$ (13,43%) та $Prep+Adj+N$ (12,69%).

Згідно критерію граматичної злитності ФО АХТВТ поділяються на фразеологічні сполучення (5,45%), фразеологічні зрощення (26,05%) та фразеологічні єдності (68,50%).

Для АХТВТ є характерним вживання значної кількості частково вмотивованих ФО. Аналіз вибірки виявив близько 74,91% частково вмотивованих ФО, що втричі перевищує кількість невмотивованих ФО. Це зумовлено тим, що у досліджуваних АХТВТ описано події, які відбуваються з героями творів, військові дії, операції, взаємодія військових, а це потребує вживання частково вмотивованих (зрозумілих за внутрішньою формою) ФО. Ідіоматичний характер ФО в роботі складає 25,09%.

До лінгвальних особливостей також належить базова метафоричність ФО АХТВТ. Вживання метафоризованих ФО (70,48%) в АХТВТ забезпечує певну автентичність, колоритність та експресивно-оцінне забарвлення тексту. Кількість метафоризованих ФО майже у 2,5 рази більша, ніж неметафоризованих.

Ще однією особливістю АХТВТ є вживання одночасно частково вмотивованих і метафоризованих ФО. Таких ФО серед вибіркового матеріалу є понад 47%. Це означає, що ідіоматичний простір АХТВТ майже наполовину складають метафори, значення яких можна декодувати у контексті за зовнішньою формою.

Щодо лексико-семантичних особливостей ФО, то під час дослідження ідіоматичного текстопростору здійснено семантичну класифікацію ФО на основі категоріального підходу за принципом схожості значень, певних ознак, що описують явища, дії, об'єкти, а також функційних характеристик.

У результаті семантичного та контекстуального аналізу виокремлено 6 основних лексико-семантичних категорій ФО АХТВТ: *Дія*, *Ознака*, *Об'єкт*, *Обставина*, *Час*, *Почуття*. Найбільшою за обсягом категорією є категорія *Дія* (45,99%). До категорії *Ознака* належать 14,55% відібраних ФО, до категорії *Об'єкт* – 8,02% ФО, до категорії *Обставина* – 8,44% ФО вибірки, до категорії *Час* належать 11,86% ФО, а до категорії *Почуття* – 11,14% ФО.

Ідіоматичний простір АХТВТ характеризується низкою *функційних особливостей* вживання ФО, які допомагають створювати образи та специфічну атмосферу в тексті, підкреслювати символізм, будувати діалоги, а також досягати іронічного або гумористичного ефекту. ФО виконують низку функцій у АХТВТ, зокрема емоційно-експресивну, оцінну, прагматичну, номінативно-інформативну функції, функцію опису внутрішнього стану, функцію характеристики персонажу твору, функцію художнього оформлення тексту, функцію опису військової ситуації. Одні і ті ж ФО можуть виконувати декілька функцій одночасно. Саме завдяки вживанню ФО та їх функційному навантаженню досліджувані художні тексти набувають експресивності, динамічності, емоційної забарвленості (позитивна або негативна конотаційна навантаженість ФО), викликають інтерес та справляють враження на читача, роблять АХТВТ більш живими та реалістичними.

Використання квантитативних методів для аналізу ідіоматичного простору АХТВТ дозволило визначити специфіку та закономірності вживання ФО:

- за допомогою критерію Пірсона здійснено перевірку рівномірності розподілу ФО у текстовому матеріалі на достатньому рівні статистичної значущості і доведено, що розподіл ФО в АХТВТ є рівномірним, а ідіоматичний простір є однорідним;
- за допомогою критерію Стюдента виявлено розходження щодо частоти появи дієслівних, субстантивних, адвербильних, ад'єктивних ФО та вигуків у кожному текстовому джерелі та на достатньому рівні статистичної значущості зроблено висновок щодо відсутності відмінностей у частоті вживання ФО різних класів за частино-мовним критерієм у творах джерельної бази;
- за допомогою критерію Стюдента підтверджено гомогенність ідіоматичного простору щодо частоти вживання метафоризованих та вмотивованих ФО в усіх АХТВТ, що увійшли до джерельної бази;
- аналіз статистичних даних щодо кількості метафоризованих і частково вмотивованих ФО, їх ролі і специфіки вживання в АХТВТ дозволив

виявити закономірності щодо наповнення ідіоматичного простору АХТВТ. Значну частину ідіоматичного простору АХТВТ складають вмотивовані метафоризовані ФО (понад 47%), які в контексті можуть бути декодовані за зовнішньою формою ФО;

- за допомогою кореляційного аналізу на високому рівні статистичної значущості підтверджено наявність тісних кореляційних зв'язків між поділом ФО за морфологічною ознакою та наповненням ЛСК, зокрема зроблено висновок про те, що в кожній категорії переважають ФО, які корелюють з відповідними морфологічними класами;

- дослідження вибірки ФО за допомогою статистичних методів засвідчило збереження відсоткових часток фразеологічних сполучень (близько 6%), фразеологічних зрощень (понад 26%) та фразеологічних єдностей (близько 70%) в усіх ЛСК та морфологічних класах ФО. Кореляційний аналіз також дозволив виявити слабкі (не чітко виражені) кореляційні залежності між класифікацією ФО за критерієм граматичної злитності та класифікацією за морфологічною ознакою і класифікацією за критерієм граматичної злитності та наповненням ЛСК.

Достовірність усіх отриманих результатів підтверджено на високому рівні статистичної значущості ($\alpha=0,05$ та $\alpha=0,01$).

Для категорії *Час* не виявлено статистично значущих кореляційних зв'язків щодо її наповнення. У цій категорії є ФО кожного класу, причому найбільше дієслівних (6,29%), однак їх кількість майже всемо менша порівняно з кількістю дієслівних ФО у ЛСК *Дія*.

За результатами проведеного дослідження окреслено *ідіоматичний простір АХТВТ* як простір, у якому ФО рівномірно розподілені у текстовому просторі, тобто, який є *однорідний* щодо вживання ФО; простір, якому властиві *базова метафоричність та вмотивованість* ФО, тобто який є *гомогенним* щодо вживання таких ФО; простір, у якому ФО мають *лінгвальні* (морфологічні, структурно-граматичні, мотиваційні, метафоричні та семантичні) та *функційні особливості*; простір, що характеризується вживанням ФО *певних структурних*

моделей; простір, ФО котрого можна умовно об'єднати у шість лексико-семантичних категорій (Дія, Час, Обставина, Ознака, Об'єкт, Почуття), склад та наповнення яких пов'язане з функційними та семантичними особливостями ФО в АХТВТ; простір, що характеризується на відповідному рівні статистичної значущості наявністю кореляції між поділами ФО за частино-мовним, семантичним критеріями та критерієм граматичної злитності.

Перспективами подальших наукових розвідок є дослідження когнітивних аспектів ФО (роль ФО у створенні та розумінні мови), корпусних підходів вивчення ФО (уявлення про частоту, варіативність і вживання конкретних ФО у різних мовних контекстах, жанрах та субжанрах), соціокультурних особливостей (використання ФО для вираження соціальної ідентичності, групової приналежності та соціальних ролей у конкретних контекстах), специфіки викладання іноземної мови (дослідження ефективних підходів до викладання та вивчення ідіоматичних виразів і словосполучень для підвищення комунікативної компетенції), застосування дискурс-аналізу (роль ФО в організації та інтерпретації усних і письмових текстів, вираженні позиції, оцінки та аргументації) і перекладознавства (стратегії точної передачі змісту ФО цільовою мовою, вплив фразеології на якість перекладу).

Загалом, перспективи дослідження фразеології спрямовані на поглиблення розуміння того, як ФО функціонують у мові і як вони сприяють створенню смислів та комунікації у різних сферах людської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефіренко Н. Фразеологическое значение в системе семантических единиц других уровней языка. Кишинев: Штиинца, 1982. С.176 – 180.
2. Алефіренко М. До питання про структуру компаративних ФО української мови. Питання словотвору і граматичної структури української мови. Дніпропетровськ, 1976. С. 43 – 52.
3. Алефіренко М. Теоретичні питання фразеології. Х. : Вища шк. Вид-во при ХДУ, 1987. 133 с.
4. Андреева І. Лінгвокогнітивні параметри концептуалізації простору засобами англійської фразеології: автореф. дис. на здобуття канд. філол. Наук: 10.02.04. Одеса: Одес. нац. ун-т. ім. І.І. Мечникова, 2007. 20 с.
5. Бакай Б.Я. Формування фразеології в переломні моменти історії народів Європи (на матеріалі української, російської, англійської, німецької, французької мов у періоди Першої та Другої світових воєн): дис. на здобуття канд. філол. наук: 10.02.15. Дрогобич, 2000. 228 с.
6. Баран Я. Фразеологія у системі мови: монографія. Івано-Франківськ: Лілея НВ, 1997. 176 с.
7. Баран Я., Зимомря М. Теоретичні основи фразеології: навч. посіб. Ужгородський Державний університет: Ужгород, 1999. 176 с.
8. Басараба І. Вибір розміру вибірки для вивчення змісту і функцій ідіом військового дискурсу в сучасній англійській мові. *XIII Всеукраїнська науково-практична конференція*, 26 листопада. НАДПСУ, 2020. С.760–763.
9. Басараба І. Вмотивованість фразеологічних одиниць воєнної сфери. Міжнародна науково-практична конференція «*Мова і засоби масової комунікації на сучасному історичному етапі*», 10-11 вересня. Львів, 2021. С.60–62.
10. Басараба І. Особливості лексико-семантичних полів ФО у текстах на військову тематику. XVII Міжнародна науково-практична конференція «*Військова освіта і наука: сьогодні та майбутнє*», ВІКНУ 26 листопада, ТОМ 1. Київ, 2021. С.105

11. Басараба І. Дослідження особливостей структури фразеологічних одиниць військових текстів. II Міжнародна науково-практична конференція «Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України», 25 листопада. НАДПСУ, 2021. С. 746–749.

12. Басараба І. Метафоризація фразеологічних одиниць англomовного художнього тексту. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2023. №. 59. Том 1. С. 120–124.

13. Басараба І. Особливості функціонування ФО у прозі військового спрямування. «Міжнародна та національна безпека: Теоретичні і прикладні аспекти»: VII міжнародна науково-практична конференція., 17 березня. Дніпро, 2023. С. 780–782.

14. Басараба І.О. Аналіз підходів до розуміння поняття фразеологічні одиниці. «Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України»: міжнародна науково-практична конференція., 22 листопада. Хмельницький, 2019. С. 592–594.

15. Басараба І.О. Аналіз підходів до розуміння понять «Фразеологія» та «Фразеологізми». «Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи»: міжнародна науково-практична конференція, 12-13 вересня. Одеса, 2019. С. 28.

16. Басараба І.О. Англomовні фразеологічні одиниці: проблема класифікації. «Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації». Том 31 (70) № 4, 2020. С.1–8.

17. Басараба І.О. Лексико-семантичні поля фразеологічного простору англomовного військового дискурсу. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2021. № 16. С. 45–50.

18. Басараба І.О. Лінгвокультуристичні аспекти походження та змісту ФО. *«Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку»*: міжнародна науково-практична конференція, 22-23 травня. Одеса, 2020. С.7–11.
19. Басараба І.О. Методологічні підходи та методи дослідження фразеологічного простору англomовного військового дискурсу. *«Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. Дрогобич, 2021. № 41(1). С. 87–93.
20. Басараба І.О. Фразеологія та фразеологізм у скопусі лінгвістичних студій. *Науковий вісник ЧНУ: серія „Германська філологія”*. Чернівці, 2020. Вип. 823. С. 9–15.
21. Басараба І.О. Функціональні особливості художнього військового тексту. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. Дрогобич, 2022. №. 52. С. 128–133.
22. Басараба І. Семантичний аспект фразеологічних одиниць англійської мови. Міжнародна наукова конференція *«Актуальні напрями й течії філологічних досліджень в умовах складного сьогодення»*, 29–30 липня. Рига, 2022. С. 137–139.
23. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Академія. 2004. 346 с.
24. Бехта І. Сучасна парадигма лінгвістичних знань: поняття, сутність, інтерпретація. *Філологічні студії*, №3. Луцьк, 2002. С. 66–73.
25. Бехта І. Теоретичні засади дискурсної стилістики. *Нова філологія: зб.наук.праць*. Запоріжжя: ЗНУ, 2012. №49. С.21–24.
26. Бехта І., Матвієнків О. Фразеологічний модус англomовного художнього дискурсу – монографія, Львів-Рівне: Волин.обереги, 2022. 304 с.
27. Боровик Л., Боровик О. Основи математичного моделювання: лабораторний практикум. Хмельницький: НАДПСУ, 2005. 76 с.

28. Бук С. Н. Основи статистичної лінгвістики: навч.-метод. посібник. Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 124 с.
29. Бялик В. Д., Черней Д. В. Труднощі та способи перекладу англомовних ФО. *Закарпатські філологічні студії*, 2019. Том 1. С. 138–141.
30. Венжинович Н. Фраземи української мови з ономастичним компонентом у лінгвокультурологічному висвітленні. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : Мовознавство. Тернопіль : ТНПУ імені Володимира Гнатюка*, 2017. Вип. 1 (27). С. 63–66.
31. Венжинович Н.Ф. Фраземіка української літературної мови: когнітивний та лінгвокультурологічний аспекти: спец. 10.02.01 «Українська мова»: дис. докт.філол.наук. Київ, 2018. 503 с.
32. Вербицька О. А. Термінологічна лексика і метафоризація. *Мовознавство*, 1983. № 6. С. 47–50.
33. Гамзюк М.В. Вираження емотивної тривалості фразеологічними одиницями німецької мови. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*, 2015. Т.18. № 2. С. 14–22.
34. Гладьо С.В. Інтерпретація англомовного художнього тексту: лінгвостилістичний аспект. Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2013. 260 с.
35. Гнатюк М. Текстологічні студії. К.: Експрес-поліграф, 2011. 156 с.
36. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : Методологічні поради молодим науковцям. Київ–Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. С.70.
37. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 212 с.
38. Єрченко П. Класифікація фразеологічних одиниць. *Іноземна філологія*, 1994. Вип. 4. С. 8 – 12.
39. Жлуктенко Ю. Порівняльна граматики англійської та української мов. К.: Державне учбово-педагогічне видавництво «Радянська школа», 1960. 161 с.

40. Жлуктенко Ю.А. Теория национальных вариантов языка. *Варианты полинациональных литературных языков*. Киев: Наукова думка, 1981. С. 5–19.
41. Заслонкіна А.В. Інтерпретація семіотико-афективної концепції Греймаса-Фонтаній з позицій функціональної граматики. *Нова філологія*, 2020. № 80. С. 199–207.
42. Иванова Л.П. Методы и методики лингвистических исследований. Киев: НПУ им.М.Драгоманова, 2022.
43. Иванова Л.П. Методы лингвистических исследований. Киев: ИСИО, 1995.
44. Іваницька Н. Б. Зіставне мовознавство в системі лінгвістичних дисциплін. *Нова філологія*, 2014. № 64. С. 220–225.
45. Іващенко В.Л., Туровська Л.В. Слов'янське зіставне, порівняльне і типологічне термінознавство кінця ХХ – початку ХХІ століть. *Мовознавство*, 2014. № 2. С. 24–42
46. Камінська В. С. Теоретичні дослідження фразеологічних одиниць у сучасній лінгвістиці. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 2011. № 5. С.123 – 129.
47. Князь Т. Когнітивний аспект дослідження ФО української мови в медійному дискурсі. *Лінгвостилістичні студії*, 2020. № 13 С. 62-71.
48. Колісник Ю. Текст і дискурс: проблеми дефініцій. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*, 2010. № 675. С. 111–114.
49. Колісниченко Т., Осовська І. Ключові концепти повоєнної України в колективному когнітивному просторі українців та представників англомовного етнопростору. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія*. Чернівці : Рута, 2021. Вип. 843. С. 52–59
50. Коломієць М. Фразеологічні синоніми. Дніпропетровськ, 1989. 67 с.
51. Конкретно-наукові методи лінгвістичних досліджень: методичні рекомендації для студентів 1 курсу магістратури факультету іноземної та

слов'янської філології. / Уклад. Алексенко С.Ф./ Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. 44 с.

52. Корунець І. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця: Нова Книга, 2003. 448 с.

53. Кочерган М. Основи зіставного мовознавства. Київ : Академія, 2006. 424 с.

54. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: [підручник для студентів філол. Спеціальностей вищих закладів освіти]. Київ: Академія, 1999. 287 с.

55. Кучеренко І. Структурно-семантичні, когнітивні та комунікативні особливості функціонування відфраземних дериватів у публіцистичному дискурсі німецької мови. *Одеський лінгвістичний вісник* № 9, 2017. Том 1. С. 126–130.

56. Левченко О.П. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 353 с.

57. Липка С.І. Лексико-семантичне поле на позначення зухвалої поведінки в сучасній німецькій мові : дис. ...канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2013. С. 78–83.

58. Марина Рябченко Комбатантська проза в сучасній українській літературі: жанрові та художні особливості. *Слово і час*, 2019. С. 62–73.

59. Марковська А.В. Семантичні особливості ФО у різних варіантах англійської мови (лінгвокогнітивний аспект). *Англістика та американістика*, 2013. Вип. 10. С.34–38.

60. Матвієнків О. С. Контекстуальний аналіз фразеологічних одиниць в англійськомовному художньому тексті доби постмодерну. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія : Філологія. Журналістика. Видавничий дім "Гельветика", 2021. Т. 32 (71), № 4. Ч.1. С. 188–192.

61. Мізін К. І. Людина в дзеркалі компаративної фразеології: монографія. Кременчук: Щербатих О.В., 2011. 448 с.

62. Мізін К. І. Переваги корпуснобазованого підходу до вивчення фразеології. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики*, 2018. Вип. 1(15). С. 235–240.

63. Мізін К.І. Методологічні проблеми відтворення “чужокультурної” інформації в мовних знаках: симбіоз зіставної культурології та перекладознавства. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*, 2016. Т.№. С.294–300.

64. Мойсеєнко Л. Теоретико-методологічні засади досліджень фразеологічних одиниць. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*, 2013. Вип. 34. С. 159–162.

65. Моклиця М. В. Методи аналізу художнього тексту в сучасному літературознавстві. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*, 2004. №6. С.10–11.

66. Нечаєв В. П., Берідзе Т. М., Кононенко В. В., Рябушенко Н. В., Брадул О. М. Теорія планування експерименту: навч. посіб. Київ: Кондор, 2005. 231 с.

67. Огуй О.Д. Полісемія в синхронії, діахронії та панхронії. Системно-квантитативні аспекти полісемії в німецькій мові та мовах Європи. Чернівці : Золоті литаври, 1998. 370 с.

68. Перебийніс В. І. Математична лінгвістика : навчальний посібник. К. : Вид. центр КНЛУ, 2014. 125 с.

69. Перебийніс В.І. Статистичні методи для лінгвістів: [навчальний посібник] / В.І. Перебийніс. Вінниця: НОВА КНИГА, 2001. 168 с.

70. Полюжин М.М., Венжинович Н.Ф. Когнітивна інтерпретація національно-специфічного змісту фразеологічних одиниць. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. № 8. С. 47–52.

71. Пономарів О. Блог Пономарева: військовий чи воєнний стан?. URL:<https://www.bbc.com/ukrainian/blogolexandr-ponomariv-46344023>

72. Потапенко С.І. Орієнтаційний простір сучасного англomовного медіа-дискурсу (досвід лінгвокогнітивного аналізу): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2008. 32 с.
73. Потебня А.А. Мысль и язык. Киев: Синто, 1993. 190 с.
74. Прадід Ю.Ф. Фразеологічна ідеографія (проблематика досліджень) . НАН України, Ін-т української мови. Київ: Сімферополь, 1997. 252 с.
75. Приходько Г. І. Категорія оцінки в контексті зміни лінгвістичних парадигм: монографія. Запоріжжя: Кругозор, 2016. 200 с.
76. Пташник С.Б. Структурно-семантичні особливості фразеологічних модифікацій та їхні функції в німецькому газетному тексті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 / СБ. Пташник; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Л., 2003. 18 с.
77. Робоча програма навчальної дисципліни «Методологія та методи лінгвістичного дослідження». / Уклад. Карабута О.П., Тихоша В.І. / Херсонський державний університет, 2019. 13 с.
78. Руденко В. М., Руденко Н. М. Математичні методи в психології: підручник. Київ: Академвидав, 2009. С. 7.
79. Селіванова О. Нариси з української фразеології (психологічний та етнокультурний аспекти): монографія. Київ–Черкаси, 2004. 276 с.
80. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми. Вид-во: “Довкілля-К”, 2008. 712 с.
81. Семчинський С. Загальне мовознавство. К. : «Око», 1996. 416 с. С.13.
82. Сизонов Д. Фразеологічні інновації в літературній мові: до проблеми стилістичного аналізу. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*, 2016. Вип. 33. С. 87–96.
83. Скаб М. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери: монографія. Чернівці: Рута, 2008. 560 с.
84. Скрипник Л. Фразеологія української мови. К.: Наукова думка, 1973. С. 19–23.

85. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологія сучасної української мови: [навч. посіб.]. Київ: Знання, 2007. 494 с.
86. Ужченко В.Д. Стилiстичне використання ФО. К., 1990. С. 96–115 .
87. Українська мова : енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 2-е вид., виправл. і доп. Київ : Укр. Енциклопедія, 2004. С. 359.
88. Федоренко О. І. Лексична сполучуваність компонентів сталих дієслівно-субстантивних виразів типу to give a smile, to have a look, to make a suggestion у сучасній англійській мові: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.14 «Германські мови». Львів: ЛНУ, 2004. 20 с.
89. Чепелева Н. Текст і читач. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 124 с.
90. Щербачук Л. Особливості функціонування вигуківих фразеологічних одиниць у художніх текстах. *Культура народів Причорномор'я*, 1999. № 8. С. 152-154
91. Щербачук Л.Ф. Загальномовна та індивідуально-авторська фразеологія у художніх текстах (на матеріалі художніх творів О.Гончара): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / Щербачук Л.Ф., Дніпропетровськ, 2000. 20 с.
92. Юрченко В. Д. Народження і життя фразеологізму. Київ : Рад. школа, 1988. 144 с.
93. Яременко В., Сліпушко О. Новий тлумачний словник української мови у 3-х томах. Аконіт, 2008. Т. 4. 910 с.
94. A. Hovhannisyanyan, R. Ghazaryan Morphological Classification of Idioms in English and Armenian Science and Education. A New Dimension. *Humanities and Social Sciences*, 2018. VI(30). 184 P.
95. Adams J.K. Pragmatics and Fiction. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Company, 1985. 77 p.
96. Alavi S. Analyzing Idioms and Their Frequency in Three Advanced ILI Textbooks. *English Language Teaching*, 2015. P. 70–179.

97. Ackerman E., Stavridis J. 2034: A Novel of the Next World War. Penguin Press, 2021. 320 p.
98. Ayto J. Idioms. Encyclopedia of Language and Linguistics. UK Elsevier Ltd, 2nd ed, 2006. Vol. 1. P. 518–521.
99. Babelyuk O.A. Stylistic colouring of English detective stories// Traditions and innovations in teaching philological disciplines : collective monograph / N. I. Andreichuk, O. A. Babelyuk, V. D. Bialyk, L. I. Bieliakhova, etc. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. 356 p.
100. Ball W.J. A practical guide to colloquial idiom. London: Longmans, 1958. 258 p.
101. Barcelona A. Types of arguments for metonymic motivation of conceptual metaphor New York: Mouton de Gruyter, 2000. P. 31–58.
102. Basaraba I. Linguistic and statistical analysis of the content of the idiomatic space of English military-oriented texts. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. Хмельницький, 2023. № 27. С. 180 – 185.
103. Basaraba I. Role of Phraseologisms of English military discourse. *«Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи»*: міжнародна науково-практична конференція, 10-11 вересня. Одеса, 2020. С.423–424.
104. Basaraba I. Functioning of Metaphorized Phraseological Units in Military Prose. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2023. № 27. С.64–69.
105. Basaraba I. Semantic specifics of texts on military-oriented prose. I Міжнародна науково-теоретична конференція *«Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements»*, 27 травня. Стокгольм, 2022 С.89–90.
106. Basaraba I., Lemeshko O. Correlation of cognitive abilities and translation skills of phraseological units. *SKASE. Journal of Theoretical Linguistics*. Košice, Slovak Republic, 2021. Volume 18, No.2. P. 34-50.
107. Bekhta, I., Bondarchuk, N., Hrytsiv, N., Matviienkiv, O., Melnychuk, O. Computational Actualization of Idioms: Authorial Corpus-based Idiomaticity of

Contemporary British Fiction. *International Scientific and Technical Conference on Computer Sciences and Information Technologies*, 2022. pp. 103–106.

108. Bieliakhova L.I. Cognitive Strategies of Poetic Text Interpretation: Development Trends of Modern Linguistics in the Epoch of Globalization : Collective Monograph / L.I. Bieliakhova, I.I. Dmytriv, M. Yu. Fedurko etc. Lviv-Torun : Liha-Press, 2019. P. 1- 17

109. Hood J. *The Guardian*. Blackstone Publishing, 2023. 287 p.

110. Berrio A.G. *A Theory of the Literary Text*. Berlin, 1992. 544 p.

111. Boers F. Idioms and Phraseology. *The Bloomsbury Companion to Cognitive Linguistics*. New York: Bloomsbury Academic, 2014. P.185–202.

112. Burger H. *Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. 4th edition. Berlin: Erich Schmidt, 2010. 241 S.

113. Callies M. “Idioms in the making” and variation in conceptual metaphor. *Cognitive Linguistic Studies*, 2017. Vol. 4. P. 63 – 81.

114. Ch. Bally *Traité de stylistique française*, 3e éd. Genève-Paris, Librairie Georg & Cie S. A., Librairie C. Klincksieck, 1951.

115. Cienki A. Metaphors and cultural models as profiles and bases. *Metaphor in Cognitive Linguistics: Selected Papers from the Fifth International Cognitive Linguistics Conference*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1997. P. 189 – 204.

116. Cobley E. Postmodernist War Fiction: Findley’s *The Wars*. *Canadian Literature*, 1995. № 147. P. 98–124.

117. Colston H. *Using Figurative Language*. New York: Cambridge University Press, 2015. 284 p.

118. *Chambers Dictionary of Idioms*, 2002. 475 p.

119. Coulson S. *Semantic Leaps: Frame-Shifting and Conceptual Blending in Meaning Construction*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 304 p.

120. Cowie A.P. *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications*. Oxford University Press, 2001. 258 p.

121. Croft W., Cruse A. *Cognitive Linguistics*. Cambridge University Press, 2004. 356 p.
122. Cutler A. Idioms: the colder and the older. *Linguistic Inquiry*, 1982. Vol. 13. P. 317 – 320.
123. Dijk T.A. van. *Text and Context. Explorations in the Semantics and Pragmatics of Discourse*. London: Longman, 1992. 282 p.
124. Dijk, Teun A. van. *Discourse and power*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2008. 308 p.
125. Earl R. Mac Cormac A *Cognitive Theory of Metaphor*. Cambridge, MA: MIT Press, 1985. 254 p.
126. Ellin-Elmakiss E. *Catching On to American Idioms*. Ann Arbor: University of Michigan Press, cop., 1993. 253 p.
127. Eric Stephen Fowler *Culture and Military Effectiveness: How Societal Traits Influence aits Influence Battle Outcomes* Old Dominion University, 2016.
128. Estill R. B., Kemper S. Interpreting idioms. *Journal of Psycholinguistic Research*, 1982. Vol. 11(6). P. 559 – 568.
129. Evans V. *The Language Myth: Why Language Is Not an Instinct*. New York: Cambridge University Press, 2014. 314 p.
130. Fasold R. *The Sociolinguistics of Language*. Oxford: Blackwell, 1990. 342 p.
131. Fauconnier G., Turner M. *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. New York: Basic Books, 2003. 464 p.
132. Fernando Ch. *Idioms and Idiomacity*. Melbourne: OUP, 1996. 184 p.
133. Ferro Ruibal, X. *Cadaquén fala coma quen é. Reflexións verbo da fraseoloxía enxebre* [The way we are, the way we talk. Reflections on pure phraseology], 1996. 201 p.
134. Fiedler S. *English Phraseology. A Coursebook*. Tübingen: Narr, 2007. 198 p.

135. Fillmore Ch. J., Kay P., O'Connor M. C. Regularity and Idiomaticity in Grammatical Constructions: The Case of Let Alone. *Language*, 1988. Vol. 64. No. 3. P. 501 – 538.
136. Franceschi V. Figurative language and ELF: Idiomaticity in cross-cultural interaction in university settings. *Journal of English as a Lingua Franca*. 2013. 2(1). P. 75 – 99.
137. Fraser B. Idioms within a Transformational Grammar. *Foundation of Language*, Vol. 6, 1970. P.22–43.
138. G. Lakoff, M. Johnson *Metaphors we live by*. University of Chicago Press, Chicago, 2003. 234 p.
139. Geeraert K., Bayeen R. H., Newman J. Understanding Idiomatic Variation. Proceedings of the 13th Workshop on Multiword Expressions, 2017. P. 80 – 90.
140. Geeraerts D. *Theories of Lexical Semantics*. Oxford, 2009. 317 p.
141. Gibbs R. W. Idioms and formulaic language. *The Oxford handbook of cognitive linguistics*. New York: Oxford University Press, 2007. P. 697 – 726.
142. Gibbs R. W. *Metaphor Wars: Conceptual Metaphors in Human Life*. New York: Cambridge University Press, 2017. 332 p.
143. Glaser R. *Phraseologie der englischen Sprache*. Tübingen: Max Niemeyer, 1986. 201 p.
144. Gledhill C. The 'lexicogrammar' approach to analyzing phraseology and collocations in ESP texts. *Asp la revue du GERAS*, 2011. Vol. 59. P. 5–23.
145. Glucksberg S. *Understanding figurative language: From metaphors to idioms*. Oxford: Oxford University Press, 2001. 140 p.
146. Gray B., Biber D. *Phraseology*. *The Cambridge handbook of English corpus linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. P.125–145.
147. Gries S. *Phraseology and linguistic theory: a brief survey*. *Phraseology: An interdisciplinary perspective*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2008. P. 3 – 25.

148. Gries S.T. Phraseology and linguistic theory: a brief survey // In Sylviane Granger & Fanny Meunier, *Phraseology: an interdisciplinary perspective*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2008d. P. 3–25
149. Gunel Izzaddin Yusifova Syntactic Features of English Idioms *International Linguistics*, 2013. Vol. 3, No. 3. 133 P.
150. Hall E. T. *The Hidden Dimension*. Anchor Publishers, 1990. 240 p.
151. Halliday M. A. K. *Cohesion in English*. London: Longman, 1976. 374 p.
152. Hanks P. The syntagmatics of metaphor and idiom. *International Journal of Lexicography*, 2004. Vol. 17(3). P. 245 – 274.
153. Hasanova Jamala Fazil Classification of Phraseological units in linguistics. ASPU, CFL, Republic of Azerbaijan. 256 P.
154. Herbst T. Faulhaber S., Uhrig P. *The Phraseological View of Language: A Tribute to John Sinclair*. Erlagen-Nurnberg: Walter de Gruyter, 2011. 324 p.
155. Hockett C.F. *A Course in Modern Linguistics*. New York: Macmillan, 1958. 621 p.
156. Hoey M. *Lexical priming: A new theory of words and language*. London: Routledge, 2005. 202 p.
157. Hope J., Wright L. *Stylistics: A Practical Course- book*. New York: Routledge, 2005. 183 p.
158. Howarth P.A. *Phraseology in English Academic Writing (Lexicographica Serie Maior 75)*. Tübingen: Max Niemeyer, 1998. P. 24–44.
159. Hunston S. *Corpus Approaches to evaluation: Phraseology and evaluative language*. London: Routledge, 2011. 200 p.
160. Inese Kočotea, Tatjana Smirnova Aspects of military-related text translation from English into Latvian. *Meaning in Translation: Illusion of Precision* (Riga, 11-13 May 2016). Riga, 2016. P.107–113.
161. Ivir, V. Internationalisms: Marked or unmarked. In O. M. Tomic (Ed.), *Markedness in synchrony and diachrony*. Berlin: DeGruyter Mouton, 1989. P.139–150

162. Jackendoff R. The boundaries of lexicon. *Idioms: Structural and Psychological Perspectives*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 1995. P. 133 – 167.
163. Jaeger L. The nature of idioms: a systematic approach. Frankfurt am Main: P. Lang, 1999. 268 p.
164. Jaki S. *Phraseological Substitutions in Newspaper Headlines: More than Meats the Eye*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2014. 243 p.
165. Jeffrey Archer *Best Kept Secret*. Clifton Chronicles. Macmillan (UK),
166. Jeffrey Archer *Best Kept Secret*. London: Macmillan, 2013. 496 p.
167. Johansen J.D. *Literary Discourse. A Semiotic-Pragmatic Approach to Literature*. Toronto & London: University of Toronto Press, 2002. 489 p.
168. Kipfer B. A. *Phraseology: Thousands of Bizzare Origins, Unexpected Connections, and Fascinating Facts about English's Best Expressions*. Naperville, IL : Sourcebook, 2008. 320 p.
169. Knappe G. *Idioms and Fixed Expressions in English Language Study before 1800: A contribution to English Historical Phraseology*. Bern: Pter Lang, 2004. 664 p.
170. Kobylko, N., Honcharuk, O., Horbolis, L., & Antonovych, S. Features of Modern Ukrainian Military Prose(on the example of Bohdan Zholdak's film story "Ukry" and Yevhen Polozhii's novel "Ilovaisk"). *Amazonia Investiga*, 2022. V.11(53), P. 92–100.
171. Koller V. *Metaphor and gender in business media discourse. A critical cognitive study*. Palgrave Macmillan, 2004.
172. Kovecses Z. *Extended Conceptual Metaphor Theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 2020. 206 p.
173. Kovecses Z. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford, New York: Oxford University Press, 2010. 375 p.
174. Kovecses Z., Szabo P. Idioms: A view from cognitive semantics. *Applied Linguistics*, 1996. Vol. 17(3). P. 326 – 355.

175. Labinska B., Osovska I., Matiychuk O., Vyspynska N. A Methodological Framework for the Interdisciplinary Literary Text Analysis. *East European Journal of Psycholinguistics*, 7(2), 2020. P.155–178.
176. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. Cambridge University Press, 1993. 46 p.
177. Langlotz A. Idiomatic Creativity: A cognitive Linguistic model of idiom-representation and idiom-variation in English. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2006. 326 p.
178. Lee P. Formulaic language in cultural perspective. *Phraseology and culture in English*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter, 2007. P. 471–497.
179. Leech G. Explorations in Semantics and Pragmatics. Amsterdam: John Benjamin's Publishing Co., 1980. 230 p.
180. Li X. Conceptual Metaphor Theory and Teaching of English and Chinese Idioms. *Journal of Language Teaching and Research*, 2010. Vol.1, No.3. P. 206–210.
181. Lipinska Maria Contrastive analysis and the modern theory of language. *Papers and Studies in Contrastive Linguistics*, 1975. Vol. 3. P. 5–62.
182. Lipka L. An outline of English lexicology: lexical structure, word semantics and word formation. Tübingen: Max Niemeyer, 1992. 218 p.
183. Longman Basic English Dictionary 3th edition. Pearson Longman, 2008. 432 p.
184. Mair C. Varieties of English around the world: Collocational and cultural profiles. *Phraseology and culture in English*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter, 2007. P. 437–468.
185. Makkai A. Idiom Structure in English. New York: Mouton de Gruyter, 1972. 371 p.
186. Makkai A. Idiomacity as a Language Universal. *Universals of Human Language*. Stanford, 1978. Vol.3. P. 401–448.
187. Manca E. From phraseology to culture: Qualifying adjectives in the language of tourism. Patterns, meaningful units and specialized discourses. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2010. P. 105–122.

188. Marcus Zusak *The Book Thief*. Knopf Books for Young Readers, 2007. 608 p.
189. Matlock T. and Heredia R.R. Understanding phrasal verbs in monolinguals and bilinguals. *Bilingual Sentence Processing*. Amsterdam and Philadelphia, PA: John Benjamins Publishing Company, 2002. P.251–274.
190. McGlone M.S. Conceptual metaphors and figurative language interpretation: Food for thought? *Journal of Memory and Language*, 1996. Vol.35. P. 544–565.
191. Merriem-Webster's Advanced Learner's English Dictionary. New-York : Merriem-Webster. Inc, 2008. 2032 p.
192. Meyer, R.N. Systems of Meaning. *KZ*, 43, 4, 1910. P. 358–366.
193. Mieder W. *Behold the Proverbs of a People: Proverbial Wisdom in Culture, Literature and Politics*. Jackson, MS: University of Mississippi Press, 2014. 480 p.
194. Mizin K., Slavova L., Petrov O. Contrastive Psycholinguistic Study of the British Emotional Concept ENVY and Ukrainian ZAZDRIST': Particularities of Phraseological Objectification. *East European Journal of Psycholinguistic*, 2021. Vol 8, No 2. P. 170–188.
195. Moon R. *Fixed Expressions and Idioms in English: A Corpus-based Approach*. London: Clarendon Press, 1998. 352 p.
196. Moreno R. *Creativity and convention: the pragmatics of everyday figurative speech*. Amsterdam: John Benjamins, 2007. 249 p.
197. Naciscione A. *Stylistic use of phraseological units in discourse*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2010. 292 p.
198. Nadia Yesypenko, Tetiana Pavlovysh, Olga Migorian, Ihor Bloschynskyi, Olha Mysechko. Metaphorical representation of anthropomorphic concepts in British and American fairy tales. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 18 (Special Issue 1), 2022. P. 18–33.
199. Nunberg G., Sag I., Wasow T. Idioms. *Language*, 1994. Vol.70 (3). P. 491–538.

200. Owens J. The lexical nature of idioms. *Language Sciences*, 2016. Vol. 57. P.49 – 69.
201. Pakir A. English as Lingua Franca: Analyzing Research Frameworks in International English, World Englishes and ELF. *World Englishes*, 2009. Vol.28(2). P. 224–235.
202. Parizoska J., Rajh I. Idiom Variation in Business English Textbooks. *ESP Today*, 2017. Vol 5(1). P.46–67.
203. Patrick Robinson Nimitz Class. HarperCollins, U.S.A., 1997. 549 p.
204. R. van den Broeck Translation Theory after Deconstruction. *Linguistica Antverpiensia* 22, 1988. P. 266–288.
205. Rayevska N.M. English Lexicology. Kiev: Vysca Skola, 1979. 301 p.
206. Robert Harris Enigma. New York: Random House 1995. 320 p.
207. Rogers, M. Specialized translation. Shedding the ‘non-literary’ tag. India: Palgrave Macmillan, 2015. P.28–32.
208. Seidl J., McMordie W. English Idioms and How to Use Them. Oxford: Oxford University Press, 1988. 266 p.
209. Sifianou, M., & Blitvich, P. G.-C. Im/politeness and discursive pragmatics. *Journal of Pragmatics*, 2019. 145. P. 91–101.
210. Sinclair J. Corpus, concordance, collocation. Oxford: Oxford University Press, 1991. 179 p.
211. Skandera P. Phraseology and Culture in English. Berlin: Walter de Gruyter, 2007. 511 p.
212. Smith L.P. Words and Idioms; studies in the English language. Gryphin Books, 1971. 299 p.
213. Strack D. Metaphor from the Ground Up: Understanding Figurative Language in Context. Lanham, MD: Lexington Books, 2019. 196 p.
214. Sulikowska A. Kognitive Aspekte der Phraseologie: Konstituierung der Bedeutung von Phraseologismen aus der Perspektive der Kognitiven Linguistik. Berlin: Peter Lang GmbH, 2019. 576 p.
215. Tom Clancy Red Storm Rising. G. P.Putnam’s Sons, 1986. 656 p.

216. Trier Jost Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes: Dhte eines sprachlichen Feldes I. Von den Anfängen bis zum Beginn des 13. Jhdts. Heidelberg : Winter, 1931, 347 p.
217. URL:
https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/phraseology
218. Waibel, B. Phrasal verbs in learner English: A corpus-based study of German and Italian students (Unpublished PhD thesis). Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, 2007. 212 p.
219. Webster N. A Grammatical Institute of the English Language. Part 2. Boston : Thomas & Andrew's, 1790. 116 p.
220. Wierzbicka A. Experience, Evidence and Sense: The Hidden Cultural Legacy of English. Melbourne: Oxford University Press, 2010. 472 p.
221. Wilson J.B. A Practical Guide to Colloquial Idiom. Logmans, Green & Company, 1958. 258 p.
222. Wood D. Fundamentals of formulaic language: An introduction. London: Bloomsbury Academic, 2015. 192 p.
223. Wulff, S. Rethinking Idiomaticity: A Usage-based Approach. London / New York: Continuum Press, 2008. 256 p.
224. Yurchenko D. Frequency of the Phraseological Units in Discourse as a Part of the Phraseographic Practice. Cambridge Scholars Publishing, 2021. P. 31.
225. Zasloukina Anna. The Conceptual Outline of Perception in Terms of Greimassian Semiotic Theory. *Advanced Education*, 2018. № 9. P. 140–147.
226. Zellig S. Harris . Discourse Analysis. Linguistic Society of America, 1969. P. 43–59.
227. Zoriana Batrynychuk, Nadia Yesypenko, Ihor Bloshchynskyi, Kostiantyn Dubovyi, Olena Voitiuk Multimodal Texts of Political Print Advertisements in Ukraine. *World Journal of English Language*, 2022. Vol 12, No 1. P. 115–128.
228. John Ayto The Oxford Dictionary of Idioms. Oxford University Press, 2020. 448 p.
229. URL: <https://www.merriam-webster.com/>

230. URL: <https://www.thefreedictionary.com/>
231. URL: https://www.sausd.us/cms/lib/CA01000471/Centricity/domain/1835/dictionaries/Dictionary_of_American_Idioms_.pdf
232. URL: <https://archive.org/details/collins-cobuild-dictionary-of-idioms-gnv-64>

ДОДАТКИ

Додаток А

Словник фразеологічних одиниць англомовних художніх текстів на військову тематику (вибірковий матеріал)

1.	(not) one's cup of tea	(не) те, що подобається, (не) бути за смаком
2.	(someone's or something's) days are numbered	дні (чогось або когось) полічені
3.	a body blow	велика невдача, велике розчарування, важкий удар
4.	a bolt from the blue	грім серед ясного неба, повна несподіванка
5.	a bone of contention	яблуко розбрату; причина сварок, розбіжностей
6.	a copycat	наслідувач; хто-небудь, хто наслідує, імітує дії, вчинки інших
7.	a course of action	хід дій; щось, чого потрібно дотримуватися, щоб що-небудь зробити
8.	a dime a dozen	не має великої цінності; дуже поширене, звичне
9.	a dirty look	погляд, в якому читається неприязнь або несхвалення
10.	a dog in the manger	собака на сіні; хто-небудь, що володіє чим-небудь непотрібним для себе, але не віддає це іншим
11.	a dog's age	дуже довгий час, ціла вічність
12.	a dog's life	собаче життя; важка, важке життя
13.	a far cry from something	сильно відрізнятися від чого-небудь, не бути схожим на що-небудь
14.	a feather in one's cap	предмет особливої гордості
15.	able to breathe easily again / able to breathe freely again	зітхнути з полегшенням: зуміти розслабитися, заспокоїтися після якого-небудь напруженого події, випадку
16.	able to do (something) blindfolded	зуміти зробити що-небудь з закритими очима; зуміти зробити що-небудь легко і швидко
17.	able to do (something) standing on one's head	зуміти зробити що-небудь легко і швидко
18.	able to take a joke	вміти давати іншим сміятися і жартувати над собою; не ображатися на жарти інших
19.	about time	давно пора; з великим запізненням, дуже пізно
20.	about to (do something)	бути готовим зробити що-небудь; що-небудь, що ось-ось буде зроблено
21.	above all else	важливіше всього іншого; в першу чергу
22.	above and beyond	вистачати з надлишком; бути більш, ніж достатньою
23.	above reproach	не заслуговує докору, критики
24.	above suspicion	поза підозрою
25.	absent-minded	забудькуватий
26.	according to (someone or something)	згідно кому-небудь або чого-небудь; у відповідності з ким-небудь або чим-небудь
27.	according to Hoyle	робити що-небудь строго за правилами; робити що-небудь звичним і правильним чином

28.	acquire a taste for (something)	полюбити що-небудь; почати проявляти смак, пристрась до чого-небудь
29.	across the board	однаковий для всіх або
30.	act high and mighty	вести себе впливово, гордовито
31.	add fuel to the fire	підливати масло у вогонь; погіршувати ситуацію, положення
32.	add insult to injury	підливати масло у вогонь; ображати людину ще сильніше; погіршувати ситуацію, положення
33.	after a fashion	не дуже добре, неважливо
34.	after all	зрештою, в кінцевому рахунку; нарешті
35.	after all is said and done	коли все вирішено, в кінцевому рахунку
36.	after hours	після закриття, закінчення роботи
37.	after the fact	після того, як що-небудь вже сталося
38.	against one's will	проти чиеї-небудь волі
39.	against the clock / against time	поспішати зробити що-небудь до певного часу
40.	against the odds / against all odds	всупереч труднощам, наперекір обставинам
41.	agree to disagree	фраза, яка означає, що кожен залишається при своїй думці
42.	ahead of one's time	ідеї, думки, позиції, які більш передові, на відміну від ідей, думок інших
43.	ahead of schedule	заздалегідь; попереду графіка, розкладу, плану
44.	ahead of the game	зробити більше, ніж необхідно
45.	ahead of time	раніше, ніж планувалося
46.	air one's grievances	скаржитися (часто публічно)
47.	albatross around one's neck	важка ноша, серйозна проблема; що-небудь, що приносить неприємності і заважає досягти успіху
48.	alive and kicking	бути в доброму здоров'ї, мати хороше здоров'я
49.	alive and well	бути в доброму здоров'ї, мати хороше здоров'я
50.	all along	весь час, з самого початку
51.	all at once	несподівано, без попередження
52.	all day long	весь день
53.	all ears	уважно слухати, перетворитися на слух
54.	all for (someone or something)	бути двома руками за кого-небудь або що-небудь; повністю підтримувати кого-небудь або що-небудь
55.	all hell breaks loose	починається повний хаос; все летить під три чорти
56.	all important	найважливіше, термінове або необхідне
57.	all in	втомитися, стомитися, виснажитися, видихнути
58.	all in a day's work	частина чого-небудь очікуваного; щось буденне, звичне, природне
59.	all in all / all-in-all	в загальному, в цілому
60.	all in one piece	благополучно, без шкоди, без пошкоджень
61.	all manner of (someone or something)	всі люди або речі, люди або речі всіх зразків
62.	all night long	всю ніч, ніч безперервно
63.	all of a sudden	раптом, раптово, несподівано

64.	all one (to someone) / all the same (to someone)	бути байдужим, неважливим (для кого-небудь), не мати значення
65.	all or nothing	все або нічого
66.	all over but the shouting	бути вирішеним
67.	all over the place	скрізь
68.	all right	нормальний, прийнятний
69.	all set	все готове, все зроблено і вирішено для чого-небудь
70.	all systems (are) go	все готово (часто використовується при запуску ракети)
71.	all talk (and no action)	пусті розмови; говорити про те, щоб зробити що-небудь, але так і не робити цього
72.	all the livelong day	весь день, протягом усього дня
73.	all the rage / all the thing	бути в моді в даний період часу
74.	all the time	постійно, безперервно
75.	all thumbs	не вміти лагодити, ремонтувати, працювати руками; бути незграбним
76.	all to the good	бути на краще, бути на користь кому-небудь
77.	all well and good	все добре
78.	all-out-effort	грунтовне зусилля; багато зусиль
79.	along with (someone or something)	разом з ким-небудь або чим-небудь
80.	amount to the same thing / add up to the same thing / come to the same thing	бути одним і тим же; або мати один і той же ефект, як і що-небудь інше
81.	any number of (someone or something)	велика кількість (людей або речей)
82.	appear out of nowhere / come out of nowhere	з'явитися несподівано, немов з нізвідки
83.	apple of someone's eye	що-небудь або хто-небудь, дуже дорогий або важливий для мовця
84.	apples and oranges	зовсім різні речі; небо і земля (часто використовується при порівнянні двох протилежних і абсолютно несхожих речей)
85.	argue for the sake of arguing / argue for the sake of argument	сперечатися заради спору, без потреби
86.	armed and dangerous	озброєний і небезпечний (зазвичай вживається по відношенню до злочинця)
87.	armed to the teeth	озброєний до зубів
88.	around the clock	весь день і всю ніч, цілу добу
89.	as a drowned rat	мокрый як хлющ
90.	as a last resort	в якості останнього засобу, якщо все інше не допоможе, не спрацює
91.	as a matter of fact	насправді, фактично, власне кажучи
92.	as a result of (something)	в результаті чого-небудь
93.	as a rule	як правило
94.	as far as possible	наскільки можливо
95.	as far as something or someone is concerned	що стосується (чого-небудь або кого-небудь), що до чого-небудь або кого-небудь)

96.	as far as something goes	що стосується (чого-небудь), що до (чого-небудь)
97.	as for	що стосується, щодо, стосовно
98.	as good as one's word	тримати своє слово
99.	as if / as though	як якщо б, наче
100.	as is	в поточному, нинішньому стані; в тому вигляді, в якому є
101.	as long as	якщо; за умови, що
102.	as luck would have it	випадково
103.	as mad as a hornet	злющий
104.	as much	майже так само; точно так само
105.	as one	як один; якщо б група була однією людиною
106.	as opposed to something	у порівнянні з чим-небудь, на противагу чому-небудь
107.	as quickly as possible	якнайшвидше
108.	as silent as a grave	мовчазний
109.	as soon as	як тільки; коли
110.	as such	як такої, по суті
111.	as tall as a scyscraper	надзвичайно високий
112.	as the crow flies	самим прямим шляхом, як пряма лінія між двома точками, місцями
113.	as we speak	прямо зараз, у цей самий момент
114.	as well	також, теж
115.	as well as	на додаток до чого-небудь; також, теж
116.	ask for the moon	просити занадто багато
117.	ask for trouble / look for trouble	напрошуватися на неприємності; вести себе таким чином, що призведе до неприємностей
118.	asleep at the switch	не скористатися можливістю
119.	assault and battery	таке злочин, коли злочинець нападає і б'є кого-небудь
120.	at a loss for words	бути не в змозі говорити; не знати, що сказати
121.	at a snail's pace	повільний як черепаха
122.	at all costs	будь-якою ціною
123.	at any rate	як би то не було, у всякому випадку
124.	at arm's length	на такій відстані, на якому неможливий фізичний контакт, на якому неможливо близьке спілкування, знайомство
125.	at best	при найсприятливіших обставинах, в кращому випадку
126.	at cross-purposes	робити що-небудь протилежними способами, мати протилежні цілі
127.	at death at's door	при смерті, на краю загибелі
128.	at ease	вільно, зручно, невимушено
129.	at every turn	скрізь, де не подивишся; скрізь, куди не глянь
130.	at face value	за номінальною вартістю
131.	at fault	бути відповідальним за що-небудь, бути винним у чому-небудь
132.	at first	спершу, спочатку
133.	at first blush	з першого погляду
134.	at full power	зі всієї сили

135.	at gunpoint	під дулом пістолета
136.	at hand / on hand	під рукою, поруч, в межах досяжності
137.	at heart	у глибині душі
138.	at home	будинки
139.	at it again	знову що-небудь робити
140.	at large / on the loose	на волі
141.	at last	нарешті
142.	at least	принаймні, щонайменше
143.	at length	докладно, в деталях
144.	at loggerheads (with someone)	бути у сварці, незгоду з ким-небудь, протистояти кому-небудь
145.	at loose ends	неспокійний
146.	at odds (with someone)	у сварці з ким-небудь, мати розбіжність з ким-небудь
147.	at once	негайно, негайно, відразу ж
148.	at one sitting / sitting in one	за один раз, в один присід
149.	at peace	спокійно, безтурботно, щасливо
150.	at random	навмання, безладно
151.	at risk	в небезпеці, ризикувати
152.	at sea	в морі, в океані
153.	at sea (about something)	не знати, що робити, бути в розгубленості, дивуватися
154.	at sixes and sevens	бути в розгубленості, дивуватися
155.	at someone's (earliest) convenience	як або коли буде зручно кому-небудь
156.	at someone's beck and call	завжди бути готовим стати кому-небудь або зробити що-небудь для кого-небудь
157.	at someone's feet	під впливом кого-небудь, під чиєю-небудь владою
158.	at someone's service	до послуг кого-небудь, до чийх-небудь послуг
159.	at stake	бути поставленим на карту; бути в небезпеці
160.	at swords' points	на ножах, у сварці
161.	at the appointed hour / at the appointed time	у призначений час / час
162.	at the crack of dawn	при перших променях сонця, рано-вранці
163.	at the drop of a hat	відразу ж, негайно і без тиску
164.	at the eleventh hour	в самий останній момент
165.	at the end of one's rope / at the end of one's tether	на межі чийх-небудь здібностей
166.	at the end of the day	з урахуванням усього; коли все інше було прийнято до уваги
167.	at the expense of (someone or something)	за рахунок кого-небудь або чого-небудь, на шкоду кому-небудь або чому-небудь
168.	at the hand of somebody / at the hands of somebody	від руки кого-небудь; що-небудь, для виконання чого-хто посприяв
169.	at the latest	найпізніше; не пізніше, ніж
170.	at the outset	спочатку
171.	at the present time / at present	зараз, в даний час
172.	at the time of	в той час як

173.	at the top of one's lungs / at the top of one's voice	дуже гучним голосом
174.	at this juncture	в даний час
175.	at this stage of the game.	на даному етапі під час якої-небудь події, протягом чого-небудь
176.	at will	за чиїм-небудь бажанням, вільно
177.	attract someone's attention	привернути чийось увагу
178.	augur well for (someone or something)	передбачати що-небудь хороше для кого-небудь або чого-небудь
179.	avail oneself of (something)	користуватися, скористатися чимось доступним
180.	avenue of escape	шлях до відступу
181.	avoid (someone or something) like the plague	сильно уникати кого-небудь або що-небудь, утікати від кого-небудь або чого-небудь як від чуми
182.	babe in the woods	справжнє немовля; недосвідчений, простодушний, або наївна людина
183.	back and forth	взад-вперед, туди-сюди
184.	back of one's mind	на думці
185.	back the wrong horse	підтримувати кого-небудь або що-небудь, що не перемаже, не виграє чи не принесе успіху
186.	back to square one / back to the drawing board	повернутися до початку чого-небудь
187.	back to the drawing board	повернутися і почати що-небудь з початку
188.	back to the salt mines	знову повернутися до виконання чого-небудь неприємного)
189.	bad blood (between people)	неприятність між ким-небудь
190.	bag and baggage	з усіма пожитками, з усім багажем
191.	bag of tricks	набір особливих методів, способів
192.	ball of fire	активний і енергійний чоловік
193.	bark is worse than one's bite	гавкає, але не кусає; використовується у відношенні кого-небудь, хто не настільки поганий, як здається
194.	bark up the wrong tree	гавкати не на те дерево; зробити неправильне припущення про що-небудь
195.	batten down the hatches	готуватися до гіршого; закривати всі люки на човні перед штормом
196.	be / get out from under (someone or something)	виплутатись зі складного становища, видертися, звільнитися
197.	be a new one (on someone)	що-небудь, що хто-небудь ще не чув і у що важко повірити
198.	be all things to all people	бути всім, чого хочуть всі люди
199.	be dead in the water	бути непрацездатним; бути нерухомим; не годиться, не виходити
200.	be done	загинути
201.	be game	бути готовим до дії, або приголосним прийняти участь в чому-небудь
202.	be in debt	бути винним
203.	be in love (with someone or something)	закохатися в кого-небудь або що-небудь

204.	be in the driver's seat	перебувати біля керма, тримати важелі влади, мати контроль над ситуацією
205.	be of the persuasion that something is so	вірити у що-небудь, вірити чого-небудь, мати думку, бути переконаним у чому-небудь
206.	be off on the wrong foot	почати що-небудь не найкращим чином, почати що-небудь погано, невдало, неблагополучно
207.	be off to a bad start	почати що-небудь при несприятливих, поганих умовах
208.	be on the mend	поправлятися, одужувати
209.	be on the rocks	терпіти крах, руйнуватися, розорятися; бути на міліні
210.	be sitting pretty	бути в гарному, вигідному, вдалому положенні
211.	be sure	бути впевненим
212.	be that as it may	хай так; навіть якщо і так; як би то не було
213.	be the case	бути правдою щодо описуваної ситуації, відповідати описуваної ситуації
214.	be to blame	бути винуватим
215.	be torn	бути в нерішучості щодо вибору чого-небудь
216.	be up against	мати справу, протистояти кому-небудь або чого-небудь (як правило, складного, важкого, небезпечного і т. п.)
217.	be up and about / be up and around	знову стати рухомим, активним (особливо після хвороби, відпустки, відпочинку, тощо)
218.	be up and running	працювати, функціонувати, як слід, без збоїв
219.	be up on someone or something	бути в курсі чого-небудь, розбиратися; бути добре поінформованим
220.	be up to here (with someone or something)	ситий по горло ким-небудь або чим-небудь
221.	be up to something	1. збиратися зробити що-небудь, замишляти; 2. бути готовим або здатним до чого-небудь
222.	bear a grudge (against someone) / have a grudge (against someone) / hold a grudge (against someone)	мати зуб проти кого-небудь, тримати злість на кого-небудь
223.	bear in mind	мати на увазі, брати до уваги, пам'ятати
224.	bear one's cross / carry one's cross	нести хрест, нести тягар
225.	bear the scars of time	носити сліди, шрами минулого
226.	bear with someone or something	бути терплячим з ким-небудь або чим-небудь; почекаати кого-небудь або що-небудь; витерпіти кого-небудь або що-небудь
227.	beat / turn into swords into ploughshares	перестати готуватися до війни і почати витрачати гроші, раніше витрачаються на військові потреби, на поліпшення життя людей
228.	beat a shit out	вибити дурість
229.	beat around the bush / beat about the bush	ходити навколо; говорити ухильно і не по суті
230.	beat one's brains out	ламати голову над чим-небудь; сильно працювати, щоб досягти чого-небудь

231.	beat one's head against the wall / bang one's head against the wall	битися головою об стіну; намагатися зробити що-небудь безнадійна
232.	beat the clock	встигнути зробити що-небудь до того, як закінчиться час
233.	before long	скоро, незабаром
234.	before someone's eyes	в когось перед очима
235.	before you know it	дуже швидко, дуже швидко, майже миттєво
236.	beg one's pardon	перепросити
237.	begin to see the light	почати розуміти що-небудь
238.	behind closed doors	за закритими дверима; таємно, в таємниці
239.	behind in something / behind on something	спізнюватися з виконанням чого-небудь, не встигати зробити що-небудь
240.	behind someone's back	за спиною, потай
241.	behind the scenes	за лаштунками, таємно
242.	behind the times	застарілий, старомодний
243.	bend over backwards / lean over backwards	лізти зі шкіри геть; докладати всі зусилля для виконання чого-небудь, намагатися з усіх сил
244.	beside oneself (with something)	у крайньому стані, у стані чого-небудь (гніву, страху, розлади, тощо)
245.	best part of something / better part of something	велика частина чого-небудь
246.	better off	бути краще; ставати краще (про ситуації, положення, тощо)
247.	between a rock and a hard place	перебувати в дуже скрутному становищі
248.	bid defiance to somebody	кинути комусь виклик, чинити кому-небудь
249.	bide one's time	чекати своєї години, чекати зручного випадку
250.	big deal	що-небудь важливе, значуще, серйозне (найчастіше використовується з протилежним значенням, іронічно, по відношенню до того, що тільки здається важливим, але насправді таким не є)
251.	big frog in a small pond / big fish in a small pond	бути важливою фігурою в менш важливому місці
252.	big shot / big gun	важлива і впливова фігура; велика "шишка"
253.	bite the bullet	зціпити зуби
254.	blood runs cold / blood freezes	кров холодне в жилах (від жаху); бути дуже наляканим
255.	blow one's own horn / toot one's own horn	хвалитися, нахвалявати себе
256.	blow someone's cover	розкритися; видати себе, свої справжні цілі
257.	blow the whistle (on someone or something)	1. викрити; покінчити; 2. донести владі
258.	blue blood	аристократичне походження, "блакитна" кров
259.	bound to (do something)	обов'язково, неодмінно зробити що-небудь
260.	brain drain	витік мізків; еміграція, виїзд інтелектуальних сил країни
261.	brand-new / brand new	зовсім новий
262.	bread and butter	хліб насущний; засоби до існування
263.	bread-and-butter	основний, значний, важливий

264.	break a law / break the law	порушувати закон
265.	break one's word	порушити слово, обіцянку
266.	break someone's heart	завдати болю; розбити серце
267.	break the ice	розтопити лід; сказати або зробити що-небудь, щоб зробити ситуацію менш напруженою
268.	break the news (to someone)	повідомляти кому-небудь якісь новини, вісті
269.	breathe a sigh of relief	видихнути з полегшенням
270.	breathe down someone's neck	стояти у кого-небудь над душею; уважно стежити за ким-небудь
271.	bred in the bone /bred-in-the-bone	спадковий, уроджений, в крові
272.	bright and early	дуже рано, раненько, ні світ ні зоря
273.	bring someone to heel	примусити кого-небудь підкорятися, слухатися
274.	bring something home (to someone)	зробити що-небудь більш ясным, зрозумілим, очевидним
275.	bring to mind	нагадати
276.	build like a brick house	міцна і висока людина
277.	build on sand	будувати на піску, на ненадійному підставі
278.	burial place of dead	кладовище
279.	burst at the seams	1. лопатися, тріщати по швах; розвалюватися; 2. лопатися від сміху або від гордості
280.	burst into tears	розплакатися, розревітися, розридатися
281.	bury the hatchet	помиритися, укласти мир
282.	butterflies in one's stomach	хвилюватися; душа завмирає; мурашки по спині бігають
283.	button (up) one's lip(s) / zip (up) your lip / zip it up	закрити рот, замовчати, не базікати
284.	buy a pig in a poke	купувати не дивлячись; купити kota в мішку
285.	by and by	незабаром, скоро
286.	by and large	за великим рахунком
287.	by any means	яким би то не було чином
288.	by chance	випадково
289.	by far	набагато; в значній мірі, сильно
290.	by force of habit	силою звички
291.	by hook or by crook	будь-якими шляхами, всіма правдами і неправдами
292.	by leaps and bounds	дуже швидко, стрімко, швидкими темпами
293.	by means of	за допомогою чого-небудь
294.	by no means	ніяким чином, ні в якому разі
295.	by some miracle	Чудесним чином
296.	by the dozen	десятками, дюжинами
297.	by the hour	погодинної, по годині, щогодини
298.	by the sametoken	точно також, з тим же успіхом, з тієї ж причини
299.	by the sweat of one's brow	в поті чола, важкою працею
300.	by the way	до речі, між іншим
301.	by word of mouth	з вуст в уста
302.	call a spade a spade	називати речі своїми іменами
303.	call it a day / call it a night	вважати що-небудь закінченим; закінчити роботу, і піти додому
304.	call it quits	припинити, покласти, поставити крапку

305.	call of arms	ставати до зброї, братися за зброю
306.	call the shots / call the tune	бути головним, на чолі; віддавати доручення, завдання, накази, тощо
307.	calm before the storm	затишшя перед бурею
308.	cannon fodder	гарматне м'ясо; війська, солдати, які найімовірніше загинуть у бойових діях
309.	can't do anything with someone or something	бути не в змозі впоратися з ким-небудь або чим-небудь, бути не в змозі врегулювати що-небудь
310.	can't stand someone or something / can't stomach someone or something	не виносити кого-небудь або що-небудь
311.	card up one's sleeve	прихований козир, карта в рукаві; довід, аргумент, план, намір, яке буде використано в майбутньому в разі необхідності
312.	carry (a lot of) weight (with someone or something)	надавати (велика) вплив; бути переконливим
313.	carry the ball	бути відповідальним; взяти відповідальність на себе
314.	carry the day	виграти, перемогти, досягти успіху
315.	cast aspersions on someone	обмовити кого-небудь; говорити образливі речі про кого-небудь
316.	cast one's lot in with someone or something	приєднатися до кого-небудь або чого-небудь; пов'язати свою долю з ким-небудь або чим-небудь
317.	cast one's vote	голосувати
318.	castles in the air	повітряні замки, мрії
319.	catch (on) fire	загорітися, спалахнути, запалати
320.	catch someone off guard	застати когось зненацька
321.	catch someone red-handed / catch someone flat-footed	застати кого-небудь за виконанням чогось поганого, незаконного; застати зненацька
322.	catch someone's eye	привернути чийсь увагу; піймати, перехопити чий-небудь погляд
323.	catch up with	наздогнати; поводитись з кимось погано; зустрічати; потрапити до в'язниці
324.	caught flat-footed / caught flatfooted	застати зненацька
325.	cause eyebrows to raise	здивувати, шокувати кого-небудь
326.	change of heart	зміна чийхось почуттів, думок, відносини щодо чого-небудь або кого-небудь
327.	change of scene	зміна обстановки; яке-небудь інше місце
328.	change one's mind	змінити рішення, передумати
329.	change the subject	змінити тему розмови
330.	charley horse	судома (зазвичай в руці або нозі)
331.	cheek by jowl	поруч, дуже близько, пліч-о-пліч, в безпосередній близькості, впритул
332.	Chinese whispers	пошепки
333.	clean up one's act	змінити свою поведінку, відношення до чого-небудь в кращу сторону
334.	clear someone's name	повернути собі добре ім'я; довести, що хто-небудь не винен в чому-небудь

335.	clear the air	вирішити всі суперечки, недомовки; покласти край непорозумінням
336.	climb the wall(s)	лізти на стіну (від роздратування, нудьги, тощо)
337.	clip someone's wings	підрізати крила кому-небудь
338.	cloak-and-dagger	шпигунський, таємний
339.	close call	небезпеку, яку ледве вдалося уникнути; небезпечна ситуація, яку майже не вдалося уникнути
340.	close one's eyes to something	закривати очі на що; не звертати уваги, ігнорувати що-небудь
341.	close the books (on someone or something)	завершити, закінчити що-небудь; закрити питання, вирішити справу
342.	close up shop / shut up shop	закривати лавочку, згорнути справу (тимчасово або назавжди)
343.	come as no surprise	не викликати подиву, не бути дивним
344.	come clean	розповісти правду, сказати все як є
345.	come down to earth	спуститися на землю; перестати мріяти, увяляти що-небудь
346.	come in handy	бути до речі, згодитися
347.	come out of nowhere	з'явитися раптово, несподівано
348.	come out of the closet	розповісти про що-небудь приховуване
349.	come to an end	закінчитися, завершитися
350.	come to do something / come to feel something	почати, навчитися робити / відчувати що-небудь
351.	come to grips with someone or something / get to grips with someone or something	зрозуміти, усвідомити проблему, складність, і почати вирішувати ситуацію
352.	come to mind	прийти на розум, прийти в голову
353.	come to terms with someone or something	домовитися з ким-небудь; прийняти що-небудь; погодитися на що-небудь
354.	come true	відбутися, статися насправді
355.	come with the territory / go with the territory	щось очікуване, враховуючи обставини; що-небудь, що потрібно прийняти як частину чого-небудь іншого, навіть якщо це що-небудь неприємне
356.	commit something to memory	запам'ятати, завчити що-небудь
357.	comrade in arms	товариш по зброї
358.	contrary to something	незважаючи на що-небудь
359.	cook one's goose	згубити кого-небудь; втратити шанси на що-небудь
360.	cool as a cucumber	холоднокровний, незворушний; не хвилюватися
361.	cost arm and leg	коштувати непристойно багато

362.	crazy like a fox	хитрий і розважливий, той, що прикидається дурним, нерозумним
363.	cross one's heart (and hope to die)	клястися, запевняти, що що-небудь сказане є правдою; бути готовим перехреститися як правдивості чого-небудь
364.	cross one's mind	подумати про що-небудь; приходити в думках, в голову
365.	cry wolf	піднімати помилкову тривогу
366.	cut a (wide) swath / cut a (wide) swathe	привернути загальну увагу, зробити враження, зробити фурор; пускати пил в очі; хизуватися
367.	cut a figure / cut a fine figure	справляти враження, виглядати добре, добре, елегантно одягненим
368.	cut and dried	бути вирішеним заздалегідь, бути підготовленим заздалегідь
369.	cut no ice (with someone)	не робити ніякого ефекту, ніяк не вплинути на кого-небудь, не мати значення для кого-небудь
370.	cut somebody some slack	ставитися до кого-небудь простіше; дати кому-небудь більше свободи вибору, дії
371.	cut someone to the quick / cut someone to the bone	боляче зачепити кого-небудь, глибоко образити, образити чиїсь почуття
372.	cut the ground out from under someone / cut the ground from under someone's feet	вибити ґрунт з-під ніг; порушити плани
373.	cut to the bone	сильно зменшити, урізати, скоротити
374.	cut with a knife	вбивати словом чи вчинками
375.	cutting edge	новітній, передовий; в тренді
376.	dance on a tight rope	ходити по тонкому льоду
377.	dare someone to do something	викликати кого-небудь на що-небудь, підбурювати кого-небудь на що-небудь
378.	darkhorse	темна конячка; політик-кандидат, про якому суспільству мало що відомо
379.	day and night	день і ніч, весь час, постійно
380.	dead end	глухий кут, безвихідь
381.	dead tired	дуже втомлений; вимотаний
382.	deep water	серйозні проблеми або складності
383.	dig in one's heels / dig one's heels in	відмовитися міняти свої переконання або свої вчинки; впертися
384.	dig some dirt up on someone	відкопати бруд на кого-небудь; знайти на кого-небудь що-небудь погане, неприємне
385.	divide something fifty-fifty / split something fifty-fifty	щось розділити на дві рівні частини
386.	do a job on someone or something	сильно побити; зіпсувати, пошкодити

387.	do one's best	зробити все можливе; зробити все, що в силах кого-небудь
388.	do one's duty	виконувати свій обов'язок, роботу
389.	do one's thing	робити те, що комусь хочеться і подобається
390.	do someone good	піти на користь кому-небудь, принести кому-небудь користь
391.	do the honours	вшанувати
392.	do time	відбувати строк
393.	do wonders / work wonders	творити чудеса; приносити відмінні результати
394.	dog eat dog / dog-eat-dog	вовчі закони; ситуація, при якій людина людині вовк; ситуація, в якій для того, щоб домогтися успіху, потрібно йти по головах інших
395.	dog tired	втомлений, як собака; дуже втомлений, виснажений
396.	donkey's years	багато років, довгий час
397.	double-check (something)	перевірити ще раз, щоб переконатися, що все добре, що все правильно
398.	double-cross someone	обдурити кого-небудь, обдурити кого-небудь
399.	down in the dumps	нещасний, сумний, пригнічений, пригнічений
400.	down the drain	даремно, даремне
401.	down-to-earth / down to earth	реалістичний, приземлений, не претензійний
402.	drag one's feet / drag one's heels	зволікати, тягнути час; робити що-небудь навмисно повільно, робити що-небудь з небажанням
403.	draw breath	перевести подих
404.	draw the line at something	встановити межі (дозволеного); провести межу, яку мовець не збирається перетинати; вирішувати зупинитися на чому-небудь
405.	draw the line between something and something else	розділяти дві речі; відрізнити одне від іншого; проводити кордон, розмежувати, розрізняти
406.	drive someone crazy	виводити з себе; дратувати
407.	drive someone mad / drive someone insane / drive someone nuts	сильно дратувати, роздратувати
408.	drive someone up a wall	сильно дратувати, роздратувати кого-небудь
409.	drop a bombshell	здивувати
410.	drop a hint	ненароком натякнути про що-небудь; дати будь-яку пораду; зробити яку-небудь пропозицію
411.	drop dead	раптово померти
412.	drop the other shoe	завершити розпочате, доробити частину роботи
413.	duck soup	дуже легкий, простий, дріб'язковий

414.	dying to (do something or go somewhere)	сильно бажати, хотіти зробити що-небудь або піти куди-небудь
415.	each and every	кожен
416.	eager beaver	трудяга, старанний працівник
417.	eagle eye	орлиний погляд; з проникливим поглядом, проникливий
418.	eat like a horse	багато
419.	eat one's cake and have it too / have one's cake and eat it too	намагатися поєднати непокєднуване; намагатися всидіти на двох стільцях
420.	eat one's heart out	мучити себе через переживань (печалі, смутку, злості тощо)
421.	elephant in the room	проста істина, що-небудь, про що всім відомо, що всім очевидно, але на що не звертають увагу, що не обговорюється, і т. п.
422.	enter one's head	думати про щось
423.	even so	однак, незважаючи на
424.	every last one	абсолютно кожен
425.	every living soul	все, кожен
426.	every minute counts / every moment counts	кожна хвилинка дорога; час дуже важливо
427.	every other	через один, кожен другий
428.	every so often	час від часу, іноді
429.	everything humanly possible	усі, що в людських силах
430.	eyeball-to-eyeball / eyeball to eyeball	віч-на-віч, лицем до лица
431.	eyes pop out	очі розкрилися від подиву; вкрай здивований, дуже здивований
432.	face the music	тримати відповідь; відповідати за свої вчинки, дії
433.	face to face	лицем до лица; особисто
434.	fair and square	абсолютно чесний, справедливий
435.	fall asleep	заснути
436.	fall flat (on one's face)	впасти в бруд обличчям; повністю провалитися, потерпіти невдачі
437.	fall from grace	втратити становище; впасти в очах суспільства; впасти в немилість
438.	fall ill	захворіти
439.	fall into place / fall in place	Поставити все на свої місця; придбати сенс, зробитися зрозумілим
440.	fall short (of something)	потерпіти невдачу, не виправдати надій, очікувань
441.	fan the flames (of something)	роздмухувати полум'я; ускладнювати становище, робити ситуацію більш напруженою
442.	far and away the best	найкращий; поза сумнівів кращий
443.	far into the night	глибока ніч, пізня ніч
444.	fast and furious	дуже стрімко, швидко

445.	fat chance	дуже низька ймовірність; ніяких шансів; малоімовірно, навряд чи
446.	feel at home	почувати себе як вдома; відчувати себе зручно і розслаблено
447.	feel free to do something)	вільно робити що-небудь, як якщо б на це було дано дозвіл
448.	feel like a million dollars	почувати себе чудово, найкращим чином
449.	feel like a new person	почувати себе зовсім іншою людиною, почувати себе освіженим, оновленим
450.	feel like doing something	бути схильним до чого-небудь, хотіти зробити що-небудь
451.	feel something in one's bones / know something in one's bones	інтуїтивно відчувати що-небудь, передчувати що-небудь
452.	feel sorry for someone	жаліти кого-небудь
453.	feel the pinch	миша повісилась, нічого їсти
454.	few and far between	трохи, мало; нечасто, рідко
455.	fight against time	поспішати швидше зробити що-небудь; намагатися зробити що-небудь швидко
456.	fight tooth and nail	боротися всіма засобами; битися не на життя, а на смерть; битися до останнього
457.	fill the bill / fit the bill	бути прийнятним, задовольняти вимогам
458.	find fault (with someone or something)	чіплятися до кого-небудь або чого-небудь
459.	find it in one's heart (to do something) / find it in oneself (to do something)	мати сміливість або співчуття зробити що-небудь
460.	fire a gun	вистрілити зі зброї
461.	first and foremost	перше і найважливіше
462.	first of all	перш за все, по-перше
463.	first off	перше, по-перше, насамперед
464.	fish in troubled waters	вудити рибку в каламутній воді; встряти в тяжку або небезпечну ситуацію з метою отримання вигоди
465.	fit to be tied	оскаженілий від обурення, в люті
466.	flat out	чітко і ясно, нічого не приховуючи, не приховуючи; прямо, відкрито
467.	flotsam and jetsam	мотлох, непотрібні речі
468.	fly in the face of someone or something / fly in the teeth of someone or something	кидати виклик; піти проти чого-небудь або кого-небудь
469.	fly in the ointment	ложка дьогтю в бочці меду; неприємна річ, неприємний момент, псувати загальне враження
470.	fly off the handle	вийти з себе, розгніватися; "злетіти з катушок"

471.	fly the coop	втекти, втекти, втекти
472.	flying high	бути дуже щасливим, радісним, задоволеним
473.	foam at the mouth	стати дуже злим, вкрай роздратованим, прийти в сказ, кипіла від злості
474.	follow someone in's footsteps	наслідувати чиєї-небудь прикладу; повністю слідувати, наслідувати кому-небудь
475.	follow someone's lead	робити, чинити, як хто-небудь інший; слідувати прикладу іншого
476.	food for thought	їжа для роздумів
477.	foot the bill	оплачувати рахунок, платити за що-небудь
478.	for a song	за безцінь, майже задарма
479.	for all I care	бути повністю байдужим стосовно чого-небудь
480.	for all I know	наскільки я можу судити; може бути, напевно (виражає невпевненість)
481.	for better or worse	на краще або гірше, залежно від того, як, з якого боку подивитися на що-небудь
482.	for certain	точно, напевно
483.	for crying out loud	вираз подиву, гніву, злості
484.	for good	назавжди, навічно
485.	for my money	на мою думку
486.	for once	одного разу, лише один раз; на цей раз
487.	for one	що стосується, що до
488.	for one's (own) sake	заради кого-небудь
489.	for starters	для початку, насамперед
490.	for sure	точно, напевно
491.	for that matter	до того ж
492.	for the better	до кращого
493.	for the birds	даремний, негідний, непотрібний; нудний, нецікавий
494.	for the life of one	хоч убий, як би не старався
495.	for the present / for the time being	поки, на даний час
496.	for the record	для розкриття фактів; зробити або сказати що-небудь до відома, за фактом
497.	for the sake of someone or something	заради кого-небудь або чого-небудь
498.	forever and ever	назавжди
499.	foul play	брудна гра; злочин (вбивство, грабіж); обман
500.	frame of mind	настрій, настрій
501.	free hand (with someone or something)	велика свобода дій (зазвичай використовується з дієсловами get, have, give)
502.	free-for-all	неорганізована подія (бій), в якому беруть участь
503.	from dawn till dusk	з ранку до вечора

504.	from here on in / from here on out	з цього моменту, надалі
505.	from start to finish	від початку до кінця
506.	from the bottom of one's heart	щиро, з невідомими почуттями
507.	from the heart	чесно, щиро
508.	from time to time	іноді, час від часу
509.	from way back	з давніх пір, довгий час
510.	full of beans	бути в піднесеному настрої
511.	full of it	дурниці
512.	full well	дуже добре, повністю
513.	give someone hell	помститися
514.	God/Heaven knows	Божа воля
515.	hold in arms	обіймати
516.	hold one's tongue	прикусити язика (стриматися, щоб не сказати зайвого)
517.	home and dry	в цілості і безпеці
518.	I don't give a damn!	Мені байдуже!
519.	in a memory of	на згадку про
520.	in danger	в небезпеці
521.	in every way	в усіх відношеннях
522.	in favor of someone or something	на користь кого-небудь або чого-небудь
523.	in the name of	на честь
524.	in the nick of time	в останній момент
525.	in the shadow of	в тіні;
526.	jump out of the skin	лізти зі шкіри
527.	kick the bucket	померти
528.	lady of the house	хазяйка дому
529.	light of someone's life	світло життя
530.	like a chorus of joy	пісня щастя
531.	make an early start	розпочати раніше
532.	make public	оприлюднити
533.	milk and stick	батіг і пряник; нагорода і загроза покарання як спосіб переконання
534.	on top of the world	почувати себе дуже добре
535.	one after the other	один за другим
536.	one's flesh and blood	плоть і кров; близький родич
537.	over one's dead body	тільки через труп
538.	set oneself apart	виділяти себе
539.	short cut	переривати, обривати
540.	stand a test of time	пройти випробування часом
541.	stand by someone's back	бути за чиясь спиною
542.	state of mind	душевний стан
543.	steady on	стабільний у
544.	step into someone's shoes	ставати на чиясь місце

545.	take one's revenge	помститись
546.	the coast is clear	шлях вільний, перешкод немає
547.	the cold shoulder	байдужий, холодний прийом, зневага
548.	the drop subject	перестати говорити про що-небудь
549.	to draw a close	закінчуватися, підходити до кінця, наближатися до закінчення
550.	gain ground	просуватися вперед; робити успіхи
551.	get (something) off the ground	встати на ноги; успішно налагодити роботу; зробити перші кроки
552.	get / catch wind of something	отримати інформацію
553.	get / sink one's teeth in(to) something	серйозно зайнятися чим-небудь
554.	get a dirty look (from someone)	отримати від кого-небудь непривітний, несхвальний погляд
555.	get a grasp of something	почати розуміти що-небудь
556.	get a grip on oneself / get a grip of oneself	взяти себе в руки, контролювати себе, володіти собою
557.	get a load of someone or something	звернути увагу на кого-небудь або що-небудь
558.	make a move	поквапитися
559.	get a rise out of someone	вивести з рівноваги, викликати роздратування
560.	get a word in edgeways	вставити слівце
561.	get ahold of someone or something / get hold of someone or something	зв'язатися з ким-небудь
562.	get away with murder	зійти з рук; зробити що-небудь дуже погане і не бути спійманим і покараним за це
563.	get back together (with someone)	відновити стосунки після розриву
564.	get better	поліпшити свої навички в чому-небудь; одужати
565.	get carried away	заходити надто далеко; бути переповненими емоціями або ентузіазмом
566.	get close to someone	зблизитися з ким-небудь, стати близькими друзями з ким-небудь
567.	get cold feet	злякатися, втратити впевненість у собі
568.	none of one's business	не твоя справа
569.	get even (with someone)	помститися кому-небудь, звести рахунки з ким-небудь
570.	get going	почати діяти; піти
571.	get someone in's hair	заважати, турбувати, дратувати кого-небудь
572.	get in touch with someone	зв'язатися з ким-небудь, вийти на зв'язок з ким-небудь
573.	get into hot water	потрапити в біду, в халепу, у скрутне становище
574.	get into trouble	потрапити в біду, мати неприємності
575.	get mad (at someone or something)	розсердитися на кого-небудь або що-небудь
576.	get mixed up	сплутати, переплутати
577.	get off easy	уникнути серйозного покарання

578.	get off on the wrong foot (with someone or something)	невдало, погано почати що-небудь або які-небудь відносини з ким-небудь
579.	get on with something	ладити з кимось
580.	get on in years	старіти
581.	get on someone's nerves	діяти кому-небудь на нерви
582.	lose one's nerve	виходити з себе; нервувати
583.	get one's foot in the door	зробити перший крок до досягнення мети
584.	get one's hands on someone or something	знайти, дістатися до чого-небудь
585.	get one's hopes up	сподіватися, плекати надії
586.	get one's own way / have one's own way	домагатися свого
587.	get out of bed on the wrong side	встати не з тієї ноги, бути в поганому настрої
588.	get out of hand	вийти з-під контролю, стати некерованим
589.	get out of	вийти з важкої ситуації
590.	get ready	підготуватися, готуватися до чого-небудь
591.	get rid of someone or something	позбавитися від кого-небудь або чого-небудь
592.	get sick	захворіти
593.	get someone off the hook	позбавити кого-небудь від обов'язку, допомогти знайти вихід з скрутного положення
594.	get someone or something out of one's mind / get someone or something out of one's head	викинути кого-небудь або що-небудь з голови;
595.	get something off one's chest	гора з плечей
596.	get something out in the open	зробити що-небудь відомим
597.	get something straight	ясно, чітко, правильно зрозуміти що-небудь
598.	get something under control	взяти що-небудь під контроль
599.	get the axe / get the boot / be given the axe	бути звільненим, отримати звільнення
600.	get the rolling ball / set the rolling ball / start the rolling ball	почати діяти, запустити процес
601.	get the hang of something	навчитися робити що-небудь; зуміти справлятися з чим-небудь
602.	get the message	ясно, чітко розуміти сенс чого-небудь
603.	get the picture	розуміти ситуацію
604.	get the shock of one's life	отримати сильний шок, здивування
605.	get the upper hand (on someone)	мати перевагу над ким-небудь, панувати над ким-небудь
606.	get the wind knocked out of someone	потрапити в стан, коли перехоплює подих від удару в область живота
607.	get to the bottom of something	добратися, докопатися до істини чого-небудь
608.	get under someone's skin	діяти на нерви, дратувати, діставати, доводити
609.	get up on the wrong side of the bed	встати не з тієї ноги, бути в поганому настрої
610.	get used to someone or something	звикати до кого-небудь або чого-небудь

611.	gild the lily	покращувати те, що не потребує поліпшення
612.	give or take	приблизно, плюс-мінус
613.	give a fresh twist	новий поворот долі, подій
614.	give someone a break	дати кому-небудь шанс
615.	give someone a dirty look	поглянути на кого-небудь з неприязню, несхваленням
616.	give someone a hand	допомогти кому-небудь
617.	give someone a piece of one's mind	висловити своє невдоволення
618.	give someone one's word	дати кому-небудь своє слово, пообіцяти що-небудь
619.	give someone or something the once-over розм.	побіжно оглянути кого-небудь або що-небудь
620.	give someone the benefit of the doubt	припустити або повірити у правоту іншого
621.	give something a shot	спробувати, спробувати що-небудь
622.	give something one's best shot	дуже постаратися зробити все можливе
623.	give-and-take / give and take	компроміс, поступки
624.	go ahead (and do something)	продовжувати, зробити що-небудь
625.	go ballistic	вийти з себе
626.	go behind someone's back	робити що-небудь таємно,
627.	go by the book	строго слідувати правилам
628.	go easy on someone or something	бути м'яким, добрим по відношенню до кого-небудь
629.	go for broke	ризикнути всім заради чого-небудь; докласти всі можливі зусилля
630.	go for it	зробити що-небудь з ентузіазмом
631.	go from bad to worse	ставати гірше, погіршуватися
632.	go hand in hand	йти рука об руку
633.	go into effect	вступати у дію
634.	go on and on	продовжувати тривалий час
635.	go out of one's way (to do something)	робити все можливе, докладати зусилля
636.	go places	допомогтися багато чого, досягти великих успіхів
637.	go to any length / go to any lengths / go to great lengths	робити все необхідне; ні перед чим не зупинятися, щоб виконати що-небудь
638.	go to extremes	йти на крайні заходи
639.	go to pieces / fall to pieces	втратити контроль над собою
640.	go to town (on something)	енергійно взятися за справу
641.	go to waste	бути зіпсованим
642.	go up in flames / go up in smoke	згоріти, бути знищеним вогнем
643.	go wrong	збитися з шляху
644.	go-go	енергійний, активний, динамічний
645.	golden opportunity	відмінна і виняткова можливість
646.	good old days	колишні часи, які були краще, ніж справжні
647.	grasp at straws	хапатися за соломинку
648.	grease someone's palm / oil someone's palm	дати комусь хабар, дати на лапу

649.	the glass ceiling	бар'єр при просуванні по службі
650.	the gory details	всі деталі, відомості, щодо якої-небудь події, як правило, особистого характеру
651.	(not) have a clue (about something)	(не) мати уявлення про що-небудь, (не) знати про що-або
652.	(not) have anything to do with someone	(не) хотіти мати з ким-небудь справи (про дружбу, роботі, справах, тощо)
653.	(to be) half the battle	велика частина роботи
654.	(to be) hand in hand	триматися за руки
655.	(to be) in high spirits	бути в хорошому настрої
656.	(to be) in hot water	мати неприємності, бути в біді
657.	a hard nut to crack	міцний, твердий горішок; важке завдання
658.	hand it to someone	похвалити когось, дати кому-небудь високу оцінку
659.	hand over fist	швидко, моторно
660.	hands down	легко, невимушено
661.	hang by a hair	висіти на волоску
662.	hang in the air / hang on in there розм.	триматися, не здаватися, повиснути в повітрі
663.	hard and fast	твердий, суворий, фіксований, не підлягає зміні
664.	hard feelings	злоба, злість
665.	hard-nosed	практичний, рішучий, налаштований
666.	have a field day	чудовий день (знаменний)
667.	have a chip on one's shoulder	шукати привід для сварки або бійки; бути агресивно налаштованим, затівати сварки
668.	have a word with	поговорити про що-небудь з кимось
669.	have a go at something	спробувати що-небудь зробити
670.	have a good command of something	добре знати що-небудь, добре володіти чим-небудь
671.	have a good head on one's shoulders	мати гарну, розумну голову на плечах; бути розумним, тямущим
672.	have a good thing going	робити, займатися чим-небудь вигідним, корисним
673.	give a hard time with something / have a hard time doing something	зазнавати труднощів з чим-небудь, при виконанні чого-небудь
674.	have a heart	бути щедрим і поблажливим
675.	have a leg up on somebody	мати перевагу над ким-небудь іншим
676.	have in one's mind	хвилюватися, турбуватися про когось
677.	have a narrow escape	уникнути небезпеки
678.	in one's old age	на старості років
679.	have a say something in / have a voice in something	брати участь в обговоренні чого-небудь, у прийнятті якогось рішення
680.	have a score to settle (with someone)	мати з ким-небудь проблеми, невирішені справи, які потрібно дозволити
681.	have a short fuse	бути запальним, легко виходити з себе
682.	have a shot at something розм.	спробувати зробити що-небудь
683.	have a thick skin / be thick-skinned	товстошкірий, нечутливий до образ, критики

684.	have a weakness for someone or something	не вміти протистояти кому-небудь
685.	have an edge / have the edge (on / over someone or something)	мати перевагу над ким-небудь або чим-небудь
686.	have come a long way	багато досягти
687.	have feet of clay	мати слабкості в характері
688.	have had enough	виперпіти достатньо; терпіти
689.	have it both ways	мати відразу і те, і інше
690.	have it coming (to someone)	заслужувати того, що трапилося
691.	have it in for (someone)	затаїти образу на кого-небудь
692.	have nothing on someone or something	не мати ніякої інформації або доказів
693.	have one's hands full (with someone or something)	бути повністю зайнятим ким-небудь або чим-небудь
694.	have one's hands tied	бути не в змозі зробити що-небудь
695.	have one's head in the clouds	витати в хмарах; бути неуважним
696.	have one's heart in the right place	мати добрі наміри
697.	have someone's work cut out (for someone)	щось дуже важке, що потрібно зробити
698.	have something in common with someone or something	мати щось спільне з ким-небудь або чим-небудь
699.	have something in mind	планувати, збиратися зробити
700.	have the best of / have the better of / get the best of / get the better of (someone or something)	взяти верх, здобути перемогу, перемогти, здолати
701.	beneath one's dignity	нижче почуття власної гідності
702.	have the time of one's life	чудово провести час; пережити один з кращих моментів свого життя
703.	have to live with something	бути вимушеним терпіти, миритися з чим-небудь
704.	have what it takes	мати здатність або сміливість зробити що-небудь
705.	head and shoulders above (someone or something)	на голову вище, значно краще
706.	head on / head-on	прямо, у всеозброєнні
707.	head over heels	верх ногами, шкереберть
708.	heads or tails	орел або решка
709.	heads-up розм.	інформація, попередження, застереження (особливо заздалегідь)
710.	heart and soul	всією душею, всіма силами
711.	hem and haw	уникати прямої відповіді, говорити ухильно
712.	here and now	негайно, прямо зараз
713.	here and there	в різних місцях
714.	here, there and everywhere	скрізь
715.	below the belt	за пазухою
716.	bend to the will of	підкорятися долі
717.	hit it off (with someone)	швидко подружитися з ким-небудь

718.	one hit's stride / reach one's stride	показати свій найкращий результат
719.	hit or miss / hit and miss	незапланований, випадковий
720.	hit the mill on the head	потрапити прямо в точку, вгадати
721.	hit the wall / hit a wall	натрапляти на стіну, битися об стіну
722.	hold on a leash	тримати на повідку, тримати у вузді
723.	hold one's breath	затримати дихання
724.	hold one's horses	притримати коней; почекати, не поспішати (зазвичай використовується у наказовому способі)
725.	be in the tip of one's tongue	бути на кінчику язика
726.	hold someone hostage	тримати кого-небудь в заручниках
727.	hold still	не рухатися
728.	hold like the fortress	боронити як фортецю
729.	show someone around	ознайомитись
730.	horse sense	здоровий глузд, розсудливість
731.	horse trade	вести важкі ділові переговори
732.	hot air	нісенітниця, дурниця, перебільшення
733.	hot potato	гостре, неприємне питання
734.	hot under the collar	дуже розсерджений, злий
735.	put cards on the table	викласти карти на стіл
736.	how about that	вираз подиву
737.	not have a leg to stand on	не мати підтримки, не мати шансів довести що-небудь
738.	one's hair stands on end	волосся встало дибки; злякатися чого-небудь
739.	one's hands are tied	бути не в змозі допомогти
740.	sit on one's hands	сидіти склавши руки
741.	I'll get right on it.	Зараз цим займуся. Я займуся цим негайно.
742.	I'm easy	вираз, що означає, що той, хто погодиться і примириться з будь-яким рішенням, будь-яким пропозицією
743.	if memory serves / if my memory serves me right	якщо мені не зраджує пам'ять, якщо я правильно пам'ятаю
744.	if so	в такому випадку
745.	in a bad mood	в поганому настрої
746.	in a flash	миттю, швидко
747.	as solid as a rock	міцний як гора
748.	in a kind of way / in a sort of way	певною мірою; декілька, трохи
749.	in a little bit	скоро
750.	in a nutshell	коротко, стисло, в двох словах
751.	in a rush	в поспіху
752.	in a split second	дуже швидко, миттєво
753.	in a stupor	в заціпенінні, в ступорі
754.	in a tight spot / in a tough spot	у скрутному становищі, ситуації
755.	in accordance with something	у відповідності з чим-небудь
756.	in addition to something	на додаток до чогось
757.	in advance	заздалегідь, попередньо

758.	of all time	увесь час
759.	in any case / in any event	у будь-якому випадку
760.	in bad taste / in poor taste	у поганому смаку; грубий; непристойний
761.	in black and white	у письмовій формі, в друкованому вигляді
762.	in brief	коротенько
763.	in case	у разі, якщо
764.	in case of	у випадку чого-небудь; якщо що-небудь трапиться
765.	in charge (of someone or something)	бути на чолі, бути головним
766.	in charge of something or someone	бути відповідальним,
767.	in cold blood	безжально і холоднокривно, жорстоко
768.	in deep water	бути в біді, мати неприємності
769.	on one hand	з одного боку
770.	on the other hand	з іншого боку
771.	in dribs and drabs	по крихтах, по дрібницях
772.	in due course	своєчасно, у свій час
773.	in earnest	всерйоз
774.	in exchange for someone or something	в обмін на кого-небудь або що-небудь
775.	in existence	існуючий
776.	in fact / in point of fact	власне кажучи, фактично
777.	in fits and starts / by fits and starts	уривками, з паузами; нерегулярно, непостійне
778.	in for something	обов'язково отримати що-небудь
779.	in force	бути в силі, діяти
780.	in full swing	у повному розпалі
781.	in general	взагалі
782.	in good hands	в хороших руках
783.	in good shape / in good condition	в хорошій формі, в хорошому стані
784.	in good spirits	в доброму гуморі
785.	in good time	заздалегідь, завчасно
786.	in the hope of	з надією на
787.	in hopes of something	в надії на що-небудь
788.	in ink	написаний ручкою, чорнилом
789.	in jeopardy	в небезпеці
790.	in line	у черзі
791.	in the meantime	тим часом
792.	in no time	миттєво, миттю, дуже швидко
793.	in one's heart of hearts	у глибині душі
794.	in the heart of	в центрі чогось
795.	in one's opinion	за чиєї-небудь думки
796.	have best interest(s) at heart	в найкращих інтересах кого-небудь
797.	in one's right mind	в здоровому глузді
798.	in one's shoes	на чиєму-небудь місці
799.	in one's spare time	у вільний час
800.	in order to	для того, щоб
801.	in other words	іншими словами

802.	in part	частково, почасти
803.	in particular	зокрема, в особливості
804.	in person	особисто, власною персоною
805.	in private	наодинці, приватним чином
806.	in progress	виконуватися; бути в процесі
807.	in reality	насправді
808.	in short	в короткій формі, коротко
809.	in sight	в полі зору
810.	in spite of	незважаючи на
811.	in the face of something	перед лицем чого-небудь; незважаючи на труднощі
812.	in the first place	з самого початку
813.	in the flesh	власною персоною
814.	in the know	знати, бути обізнаним
815.	in the long run	зрештою, в кінцевому рахунку
816.	in the loop	бути в колі посвячених; бути в курсі
817.	in the near future	в найближчому майбутньому
818.	in the raw	без прикрас
819.	in the right place at the right time	в потрібний час у потрібному місці
820.	in the short run	найближчим часом
821.	in the wrong place at the wrong time	в неправильний час в неправильному місці
822.	in theory	теоретично, в теорії
823.	in (one's) time	вчасно
824.	in turn	по черзі
825.	in rude health	здоровий та міцний
826.	in vain	марно
827.	inside out	навиворіт
828.	instead of	замість чого-небудь; замість того, щоб
829.	ipso facto	де факто
830.	the ins and outs (of something) розм.	всі деталі, тонкощі, подробиці чого-небудь
831.	a jack of all trades / a jack of all trades	майстер на всі руки
832.	Johnny-come-lately	новоприбулий, новачок
833.	in one's infinite wisdom	на чийсь безкінечну мудрість
834.	jump the gun	випередити події, почати що-небудь раніше строку
835.	jump to conclusions	робити поспішні висновки
836.	just about	майже
837.	just in case (something happens)	на той випадок, якщо що-небудь трапиться; на всякий випадок
838.	just now	зараз, в цю саму хвилину
839.	just the same / all the same	тим не менш, однак
840.	just what the doctor ordered	те, що доктор прописав
841.	someone's jaw drops	бути дуже здивованим
842.	keen on something	сильно бажати чого-небудь, дуже любити що-небудь

843.	keep / have on somebody a tight / short leash	тримати кого-небудь в узді тримати на короткому повідку
844.	keep a secret	зберігати секрет
845.	keep a stiff upper lip	бути хоробрим
846.	keep in touch (with someone)	підтримувати зв'язок
847.	keep one's chin up	не падати духом, не втрачати мужності
848.	keep an eye on someone or something	постежити і подбати про кого-небудь або про що-небудь
849.	keep body and soul together	зводити кінці з кінцями, виживати
850.	keep abreast of (something or someone)	йти в ногу, бути в курсі останніх подій
851.	keep body and soul together	зводити кінці з кінцями, виживати
852.	in touch (with someone)	на зв'язку
853.	keep one's chin up	не падати духом, не втрачати мужності
854.	keep one's eyes open	дивитися в обидва, тримати вухо гостро
855.	keep one's feet on the ground	твердо стояти на ногах
856.	keep one's fingers crossed	схрестити пальці; сподіватися на хороше
857.	have fingers in the pie	«кожній бочці затичка»
858.	keep one's head	не втрачати голови, не розгубитися; зберігати спокій, особливо в складних ситуаціях
859.	keep one's head above water	залишатися на плаву
860.	keep one's mouth shut розм.	мовчати, не розмовляти
861.	keep one's word	тримати своє слово, обіцянку
862.	keep pace (with someone or something)	не відставати, йти в ногу з ким-небудь або чим-небудь
863.	keep quiet	мовчати, не видавати жодного звуку
864.	keep someone or something in mind	пам'ятати, не забувати кого-небудь або що-небудь
865.	keep something to oneself	тримати що-небудь при собі, не розповідати про що-небудь
866.	keep tabs on someone or something	стежити за ким-небудь або чим-небудь
867.	keep the rolling ball	продовжувати діяти, не зупинятися
868.	keep the home fires burning	підтримувати вогонь в домашньому вогнищі
869.	keep track of something	стежити за (розвитком, ходом чого-небудь)
870.	keep up appearances	продовжувати показувати свою спроможність
871.	make it up	залагодити сварку, усунути розбіжності, помиритися
872.	kiss of death	смертний вирок; кінець чого-небудь або кому-небудь
873.	kiss someone or something goodbye	втратити кого-небудь або що-небудь; назавжди розпрощатися з ким-небудь або чим-небудь
874.	knock on wood	постукати по дереву (згідно з повір'ям, що це дозволяє запобігти біді)
875.	know a thing or two (about someone or something)	знати толк в чому-небудь
876.	know better (than to do something)	збагнути, здогадатися не робити що-небудь
877.	know one's way around / know one's way about	знати, як зробити що-небудь

878.	know something from memory	знати що-небудь по пам'яті
879.	know something inside out	дуже добре знати що-небудь
880.	know the ropes	знати всі тонкощі справи, бути досвідченим у справі, знати всі деталі, розбиратися
881.	know what's what	мати багато досвіду і уміти судити про людей, їх дії, про ситуації, і т. д.
882.	know when one is not wanted	розуміти, відчувати, коли кому-небудь не раді
883.	know-how	знання і вміння
884.	a little bit	маленька кількість; трохи
885.	a long face	невдоволений вираз обличчя
886.	a long shot	малоймовірна подія
887.	a lost cause	безнадійна справа
888.	last straw	остання крапля
889.	last-ditch effort	остання спроба, останнє зусилля
890.	lay an egg	провалитися; погано виконати що-небудь; погано виступити перед публікою
891.	lay it on the line	сказати ясно, не залишати сумнівів; недвозначно заявити
892.	lay it on thick / lay it on with a trowel	надмірно хвалити
893.	lay something at someone's door	покладати провину за що-небудь на кого-небудь; звинувачувати кого-небудь за що-небудь
894.	lay something on the line / put something on the line	ризикувати
895.	lead someone down / up the garden path	обманювати кого-небудь
896.	lead the way	іти вперед, показувати приклад
897.	learn to live with something	навчитися пристосовуватися до чого-небудь неприємного, хворобливого
898.	least of all	найменше
899.	leave a lot to be desired	залишати бажати кращого
900.	leave someone alone	не турбувати кого-небудь, залишити кого-небудь у спокої
901.	leave someone high and dry	кинути кого-небудь у важку хвилину, залишити без допомоги
902.	leave someone holding the bag / leave someone holding the baby	перекласти на когось відповідальність, провину
903.	lesser of two evils	менше з двох зол
904.	let go of something	відпустити що-небудь
905.	let it go	не турбуватися, залишити у спокої
906.	let the cat out of the bag	випустити kota з мішка; проговоритися, видати секрет, розповісти таємницю
907.	let the genie out of the bottle	випустити джина з пляшки; припустити що-небудь погане, небажане, чого вже не зупинити
908.	lie down on the job / lay down on the job	працювати абияк; дуже погано виконувати роботу, обов'язки
909.	lie through one's teeth	безсоромно брехати

910.	light at the end of the tunnel	світло в кінці тунелю; надія на успіх, успішне завершення чого-небудь
911.	like a fish out of water	не в своїй тарілці
912.	like an open book	хто-небудь або що-небудь, що легко зрозуміти
913.	like water off a duck's back	як з гуся вода; не зачіпаючи; без жодного ефекту
914.	lion's share (of something)	левова частка; велика частина чого-небудь
915.	lip service	лицемірство; нещира підтримка
916.	little by little	поступово
917.	live beyond one's means	жити не по кишені
918.	live for the moment	жити без планів на майбутнє
919.	live on borrowed time	бути приреченим
920.	lock horns (with someone)	битись лобами; конфліктувати
921.	look down one's nose at розм.	дивитися зверхньо ставитися зневажливо, з презирством
922.	look for trouble	напрошуватися на неприємності
923.	look someone in the eye / look someone in the face	подивитися комусь в очі
924.	look the other way	ігнорувати, не звертати уваги на що-небудь
925.	loose ends	незакінчені дрібні справи, незавершені дрібниці
926.	lose face	впасти в бруд обличчям; втратити повагу
927.	lose heart	падати духом, втратити впевненість, сумувати
928.	loud and clear	чітко і ясно
929.	lower one's voice	говорити тихіше, неголосно
930.	not lay a finger on (someone) / not lay a hand on (someone)	не доторкатися до кого-небудь, не чіпати кого-небудь
931.	the last straw / the final straw	остання крапля
932.	make the final scarifice	пожертва, дар
933.	the long and the short of it	всі факти, всі подробиці, всі деталі
934.	a man of his word / a woman of her word	людина слова, господар свого слова
935.	a man of parts / a man of many parts	здібна, талановита людина
936.	a matter of time	справа часу
937.	a month of Sundays	ціла вічність; дуже довгий час
938.	make a bed	стелити постіль
939.	make a deal of	перебільшувати важливість, величину чого-небудь
940.	make a clean breast of (something)	зізнатися в чому-небудь скоєному, визнати свою провину
941.	make a dent (in something)	робити успіхи, просуватися
942.	make a difference	мати різницю, мати значення (зазвичай у негативному значенні)
943.	make a fool out of someone	виставляти себе на посміховисько
944.	make a killing розм.	зробити багато грошей, швидко розбагатіти
945.	make a long story short	коротше кажучи; розповідь, опустивши деякі деталі
946.	make a mistake	зробити помилку
947.	make a note of something	записати що-небудь

948.	make an example of someone	покарати кого-небудь в науку іншим
949.	make an exception (for someone)	зробити виключення для кого-небудь
950.	make an impression (on someone)	справити враження на кого-небудь
951.	make believe	робити вигляд, прикидатися
952.	make do with something	замінити одну річ іншою
953.	make ends meet	зводити кінці з кінцями
954.	make fun of someone or something	висміювати кого-небудь або що-небудь
955.	make good	вчинити так, як обіцяно; виконати обіцяне
956.	make good time	вдаватися прибути куди-небудь в призначений час
957.	make it one's business (to do something)	робити що-небудь, навіть якщо для цього буде потрібно втрутитися в чужі справи
958.	make it up to someone	компенсувати, відшкодувати
959.	make it worth someone's while (to do something)	зацікавити чим-небудь кого-небудь, щоб отримати допомогу, підтримку (як правило, корисливим способом)
960.	make lemonade out of lemons	знайти вихід із скрутного становища
961.	make nice	поводитися особливо чемно, ввічливо (
962.	make no bones about something	не приховувати що-небудь,
	make no mistake (about something)	не мати сумнівів про що-небудь, бути впевненим у чому-небудь
963.	make a situation worse	погіршити ситуацію
964.	make peace with someone	укласти мир з ким-небудь
965.	make points with someone	допомогтися розташування кого-небудь, завоювати прихильність кого-небудь
966.	make sense	мати сенс
967.	make someone sick	викликати у кого-небудь відразу
968.	make someone's position clear	робити ясною свою позицію
969.	make sure	переконатися, упевнитися
970.	best of luck	Успіхів!
971.	most of the time	більшість часу
972.	make up one's mind	вирішити, прийняти рішення
973.	make use of someone or something	скористатися ким-небудь або чим-небудь
974.	make waves	баламутити воду, створювати неприємності; порушувати усталений порядок
975.	many a time	багато разів
976.	mean business	говорити серйозно, мати серйозні наміри
977.	mean well	мати добрі наміри
978.	meant to be	призначений, визначений для існування
979.	meet someone halfway	піти комусь назустріч, знайти компроміс
980.	meet the requirements (for something)	задовольняти вимогам
981.	mend one's fences / mend fences with someone	відновлювати хороші, дружні стосунки після сварки, суперечки і т. п.

982.	million dollar question	питання на мільйон доларів; важливе або складне питання, на яке немає відповіді
983.	mind one's own business	займатися своєю справою, не лізти в чужі справи
984.	miss the boat / miss the bus	упустити шанс, упустити можливість, "спізнитися на поїзд"
985.	miss the point	не зрозуміти головного, не зрозуміти суті справи
986.	mistake someone or something for someone or something else	прийняти що-небудь або кого-небудь за що-небудь або кого-небудь іншого
987.	monkey business	Клеїти дурня
988.	more or less	більш або менш
989.	more than meets the eye	що-небудь, що складніше, цікавіше
990.	much ado about nothing	багато шуму з нічого
991.	the moment of truth	момент істини, момент, який хто-небудь довго чекав
992.	a needle in a haystack	голка в стозі сіна; що-небудь, що дуже важко знайти
993.	a nervous Nellie	боязка людина, позбавлений мужності, рішучості
994.	need something yesterday	гостру потребу в чому-небудь; мати потребу в чому-небудь
995.	needless to say	не доводиться говорити
996.	never in one's life	що-небудь, що ніколи не відбувалося в житті кого-небудь
997.	never mind	не звертайте уваги на що-небудь
998.	next of kin	найближчий родич
999.	next to nothing	майже нічого
1000.	night owl	сова; людина, якій подобається пізно лягати
1001.	nip something in the bud	придушити що-небудь в зародку, знищити в корені
1002.	no bed of roses	складна чи погана ситуація
1003.	no doubt	безперечно, поза сумнівами
1004.	no go	безвихідь, глухий кут
1005.	hit hard	сильно постраждати
1006.	no ifs, ands, or але about it	жодних дискусій чи сумнівів щодо чого-небудь
1007.	no joke	серйозна справа
1008.	no point in something	відсутність сенсу в тому, щоб що-небудь робити
1009.	no wonder	що-небудь, що не викликає подиву
1010.	no-win situation	ситуація, в якій немає правильного або хорошого відповіді, в якій немає переможців
1011.	nobody's fool	недурний чоловік; той, хто далеко не дурень
1012.	none other than someone	не хто інший, як; той самий чоловік (про який, можливо, йде мова)
1013.	not a living soul	ні одна жива душа, ніхто
1014.	not at all	зовсім ні, абсолютно ні
1015.	not believe one's eyes	не повірити своїм очам
1016.	in all my born days	за все своє життя

1017.	not buy something	не вірити чомусь, не вважати що-небудь правдою
1018.	not by a long shot	ні в якому разі, навряд чи
1019.	not for a moment	навіть ні на секунду
1020.	not for anything in the world	ні за що на світі
1021.	not give it another thought	не хвилюватись, не думати про що-небудь
1022.	not hurt a flea	нікого не образити, не образити і муху
1023.	not a lift finger (someone to help) / not a lift hand (someone to help)	і пальцем не поворухнути; нічого не зробити для того, щоб допомогти кому-небудь
1024.	not set foot somewhere	не ступати куди-небудь, не ходити куди-небудь
1025.	not take no for an answer	не прийняти чийось відмову
1026.	not tell a (living) soul	не розповідати абсолютно нікому
1027.	nothing of the kind	нічого подібного
1028.	nothing to complain about	все добре, немає на що поскаржитися
1029.	now or never	зараз або ніколи
1030.	Now you're talking!	Ось це вже інша розмова! Непогана ідея!
1031.	make the name for	зробити собі ім'я
1032.	(as) old as the hills	дуже старий
1033.	a one-night stand	що-небудь, що триває одну ніч
1034.	an open book	хто-або що-небудь, що дуже легко зрозуміти
1035.	odds and ends	дрібниця, залишки, обривки, всяка всячина
1036.	of age	бути досить дорослим, щоб отримати на що-небудь дозвіл
1037.	in stark contrast	на різкому контрасті
1038.	of course	звичайно, природно, безсумнівно
1039.	of interest (to someone)	цікавити кого-небудь
1040.	in one's will	добровільно, за власним бажанням
1041.	off duty	не працювати, бути не на службі
1042.	off guard	бути недостатньо пильним, бути захопленим зненацька
1043.	off limits	бути забороненим
1044.	off one's back	не турбувати, не хвилювати кого-небудь
1045.	off one's chest	полегшити душу
1046.	off one's rocker / nut / trolley / head	божевільний, не при своєму розумі
1047.	off season	не сезон
1048.	off the beaten track / path	далеко від великих доріг, маловідомий, незвичайний
1049.	off the record	не підлягає розголошенню
1050.	on (one's) guard	насторожі
1051.	on a bright side	зі світлого боку, з оптимістичної точки зору
1052.	on a fool's errand	безглузде доручення, завдання
1053.	on a shoestring	з невеликими, мізерними засобами
1054.	on all fours	на четвереньках
1055.	on and off	переривчасто, час від часу
1056.	on and off / off and on	від випадку до випадку, час від часу, іноді
1057.	on and on	постійно, утомливо довго
1058.	on call	готовий до роботи або виконання чого-небудь за викликом

1059.	on cloud nine	на сьомому небі від щастя; нескінченно щасливий
1060.	on duty	на службі, на роботі
1061.	on foot	пішки
1062.	on good terms (with someone)	бути в добрих, дружніх стосунках з ким-небудь
1063.	on one's mind	в думках
1064.	on one's own	сам, самому
1065.	on pins and needles	як на голках; схвильований, неспокійний
1066.	on purpose	навмисно, спеціально
1067.	on schedule	за розкладом
1068.	on second thought	після обмірковування чого-небудь; після того, як про щось подумати
1069.	on someone's account	заради кого-небудь
1070.	on someone's or something's last legs	при останньому подиху
1071.	on speaking terms (with someone)	у дружніх, хороших відносинах з ким-небудь
1072.	on the average	в середньому, звичайно, в загальному
1073.	on the contrary	як раз навпаки
1074.	on the cutting edge / at the cutting edge	на найвищому рівні
1075.	on the go	в русі, в роботі
1076.	on the house	безкоштовно, за рахунок закладу
1077.	on the one hand	з одного боку
1078.	on the other hand	з іншого боку
1079.	on the outs розм.	в натягнутих, поганих відносинах, у сварці
1080.	on the point of doing something / at the point of doing something	бути готовим зробити що-небудь
1081.	on the right track	виконувати, робити що-небудь правильним чином; рухатися у вірному напрямку
1082.	on the ropes	на межі поразки, провалу; у відчайдушному положенні
1083.	on the same page	розуміти один одного
1084.	on the spur of the moment	під впливом хвилини, під впливом моменту, спонтанно
1085.	on the way (somewhere)	по дорозі куди-небудь
1086.	on the whole	в цілому, в загальному
1087.	on time	точно вчасно
1088.	on tiptoe	навшпиньки
1089.	once again	ще раз, знову
1090.	once and for all	раз і назавжди
1091.	once in a lifetime	що-небудь, що відбувається лише один раз у житті
1092.	once in a while	іноді, зрідка
1093.	once or twice	кілька разів
1094.	once upon a time	одного разу, давним-давно
1095.	one and the same	одне і те ж, те саме

1096.	one in a million / one in a thousand / one in a hundred	унікальний, один з дуже небагатьох
1097.	one of these days	як-небудь в майбутньому; в один з найближчих днів
1098.	one too many	надто багато
1099.	one way or another	яким-небудь чином
1100.	open fire (on someone)	почати стріляти, відкрити вогонь; почати задавати питання або почати критикувати кого-небудь
1101.	open Pandora's box	відкрити скриньку Пандори; викликати ще більше проблем, неприємностей, ніж очікувалося
1102.	open someone's eyes (to something)	відкрити кому-небудь очі на що-небудь; розповісти, показати кому-небудь що-небудь
1103.	or else	інакше будуть якісь наслідки
1104.	other fish to fry / bigger fish to fry розм.	інші справи, речі, про які потрібно подбати (як правило, більш важливі)
1105.	out and about / up and around / up and about	знову на ногах, вийти після хвороби
1106.	out in left field	помилковий, далекий від істини
1107.	out of breath	захеканий
1108.	out of commission	в неробочому, несправному стані
1109.	out of business	без роботи
1110.	out of hand	одразу ж, без зайвих роздумів
1111.	out of harm's way	в безпеці, поза небезпекою; там, де не буде ніякої шкоди
1112.	out of one's hair	піти і не турбувати, хвилювати, докучати кому-небудь
1113.	out of order	в несправності; не працювати
1114.	out of earshot	не можна почути, за межами слуху
1115.	out of reach	поза досяжності
1116.	out of service	не функціонувати
1117.	out of shape	йти геть
1118.	get out of the sight	поза полем зору
1119.	out of the blue	несподівано, раптово
1120.	out of the смаження pan (and) into the fire	з вогню та в полум'я; потрапити з поганого становища в ще гірше становище
1121.	out of the loop	не бути в колі посвячених; бути не в курсі, не знати
1122.	out of place	не на місці
1123.	out of the question	бути неможливим; що-небудь, про що не може бути й мови
1124.	out of turn	поза чергою
1125.	out of touch (with someone or something)	втратити зв'язок з ким-небудь або чим-небудь, не підтримувати зв'язки
1126.	out-of-date	старий, застарілий
1127.	outside the box	нестандартно, співвідносне усталеним правилам, принципам і т. п.
1128.	over and over	знову і знову, що повторюється багато разів
1129.	the one and only	один-єдиний, унікальний

1130.	the other way round / the other way around	навпаки; протилежне, зворотнє
1131.	a pat on the back	похвала, заохочення)
1132.	a penny for one's thoughts	розповісти кому-небудь про те, що хто-небудь думає
1133.	a piece of cake	пара дрібниць; дріб'язкова справа
1134.	be pressed for time	мати дуже мало часу, відчувати брак часу
1135.	pale around the gills / blue around the gills / green around the gills	зблідлий, виглядає нездоровим
1136.	part and parcel (of something)	невід'ємна складова частина
1137.	pass the buck	перекласти відповідальність, провину на кого-небудь; зробити кого-небудь іншого відповідальним, винуватим за що-небудь
1138.	pass the hat	пустити шапку по колу, збирати пожертви
1139.	pass the time	проводити час
1140.	pass through someone's mind	подумати, згадати про щось коротко
1141.	pat someone on the back	похвалити когось, "поплескати по плечу" в знак схвалення
1142.	path of least resistance	найпростіший шлях, шлях найменшого опору
1143.	pave the way (for someone or something)	прокладати шлях, усунути перешкоду, готувати ґрунт для кого-небудь або чого-небудь
1144.	pay attention (to someone or something)	звертати увагу на кого-небудь або що-небудь
1145.	figure of authority	начальство
1146.	pay someone or something a visit / pay a visit to someone or something	навести візит кому-небудь або чого-небудь, відвідати кого-небудь або що-небудь
1147.	pay someone respect	показувати повагу кому-небудь, ставитися до кого-небудь з повагою
1148.	for long	довгий період часу
1149.	pick a fight (with someone) / pick fights (with someone) / pick a quarrel (with someone)	почати сварку, бійку з ким-небудь (зазвичай навмисно)
1150.	pick up the pieces	збирати по крихтах
1151.	for the good of	заради спільного блага
1152.	plain and simple / pure and simple	повністю, без подальших труднощів або перешкод
1153.	play cat and mouse with someone	грати в кішки-мишки з ким-небудь
1154.	a cat on the roof	по тонкому льоду
1155.	roof over one's head	дах над головою
1156.	play fast and loose (with someone or something)	діяти безвідповідально, легковажно
1157.	play someone into's hand(s)	зіграти комусь на руку; несвідомо зробити що-небудь, що йде на користь кому-то ще
1158.	play it by ear	поступати згідно з обставинами; вирішувати питання по мірі їх надходження, не плануючи заздалегідь

1159.	play possum	прикинутися сплячим або мертвим
1160.	play second скрипка некваліфікований робітник (to someone or something)	грати другу скрипку; грати на других ролях, займати не важливе положення
1161.	play the devil with something	порушити порядок, виконання чого-небудь, зіпсувати що-небудь
1162.	play the fool	валяти дурня
1163.	play the game	грати за правилами, дотримуватися правил гри; поводитися, діяти у відповідності з прийнятими нормами
1164.	trick of the light	гра світла,
1165.	play with fire	грати з вогнем, накликати на себе неприємності
1166.	point of no return	половина шляху; момент, коли назад буде вже не повернутися
1167.	point of view	точка зору
1168.	point the finger at someone	звинувачувати кого-небудь; покласти на когось провину; вказати пальцем на кого-небудь як на винного
1169.	poke / stick one's nose into something	сунути свій ніс у чужі справи
1170.	pour oil on troubled waters	залагодити сварку, конфлікт; зробити що-небудь, щоб втихомирить ворогуючих людей, щоб поліпшити становище
1171.	pour out one's heart to someone	вилити свою душу кому-небудь, розповісти все про що-небудь кому-небудь
1172.	pouring rain	проливний дощ, дуже сильний дощ
1173.	praise someone or something to the skies	звеличувати кого-небудь або що-небудь до небес
1174.	pretty much	майже, майже
1175.	prone to something	схильний до чого-небудь
1176.	provided that (something is so)	за умови, що; якщо
1177.	pull (some) strings	потягнути за ниточки, таємно використовувати свій вплив і владу
1178.	pull one's punches	пом'якшувати удар, пом'якшувати критику, бути помірним, поблажливим
1179.	pull one's socks up / pull up one's socks	засукати рукави, докласти зусиль, напружитися
1180.	pull one's weight	нести свою ношу, робити свою частину роботи, робити свою справу
1181.	pull oneself together	взяти себе в руки
1182.	pull oneself up by one's (own) bootstraps	займатися саморозвитком; домогтися чого-небудь за рахунок власних сил
1183.	pull the plug (on someone or something)	припинити підтримку, відмовитися;
1184.	pull the rug (out) from under somebody or something / pull the rug (out) from under somebody's feet	вибити ґрунт з-під ніг
1185.	pull over the wool someone's eyes	обманювати кого-небудь, вводити когось в оману

1186.	pull up stakes	знятися з місця; збирати пожитки; змотати вудки
1187.	put / keep one's nose to the grindstone	сильно і багато працювати; працювати, не розгинаючи спину
1188.	put a stop to something / put an end to something	покласти чомусь кінець
1189.	put in a good word for someone	замовити за кого-небудь слівце, заступитися за кого-небудь
1190.	put in time	витрачати час на щось
1191.	put on an act	прикидатися
1192.	put one's best foot forward	намагатися справити гарне враження на інших, бути на висоті, показати себе з кращого боку
1193.	put one's finger on something	точно встановити, зрозуміти, в чому справа; вказати на що-небудь
1194.	put one's foot in one's mouth / put one's put in it	сказати що-небудь не до місця;
1195.	put one's mind to something / set one's mind to something	зосередитися на чому-небудь, вкласти багато сил на виконання чого-небудь
1196.	put oneself in someone's place	уявити себе на місці іншого, поставити себе на чиесь місце
1197.	put right	виправити, поправити; повернути, як було
1198.	put on someone a pedestal	сильно поважати, захоплюватися, обожнювати кого-небудь
1199.	put someone or something out of one's mind / head	перестати думати про кого-небудь або чим-небудь; викинути кого-небудь або що-небудь з голови
1200.	put someone or something out to pasture	відправити на спокій; відправити на пенсію
1201.	put something to bed	закінчувати, завершувати що-небудь
1202.	put the cart before the horse	ставити віз попереду коня; зробити що-небудь в неправильному порядку, сплутати, переплутати; неправильно щось розташувати
1203.	put up a fight / put up a struggle	сильно старатися, боротися
1204.	put words in(to) someone's mouth	видавати свою думку за думку іншої людини, вкладати свої слова в чужі вуста
1205.	put your money where your mouth is / put its money where its mouth is	підтримати свої слова що-небудь, особливо, грошима; діяти, замість того, щоб просто говорити
1206.	the particulars of something	деталі, подробиці чого-небудь
1207.	the powers that be	люди, які знаходяться у влади
1208.	queer as a three-dollar bill	дуже дивний
1209.	quick of the mark	легкий на підйом
1210.	quick as a wink	дуже швидко
1211.	quick on the uptake	швидко міркувати, розуміти що-небудь
1212.	quiet as a mouse	бути дуже тихим, мовчазним, боязким
1213.	quite a (something)	безперечно, безсумнівно, безумовно
1214.	quite a bit	багато
1215.	quite a few	багато
1216.	quite a lot	багато
1217.	quite a number	багато

1218.	a rain check	обіцянку виконати, зробити що-небудь пізніше, потім
1219.	a rolling stone	перекоти-поле (людина, яка постійно змінює місце проживання або роботу)
1220.	a rough guess	приблизна оцінка, здогад, припущення
1221.	rack one's brains	ламати голову, сильно намагатися що-небудь придумати або що-небудь згадати
1222.	rain cats and dogs	лє, як з відра (про дощ)
1223.	raise a hand against someone or something / lift a hand against someone or something	підняти руку на кого-небудь або що-небудь, вдарити або пригрозити вдарити
1224.	raise Cain	підняти переполох, влаштувати багато шуму, влаштувати скандал
1225.	raise eyebrows	підняти брови (від подиву, несхвалення, тощо)
1226.	raise one's voice (to someone)	підвищувати голос на кого-небудь, голосно говорити чи кричати зі злості
1227.	rat race	щурячі перегони; постійний поспіх, постійна боротьба за успіх
1228.	reach a compromise	знайти компроміс
1229.	reach an agreement / come to an agreement	прийти до угоди
1230.	reach an impasse	зайти в глухий кут
1231.	read between the lines	читати між рядків; знайти прихований сенс в чому-небудь
1232.	read someone his or her rights	зачитати кому-небудь його права
1233.	read someone's mind	читати думки кого-небудь; здогадатися
1234.	ready, willing, and able	бути охоче готовим зробити що-небудь
1235.	receive someone with open arms / welcome someone with open arms	прийняти, вітати кого-небудь з розпростертими обіймами
1236.	recognize someone or something for what it / he / she is	бачити і розуміти, що хто-небудь собою являє
1237.	red herring	неправдива інформація
1238.	red in the face	збентежений, розгублений
1239.	red tape	бюрократичні перепони
1240.	reluctant to do something	не бажати, не хотіти робити що-небудь; що робить що-небудь з небажанням
1241.	rest assured	бути впевненим
1242.	return the favor	відплатити послугою за послугу
1243.	high hopes	покладати великі надії
1244.	right and left	направо і наліво, в обидві сторони, усюди
1245.	right away	негайно, негайно ж
1246.	right off the bat / straight off the bat	негайно, відразу ж, насамперед
1247.	right on time	точнісінько в призначений час
1248.	right under one's nose	у кого-небудь під носом; в очевидному і близькому місці

1249.	ring a bell	нагадувати кому-небудь про що-небудь, бути знайомим кому-небудь
1250.	Rise and shine!	Прокинься і співай! Швидко вставай і збирайся! (використовується, коли будять кого-небудь)
1251.	rise to the occasion	бути на висоті положення
1252.	risk one's neck	ризикувати головою
1253.	road hog	дорожній хам (людина, що займає більшу частину дороги і заважає проїзду)
1254.	in the same the boat	в одному човні
1255.	rocket science	що-небудь, для чого потрібні спеціальні вміння
1256.	roll up one's s	засукати рукави; приготуватися до старанної роботи
1257.	rub elbows with somebody	спілкуватися, зустрічатися, обертатися в товаристві; перебувати пліч-о-пліч
1258.	rub it in	сипати сіль на рану
1259.	rub shoulders with somebody	спілкуватися, зустрічатися, обертатися в товаристві; перебувати пліч-о-пліч
1260.	rub someone's nose in it	тикати кого-небудь носом у що-небудь
1261.	ruffle someone's feathers	засмутити, вибити кого-небудь з колії
1262.	take all the risks (of something) / run the risk (of something)	ризикувати чим-небудь
1263.	run an errand	виконувати доручення
1264.	run for one's life	тікати, рятуватися, щоб вижити
1265.	run hot and cold	іноді бути хорошим, добрим, корисним, впевненим, і т. д., а іноді ні
1266.	run late	спізнюватися, затримуватися
1267.	run of the mill / run-of-the-mill	ординарна, пересічний, звичайний
1268.	run out of patience	вичерпуватися (про нього); стати роздратованим після того, як якийсь час бути терплячим
1269.	run out of time	кінчатися, вичерпуватися (про час)
1270.	take one's eyes off	відводити очі
1271.	the reality of the situation	дійсність, реальність
1272.	(just) say the word	подати сигнал, сказати своє побажання
1273.	take someone a prisoner	взяти в заручники
1274.	a shoo-in	безперечна кандидатура, визначений переможець
1275.	a shot in the arm	підтримка; додатковий стимул, стимулюючий засіб
1276.	a shot in the dark	"постріл навмання, наосліп"; спроба наосліп, здогад
1277.	a slip of the tongue	застереження, обмовка
1278.	a slippery slope	слизький шлях; небезпечний шлях
1279.	a sore point / spot	хворе місце, вразливе місце
1280.	a square peg (in a round hole)	людина не на своєму місці; біла ворона
1281.	a stone's throw	недалеко, поруч, близько
1282.	a sure thing	що-небудь, що обов'язково станеться; щось, в чому немає сумнівів

1283.	safe and sound	цілий і неушкоджений
1284.	safe pair of hands	надійна людина
1285.	same old story	що-небудь, що відбувалося таким же чином як раніше
1286.	same to you	те ж саме відноситься і до тебе
1287.	save face	"зберегти обличчя"; врятувати репутацію, зберегти повагу, статус
1288.	save one's breath	промовчати, не витратити зайвих слів
1289.	save something for a rainy day	збирати, відкласти що-небудь на чорний день, на крайній випадок
1290.	save the day	принести удачу або успіх (коли дуже ймовірно поразка)
1291.	say a mouthful	сказати щось карколомне
1292.	Say no more.	Я вас зрозумів. Можете не продовжувати.
1293.	say uncle / cry uncle	здаватися, визнавати поразку
1294.	scare to death	налякати
1295.	second hand	не новий, бувший у вживанні
1296.	second wind	друге дихання
1297.	second-rate	другосортний, не кращої якості
1298.	see eye to eye (about / on someone or something) (with someone)	бути однієї думки з ким-небудь про що-небудь; погоджуватися з ким-небудь про що-небудь
1299.	see red	виходити з себе, прийти в лютю
1300.	see someone home	проводити кого-небудь додому
1301.	see stars	бачити зірки в очах після того, як когось сильно вдарили по голові
1302.	money to burn	грошей кури не клюють
1303.	see the last of someone or something	бачити кого-небудь або що-небудь в останній раз
1304.	see the sights	оглядати визначні пам'ятки
1305.	see the world through rose-colored glasses	дивитися на світ через рожеві окуляри
1306.	see things	бачити те, чого не існує; уявляти собі що-небудь; бачити галюцинації
1307.	seize an opportunity	скористатися можливістю
1308.	sell someone a bill of goods	обдурити кого-небудь, змусити кого-небудь повірити в неправду
1309.	sell someone or something short	недооцінювати кого-небудь або що-небудь
1310.	send love	давати любов, любити
1311.	separate the wheat from the chaff	відрізнити пшеницю від полови; відокремлювати що-небудь цінне від чогось непотрібного
1312.	serve someone right	отримати те, що заслуговує
1313.	serve someone's purpose	послужити чийсь меті
1314.	serve time	відбувати строк
1315.	set (someone) back on someone's heels	здивувати, шокувати, збентежити кого-небудь
1316.	set eyes on someone or something	звернути увагу на кого-небудь або що-небудь, побачити кого-небудь або що-небудь
1317.	set fire to something	підпалити що-небудь

1318.	set foot (somewhere) in	ступати куди-небудь, заходити куди-небудь
1319.	set one's mind at rest	перестати хвилюватися, турбуватися
1320.	set someone or something free	звільнити кого-небудь або що-небудь
1321.	set someone's teeth on edge	дратувати, нервувати кого-небудь
1322.	set the stage / scene for something	підготувати ґрунт для чого-небудь; зробити неминучим
1323.	set the table	накривати на стіл
1324.	set the world on fire	зробити що-небудь дуже незвичайне, виняткове, що-небудь, що може прославити кого-небудь
1325.	settle a score with someone / settle the score (with someone)	звести рахунки; розквитатися; відплатити
1326.	seventh heaven	сьоме небо; стан сильного захоплення, задоволення, насолоди
1327.	shake (hands) on something	потиснути руки з ким-небудь в знак угоди про чим-небудь
1328.	shake a leg	поспішити, поквапитися
1329.	shake hands (with someone) / shake someone's hand	потиснути комусь руку в якості привітання
1330.	shake in one's boots / quake in one's boots	тремтіти від страху; тремтіти як лист; коліна підгинаються від страху
1331.	shape up or ship out	або підкорись правилам, або йди
1332.	shoot from the hip	говорити чесно, прямо, відкрито; рубати з плеча
1333.	shoot oneself in the foot	зробити помилку, зробити що-небудь дурне, що ще більше погіршує ситуацію; нашкодити собі
1334.	shoot straight	вести чесну гру, вступати порядно, справедливо
1335.	short and sweet	короткий і приємний
1336.	short end (of the stick)	нечесна, несправедлива доля
1337.	short for something	що-небудь, є скороченою формою чого-небудь
1338.	short shrift	мало, недостатньо уваги
1339.	shoulder to cry on	плече, на якому можна поплакати
1340.	show signs of something	показувати ознаки, симптоми чого-небудь
1341.	sick and tired of someone or something	не любити що-небудь або кого-небудь; сильно втомитися від кого-небудь або чого-небудь
1342.	sit back and let something happen	розслабитися і не втручатися в що-небудь
1343.	sit bolt upright	сидіти прямо, як стріла; сидіти зовсім прямо
1344.	sit tight	терпляче чекати чого-небудь
1345.	six feet under	мертвий
1346.	sixth sense	шосте почуття, інтуїція
1347.	skeleton in one's closet	скелет у шафі; що-небудь, про що не хочеться говорити
1348.	slap in the face	ляпас, образа
1349.	slap on the wrist	понести дуже легке покарання
1350.	sleep like a log / sleep like a baby / sleep like a top	спати міцним, здоровим сном
1351.	sleep on it	прийняти рішення про що-небудь після сну, зазвичай, на наступний день
1352.	sleep tight / sleep well	добраніч, гарних снів

1353.	sling / throw mud at someone	поливати брудом, ображати
1354.	slip through the cracks / fall through the cracks	виявитися втраченим, забутим; вислизнути від уваги
1355.	slowly but surely	повільно, але вірно
1356.	sly as a fox	хитрий, як лисиця; бути розумним і хитрим
1357.	small potatoes розм.	дрібниці
1358.	small talk	легка розмова про дрібниці, бесіда
1359.	small-time	дрібний; робити що-небудь в невеликому масштабі
1360.	smell a rat	зачути що-небудь недобре, запідозрити недобре
1361.	smoke and mirrors	обман і димова завіса, ілюзія
1362.	smoking gun	незаперечний доказ провини
1363.	smooth / clear / plain sailing	просте, легке діло, дрібниці
1364.	so far	досі, до цього моменту
1365.	so far, so good	поки що все йде добре, до цих пір все в порядку
1366.	so help me	обіцяю, клянуся
1367.	so long	до побачення, бувай, прощай
1368.	in keeping with	відповідно до
1369.	so much the better	все до кращого
1370.	so to speak	так сказати, так висловитися
1371.	so what	вираз байдужості
1372.	so-so	так собі, неважливо
1373.	something else	бути настільки хорошим, що не піддаватися опису; бути чимось абсолютно іншим
1374.	song and dance / songs and dances	ціла історія, історія, придумана з метою виправдатися, ввести в оману
1375.	sooner or later	рано чи пізно
1376.	swim with the current	плисти за течією
1377.	sound asleep / fast asleep	міцно спати
1378.	sound like a broken record	говорити одне і те ж знову і знову, як платівка, яку заїло
1379.	sow / plant dragon's teeth	"сіяти зуби дракона", створювати передумови для нових неприємностей
1380.	sow one's wild oats	віддавати данину захопленням молодості, робити дурниці в молодості
1381.	speak for itself / speak for themselves	не вимагає пояснень
1382.	in high places	«в високих колах»
1383.	speak ill of someone	погано говорити, говорити про кого-небудь
1384.	speak one's piece / speak one's mind	говорити відверто, відверто; говорити все, як є
1385.	speak volumes	Красномовно висловлюватись
1386.	spick-and-span	бути дуже доглянутим, чистим, охайним
1387.	spill the beans	розповісти секрет, таємницю
1388.	split hairs	сперечатися про незначні речі, про дрібниці; вдаватися в зайві подробиці
1389.	split something fifty-fifty	розділити що-небудь навпіл, порівну
1390.	spread oneself too thin	розкидатися, звалити на себе занадто багато, намагатися досягнути неосяжне
1391.	stab someone in the back	зрадити кого-небудь, встромити ніж у спину

1392.	take a chance	мати шанс на що-небудь
1393.	stand corrected	визнати помилку, усвідомити справедливість зауваження
1394.	start from scratch	почати з нуля, почати на порожньому місці
1395.	start over with a clean slate / start off with a clean slate	забути про минуле і почати все з початку
1396.	stay put	залишатися на місці, не йти
1397.	like a drowned rat	мокрый як хлющ
1398.	stem the tide	перегородити шлях, призупиняти, стримувати
1399.	link arms	скласти зброю
1400.	step on the gas	поквапитися, поспішити
1401.	step-by-step	крок за кроком, поступово
1402.	stick out like a sore thumb	виділятися, впадати в очі
1403.	stick to one's guns / stand by one's guns розм.	залишатися при своїй думці; стояти на своєму
1404.	stick together	триматися разом
1405.	stop at nothing	ні перед чим не зупинятися
1406.	straight from the horse's mouth	з перших вуст; зі слів того, хто був безпосереднім учасником чого-небудь
1407.	straw poll / straw vote	попереднє опитування
1408.	street smarts	життєва хватка, спритність, життєвий досвід
1409.	get smart with	мудрувати
1410.	strike a chord (with someone)	зачіпати чутливу струну; викликати у когось-небудь якісь спогади
1411.	strings attached	зобов'язання, умови
1412.	such and such	такий-то; хтось, чиє ім'я було забуте або не має згадуватись
1413.	such as	такий, як; як наприклад
1414.	suffice it to say / suffice to say	досить сказати
1415.	suit oneself	робити, чинити, як хотіти, як подобатися
1416.	supply and demand	попит і пропозицію
1417.	sure thing	звичайно, безсумнівно, обов'язково
1418.	swallow something hook, line and sinker	прийняти наживку, потрапити на вудку; повністю повірити в якусь брехню
1419.	sweep someone off one's feet	потрясти, приголомшити когось; моментально підкорити когось-небудь, закохати в себе; залишити сильне враження
1420.	sweep something under the rug / carpet	намагатися приховати що-небудь (ганебна), тримати в таємниці, намагатися уникнути розголосу; "замести під килим"
1421.	the show must go on	спектакль триває; життя повинна йти далі
1422.	the sky is the limit / the sky's the limit	немає межі досконалості; не існує меж
1423.	the small hours (of the night / morning) / the wee hours (of the night / morning)	світанок або час перед світанком; години після півночі
1424.	the squeaky wheel gets the grease	хто голосніше скаржиться або вимагає, швидше доб'ється результату
1425.	the straight and narrow	чесний спосіб життя

1426.	take / catch / have forty winks	трохи подрімати
1427.	take / knock someone a down peg / a notch (or two)	збити з кого-небудь пиху, поставити когось на місце
1428.	take a back seat (to someone or something)	відійти на задній план, опинитися на останньому місці; передати кермо правління
1429.	take a bath (on something)	нести великі збитки на чому-небудь
1430.	take a break	зробити, влаштувати перерву
1431.	take a hint / take the hint	зрозуміти натяк
1432.	take a look at someone or something / have a look at someone or something	подивитися, поглянути на кого-небудь або що-небудь
1433.	take a nap	подрімати
1434.	take a shot at something	спробувати зробити що-небудь, зробити спробу
1435.	take a shower / take a bath	прийняти душ / ванну
1436.	take a stand (on something)	стати на яку-небудь точку зору з приводу чого-небудь
1437.	take a trip	відправитися в подорож, подорож
1438.	take a vacation	відправитися куди-небудь у відпустку
1439.	take advantage (of someone or something)	скористатися кимось заради своєї вигоди
1440.	take an interest in someone or something	проявляти інтерес до когось або чогось
1441.	take an oath	дати клятву
1442.	take attendance	перевірити відвідуваність, зробити перекличку
1443.	take care of someone or something	подбати про когось, доглянути за ким-небудь
1444.	take effect	вступити у дію
1445.	take five розм.	відпочити п'ять хвилин, взяти п'ятихвилинку
1446.	take heart	сповнитися натхнення, підбадьоритися
1447.	sick to death	ситий по горло
1448.	take it	витримати критику, образи
1449.	take it easy	розслабитися, ставитися до чого-небудь спокійніше
1450.	take it easy on someone or something	бути м'якше у відношенні когось або чогось; не зловживати
1451.	take it or leave it	або так, або ні; прийняти або відмовитися від цього
1452.	take it out on (someone or something)	зганяти зло на комусь або чомусь
1453.	take off one's hat (to someone)	знімати перед ким-небудь капелюх на знак поваги, віддавати належне
1454.	take offense (at someone or something)	ображатися на кого-небудь або що-небудь
1455.	take office	вступати в посаду
1456.	take one's time	не поспішати
1457.	take part (in something)	брати участь у чому-небудь
1458.	take pity (on someone or something)	жаліти кого-небудь або що-небудь
1459.	take place	траплятися, відбуватися
1460.	take pride (in something)	пишатися чим-небудь

1461.	take responsibility for someone or something	прийняти, взяти на себе відповідальність за когось або щось
1462.	take sides	стати на чийсь сторону, приєднатися до тієї чи іншої сторони
1463.	take somebody under one's wing(s)	взяти під своє крило, взяти когось під свою опіку, під своє заступництво
1464.	take someone at his or her word	піймати кого-небудь на слові
1465.	take someone by surprise	здивувати кого-небудь
1466.	one by one	один за одним
1467.	take someone or something seriously	ставитися до кого-небудь або чого-небудь серйозно
1468.	out of action	бездіяльно
1469.	exactly the same	такий самий
1470.	count someone in	брати в компанію
1471.	take something into account / take something into consideration	брати що-небудь до уваги, враховувати що-небудь
1472.	take something or someone for granted	приймати як належне
1473.	take something personally	брати що-небудь на свій рахунок
1474.	declare war	оголосити війну
1475.	settle accounts	звести рахунки
1476.	take something with a pinch of salt / take something with a grain of salt	поставитися до чого-небудь з недовірою, з сумнівом
1477.	every step of the way	на кожному кроці
1478.	take the bull by the horns	взяти бика за роги; виконати яку-небудь складну задачу, роботу
1479.	take the cake	бути незвичайним; бути винятковою; бути самим кращим або гіршим
1480.	take off the edge (something)	зменшити, послабити, пом'якшити що-небудь, дію чого-небудь
1481.	take the liberty of doing something	дозволити собі зробити що-небудь
1482.	take the plunge	зробити рішучий крок
1483.	take the wind out of someone's sails	вибити ґрунт з-під ніг; зламати чийсь плани; позбавити переваги
1484.	take the words out of someone's mouth	сказати те, що інший збирався сказати
1485.	take up (where one left off) / pick up (where one left off)	продовжити з того моменту з того місця, де хтось зупинився
1486.	talk a blue streak	говорити безперервно, весь час, дуже швидко, тараторити як заведений
1487.	talk in riddles	говорити загадками
1488.	talk shop	говорити про роботу
1489.	talk the hind legs off the donkey	вести довгу розмову
1490.	talk turkey	казати; говорити прямо, без натяків, відверто
1491.	talk until one is blue in the face	говорити до знемоги

1492.	tall order / larger order	важке завдання; важка мета; завдання не з легких
1493.	tar and feather	1. вимазати дьогтем і вивалити в пір'ї; 2. жорстоко розкритикувати, покарати; змішати з брудом облили брудом
1494.	the ball is on one's side	тепер слово за ...
1495.	tell the truth	бути чесним; сказати правду
1496.	tell someone to his or her face / tell something to someone's face	сказати щось прямо, безпосередньо, в обличчя
1497.	tell time	сказати, котра година
1498.	that makes two of us	і я теж, я згоден, і т. п.; фраза, що виражає згоду з щойно сказаним
1499.	That's a new one (on me)!	Це щось новеньке! Такого я ще не бачив (не чув)! Нічого собі!
1500.	That's a good boy!	Молодець!
1501.	the time of one's life	дуже гарний час
1502.	there is the rub / there lies the rub	ось у чому складність
1503.	thin edge of the wedge	перший крок на шляху до чогось більшого, особливо чогось небажаного
1504.	think big	мати великі, грандіозні плани і наміри
1505.	think little of someone	бути не високої думки про когось
1506.	make matters worse	погіршити проблему
1507.	think out loud	думати, міркувати вголос
1508.	think twice about something	двічі подумати про що-небудь, перш ніж зробити це
1509.	three / two sheets in / to the wind	геть п'яний, змучений, хиткий
1510.	thick and fast	швидко
1511.	thick as a pea soup	густиий (туман, повітря)
1512.	make the light of	пролити світло на що-небудь, прояснити ситуацію
1513.	throw / pour cold water on something	не підтримувати; поставитися з недовірою, ставити під сумнів
1514.	throw / toss in the sponge / towel	визнати себе переможеним, визнати свою поразку, здатися
1515.	throw a fit / have a fit	дуже розсердитися, прийти в лють
1516.	throw caution to the wind(s)	відкинути всякі заходи стати необережним
1517.	throw one's weight around	демонструвати свій вплив, силу; використовувати свій вплив; зазнаватися
1518.	throw in the towel	здаватися; підняти білий прапор
1519.	turn a blind eye	закривати очі на щось
1520.	twin pools of mystery	очі наповнені загадкою
1521.	turn one's hand to	братися до
1522.	turn over in one's mind	намагатися зрозуміти; думати як хтось
1523.	turmoil in one's heart	смуток в серці
1524.	tighten one's belt / take one's belt it / pull one's belt in	затягнути тугіше пояс (і в прямому, і в переносному сенсі); жити на більш обмежені кошти

1525.	time and a half	зарплата в полуторному розмірі, що отримується за понаднормову роботу
1526.	time on one's hands	коли багато вільного часу
1527.	time flies	час летить, час проходить дуже швидко
1528.	tit for tat	дія у відповідь, відплата; зуб за зуб
1529.	to a great extent / to a large extent	головним чином; в основному; значною мірою
1530.	to a tee / to a T	повністю, абсолютно, за всіма параметрами
1531.	to one's heart's content	досхочу; стільки, скільки хочеться
1532.	to put it mildly	м'яко висловлюючись, м'яко кажучи
1533.	to say nothing of someone or something	не кажучи вже про кого-небудь або про що-небудь
1534.	to some extent	в деякій мірі, частково
1535.	to someone's liking	бути кому-небудь до смаку, до вподоби
1536.	to speak of	що-небудь важливе, таке, про що варто сказати
1537.	to the best of one's knowledge	наскільки відомо
1538.	to the gills	максимально повний
1539.	to the teeth	повністю, цілком
1540.	to top it all	найгірше (при описі якоїсь поганої ситуації)
1541.	to top it all off / to top it off	найкраще чи найгірше (використовується при описі певної ситуації для завершення опису)
1542.	to a bare minimum	мінімум
1543.	too good to be true	надто добре, щоб бути правдою
1544.	too little, too late	недостатньо і занадто пізно
1545.	torn between (two things)	бути в нерішучості, не знати, що вибрати
1546.	touch / strike / hit a (raw) nerve	зацепити нерв; торкнутися болючої теми; засмутити
1547.	touch base (with someone)	поговорити з ким-небудь (як правило, недовго, поверхово)
1548.	trenches of life	стежки життя
1549.	trial by fire	випробування вогнем; перевірка чийх-небудь здібностей, особливо в складних умовах
1550.	tried and true / tried-and-true	перевірений часом, випробуваний часом
1551.	true to form / true to type	як завжди, як завжди, як очікується; за зразком
1552.	true to one's word	вірний своєму слову
1553.	truth be told / to tell you the truth	правду кажучи
1554.	try someone's patience	випробовувати терпіння кого-небудь, діяти кому-небудь на нерви
1555.	turn a blind eye (to someone or something)	робити вигляд, що не помічати що-небудь; закривати на що-небудь очі
1556.	turn on a dime	розвернутися на п'ятачку; швидко розвернутися
1557.	turn one's шлунку	нудить, викликає нудоту (буквально і фігурально), вивертає
1558.	turn out all right	закінчитися добре, благополучно
1559.	turn over a new leaf	почати з чистого аркуша
1560.	turn the other cheek	підставити іншу щоку; не звернути уваги на образу або випад
1561.	turn the tables (on someone)	помінятися ролями з ким-небудь

1562.	turn the tide	додати новий поворот подій; змінити хід подій, змінити перебіг подій
1563.	turn thumbs down (on someone or something)	відкидати, відмовити, поставитися несхвально (до кого-небудь або чого-небудь)
1564.	turn up one's nose at something	ставитися до чого-небудь з неповагою; дивитися зверхньо; задирати ніс
1565.	twiddle one's thumbs	байдикувати, нічим не займатися, бити байдики
1566.	twist someone around one's little finger / wind someone around one's little finger	обвести кого-небудь навколо пальця; маніпулювати і обманювати кого-небудь
1567.	twist someone's arm	викручувати руки (змушувати кого-небудь зробити що-небудь проти волі, бажання)
1568.	twist someone's words around	неправильно переказати, перефразувати чий-небудь слова
1569.	the upper hand	зверхність, панування
1570.	under a cloud	у важкому становищі
1571.	under a cloud of suspicion	під підозрою, на поганому рахунку
1572.	under construction	в процесі будівництва
1573.	under control	під контролем
1574.	under cover	під прикриттям
1575.	under fire	під обстрілом; бути мішенню нападок
1576.	under one's belt	в минулому, за плечима (про досвід)
1577.	under one's breath	пошепки, тихим голосом
1578.	under one's thumb	під каблуком, під черевиком, в підпорядкуванні, під влади
1579.	under the circumstances	при сформованих, існуючих обставин
1580.	under the influence (of something)	під дією чого-небудь (алкоголю, наркотиків, тощо)
1581.	under the illusion	з замиленими очима
1582.	under pressure	під тиском
1583.	until hell freezes over	назавжди, навічно
1584.	until the cows come home	допізна, до нескінченності, до кінця
1585.	up and at 'em / up and at them	взятися за справу, активно взятися за роботу (зазвичай використовується у вигляді команди)
1586.	up in the air (about something)	невирішене, невизначений, в підвішеному стані, у стані повної невизначеності
1587.	up in years / advanced in years / along in years / on in years	старий, літній
1588.	up someone's alley / down someone's alley розм.	бути в колі чийх-небудь інтересів
1589.	up the creek (without the paddle)	у скруті, у скрутному становищі
1590.	up to one's ears / up to one's neck / up to one's chin / up to one's eyeballs (in something)	бути зайнятим за горло; бути по вуха в роботі; бути глибоко зануреним у що-небудь
1591.	up until	аж, до
1592.	up-to-date / up to date	сучасний, відповідає останнім вимогам
1593.	ups and downs	злети і падіння, вдачі і невдачі, важкі і легкі часи, мінливості долі

1594.	upset the applectart	зіпсувати музику, сплутати карти, перегнути палицю, розладнати плани
1595.	use one's head / use one's bean / use one's noodle / use one's noggin	подумати, як впливає
1596.	used to	звиклий до чого-небудь
1597.	the villain of the piece	головний винуватець події, головний лиходій
1598.	vanish into thin air / disappear into thin air	безслідно зникнути, прірва
1599.	very thing	те саме, що потрібно
1600.	very well	добре, гаразд
1601.	on the thin ice	по тонкому льоду
1602.	vicious circle	порочне коло, зачароване коло
1603.	vim and vigor	енергійність і ентузіазм
1604.	vote of thanks	вдячна мова (організатору чого-небудь, промовцеві, і т. д.)
1605.	vote with one's feet	піти, грюкнувши дверима; показати невдоволення
1606.	not worth the candle	не варта свічок; не варто витрачених зусиль
1607.	the warp and woof	основа, суть
1608.	the writing / handwriting on the wall	(зловісне) ознака; письмена на стіні
1609.	wait (on) tables	подавати їжу
1610.	wait in the wings	чекати своєї години, бути наготові
1611.	wait with bated breath	чекати, затамувавши подих
1612.	wake the dead	розбудити мертвого
1613.	wake-up call	попередження, застереження
1614.	walk of life	прошарок суспільства, сфера діяльності
1615.	walk on air	бути на сьомому небі від щастя
1616.	warts and all	без прикрас, з усіма недоліками
1617.	wash one's dirty laundry in public / wash one's dirty linen in public	виносити на надбання громадськості що-небудь неприємне, що має триматися в таємниці
1618.	keep hands of	прибрати від когось руки
1619.	wage a battle	вести бій
1620.	Watch it!	Обережніше! Обережніше! Дивись(ті) по сторонам!
1621.	get lucky	пощастило
1622.	keep one's side of the bargain	дотримуватись угоди
1623.	wear more than one hat	мати більше однієї обов'язки, працювати за сумісництвом
1624.	wear one's heart on one's sleeve	не вміти приховувати своїх почуттів
1625.	wear the trousers	бути господарем у домі, верховодити в родині
1626.	wear thin	виснажуватися, кінчатися, вичерпуватися
1627.	wee hours (of the night / morning)	годинники, що йдуть безпосередньо після опівночі; досвітні годинники
1628.	weigh one's words	бути обережним у виборі слів
1629.	get busy	бути зайнятим
1630.	go blank	здаватися меншим

1631.	have no interest	не бути зацікавленим
1632.	what the hell	Якого дідька?!
1633.	wheel and deal	здійснювати махінації, робити справи
1634.	go to the rescue of	прийти на допомогу
1635.	when push comes to shove / if push comes to shove	коли, ситуація погіршиться; коли до чого-небудь дійде справа
1636.	wheel conversation out of the corner	витягти розмову з глухого кутів
1637.	white elephant	тягар (даремна власність, яку важко тримати і від якої важко позбутися)
1638.	white lie	невинна брехня, брехня на спасіння
1639.	wild goose chase	безглузда або марна погоня, переслідування
1640.	win hands down / win in a walk	перемогти без праці, виграти сходу, запросто виграти
1641.	Good Heavens!	О небеса!
1642.	for the heaven's sake	заради Бога
1643.	with a silver tongue	бути гострим на язик, красномовним
1644.	with flying colors	з великим успіхом, з блиском
1645.	keep one's eyes open / with one's eyes wide open	свідомо, з відкритими очима; повністю усвідомлюючи всю ситуацію
1646.	with a heavy heart	з тугою на серці
1647.	with regard to / in regard to / as regards / with respect to / in respect of	що стосується (чого-небудь), (чого-небудь), з приводу чого-небудь)
1648.	in good working order	в хорошому стані
1649.	without reason	безпричинно
1650.	without further ado / without more ado	без подальших церемоній, відразу
1651.	without exception	без винятку
1652.	work one's way up / to the top	просуватися по службі, просуватися (по службовій драбині)
1653.	way of the world	так влаштований світ
1654.	good as gold	цінується на вагу золота
1655.	in good faith	добросовісно
1656.	keep faith	зберігати віру
1657.	X marks the spot	те саме місце, точне місце, локація
1658.	x-rated	непристойний, непристойний
1659.	yakety-yak	багато розмов по дурницях
1660.	year after year	багато років, рік за роком
1661.	year in, year out	рік за роком, з року в рік, багато років поспіль, постійно, завжди
1662.	year round	круглий рік, протягом всього року
1663.	yellow streak	боягузтво
1664.	yellow-bellied	боягузливий
1665.	yoke around someone's neck	тягар, вантаж, ноша для кого-небудь
1666.	you can't please everyone	всім не догодиш
1667.	You don't say!	Та ну! Не може бути!
1668.	zero hour	точний час, в яке почнеться напад або будь-яка інша військова операція

1669.	zero-sum game	ситуація, в якій якщо хтось виграє або одержує те, що потрібно
1670.	zip it (up)	використовується, щоб веліти кому-небудь замовкнути, перестати говорити

Додаток Б

Методи відбору членів експертної групи

Метод взаємних рекомендацій

Кандидати в експерти	KE- 1	KE- 2	KE- 3	KE- 4	KE- 5	KE- 6	KE- 7	KE- 8	KE- 9	KE- 10	KE- 11	KE- 12	KE- 13	KE- 14	KE- 15	KE- 16	KE- 17	KE- 18	KE- 19	KE- 20
KE-1	-	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+
KE-2	+	-	?	+	-	+	?	+	+	+	?	+	+	-	+	+	+	-	+	+
KE-3	?	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	?	+	+	+	+	+	+	+	+
KE-4	+	+	+	-	+	?	+	+	+	?	?	+	+	-	+	+	+	-	+	+
KE-5	+	?	+	+	-	+	-	+	+	+	?	+	+	+	?	+	+	+	?	+
KE-6	+	+	+	+	+	-	+	+	?	+	+	?	+	+	+	-	+	+	-	-
KE-7	?	-	?	+	?	+	-	+	+	+	?	+	+	+	+	+	+	+	+	+
KE-8	+	+	+	?	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	?	+	+	+	?
KE-9	-	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	?	+	+	+	?	+
KE-10	+	+	+	+	?	+	-	+	+	-	+	+	-	+	+	-	+	+	+	-
KE-11	+	+	+	+	+	?	+	+	+	+	-	+	?	+	-	+	?	+	-	+
KE-12	+	+	-	+	+	+	+	-	-	+	+	-	+	+	?	+	+	+	?	+
KE-13	+	+	+	?	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	?	?	+	+	?
KE-14	?	+	-	+	?	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	+	?	+	+
KE-15	+	-	+	+	+	?	+	?	+	-	+	+	?	+	-	+	?	+	?	+
KE-16	+	+	+	+	+	+	?	+	+	+	+	+	+	?	+	-	+	?	+	?
KE-17	-	+	?	?	?	+	-	?	-	+	-	+	?	?	+	?	-	+	-	?
KE-18	?	-	-	+	-	+	-	+	+	+	-	?	+	?	+	-	+	-	+	-
KE-19	+	-	+	-	+	?	+	?	-	-	+	-	?	-	?	-	?	-	-	-
KE-20	?	?	-	+	?	+	?	-	?	+	+	+	+	?	-	?	-	?	+	-

Матриця взаємних рекомендацій

Кандидати в експерти	KE-1	KE-2	KE-3	KE-4	KE-5	KE-6	KE-7	KE-8	KE-9	KE-10	KE-11	KE-12	KE-13	KE-14	KE-15	KE-16	KE-17	KE-18	KE-19	KE-20	Сума
KE-1	0	1	1	-1	1	1	1	-1	1	1	1	1	-1	1	1	1	-1	1	1	1	11
KE-2	1	0	0	1	-1	1	0	1	1	1	0	1	1	-1	1	1	1	-1	1	1	10
KE-3	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	17
KE-4	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0	0	1	1	-1	1	1	1	-1	1	1	12
KE-5	1	0	1	1	0	1	-1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	13
KE-6	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1	1	-1	1	1	-1	-1	11
KE-7	0	-1	0	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	13
KE-8	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	16
KE-9	-1	1	-1	1	1	1	1	1	0	1	1	-1	1	1	0	1	1	1	0	1	11
KE-10	1	1	1	1	0	1	-1	1	1	0	1	1	-1	1	1	-1	1	1	1	-1	10
KE-11	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	0	1	-1	1	0	1	-1	1	12
KE-12	1	1	-1	1	1	1	1	-1	-1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	0	1	11
KE-13	1	1	1	0	1	1	-1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	1	1	0	13
KE-14	0	1	-1	1	0	1	1	1	1	1	-1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	12
KE-15	1	-1	1	1	1	0	1	0	1	-1	1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	10
KE-16	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	0	15
KE-17	-1	1	0	0	0	1	-1	0	-1	1	-1	1	0	0	1	0	0	1	-1	0	1
KE-18	0	-1	-1	1	-1	1	-1	1	0	1	-1	0	1	0	1	-1	1	0	1	-1	1
KE-19	1	-1	1	-1	1	0	1	0	-1	-1	1	-1	0	-1	0	-1	0	-1	0	-1	-4
KE-20	0	0	-1	0	0	1	0	-1	0	1	1	1	1	0	-1	0	-1	0	1	0	2
Сума																					197

Кандидати в експерти	KE-1	KE-2	KE-3	KE-4	KE-5	KE-6	KE-7	KE-8	KE-9	KE-10	KE-11	KE-12	KE-13	KE-14	KE-15	KE-16	KE-17	KE-18	KE-19	KE-20	Сума
Коефіцієнт взаємних рекомендацій	0,056	0,051	0,086	0,061	0,066	0,056	0,066	0,081	0,056	0,051	0,061	0,056	0,066	0,061	0,051	0,076	0,005	0,005	-0,020	0,010	1

Кандидати KE-17, KE-18, KE-19, KE-20 вилучаються з групи, оскільки мають найнижчі коефіцієнти взаємних рекомендацій, а у KE-19 він від'ємний

Метод оцінки узгодженості кандидатів в експерти

Номер запитання	KE-1	KE-2	KE-3	KE-4	KE-5	KE-6	KE-7	KE-8	KE-9	KE-10	KE-11	KE-12	KE-13	KE-14	KE-15	KE-16	Сума	Середній ранг	Різниця рангів d	d ²
1	5	3	6	5	2	3	1	4	2	2	1	2	6	2	1	1	46	88	-42	1764
2	2	1	2	3	1	2	4	2	1	1	2	1	2	1	2	2	29		-59	3481
3	3	2	4	2	3	1	3	6	3	3	3	3	1	3	3	3	46		-42	1764
4	4	4	3	1	4	4	2	1	4	4	6	4	4	4	4	4	57		-31	961
5	1	8	5	4	6	5	5	5	5	5	5	6	5	5	5	5	80		-8	64
6	6	6	1	6	5	8	6	3	6	6	4	5	3	6	10	6	87		-1	1
7	10	7	7	7	7	7	10	7	7	7	7	7	7	7	7	7	118		30	900
8	8	10	8	8	10	6	8	10	8	9	8	8	8	8	8	10	135		47	2209
9	9	9	10	9	9	9	9	9	10	10	9	9	9	9	9	9	147		59	3481
10	7	5	9	10	8	10	7	8	9	8	10	10	10	10	6	8	135		47	2209
Сума	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	880		0	16834

$$S = 16834$$

$$W = 0,797064$$

Додаток В

Список членів експертної групи

1. Marek Łukasik (Vice-Rector for Development and Cooperation, Associate Professor of Applied Linguistics), Akademia Pomorska w Slupsku
2. Michael Naydan (professor of Ukrainian Studies, professor of Slavic Languages and Literatures, Department of Germanic and Slavic Languages and Literatures), PennState College of the Liberal Arts
3. Cecily Tyler (Research Fellow and instructor at the Harvard Kennedy School of Government, Ash Center for Democratic Governance and Innovation)
4. Ahmed Kawser (Adjunct Professor of Natural Resource Institute, University of Manitoba)
5. Thomas Burke (Phd in Engineering, Head of Water Resources Department at the Rosemont Office)
6. Hilary Landorf (Associate Professor, executive director of Global Learning Initiatives, Florida National University)
7. Svitlana Budzhak-Jones (translator, State College PA)
8. Ігор Блощинський, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов, НАДПСУ.
9. Лариса Цвяк, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов НАДПСУ
10. Ілона Ординська, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов НАДПСУ
11. Оксана Комарницька, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов НАДПСУ
12. Альона Янковець, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов НАДПСУ
13. Ольга Мисечко, професор кафедри іноземних мов НАДПСУ
14. Наталія Бідюк, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації ХНУ

15. Олена Дорофєєва, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації ХНУ

16. Оксана Рогульська, доктор педагогічних наук, доцент кафедри іншомовної освіти та міжкультурної комунікації ХНУ

Додаток Д

Анкета для опитування членів експертної групи щодо розподілу фразеологічних одиниць за лексико-семантичними категоріями

Шановний учасник опитування!

Прочитайте уважно речення, виділіть фразеологічну одиницю та зарахуйте її до однієї із запропонованих лексико-семантичних категорій або запропонуйте власну (вибране відмітьте позначкою у відповідній комірці):

(Усі цитати вибрано із АХТБТ, що входять до джерельної бази дослідження).

Patrick Robinson "Nimitz Class",

Jeffrey Archer "Best Kept Secret",

Robert Harris "Enigma",

Elliot Ackerman "2034: A Novel of the Next World War",

Tom Clancy "Red Storm Rising",

Joshua Hood "The Guardian"

Marcus Zusak "The Book Thief".

<i>"Sometimes she thought it would all drive her crazy. But she tried to keep her fears silent. She did not know, however, the mortal danger her husband was now in"</i>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>"I'll be visiting every committee room at some point during the day," he said on the move, 'so I'll catchup with you later."</i>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>"And they would not want to lose face with their Arab neighbours"</i>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>"There were two others brothers in the family to carry on farming the wheat, but it almost broke old Jethro Carson's heart when his oldest son packed his bags at the age of 18"</i>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>"It was not until after the end of hostilities, when Harry had made a move from the battlefield scarred in glory, that he discovered Emma had given birth to their son, Sebastian Arthur Clifton"</i>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше

<i>“The nation remained divided by the outcome, while the two families were left to pick up the pieces”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“She hardly drew breath until the dessert had been cleared, when Giles dropped his bombshell”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“All might have progressed in good faith”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“I can’t stop crying over the spilled milk”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“But we ve a good few guns emplaced now, and the wall’s higher, and they’ll find us a more difficult nut to crack”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“A flicker of a smile crossed Elizabeth’s face before she added, ‘But I still have one card up my sleeve, which I don’t intend to play until I’ve been lowered into my grave, when my spirit will return like an avenging angel.’”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“However, once the City realizes we have the resources to cover any shortterm difficulties, it should only be a matter of time before our shares fully recover. Any more questions?”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“You can do better than that. His next port of call is Bristol, so you can go along and hear him in person.”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“And if you ever need a shoulder to cry on, or a half-decent meal, just like the Windmill Theatre we never close”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Yet another nanny had handed in her notice, declaring that it had been the last straw when she’d found a hedgehog in her bed. Harry felt some sympathy for the poor woman”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>”I shall also show that Lady Barrington had executed an earlier will, some twelve months prior to her death, when she was in rude health, and had more than enough time to consider her actions. And to that end, m’lud, I would like to call my first witness, Mr Michael Pym</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“A week later he located the clip on the back of her bra, and decided that once the exams were over, he was going to graduate in two subjects. And that’s when it all went wrong”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше

<i>“Not much chance of that,” said Giles. ‘His parents tell me they have high hopes of him winning a scholarship to Cambridge”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“And now we know they may be have attached a US warship. I’m sick to death of this crap”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“On the contrary, I confess it to be one of the most difficult decisions I’ve had to make in my long career at the bar”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“That’s below the belt,’ said Giles as he took another large gulp of whisky. ‘But I suppose it’s no more than I deserved,’ he added, ‘and it’s something I’ll regret for the rest of my life. Will you ever forgive me?”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“I would never make a politician,’ said Harry. ‘I take everything too personally.”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“After months of not making any contact with him, she’d rung him out of the blue to tell him why she wanted a divorce.”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Not just Barrington,’ said Martinez. ‘It’s my intention to destroy every member of that family, one by one.”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>”What have you two been plotting behind my back?”, asked Harr</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“That’s a good boy“</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“God knows what my mother will make of the Lady Virginia”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Oh my goodness! I didn’t hear about your loss! I’m so sorry!”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“You are an ill man, Tom. And I am stronger than you, in every way”. He increased the pressure for a second or two, then abruptly let go of the arm. “Now get out of my sight”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“They’ll find all those sworn oaths,” Mrs. Calef said. “And take revenge,” Jane Goldthwait, whom everyone called Lil for a reason long forgotten, added”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше

<i>“He accepted that the tied vote had left him with the unenviable task of having to bite the bullet who should inherit the Barrington family title “</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“The muskets flamed and smoked. Wadding, shot from the barrels, started small fires in the grass. The volley crashed into rebels and corn. «Company will advance at the double! But they knew, they will throw in the towel”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“He reached in through the torn windshield and placed it on the pilot’s chest. The smiling bear sat huddled among the crowded wreckage of the man and the blood. A few minutes later, I took my chance. The time was right”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“She knew that now he was in hot water and nothing left to him but to confess in cheating”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“He remembered a night, eighteen months ago, when he'd been asked to keep an eye open for strangers at the Shoulder of Mutton, standing near the door in the blackout”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“She hardly drew breath until the dessert had been cleared, when Giles dropped his bombshell”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“He was done. Ibrahim saw that his massive friend has been mortally hit in the chest by grenade fragments”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“The submarine we want, Unseen, is in Barrow, in a state of near-readiness for the sale to Brazil. We’ve canceled that for the moment, and the admiral has ordered a crew to be brought in. That will take a week”.</i> <i>“How about the landowners?” asked Bill, avoiding naming the Turks on the telephone. “Are we spilling the beans?”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Give them hell, General», one man said , a sentiment echoed by everyone”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“That’s my guy, he broke the ice without thinking”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“There’s an old military saying which has stood the test of time since the Ottaman Empire”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше

“Gwyneth doesn’t want to replace him. She says a hot potato question. Giles was dragged into the second half of the twentieth century”						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
“Can I ask you something?, he said without hesitation. She ignored him. ‘ A penny for your thoughts ’”						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
“Now the ball is in your court! ’, Giles said without hesitation and grabbed the bag”						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
“Captain thought it was a real piece of cake for him. But it was just his expectations”.						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
“I think you will discover, sir,” Todd said, that Colonel Revere misunderstands all orders that are not to his liking ”						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
“Behind the two leaders, the eight SEALS could speak, and they could hear each other, but conversation was kept to a bare minimum ”						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
“No, no. I know we can't. It's just... Well, we've seen the best days, you and I”. “He sighed and stretched out his legs, contemplating his vast feet”. “Still, there is one bright side , I suppose”						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
“Jericho realized that in this situation he felt like on the thin ice , so he tried to be sly as a fox.”						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
“Old Jack, old as the hills , who like George Washington could never tell a lie, had revealed in a hastily called meeting in the vestry that it was possible that Emma Barrington, the woman Harry adored, and who was about to become his wife, might be his half-sister.”						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
“Ellsworthy had achieved something Giles would have thought impossible; he’d made Fisher to be good as gold .”						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
“She leads the way through the town and out past the Park. They don't speak for fifteen minutes and he begins to wonder how far she's taking him. At last, when they're rattling down the path that leads to the cottage, she calls over her shoulder, Isn't it a perfect sweetheart?” “It's, ah, off the beaten track .””						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше

<i>“In the thick of things he felt depressed and dissappointed”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“From start to finish, a goddamned shambles, and to the commodore’s mind the only success had been avhieved by the Continental Navy”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Then why didn’t you tell me that in the heart of the library, he could hear the headmaster saying, and then your housemaster could have issued you with the correct ticket?”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“And on the final day, she only just managed to sign the will in the nick of time. Isn’t that correct?”</i>						
<i>“Yes, I suppose you could put it that way”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“And what do you expect me to do in the meantime? Drop him off at the docks every morning?”</i>						
<i>“Not a bad idea”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“At the time of her dalliance with Hugo Barrington, Harry’s mother had been walking out with Arthur Clifton, a stevedore who worked at Barrington’s Shipyard”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“He knew that his life now is against the clock.”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“I’ve just spoken to her on the phone”, said Harry.</i>						
<i>sends her love, and was disappointed that she wasn’t able to join us”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Many happy returns, sir”.</i>						
<i>watched the letters disappear and gave a silent sigh of relief”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Saltonstall would dearly have liked to know what the man shouted, but he considered it was beneath his dignity as a continental Navy Captain to make vulgar enquiries”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“She was proud of herself. She has never worn her heart on her sleeve, everyone knew she was very sincere woman although sometimes people didn’t like to hear unpleasant things about them. But she didn’t care.”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше

<i>“You know? Giles tried to pull my leg on this issue. I feel so disappointed with him”.</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“I’m not a burial place of the dead, no”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Sergeant was killing the time all day waiting for the lieutenant orders”.</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“It’s better late than never to say and to be forgiven”.</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Once in a blue moon Jericho does it”.</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“And so they were forced to the conclusion that what Jericho was burning in his grate was his work – work so secret, nobody could be allowed to see even a fragment of the waste. ... he was a government scientist, they decided. No, he worked in Intelligence. Three days later, early on the morning on Friday 26 February, the mystery was given a fresh twist”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“He waged a battle against his inner demons”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Their love endured so many trenches of life”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“He had had a nervous breakdown. His laughter echoed through the room like a chorus of joy”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“You are my hero. Her eyes were like twin pools of mystery”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“There was silence on the quarterdeck as the officers regarded the dark stain. “Majabigwaduce,” - McLean broke the silence down in the dumps “does it mean anything?”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Many happy returns, sir.’ Kite watched the letters disappear, gave a silent sigh of relief and felt himself on the top of the world”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“If the Americans are onto us, they’ll have everyone extradited to the U.S.A., and put to death for the mass murder of the crew of the Thomas Jefferson. The air was heavy with anticipation, like the calm before the storm”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше

*“If he hears one sound he’ll start looking, then I’ll have to take him out, then someone else might hear, then we’ll end up taking a dozen of ’em out, **with all hell breaking loose.**”*

дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
-----	-----	--------	---------	--------	-----------	------

*“The silence in the room became so thick so it was possible **to cut it with a knife**”*

дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
-----	-----	--------	---------	--------	-----------	------

*“The Enemy could not incur their displeasure more than coming on their River or near it to fortify they have declared to me they would spill Every drop of their Blood in defense of their Land and Liberty they seem to be more and more Sensible of the diabolical intentions of the Enemy and the Justness of our Cause. They were so outright representing **the turmoil in their hearts.**”*

дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
-----	-----	--------	---------	--------	-----------	------

*“Yes? Speaking.’ He grunted and stretched across his desk for a pencil. ‘Time of origin 19.02, 52.1 degrees north, 37.2 degrees west. Thanks, Bill. **Keep the faith, I am with you on that one**”*

дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
-----	-----	--------	---------	--------	-----------	------

“Who’s Natalie?”

*“A ravishing blonde who can’t **keep her hands off me**”.*

“You’re such a storyteller, Harry Clifton”

дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
-----	-----	--------	---------	--------	-----------	------

*“Eventually he came within sight of the new base and stood beside the road watching three Flying Fortresses take off in the distance, **one after the other** – vast aircraft, almost too heavy, or so it seemed to Jericho, to escape the ground”*

дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
-----	-----	--------	---------	--------	-----------	------

*“His release had been negotiated by the leading citizens of that proud harbor town, and the condition of Mowat's release had been that he surrender himself next day so that the legality of his arrest could be established by lawyers, but instead Mowat had returned with a flotilla that had bombarded the town **from dawn to dusk** and, when most of the houses lay shattered, he had sent shore parties to set fire to the wreckage”*

дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
-----	-----	--------	---------	--------	-----------	------

*“**What the hell** are you doing in there?”*

дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
-----	-----	--------	---------	--------	-----------	------

*“Histiaeus wished to send a message from the Persian court to his son-in-law, the tyrant Aristagoras, at Miletus, saying that a friend of his **kicked the bucket**”*

дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
-----	-----	--------	---------	--------	-----------	------

<i>“But where will they live? “I don’t give a damn where they live,” said Virginia. “The time has come for you to decide whether you want to spend the rest of your life with me, or with them”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Sir Alan didn’t expected it to cost an arm and a leg”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“I know damn well you’ll give it every priority, Leonard. You keep saying you’ll give it every priority. That’s not the question. I know I can count on you, you are solid as a rock”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“The accusation was now open. His actions were a real slap in the face, utterly disrespectful”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“He wanted to put himself in his enemy’s shoes and decide how he would attack the peninsula if he were a rebel”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“The colonel was a details man; never left anything to chance. He was a typical military, tall as a skyscraper, built like a brick house”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“ Pillar of salt by day, ball of fire by night”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Now, don’t forget,» she said, «whenever you’re interviewed, think British, act Yiddish. And if you ever need a shoulder to cry on, or a half-decent meal, just like the Windmill Theatre we never close”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Emma tried hold her tongue. He turned to her and smiled”. “Now where are these two children I’ve been hearing about?”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Giles spoke with a silver tongue, swaying the crowd with his words”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“Good heavens – morning – Mr Jericho – sir...” “Are there any letters for me, Mr Kite?’ Jericho’s voice was firm enough, but he seemed to sway”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“She can talk the hind legs off a donkey; she never stops talking.”!</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше

<i>“Oh, sir, are you interested in the ones who failed? There’s a few of them. ‘No, Lieutenant. My Perisher passed. He was on edge, feeling like a cat on a roof”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“They would tell their children that Iain Campbell was a hard man, but a fair one, and they would say that not because he was their laird, but because they would remember a night when Captain Campbell took all the risks he asked them to take”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“That moment I felt as mad as a hornet”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“All too well, Admiral. To make matters worse there are no death certificates whatsoever regarding the Adnam family. The village was bombed. They may have been killed. Or they may have just left, returning, as you say, to wherever they came from”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“All too well, Admiral. To make matters worse there are no death certificates whatsoever regarding the Adnam family. The village was bombed. They may have been killed. Or they may have just left, returning, as you say, to wherever they came from”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“So where does that leave us, old buddy? I agree with you, theft is out of the question”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“But Admiral Morgan had no interest in fisherman”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“That’s not fair! I’ve never been in love with Neale Frase but we were as thick as thieves, we could share with everything.”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“On the one hand . . . how he hated those clichéd words. <i>On the one hand, Harry Clifton had been born three weeks before his closest friend, Giles Barrington: fact. On the other hand, Giles Barrington was unquestionably the legitimate son of Sir Hugo Barrington and his lawfully wedded wife, Elizabeth: fact. But that didn’t make him Sir Hugo’s first born”</i></i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<i>“They threaded the wet trees, still going at a snail’s pace”</i>						
дія	час	об’єкт	почуття	ознака	обставина	інше

<p>“I must assume Littlefield decided not to land,” Wadsworth said. “Hard to fight when you're wet as a drowned rat, sir”. ““True”, Wadsworth said with a smile, then consoled himself that the threat to the bluff”</p>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<p>“John, with this President we always enjoy that freedom. Shoot to kill in self-defense, if your lives are in danger”. “The tension in the air was as thick as pea soup as they awaited for the enemy's move”</p>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<p>“On 3 September, the day Britain declared war, they held the line like a fortress, defending their positions with unwavering determination”</p>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<p>“The diary she found bore the scars of time, its pages yellowed and brittle”</p>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<p>“Can I ask you something, sir?” “Whatever enters your head”</p>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<p>“But he felt loss for words trying to make sense of it all”</p>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<p>“He thought how sad it would be to die amidst that chaos without even held a girl like Bethany in his arms”</p>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<p>“John, with this President we always enjoy that freedom. Shoot to kill in self-defense, if your lives are in danger”. “The tension in the air was as thick as pea soup as they awaited for the enemy's move”</p>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше
<p>“Therefore, there was a possibility that he and Emma could be the offspring of the same father. So it was evident, they were in the same boat”</p>						
дія	час	об'єкт	почуття	ознака	обставина	інше

Додаток Е

Виявлення розходжень у частоті появи фразеологічних одиниць різних частино-мовних класів

Емпіричні значення критерію Стьюдента для виявлення розходжень у частоті появи субстантивних ФО

Твори	Patrick Robinson “Nimitz Class”	Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	Robert Harris “Enigma”	Joshua Hood “The Guardian”	Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	Tom Clancy “Red Storm Rising”	Marcus Zusak “The Book Thief”
Patrick Robinson “Nimitz Class”	-	0,65	0,78	1,13	1,23	0,78	0,83
Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	0,65	-	0,77	0,67	0,95	0,16	0,21
Robert Harris “Enigma”	0,78	0,77	-	0,45	0,56	0,76	0,47
Joshua Hood “The Guardian”	1,13	0,67	0,45	-	0,69	0,53	0,64
” Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	1,23	0,95	0,56	0,69	-	0,85	1,35
Tom Clancy “Red Storm Rising”	0,78	0,16	0,76	0,53	0,85	-	0,97
Marcus Zusak “The Book Thief”	0,83	0,21	0,47	0,64	1,35	0,97	-

Емпіричні значення критерію Стюдента для виявлення розходжень у частоті появи ад'єктивних ФО

Твори	Patrick Robinson "Nimitz Class"	Jeffrey Archer "Best Kept Secret"	Robert Harris "Enigma"	Joshua Hood "The Guardian"	Elliot Ackerman "2034: A Novel of the Next World War"	Tom Clancy "Red Storm Rising"	Marcus Zusak "The Book Thief"
Patrick Robinson "Nimitz Class"	-	0,87	0,93	0,45	1,23	0,92	1,01
Jeffrey Archer "Best Kept Secret"	0,87	-	1,32	0,87	1,16	0,87	1,74
Robert Harris "Enigma"	0,93	1,32	-	1,65	1,54	0,65	1,45
Joshua Hood "The Guardian"	0,45	0,87	1,65	-	1,44	0,94	0,86
Elliot Ackerman "2034: A Novel of the Next World War"	1,23	1,16	1,54	1,44	-	1,73	1,47
Tom Clancy "Red Storm Rising"	0,92	0,87	0,65	0,94	1,73	-	0,37
Marcus Zusak "The Book Thief"	1,01	1,74	1,45	0,86	1,47	0,37	-

Емпіричні значення критерію Стюдента для виявлення розходжень у частоті появи адвербіальних ФО

Твори	Patrick Robinson “Nimitz Class”	Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	Robert Harris “Enigma”	Joshua Hood “The Guardian”	Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	Tom Clancy “Red Storm Rising”	Marcus Zusak “The Book Thief”
Patrick Robinson “Nimitz Class”	-	0,16	1,05	0,75	1,28	1,91	1,34
Jeffrey Archer “Best Kept Secret”	0,16	-	1,18	0,81	1,42	0,69	1,73
Robert Harris “Enigma”	1,05	1,18	-	1,39	0,26	1,75	1,25
Joshua Hood “The Guardian”	0,75	0,81	1,39	-	1,14	0,24	0,74
” Elliot Ackerman “2034: A Novel of the Next World War”	1,28	1,42	0,26	1,14	-	1,61	1,56
Tom Clancy “Red Storm Rising”	1,91	0,69	1,75	0,24	1,61	-	0,19
Marcus Zusak “The Book Thief”	1,34	1,73	1,25	0,74	1,56	0,19	-

Додаток Ж

Дослідження частоти появи метафоризованих фразеологічних одиниць

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Nimitz Class” (Patrick Robinson) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	14	0	-2,51	6,29	88,008
1	11	11	-1,51	2,27	24,9897
2	11	22	-0,51	0,26	2,83029
3	10	30	0,49	0,24	2,42806
4	10	40	1,49	2,23	22,2831
5	8	40	2,49	6,21	49,7106
6	5	30	3,49	12,20	60,9966
Σ	69	173			251,246
2,51					

$$S_{\bar{x}}^2 = 0,05355$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	8	0	-2,14	4,57	36,5513
1	8	8	-1,14	1,29	10,3513
2	10	20	-0,14	0,02	0,18906
3	13	39	0,86	0,74	9,67078
4	10	40	1,86	3,47	34,6891
5	4	20	2,86	8,19	32,7756
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	57	151			183,903
2,65					

$$S_{\bar{y}}^2 = 0,05761$$

$$t_{\text{емп}} \approx 0,42553,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “The Guardian” (Joshua Hood) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Nimitz Class” (Patrick Robinson) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Guardian” (Joshua Hood).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	14	0	-2,51	6,29	88,008
1	11	11	-1,51	2,27	24,9897
2	11	22	-0,51	0,26	2,83029
3	10	30	0,49	0,24	2,42806
4	10	40	1,49	2,23	22,2831
5	8	40	2,49	6,21	49,7106
6	5	30	3,49	12,20	60,9966
Σ	69	173			251,246
			2,51		

$$S_{\bar{x}}^2 = 0,05355$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	13	0	-2,14	4,57	59,3958
1	10	10	-1,14	1,29	12,9391
2	10	20	-0,14	0,02	0,18906
3	13	39	0,86	0,74	9,67078
4	13	52	1,86	3,47	45,0958
5	6	30	2,86	8,19	49,1634
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	69	175			236,13
			2,54		

$$S_{\bar{y}}^2 = 0,05033$$

$$t_{\text{емп}} \approx 0,08993,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “The Guardian” (Joshua Hood) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Nimitz Class” (Patrick Robinson) істотно відрізняється від частоти їх появи у “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	14	0	-2,51	6,29	88,008
1	11	11	-1,51	2,27	24,9897
2	11	22	-0,51	0,26	2,83029
3	10	30	0,49	0,24	2,42806
4	10	40	1,49	2,23	22,2831
5	8	40	2,49	6,21	49,7106
6	5	30	3,49	12,20	60,9966
Σ	69	173			251,246
	2,51				

$$S_x^2 = 0,05355$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	6	0	-2,14	4,57	27,4134
1	9	9	-1,14	1,29	11,6452
2	10	20	-0,14	0,02	0,18906
3	9	27	0,86	0,74	6,69516
4	10	40	1,86	3,47	34,6891
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	3	18	3,86	14,92	44,7567
Σ	52	139			166,358
	2,67				

$$S_y^2 = 0,06273$$

$$t_{\text{емп}} \approx 0,48631,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Nimitz Class” (Patrick Robinson) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	14	0	-2,51	6,29	88,008
1	11	11	-1,51	2,27	24,9897
2	11	22	-0,51	0,26	2,83029
3	10	30	0,49	0,24	2,42806
4	10	40	1,49	2,23	22,2831
5	8	40	2,49	6,21	49,7106
6	5	30	3,49	12,20	60,9966
Σ	69	173			251,246
	2,51				

$$S_x^2 = 0,05355$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	15	0	-2,14	4,57	68,5336
1	18	18	-1,14	1,29	23,2903
2	26	52	-0,14	0,02	0,49156
3	17	51	0,86	0,74	12,6464
4	8	32	1,86	3,47	27,7513
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	93	202			233,358
	2,17				

$$S_y^2 = 0,02727$$

$$t_{\text{емп}} \approx 1,17908,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Nimitz Class” (Patrick Robinson) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Book Thief” (Marcus Zusak).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	14	0	-2,51	6,29	88,008
1	11	11	-1,51	2,27	24,9897
2	11	22	-0,51	0,26	2,83029
3	10	30	0,49	0,24	2,42806
4	10	40	1,49	2,23	22,2831
5	8	40	2,49	6,21	49,7106
6	5	30	3,49	12,20	60,9966
Σ	69	173			251,246
	2,51				

$$S_{\bar{x}}^2 = 0,05355$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	13	0	-2,14	4,57	59,3958
1	18	18	-1,14	1,29	23,2903
2	20	40	-0,14	0,02	0,37813
3	14	42	0,86	0,74	10,4147
4	7	28	1,86	3,47	24,2823
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	3	18	3,86	14,92	44,7567
Σ	80	171			203,488
	2,14				

$$S_{\bar{y}}^2 = 0,0322$$

$$t_{\text{емп}} \approx 1,2627,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “Enigma” (Robert Harris) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Enigma” (Robert Harris).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	8	0	-2,65	7,02	56,1428
1	8	8	-1,65	2,72	21,7568
2	10	20	-0,65	0,42	4,2136
3	13	39	0,35	0,12	1,60049
4	10	40	1,35	1,82	18,2487
5	4	20	2,35	5,53	22,1065
6	4	24	3,35	11,23	44,9135
Σ	57	151			168,982
	2,65				

$$S_{\bar{x}}^2 = 0,05294$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	9	0	-2,14	4,57	41,1202
1	12	12	-1,14	1,29	15,5269
2	13	26	-0,14	0,02	0,24578
3	12	36	0,86	0,74	8,92688
4	12	48	1,86	3,47	41,6269
5	4	20	2,86	8,19	32,7756
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	66	166			199,898
	2,52				

$$S_{\bar{y}}^2 = 0,0466$$

$$t_{\text{емп}} \approx 0,42464,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “Enigma” (Robert Harris) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “The Guardian” (Joshua Hood) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Guardian” (Joshua Hood).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	8	0	-2,65	7,02	56,1428
1	8	8	-1,65	2,72	21,7568
2	10	20	-0,65	0,42	4,2136
3	13	39	0,35	0,12	1,60049
4	10	40	1,35	1,82	18,2487
5	4	20	2,35	5,53	22,1065
6	4	24	3,35	11,23	44,9135
Σ	57	151			168,982
	2,65				

$$S_{\bar{x}}^2 = 0,05294$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	13	0	-2,14	4,57	59,3958
1	10	10	-1,14	1,29	12,9391
2	10	20	-0,14	0,02	0,18906
3	13	39	0,86	0,74	9,67078
4	13	52	1,86	3,47	45,0958
5	6	30	2,86	8,19	49,1634
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	69	175			236,13
	2,54				

$$S_{\bar{y}}^2 = 0,05033$$

$$t_{\text{емп}} \approx 0,3513,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “The Guardian” (Joshua Hood) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	8	0	-2,65	7,02	56,1428
1	8	8	-1,65	2,72	21,7568
2	10	20	-0,65	0,42	4,2136
3	13	39	0,35	0,12	1,60049
4	10	40	1,35	1,82	18,2487
5	4	20	2,35	5,53	22,1065
6	4	24	3,35	11,23	44,9135
Σ	57	151			168,982
	2,65				

$$S_x^2 = 0,05294$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	6	0	-2,14	4,57	27,4134
1	9	9	-1,14	1,29	11,6452
2	10	20	-0,14	0,02	0,18906
3	9	27	0,86	0,74	6,69516
4	10	40	1,86	3,47	34,6891
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	3	18	3,86	14,92	44,7567
Σ	52	139			166,358
	2,67				

$$S_y^2 = 0,06273$$

$$t_{\text{емп}} \approx 0,07043,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	8	0	-2,65	7,02	56,1428
1	8	8	-1,65	2,72	21,7568
2	10	20	-0,65	0,42	4,2136
3	13	39	0,35	0,12	1,60049
4	10	40	1,35	1,82	18,2487
5	4	20	2,35	5,53	22,1065
6	4	24	3,35	11,23	44,9135
Σ	57	151			168,982
	2,65				

$$S_{\bar{x}}^2 = 0,05294$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	15	0	-2,14	4,57	68,5336
1	18	18	-1,14	1,29	23,2903
2	26	52	-0,14	0,02	0,49156
3	17	51	0,86	0,74	12,6464
4	8	32	1,86	3,47	27,7513
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	93	202			233,358
	2,17				

$$S_{\bar{y}}^2 = 0,02727$$

$$t_{\text{емп}} \approx 1,68448,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Book Thief” (Marcus Zusak).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	8	0	-2,65	7,02	56,1428
1	8	8	-1,65	2,72	21,7568
2	10	20	-0,65	0,42	4,2136
3	13	39	0,35	0,12	1,60049
4	10	40	1,35	1,82	18,2487
5	4	20	2,35	5,53	22,1065
6	4	24	3,35	11,23	44,9135
Σ	57	151			168,982
	2,65				

$$S_{\bar{x}}^2 = 0,05294$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	13	0	-2,14	4,57	59,3958
1	18	18	-1,14	1,29	23,2903
2	20	40	-0,14	0,02	0,37813
3	14	42	0,86	0,74	10,4147
4	7	28	1,86	3,47	24,2823
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	3	18	3,86	14,92	44,7567
Σ	80	171			203,488
	2,14				

$$S_{\bar{y}}^2 = 0,0322$$

$$t_{\text{емп}} \approx 1,75344,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “The Guardian” (Joshua Hood) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Enigma” (Robert Harris) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Guardian” (Joshua Hood).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	9	0	-2,14	4,57	41,1202
1	12	12	-1,14	1,29	15,5269
2	13	26	-0,14	0,02	0,24578
3	12	36	0,86	0,74	8,92688
4	12	48	1,86	3,47	41,6269
5	4	20	2,86	8,19	32,7756
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	66	166			199,898
	2,52				

$$S_{\bar{x}}^2 = 0,0444$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	13	0	-2,14	4,57	59,3958
1	10	10	-1,14	1,29	12,9391
2	10	20	-0,14	0,02	0,18906
3	13	39	0,86	0,74	9,67078
4	13	52	1,86	3,47	45,0958
5	6	30	2,86	8,19	49,1634
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	69	175			236,13
	2,54				

$$S_{\bar{y}}^2 = 0,05033$$

$$t_{\text{емп}} \approx 0,06849,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “The Guardian” (Joshua Hood) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Enigma” (Robert Harris) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman)

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	9	0	-2,14	4,57	41,1202
1	12	12	-1,14	1,29	15,5269
2	13	26	-0,14	0,02	0,24578
3	12	36	0,86	0,74	8,92688
4	12	48	1,86	3,47	41,6269
5	4	20	2,86	8,19	32,7756
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	66	166			199,898
	2,52				

$$S_x^2 = 0,0444$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	6	0	-2,14	4,57	27,4134
1	9	9	-1,14	1,29	11,6452
2	10	20	-0,14	0,02	0,18906
3	9	27	0,86	0,74	6,69516
4	10	40	1,86	3,47	34,6891
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	3	18	3,86	14,92	44,7567
Σ	52	139			166,358
	2,67				

$$S_y^2 = 0,06732$$

$$t_{\text{емп}} \approx 0,4825,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Enigma” (Robert Harris) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	9	0	-2,14	4,57	41,1202
1	12	12	-1,14	1,29	15,5269
2	13	26	-0,14	0,02	0,24578
3	12	36	0,86	0,74	8,92688
4	12	48	1,86	3,47	41,6269
5	4	20	2,86	8,19	32,7756
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	66	166			199,898
	2,52				

$$S_x^2 = 0,0444$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	15	0	-2,14	4,57	68,5336
1	18	18	-1,14	1,29	23,2903
2	26	52	-0,14	0,02	0,49156
3	17	51	0,86	0,74	12,6464
4	8	32	1,86	3,47	27,7513
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	93	202			233,358
	2,17				

$$S_y^2 = 0,02727$$

$$t_{\text{емп}} \approx 1,28157,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Enigma” (Robert Harris) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Book Thief” (Marcus Zusak).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	9	0	-2,14	4,57	41,1202
1	12	12	-1,14	1,29	15,5269
2	13	26	-0,14	0,02	0,24578
3	12	36	0,86	0,74	8,92688
4	12	48	1,86	3,47	41,6269
5	4	20	2,86	8,19	32,7756
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	66	166			199,898
	2,52				

$$S_x^2 = 0,0444$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	13	0	-2,14	4,57	59,3958
1	18	18	-1,14	1,29	23,2903
2	20	40	-0,14	0,02	0,37813
3	14	42	0,86	0,74	10,4147
4	7	28	1,86	3,47	24,2823
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	3	18	3,86	14,92	44,7567
Σ	80	171			203,488
	2,14				

$$S_y^2 = 0,0322$$

$$t_{\text{емп}} \approx 1,36452,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “The Guardian” (Joshua Hood) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “The Guardian” (Joshua Hood) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	13	0	-2,54	6,43	83,6221
1	10	10	-1,54	2,36	23,6001
2	10	20	-0,54	0,29	2,87545
3	13	39	0,46	0,22	2,79605
4	13	52	1,46	2,14	27,854
5	6	30	2,46	6,07	36,4209
6	4	24	3,46	12,00	47,9908
Σ	69	175			225,159
	2,54				

$$S_{\bar{x}}^2 = 0,04799$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	15	0	-2,14	4,57	68,5336
1	18	18	-1,14	1,29	23,2903
2	26	52	-0,14	0,02	0,49156
3	17	51	0,86	0,74	12,6464
4	8	32	1,86	3,47	27,7513
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	93	202			233,358
	2,17				

$$S_{\bar{y}}^2 = 0,02727$$

$$t_{\text{емп}} \approx 1,32751,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “The Guardian” (Joshua Hood) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “The Guardian” (Joshua Hood) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “The Guardian” (Joshua Hood) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	13	0	-2,54	6,43	83,6221
1	10	10	-1,54	2,36	23,6001
2	10	20	-0,54	0,29	2,87545
3	13	39	0,46	0,22	2,79605
4	13	52	1,46	2,14	27,854
5	6	30	2,46	6,07	36,4209
6	4	24	3,46	12,00	47,9908
Σ	69	175			225,159
	2,54				

$$S_{\bar{x}}^2 = 0,04799$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	6	0	-2,14	4,57	27,4134
1	9	9	-1,14	1,29	11,6452
2	10	20	-0,14	0,02	0,18906
3	9	27	0,86	0,74	6,69516
4	10	40	1,86	3,47	34,6891
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	3	18	3,86	14,92	44,7567
Σ	52	139			166,358
	2,67				

$$S_{\bar{y}}^2 = 0,06273$$

$$t_{\text{емп}} \approx 0,41126,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “The Guardian” (Joshua Hood) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “The Guardian” (Joshua Hood) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “The Guardian” (Joshua Hood) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Book Thief” (Marcus Zusak).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	13	0	-2,54	6,43	83,6221
1	10	10	-1,54	2,36	23,6001
2	10	20	-0,54	0,29	2,87545
3	13	39	0,46	0,22	2,79605
4	13	52	1,46	2,14	27,854
5	6	30	2,46	6,07	36,4209
6	4	24	3,46	12,00	47,9908
Σ	69	175			225,159
	2,54				

$$S_{\bar{x}}^2 = 0,04799$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	13	0	-2,14	4,57	59,3958
1	18	18	-1,14	1,29	23,2903
2	20	40	-0,14	0,02	0,37813
3	14	42	0,86	0,74	10,4147
4	7	28	1,86	3,47	24,2823
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	3	18	3,86	14,92	44,7567
Σ	80	171			203,488
	2,14				

$$S_{\bar{y}}^2 = 0,0322$$

$$t_{\text{емп}} \approx 1,4081,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “The Guardian” (Joshua Hood) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	6	0	-2,14	4,57	27,4134
1	9	9	-1,14	1,29	11,6452
2	10	20	-0,14	0,02	0,18906
3	9	27	0,86	0,74	6,69516
4	10	40	1,86	3,47	34,6891
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	3	18	3,86	14,92	44,7567
Σ	52	139			166,358
	2,67				

$$S_{\bar{x}}^2 = 0,06273$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	15	0	-2,14	4,57	68,5336
1	18	18	-1,14	1,29	23,2903
2	26	52	-0,14	0,02	0,49156
3	17	51	0,86	0,74	12,6464
4	8	32	1,86	3,47	27,7513
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	4	24	3,86	14,92	59,6756
Σ	93	202			233,358
	2,17				

$$S_{\bar{y}}^2 = 0,02727$$

$$t_{\text{емп}} \approx 1,72484,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Book Thief” (Marcus Zusak).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	6	0	-2,14	4,57	27,4134
1	9	9	-1,14	1,29	11,6452
2	10	20	-0,14	0,02	0,18906
3	9	27	0,86	0,74	6,69516
4	10	40	1,86	3,47	34,6891
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	3	18	3,86	14,92	44,7567
Σ	52	139			166,358
	2,67				

$$S_x^2 = 0,0571$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	13	0	-2,14	4,57	59,3958
1	18	18	-1,14	1,29	23,2903
2	20	40	-0,14	0,02	0,37813
3	14	42	0,86	0,74	10,4147
4	7	28	1,86	3,47	24,2823
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	3	18	3,86	14,92	44,7567
Σ	80	171			203,488
	2,14				

$$S_y^2 = 0,0322$$

$$t_{\text{емп}} \approx 1,79222,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Red Storm Rising” (Tom Clancy) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_1 : частота появи метафоризованих ФО у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Book Thief” (Marcus Zusak).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	15	0	-2,67	7,15	107,18
1	18	18	-1,67	2,80	50,3854
2	26	52	-0,67	0,45	11,7788
3	17	51	0,33	0,11	1,81694
4	8	32	1,33	1,76	14,0858
5	5	25	2,33	5,41	27,0729
6	4	24	3,33	11,07	44,2737
Σ	93	202			256,594
	2,17				

$$S_{\bar{x}}^2 = 0,02999$$

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	13	0	-2,14	4,57	59,3958
1	18	18	-1,14	1,29	23,2903
2	20	40	-0,14	0,02	0,37813
3	14	42	0,86	0,74	10,4147
4	7	28	1,86	3,47	24,2823
5	5	25	2,86	8,19	40,9695
6	3	18	3,86	14,92	44,7567
Σ	80	171			203,488
	2,14				

$$S_{\bar{y}}^2 = 0,0322$$

$$t_{\text{емп}} \approx 1,13852,$$

$$t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи метафоризованих ФО у творах “Red Storm Rising” (Tom Clancy) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

Додаток И

Дослідження частоти появи вмотивованих фразеологічних одиниць

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Nimitz Class” (Patrick Robinson) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	1	0	-2,96	8,79	8,7907
1	5	5	-1,96	3,86	19,3044
2	25	50	-0,96	0,93	23,2764
3	11	33	0,04	0,00	0,01354
4	7	28	1,04	1,07	7,49985
5	3	15	2,04	4,14	12,4247
6	1	6	3,04	9,21	9,21176
7	1	7	4,04	16,28	16,2819
8	2	16	5,04	25,35	50,7042
9	1	9	6,04	36,42	36,4223
10	0	0	7,04	49,49	0
Σ	57	169			183,93
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,96 \quad S_{\bar{x}}^2 = 0,05762$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	2	0	-2,75	7,58	15,1649
1	26	26	-1,75	3,08	79,9551
2	11	22	-0,75	0,57	6,24743
3	8	24	0,25	0,06	0,48561
4	7	28	1,25	1,55	10,8742
5	7	35	2,25	5,05	35,3235
6	4	24	3,25	10,54	42,1558
7	2	14	4,25	18,03	36,0634
8	1	8	5,25	27,52	27,5245
9	1	9	6,25	39,02	39,0172
10	0	0	7,25	52,51	0
Σ	69	190			292,812
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,75 \quad S_{\bar{y}}^2 = 0,06241$					

$$t_{\text{емп}} = 0,60937, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “Enigma” (Robert Harris) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Nimitz Class” (Patrick Robinson) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Enigma” (Robert Harris).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	18	0	-2,27	5,17	92,9752
1	14	14	-1,27	1,62	22,6777
2	8	16	-0,27	0,07	0,59504
3	9	27	0,73	0,53	4,76033
4	5	20	1,73	2,98	14,9174
5	5	25	2,73	7,44	37,1901
6	3	18	3,73	13,89	41,6777
7	2	14	4,73	22,35	44,6942
8	2	16	5,73	32,80	65,6033
9	0	0	6,73	45,26	0
10	0	0	7,73	59,71	0
Σ	66	150			325,091
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,27 \quad S_x^2 = 0,07578$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	2	0	-2,75	7,58	15,1649
1	26	26	-1,75	3,08	79,9551
2	11	22	-0,75	0,57	6,24743
3	8	24	0,25	0,06	0,48561
4	7	28	1,25	1,55	10,8742
5	7	35	2,25	5,05	35,3235
6	4	24	3,25	10,54	42,1558
7	2	14	4,25	18,03	36,0634
8	1	8	5,25	27,52	27,5245
9	1	9	6,25	39,02	39,0172
10	0	0	7,25	52,51	0
Σ	69	190			292,812
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,75 \quad S_y^2 = 0,06241$					

$$t_{\text{емп}} = 1,29366, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “Enigma” (Robert Harris) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “The Guardian” (Joshua Hood) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Nimitz Class” (Patrick Robinson) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Guardian” (Joshua Hood).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	11	0	-2,42	5,86	64,4358
1	22	22	-1,42	2,02	44,3789
2	9	18	-0,42	0,18	1,58979
3	8	24	0,58	0,34	2,68851
4	7	28	1,58	2,50	17,4684
5	5	25	2,58	6,65	33,2745
6	3	18	3,58	12,81	38,443
7	2	14	4,58	20,97	41,9475
8	1	8	5,58	31,13	31,1332
9	0	0	6,58	43,29	0
10	1	10	7,58	57,45	57,452
Σ	69	167			332,812
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,42 \quad S_x^2 = 0,07093$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	2	0	-2,75	7,58	15,1649
1	26	26	-1,75	3,08	79,9551
2	11	22	-0,75	0,57	6,24743
3	8	24	0,25	0,06	0,48561
4	7	28	1,25	1,55	10,8742
5	7	35	2,25	5,05	35,3235
6	4	24	3,25	10,54	42,1558
7	2	14	4,25	18,03	36,0634
8	1	8	5,25	27,52	27,5245
9	1	9	6,25	39,02	39,0172
10	0	0	7,25	52,51	0
Σ	69	190			292,812
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,75 \quad S_y^2 = 0,06241$					

$$t_{\text{емп}} = 0,91285, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “The Guardian” (Joshua Hood) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Nimitz Class” (Patrick Robinson) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	9	0	-3,19	10,19	91,7175
1	10	10	-2,19	4,81	48,0621
2	8	16	-1,19	1,42	11,3728
3	5	15	-0,19	0,04	0,18491
4	4	16	0,81	0,65	2,60947
5	4	20	1,81	3,27	13,071
6	4	24	2,81	7,88	31,5325
7	3	21	3,81	14,50	43,4956
8	2	16	4,81	23,11	46,2278
9	2	18	5,81	33,73	67,4586
10	1	10	6,81	46,34	46,3447
Σ	52	166			402,077
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 3,19 \quad S_x^2 = 0,15161$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	2	0	-2,75	7,58	15,1649
1	26	26	-1,75	3,08	79,9551
2	11	22	-0,75	0,57	6,24743
3	8	24	0,25	0,06	0,48561
4	7	28	1,25	1,55	10,8742
5	7	35	2,25	5,05	35,3235
6	4	24	3,25	10,54	42,1558
7	2	14	4,25	18,03	36,0634
8	1	8	5,25	27,52	27,5245
9	1	9	6,25	39,02	39,0172
10	0	0	7,25	52,51	0
Σ	69	190			292,812
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,75 \quad S_y^2 = 0,06241$					

$$t_{\text{емп}} = 0,94826, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Nimitz Class” (Patrick Robinson) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	28	0	-2,29	5,25	146,876
1	19	19	-1,29	1,66	31,6337
2	11	22	-0,29	0,08	0,92716
3	9	27	0,71	0,50	4,53278
4	9	36	1,71	2,92	26,307
5	6	30	2,71	7,34	44,0541
6	5	30	3,71	13,76	68,8085
7	2	14	4,71	22,18	44,3621
8	2	16	5,71	32,60	65,2008
9	1	9	6,71	45,02	45,0198
10	1	10	7,71	59,44	59,4391
Σ	93	213			537,161
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,29 \quad S_{\bar{x}}^2 = 0,06278$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	2	0	-2,75	7,58	15,1649
1	26	26	-1,75	3,08	79,9551
2	11	22	-0,75	0,57	6,24743
3	8	24	0,25	0,06	0,48561
4	7	28	1,25	1,55	10,8742
5	7	35	2,25	5,05	35,3235
6	4	24	3,25	10,54	42,1558
7	2	14	4,25	18,03	36,0634
8	1	8	5,25	27,52	27,5245
9	1	9	6,25	39,02	39,0172
10	0	0	7,25	52,51	0
Σ	69	190			292,812
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,75 \quad S_{\bar{y}}^2 = 0,06241$					

$$t_{\text{емп}} = 1,30943, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Nimitz Class” (Patrick Robinson) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Book Thief” (Marcus Zusak).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	17	0	-2,45	6,00	102,043
1	23	23	-1,45	2,10	48,3575
2	9	18	-0,45	0,20	1,8225
3	7	21	0,55	0,30	2,1175
4	8	32	1,55	2,40	19,22
5	6	30	2,55	6,50	39,015
6	4	24	3,55	12,60	50,41
7	3	21	4,55	20,70	62,1075
8	1	8	5,55	30,80	30,8025
9	1	9	6,55	42,90	42,9025
10	1	10	7,55	57,00	57,0025
Σ	80	196			455,8
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,45 \quad S_{\bar{x}}^2 = 0,07212$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	2	0	-2,75	7,58	15,1649
1	26	26	-1,75	3,08	79,9551
2	11	22	-0,75	0,57	6,24743
3	8	24	0,25	0,06	0,48561
4	7	28	1,25	1,55	10,8742
5	7	35	2,25	5,05	35,3235
6	4	24	3,25	10,54	42,1558
7	2	14	4,25	18,03	36,0634
8	1	8	5,25	27,52	27,5245
9	1	9	6,25	39,02	39,0172
10	0	0	7,25	52,51	0
Σ	69	190			292,812
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,75 \quad S_{\bar{y}}^2 = 0,06241$					

$$t_{\text{емп}} = 0,82781, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Nimitz Class” (Patrick Robinson) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “Enigma” (Robert Harris) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Enigma” (Robert Harris).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	1	0	-2,96	8,79	8,7907
1	5	5	-1,96	3,86	19,3044
2	25	50	-0,96	0,93	23,2764
3	11	33	0,04	0,00	0,01354
4	7	28	1,04	1,07	7,49985
5	3	15	2,04	4,14	12,4247
6	1	6	3,04	9,21	9,21176
7	1	7	4,04	16,28	16,2819
8	2	16	5,04	25,35	50,7042
9	1	9	6,04	36,42	36,4223
10	0	0	7,04	49,49	0
Σ	57	169			183,93
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,96 \quad S_{\bar{x}}^2 = 0,05762$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	18	0	-2,27	5,17	92,9752
1	14	14	-1,27	1,62	22,6777
2	8	16	-0,27	0,07	0,59504
3	9	27	0,73	0,53	4,76033
4	5	20	1,73	2,98	14,9174
5	5	25	2,73	7,44	37,1901
6	3	18	3,73	13,89	41,6777
7	2	14	4,73	22,35	44,6942
8	2	16	5,73	32,80	65,6033
9	0	0	6,73	45,26	0
10	0	0	7,73	59,71	0
Σ	66	150			325,091
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,27 \quad S_{\bar{y}}^2 = 0,07578$					

$$t_{\text{емп}} = 1,89515, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “Enigma” (Robert Harris) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “The Fort” (Bernard Cornwell) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Fort” (Bernard Cornwell).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	1	0	-2,96	8,79	8,7907
1	5	5	-1,96	3,86	19,3044
2	25	50	-0,96	0,93	23,2764
3	11	33	0,04	0,00	0,01354
4	7	28	1,04	1,07	7,49985
5	3	15	2,04	4,14	12,4247
6	1	6	3,04	9,21	9,21176
7	1	7	4,04	16,28	16,2819
8	2	16	5,04	25,35	50,7042
9	1	9	6,04	36,42	36,4223
10	0	0	7,04	49,49	0
Σ	57	169			183,93
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,96 \quad S_{\bar{x}}^2 = 0,05762$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	11	0	-2,42	5,86	64,4358
1	22	22	-1,42	2,02	44,3789
2	9	18	-0,42	0,18	1,58979
3	8	24	0,58	0,34	2,68851
4	7	28	1,58	2,50	17,4684
5	5	25	2,58	6,65	33,2745
6	3	18	3,58	12,81	38,443
7	2	14	4,58	20,97	41,9475
8	1	8	5,58	31,13	31,1332
9	0	0	6,58	43,29	0
10	1	10	7,58	57,45	57,452
Σ	69	167			332,812
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,42 \quad S_{\bar{y}}^2 = 0,07093$					

$$t_{\text{емп}} = 1,51898, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “The Fort” (Bernard Cornwell) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	1	0	-2,96	8,79	8,7907
1	5	5	-1,96	3,86	19,3044
2	25	50	-0,96	0,93	23,2764
3	11	33	0,04	0,00	0,01354
4	7	28	1,04	1,07	7,49985
5	3	15	2,04	4,14	12,4247
6	1	6	3,04	9,21	9,21176
7	1	7	4,04	16,28	16,2819
8	2	16	5,04	25,35	50,7042
9	1	9	6,04	36,42	36,4223
10	0	0	7,04	49,49	0
Σ	57	169			183,93
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,96 \quad S_{\bar{x}}^2 = 0,05762$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	9	0	-3,19	10,19	91,7175
1	10	10	-2,19	4,81	48,0621
2	8	16	-1,19	1,42	11,3728
3	5	15	-0,19	0,04	0,18491
4	4	16	0,81	0,65	2,60947
5	4	20	1,81	3,27	13,071
6	4	24	2,81	7,88	31,5325
7	3	21	3,81	14,50	43,4956
8	2	16	4,81	23,11	46,2278
9	2	18	5,81	33,73	67,4586
10	1	10	6,81	46,34	46,3447
Σ	52	166			402,077
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 3,19 \quad S_{\bar{y}}^2 = 0,15161$					

$$t_{\text{емп}} = 0,49712, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	1	0	-2,96	8,79	8,7907
1	5	5	-1,96	3,86	19,3044
2	25	50	-0,96	0,93	23,2764
3	11	33	0,04	0,00	0,01354
4	7	28	1,04	1,07	7,49985
5	3	15	2,04	4,14	12,4247
6	1	6	3,04	9,21	9,21176
7	1	7	4,04	16,28	16,2819
8	2	16	5,04	25,35	50,7042
9	1	9	6,04	36,42	36,4223
10	0	0	7,04	49,49	0
Σ	57	169			183,93
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,96 \quad S_{\bar{x}}^2 = 0,05762$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	28	0	-2,29	5,25	146,876
1	19	19	-1,29	1,66	31,6337
2	11	22	-0,29	0,08	0,92716
3	9	27	0,71	0,50	4,53278
4	9	36	1,71	2,92	26,307
5	6	30	2,71	7,34	44,0541
6	5	30	3,71	13,76	68,8085
7	2	14	4,71	22,18	44,3621
8	2	16	5,71	32,60	65,2008
9	1	9	6,71	45,02	45,0198
10	1	10	7,71	59,44	59,4391
Σ	93	213			537,161
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,29 \quad S_{\bar{y}}^2 = 0,06278$					

$$t_{\text{емп}} = 1,9441, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Book Thief” (Marcus Zusak).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	1	0	-2,96	8,79	8,7907
1	5	5	-1,96	3,86	19,3044
2	25	50	-0,96	0,93	23,2764
3	11	33	0,04	0,00	0,01354
4	7	28	1,04	1,07	7,49985
5	3	15	2,04	4,14	12,4247
6	1	6	3,04	9,21	9,21176
7	1	7	4,04	16,28	16,2819
8	2	16	5,04	25,35	50,7042
9	1	9	6,04	36,42	36,4223
10	0	0	7,04	49,49	0
Σ	57	169			183,93
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,96 \quad S_{\bar{x}}^2 = 0,05762$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	17	0	-2,45	6,00	102,043
1	23	23	-1,45	2,10	48,3575
2	9	18	-0,45	0,20	1,8225
3	7	21	0,55	0,30	2,1175
4	8	32	1,55	2,40	19,22
5	6	30	2,55	6,50	39,015
6	4	24	3,55	12,60	50,41
7	3	21	4,55	20,70	62,1075
8	1	8	5,55	30,80	30,8025
9	1	9	6,55	42,90	42,9025
10	1	10	7,55	57,00	57,0025
Σ	80	196			455,8
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,45 \quad S_{\bar{y}}^2 = 0,07212$					

$$t_{\text{емп}} = 1,42953, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Best Kept Secret” (Jeffrey Archer) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “The Guardian” (Joshua Hood) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Enigma” (Robert Harris) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Guardian” (Joshua Hood).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	18	0	-2,27	5,17	92,9752
1	14	14	-1,27	1,62	22,6777
2	8	16	-0,27	0,07	0,59504
3	9	27	0,73	0,53	4,76033
4	5	20	1,73	2,98	14,9174
5	5	25	2,73	7,44	37,1901
6	3	18	3,73	13,89	41,6777
7	2	14	4,73	22,35	44,6942
8	2	16	5,73	32,80	65,6033
9	0	0	6,73	45,26	0
10	0	0	7,73	59,71	0
Σ	66	150			325,091
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,27 \quad S_x^2 = 0,07578$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	11	0	-2,42	5,86	64,4358
1	22	22	-1,42	2,02	44,3789
2	9	18	-0,42	0,18	1,58979
3	8	24	0,58	0,34	2,68851
4	7	28	1,58	2,50	17,4684
5	5	25	2,58	6,65	33,2745
6	3	18	3,58	12,81	38,443
7	2	14	4,58	20,97	41,9475
8	1	8	5,58	31,13	31,1332
9	0	0	6,58	43,29	0
10	1	10	7,58	57,45	57,452
Σ	69	167			332,812
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,42 \quad S_y^2 = 0,07093$					

$$t_{\text{емп}} = 0,38525, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “The Guardian” (Joshua Hood) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Enigma” (Robert Harris) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	18	0	-2,27	5,17	92,9752
1	14	14	-1,27	1,62	22,6777
2	8	16	-0,27	0,07	0,59504
3	9	27	0,73	0,53	4,76033
4	5	20	1,73	2,98	14,9174
5	5	25	2,73	7,44	37,1901
6	3	18	3,73	13,89	41,6777
7	2	14	4,73	22,35	44,6942
8	2	16	5,73	32,80	65,6033
9	0	0	6,73	45,26	0
10	0	0	7,73	59,71	0
Σ	66	150			325,091
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,27 \quad S_x^2 = 0,07578$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	9	0	-3,19	10,19	91,7175
1	10	10	-2,19	4,81	48,0621
2	8	16	-1,19	1,42	11,3728
3	5	15	-0,19	0,04	0,18491
4	4	16	0,81	0,65	2,60947
5	4	20	1,81	3,27	13,071
6	4	24	2,81	7,88	31,5325
7	3	21	3,81	14,50	43,4956
8	2	16	4,81	23,11	46,2278
9	2	18	5,81	33,73	67,4586
10	1	10	6,81	46,34	46,3447
Σ	52	166			402,077
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 3,19 \quad S_y^2 = 0,15161$					

$$t_{\text{емп}} = 1,92842, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Enigma” (Robert Harris) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	18	0	-2,27	5,17	92,9752
1	14	14	-1,27	1,62	22,6777
2	8	16	-0,27	0,07	0,59504
3	9	27	0,73	0,53	4,76033
4	5	20	1,73	2,98	14,9174
5	5	25	2,73	7,44	37,1901
6	3	18	3,73	13,89	41,6777
7	2	14	4,73	22,35	44,6942
8	2	16	5,73	32,80	65,6033
9	0	0	6,73	45,26	0
10	0	0	7,73	59,71	0
Σ	66	150			325,091
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,27 \quad S_{\bar{x}}^2 = 0,07578$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	28	0	-2,29	5,25	146,876
1	19	19	-1,29	1,66	31,6337
2	11	22	-0,29	0,08	0,92716
3	9	27	0,71	0,50	4,53278
4	9	36	1,71	2,92	26,307
5	6	30	2,71	7,34	44,0541
6	5	30	3,71	13,76	68,8085
7	2	14	4,71	22,18	44,3621
8	2	16	5,71	32,60	65,2008
9	1	9	6,71	45,02	45,0198
10	1	10	7,71	59,44	59,4391
Σ	93	213			537,161
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,29 \quad S_{\bar{y}}^2 = 0,06278$					

$$t_{\text{емп}} = 0,04727, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Enigma” (Robert Harris) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Book Thief” (Marcus Zusak).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	18	0	-2,27	5,17	92,9752
1	14	14	-1,27	1,62	22,6777
2	8	16	-0,27	0,07	0,59504
3	9	27	0,73	0,53	4,76033
4	5	20	1,73	2,98	14,9174
5	5	25	2,73	7,44	37,1901
6	3	18	3,73	13,89	41,6777
7	2	14	4,73	22,35	44,6942
8	2	16	5,73	32,80	65,6033
9	0	0	6,73	45,26	0
10	0	0	7,73	59,71	0
Σ	66	150			325,091
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,27 \quad S_x^2 = 0,07578$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	17	0	-2,45	6,00	102,043
1	23	23	-1,45	2,10	48,3575
2	9	18	-0,45	0,20	1,8225
3	7	21	0,55	0,30	2,1175
4	8	32	1,55	2,40	19,22
5	6	30	2,55	6,50	39,015
6	4	24	3,55	12,60	50,41
7	3	21	4,55	20,70	62,1075
8	1	8	5,55	30,80	30,8025
9	1	9	6,55	42,90	42,9025
10	1	10	7,55	57,00	57,0025
Σ	80	196			455,8
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,45 \quad S_y^2 = 0,07212$					

$$t_{\text{емп}} \approx 0,46096, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Enigma” (Robert Harris) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “The Guardian” (Joshua Hood) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “The Guardian” (Joshua Hood) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	2	0	-2,75	7,58	15,1649
1	26	26	-1,75	3,08	79,9551
2	11	22	-0,75	0,57	6,24743
3	8	24	0,25	0,06	0,48561
4	7	28	1,25	1,55	10,8742
5	7	35	2,25	5,05	35,3235
6	4	24	3,25	10,54	42,1558
7	2	14	4,25	18,03	36,0634
8	1	8	5,25	27,52	27,5245
9	1	9	6,25	39,02	39,0172
10	0	0	7,25	52,51	0
Σ	69	190			292,812
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,75 \quad S_x^2 = 0,06241$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	28	0	-2,29	5,25	146,876
1	19	19	-1,29	1,66	31,6337
2	11	22	-0,29	0,08	0,92716
3	9	27	0,71	0,50	4,53278
4	9	36	1,71	2,92	26,307
5	6	30	2,71	7,34	44,0541
6	5	30	3,71	13,76	68,8085
7	2	14	4,71	22,18	44,3621
8	2	16	5,71	32,60	65,2008
9	1	9	6,71	45,02	45,0198
10	1	10	7,71	59,44	59,4391
Σ	93	213			537,161
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,29 \quad S_y^2 = 0,06278$					

$$t_{\text{емп}} \approx 0,35542, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “The Guardian” (Joshua Hood) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “The Guardian” (Joshua Hood) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “The Guardian” (Joshua Hood) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	2	0	-2,75	7,58	15,1649
1	26	26	-1,75	3,08	79,9551
2	11	22	-0,75	0,57	6,24743
3	8	24	0,25	0,06	0,48561
4	7	28	1,25	1,55	10,8742
5	7	35	2,25	5,05	35,3235
6	4	24	3,25	10,54	42,1558
7	2	14	4,25	18,03	36,0634
8	1	8	5,25	27,52	27,5245
9	1	9	6,25	39,02	39,0172
10	0	0	7,25	52,51	0
Σ	69	190			292,812
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,75 \quad S_x^2 = 0,06241$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	9	0	-3,19	10,19	91,7175
1	10	10	-2,19	4,81	48,0621
2	8	16	-1,19	1,42	11,3728
3	5	15	-0,19	0,04	0,18491
4	4	16	0,81	0,65	2,60947
5	4	20	1,81	3,27	13,071
6	4	24	2,81	7,88	31,5325
7	3	21	3,81	14,50	43,4956
8	2	16	4,81	23,11	46,2278
9	2	18	5,81	33,73	67,4586
10	1	10	6,81	46,34	46,3447
Σ	52	166			402,077
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 3,19 \quad S_y^2 = 0,15161$					

$$t_{\text{емп}} \approx 1,63651, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “The Guardian” (Joshua Hood) та “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “The Guardian” (Joshua Hood) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “The Guardian” (Joshua Hood) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Book Thief” (Marcus Zusak).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	2	0	-2,75	7,58	15,1649
1	26	26	-1,75	3,08	79,9551
2	11	22	-0,75	0,57	6,24743
3	8	24	0,25	0,06	0,48561
4	7	28	1,25	1,55	10,8742
5	7	35	2,25	5,05	35,3235
6	4	24	3,25	10,54	42,1558
7	2	14	4,25	18,03	36,0634
8	1	8	5,25	27,52	27,5245
9	1	9	6,25	39,02	39,0172
10	0	0	7,25	52,51	0
Σ	69	190			292,812
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,75 \quad S_x^2 = 0,06241$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	17	0	-2,45	6,00	102,043
1	23	23	-1,45	2,10	48,3575
2	9	18	-0,45	0,20	1,8225
3	7	21	0,55	0,30	2,1175
4	8	32	1,55	2,40	19,22
5	6	30	2,55	6,50	39,015
6	4	24	3,55	12,60	50,41
7	3	21	4,55	20,70	62,1075
8	1	8	5,55	30,80	30,8025
9	1	9	6,55	42,90	42,9025
10	1	10	7,55	57,00	57,0025
Σ	80	196			455,8
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,45 \quad S_y^2 = 0,07212$					

$$t_{\text{емп}} \approx 0,07855, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “The Guardian” (Joshua Hood) та “The Book Thief” Marcus Zusak) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	9	0	-3,19	10,19	91,7175
1	10	10	-2,19	4,81	48,0621
2	8	16	-1,19	1,42	11,3728
3	5	15	-0,19	0,04	0,18491
4	4	16	0,81	0,65	2,60947
5	4	20	1,81	3,27	13,071
6	4	24	2,81	7,88	31,5325
7	3	21	3,81	14,50	43,4956
8	2	16	4,81	23,11	46,2278
9	2	18	5,81	33,73	67,4586
10	1	10	6,81	46,34	46,3447
Σ	52	166			402,077
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 3,19 \quad S_{\bar{x}}^2 = 0,15161$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	28	0	-2,29	5,25	146,876
1	19	19	-1,29	1,66	31,6337
2	11	22	-0,29	0,08	0,92716
3	9	27	0,71	0,50	4,53278
4	9	36	1,71	2,92	26,307
5	6	30	2,71	7,34	44,0541
6	5	30	3,71	13,76	68,8085
7	2	14	4,71	22,18	44,3621
8	2	16	5,71	32,60	65,2008
9	1	9	6,71	45,02	45,0198
10	1	10	7,71	59,44	59,4391
Σ	93	213			537,161
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,29 \quad S_{\bar{y}}^2 = 0,06278$					

$$t_{\text{емп}} \approx 1,94802, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) та “Red Storm Rising” (Tom Clancy) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Book Thief” (Marcus Zusak).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	9	0	-3,19	10,19	91,7175
1	10	10	-2,19	4,81	48,0621
2	8	16	-1,19	1,42	11,3728
3	5	15	-0,19	0,04	0,18491
4	4	16	0,81	0,65	2,60947
5	4	20	1,81	3,27	13,071
6	4	24	2,81	7,88	31,5325
7	3	21	3,81	14,50	43,4956
8	2	16	4,81	23,11	46,2278
9	2	18	5,81	33,73	67,4586
10	1	10	6,81	46,34	46,3447
Σ	52	166			402,077
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 3,19 \quad S_{\bar{x}}^2 = 0,15161$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	17	0	-2,45	6,00	102,043
1	23	23	-1,45	2,10	48,3575
2	9	18	-0,45	0,20	1,8225
3	7	21	0,55	0,30	2,1175
4	8	32	1,55	2,40	19,22
5	6	30	2,55	6,50	39,015
6	4	24	3,55	12,60	50,41
7	3	21	4,55	20,70	62,1075
8	1	8	5,55	30,80	30,8025
9	1	9	6,55	42,90	42,9025
10	1	10	7,55	57,00	57,0025
Σ	80	196			455,8
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,45 \quad S_{\bar{y}}^2 = 0,07212$					

$$t_{\text{емп}} \approx 1,56935, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “2034: A Novel of the Next World War” (Elliot Ackerman) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Red Storm Rising” (Tom Clancy) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

H_1 : частота появи вмотивованих ФО у творі “Red Storm Rising” (Tom Clancy) істотно відрізняється від частоти їх появи у творі “The Book Thief” (Marcus Zusak).

x_i	n_i	$x_i \cdot n_i$	$(x_i - \bar{x})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 \cdot n_i$
0	28	0	-2,29	5,25	146,876
1	19	19	-1,29	1,66	31,6337
2	11	22	-0,29	0,08	0,92716
3	9	27	0,71	0,50	4,53278
4	9	36	1,71	2,92	26,307
5	6	30	2,71	7,34	44,0541
6	5	30	3,71	13,76	68,8085
7	2	14	4,71	22,18	44,3621
8	2	16	5,71	32,60	65,2008
9	1	9	6,71	45,02	45,0198
10	1	10	7,71	59,44	59,4391
Σ	93	213			537,161
$\bar{x} = \frac{\Sigma x_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,29 \quad S_{\bar{x}}^2 = 0,06278$					

y_i	n_i	$y_i \cdot n_i$	$(y_i - \bar{y})$	$(y_i - \bar{y})^2$	$(y_i - \bar{y})^2 \cdot n_i$
0	17	0	-2,45	6,00	102,043
1	23	23	-1,45	2,10	48,3575
2	9	18	-0,45	0,20	1,8225
3	7	21	0,55	0,30	2,1175
4	8	32	1,55	2,40	19,22
5	6	30	2,55	6,50	39,015
6	4	24	3,55	12,60	50,41
7	3	21	4,55	20,70	62,1075
8	1	8	5,55	30,80	30,8025
9	1	9	6,55	42,90	42,9025
10	1	10	7,55	57,00	57,0025
Σ	80	196			455,8
$\bar{y} = \frac{\Sigma y_i \cdot n_i}{\Sigma n_i} = 2,45 \quad S_{\bar{y}}^2 = 0,07212$					

$$t_{\text{емп}} \approx 0,43474, \quad t_{\text{крит}} = \begin{cases} 1,98 & p \leq 0,05 \\ 2,62 & p \leq 0,01 \\ 3,37 & p \leq 0,001 \end{cases}$$

Приймається H_0 : розходження у частоті появи вмотивованих ФО у творах “Red Storm Rising” (Tom Clancy) та “The Book Thief” (Marcus Zusak) є неістотними.

Додаток К

Коефіцієнти кореляції між частино-мовною класифікацією фразеологічних одиниць та наповненням лексико-семантичних категорій

Результати обчислення коефіцієнтів кореляції між частино-мовною класифікацією ФО та наповненням категорій («Nimitz Class» Patrick Robinson)

ЛСП \ Класифікація	Дія	Ознака	Час	Предметність	Емоції, почуття	Обставина
Дієслівні	$r_B=0,644$	$r_B=0,169$	$r_B=0,212$	$r_B=0,216$	$r_B=0,108$	$r_B=0,111$
Субстантивні	$r_B=0,156$	$r_B=0,141$	$r_B=0,146$	$r_B=0,493$	$r_B=0,194$	$r_B=0,198$
Ад'єктивні	$r_B=0,163$	$r_B=0,562$	$r_B=0,136$	$r_B=0,146$	$r_B=0,195$	$r_B=0,167$
Адвербіальні	$r_B=0,102$	$r_B=0,158$	$r_B=0,145$	$r_B=0,158$	$r_B=0,179$	$r_B=0,489$
Інші	$r_B=0,123$	$r_B=0,210$	$r_B=0,198$	$r_B=0,159$	$r_B=0,586$	$r_B=0,087$

Результати обчислення коефіцієнтів кореляції між частино-мовною класифікацією ФО та наповненням категорій («Best Kept Secret» Jeffrey Archer)

ЛСП \ Класифікація	Дія	Ознака	Час	Предметність	Емоції, почуття	Обставина
Дієслівні	$r_B=0,664$	$r_B=0,167$	$r_B=0,211$	$r_B=0,215$	$r_B=0,177$	$r_B=0,201$
Субстантивні	$r_B=0,135$	$r_B=0,142$	$r_B=0,144$	$r_B=0,693$	$r_B=0,139$	$r_B=0,078$
Ад'єктивні	$r_B=0,115$	$r_B=0,586$	$r_B=0,176$	$r_B=0,186$	$r_B=0,129$	$r_B=0,057$
Адвербіальні	$r_B=0,119$	$r_B=0,142$	$r_B=0,165$	$r_B=0,128$	$r_B=0,167$	$r_B=0,409$
Інші	$r_B=0,206$	$r_B=0,187$	$r_B=0,188$	$r_B=0,125$	$r_B=0,522$	$r_B=0,137$

Результати обчислення коефіцієнтів кореляції між частино-мовною класифікацією ФО та наповненням категорій («Enigma» Robert Harris)

ЛСП \ Класифікація	Дія	Ознака	Час	Предметність	Емоції, почуття	Обставина
Дієслівні	$r_B=0,467$	$r_B=0,191$	$r_B=0,220$	$r_B=0,214$	$r_B=0,184$	$r_B=0,212$
Субстантивні	$r_B=0,164$	$r_B=0,112$	$r_B=0,167$	$r_B=0,499$	$r_B=0,145$	$r_B=0,093$
Ад'єктивні	$r_B=0,157$	$r_B=0,463$	$r_B=0,139$	$r_B=0,155$	$r_B=0,156$	$r_B=0,049$
Адвербіальні	$r_B=0,118$	$r_B=0,186$	$r_B=0,146$	$r_B=0,162$	$r_B=0,198$	$r_B=0,395$
Інші	$r_B=0,214$	$r_B=0,213$	$r_B=0,191$	$r_B=0,193$	$r_B=0,519$	$r_B=0,183$

Результати обчислення коефіцієнтів кореляції між частино-мовною класифікацією ФО та наповненням категорій («The Guardian» Joshua Hood)

ЛСП \ Класифікація	Дія	Ознака	Час	Предметність	Емоції, почуття	Обставина
Дієслівні	$r_B=0,494$	$r_B=0,186$	$r_B=0,122$	$r_B=0,061$	$r_B=0,181$	$r_B=0,201$
Субстантивні	$r_B=0,065$	$r_B=0,117$	$r_B=0,064$	$r_B=0,487$	$r_B=0,152$	$r_B=0,198$
Ад'єктивні	$r_B=0,216$	$r_B=0,566$	$r_B=0,214$	$r_B=0,153$	$r_B=0,156$	$r_B=0,167$
Адвербіальні	$r_B=0,019$	$r_B=0,189$	$r_B=0,154$	$r_B=0,162$	$r_B=0,191$	$r_B=0,489$
Інші	$r_B=0,033$	$r_B=0,116$	$r_B=0,098$	$r_B=0,180$	$r_B=0,582$	$r_B=0,087$

Результати обчислення коефіцієнтів кореляції між частино-мовною класифікацією ФО та наповненням категорій («Red Storm Rising» Tom Clancy)

ЛСП \ Класифікація	Дія	Ознака	Час	Предметність	Емоції, почуття	Обставина
Дієслівні	$r_B=0,522$	$r_B=0,122$	$r_B=0,186$	$r_B=0,087$	$r_B=0,065$	$r_B=0,153$
Субстантивні	$r_B=0,181$	$r_B=0,064$	$r_B=0,117$	$r_B=0,463$	$r_B=0,216$	$r_B=0,162$
Ад'єктивні	$r_B=0,152$	$r_B=0,495$	$r_B=0,189$	$r_B=0,201$	$r_B=0,019$	$r_B=0,180$
Адвербіальні	$r_B=0,156$	$r_B=0,214$	$r_B=0,116$	$r_B=0,198$	$r_B=0,033$	$r_B=0,501$
Інші	$r_B=0,191$	$r_B=0,154$	$r_B=0,108$	$r_B=0,167$	$r_B=0,512$	$r_B=0,061$

Результати обчислення коефіцієнтів кореляції між частино-мовною класифікацією ФО та наповненням категорій («The Book Thief» Marcus Zusak)

ЛСП \ Класифікація	Дія	Ознака	Час	Предметність	Емоції, почуття	Обставина
Дієслівні	$r_B=0,604$	$r_B=0,220$	$r_B=0,191$	$r_B=0,183$	$r_B=0,164$	$r_B=0,155$
Субстантивні	$r_B=0,184$	$r_B=0,167$	$r_B=0,112$	$r_B=0,393$	$r_B=0,157$	$r_B=0,162$
Ад'єктивні	$r_B=0,145$	$r_B=0,578$	$r_B=0,156$	$r_B=0,212$	$r_B=0,118$	$r_B=0,193$
Адвербіальні	$r_B=0,156$	$r_B=0,146$	$r_B=0,186$	$r_B=0,093$	$r_B=0,214$	$r_B=0,389$
Інші	$r_B=0,198$	$r_B=0,191$	$r_B=0,213$	$r_B=0,049$	$r_B=0,486$	$r_B=0,214$

Додаток Л

Список публікацій здобувача

Статті у зарубіжних виданнях індексованих у науко-метричній базі Web of Science:

1. Iryna Basaraba, Olha Lemeshko Correlation of cognitive abilities and translation skills of phraseological units. *SKASE. Journal of Theoretical Linguistics. Košice, Slovak Republic*, 2021. Volume 18, No.2. P. 34-50. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000734931200003>.

Статті у наукових фахових виданнях України:

2. Басараба І. Фразеологія та фразеологізм у скопусі лінгвістичних студій. *Збірник наукових праць Чернівецького національного університету імені Ю.Федьковича. Сер. Германська філологія*. Чернівці, 2020. № 823. С. 10–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchnugf_2020_823_4.

3. Басараба І. Англomовні фразеологічні одиниці: проблема класифікації. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Сер. Філологія. Соціальні комунікації*. Київ, 2020. Том 31 (70) № 4 Ч. 2. С. 1–8. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.4-2/01>. URL: http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/4_2020/part_2/3.pdf.

4. Басараба І. Лексико-семантичні поля фразеологічного простору англomовного військового дискурсу. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2021. № 16. С. 45–50. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.16.8>. URL: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/16/10.pdf>.

5. Basaraba I. Methodological research approaches and methods of phraseological space of english military discourse. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2021. № 41(1). С. 87–92. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-1-13>. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/41_2021/part_1/15.pdf.

6. Басараба І. Функціональні особливості художнього військового тексту. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2022. №. 52. С. 128–133. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-1-18>. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/52_2022/part_1/18.pdf.

7. Басараба І. Метафоризація фразеологічних одиниць англomовного художнього тексту. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2023. №. 59, Том 1. С. 120–124. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-1-17>. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/59_2023/part_1/17.pdf.

8. Basaraba I. Functioning of Metaphorized Phraseological Units in Military Prose. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2023. № 27. Том 1. С. 64 – 69. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.1.11>. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/27/part_1/11.pdf.

9. Basaraba I. Linguistic and statistical analysis of the content of the idiomatic space of English military-oriented texts. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. Хмельницький, 2023. № 27. С. 180–184. DOI <https://doi.org/10.31891/2415-7929-2023-27-38>. URL: <http://apfp.khnu.km.ua/wp-content/uploads/sites/5/2023/08/2023-27-36.pdf>.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Басараба І. Аналіз підходів до розуміння поняття фразеологічної одиниці. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України: тези міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 22 листопада 2019 року)*. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2019. С. 592–594. URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/konferen_listopad_2019.pdf.

11. Басараба І. Аналіз підходів до розуміння понять «Фразеологія» та «Фразеологізми». *«Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів*

держави: проблеми та перспективи»: міжнародна науково-практична конференція, 12-13 вересня. Одеса, 2019. С. 284. URL:<https://drive.google.com/file/d/1-AgveXtaWuNffvj1IY317LUO7SeIquB7/view>.

12. Басараба І. Лінгвокультуристичні аспекти походження та змісту ФО. *«Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку*»: міжнародна науково-практична конференція, 22-23 травня. Одеса, 2020. С. 7–11.

13. Basaraba I. Role of Phraseologisms of English military discourse. *«Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи*»: міжнародна науково-практична конференція, 10-11 вересня. Одеса, 2020. С. 423–424. URL:<https://vaodesa.mil.gov.ua/images/docs/conference/2020/10.09/Збірник%20тез%20доповідей.pdf>.

14. Басараба І. Вибір розміру вибірки для вивчення змісту і функцій ідіом військового дискурсу в сучасній англійській мові. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки й оборони України: тези XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (26 листопада 2020 року)*. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2020. С. 760–762. URL:https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/2konferen_listopad_2020.pdf.

15. Басараба І. Вмотивованість фразеологічних одиниць воєнної сфери. *«Мова і засоби масової комунікації на сучасному історичному етапі*»: міжнародна науково-практична конференція (10-11 вересня). Львів, 2021. С. 60–62.

16. Басараба І. Особливості лексико-семантичних полів ФО у текстах на військову тематику. *«Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє*»: XVII Міжнародна науково-практична конференція (26 листопада). ВІКНУ, Київ, 2021. ТОМ 1, С. 105-106. URL: https://mil.knu.ua/files/316_1096704357.pdf.

17. Басараба І. О. Дослідження особливостей структури фразеологічних одиниць військових текстів. *«Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України*»: II Міжнародна науково-практична конференція (25 листопада). НАДПСУ, 2021. С. 746–748.

URL: <https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/tezy-ii-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferencziya-osvitno-naukove.pdf>

18. Басараба І. Семантичні особливості художніх текстів на військову тематику. «*Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements*»: I International scientific and theoretical conference (27 May). Stockholm, 2022. P. 89–90. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/issue/view/27.05.2022/747>.

19. Басараба І. Семантичний аспект фразеологічних одиниць англійської мови. «*Current trends and fields of philological studies in the challenging reality*»: International scientific conference (July 29–30). Riga, 2022. С. 137–139. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/240/6552/13741-1>.

20. Басараба І. Особливості функціонування ФО у прозі військового спрямування. «*Міжнародна та національна безпека: Теоретичні і прикладні аспекти*»: VII Міжнародна науково-практична конференція, 17 березня. Дніпро, 2023. С. 780–782. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/10997>.